

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

วิทยานิพนธ์
ของ
รัตนาภรณ์ ไตรศรี

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้
มกราคม 2557

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

วิทยานิพนธ์
ของ
รัตนาภรณ์ ไตรศรี

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้
มกราคม 2557

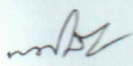
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนางสาวรัตนากรณ์ ไตรศร
แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาวัตกรรมการหลักสูตรและการเรียนรู้ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

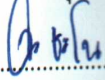
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
(รศ.ดร.พิศมัย ศรีอำไพ)

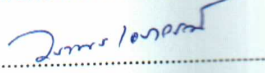
ประธานกรรมการ
(อาจารย์บัณฑิตศึกษาประจำคณะ)

.....
(รศ.ดร.วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์)

กรรมการ
(ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์)

.....
(ผศ.ดร.จิระพร ชะโน)

กรรมการ
(กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์)

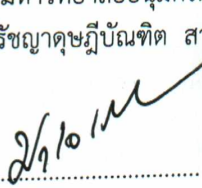

.....
(อาจารย์ ดร.วรภาพร เอราวรรณ)

กรรมการ
(อาจารย์บัณฑิตศึกษาประจำคณะ)

.....
(นายแพทย์ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์)

กรรมการ
(ผู้ทรงคุณวุฒิ)

มหาวิทยาลัยขอนแก่นให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัตกรรมการหลักสูตรและการเรียนรู้ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

.....
(รศ.ดร.ประวีต เอราวรรณ)
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

.....
(รศ.ดร.สุนันท์ สายกระสุน)
ผู้รักษาการคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่ 16 เดือน ม.ค. พ.ศ. 2557

ประกาศขอบคุณการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีเพราะผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลือ ความกรุณา และคำแนะนำอย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ ประธานกรรมการควบคุม วิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิระพร ชะโน กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.พิศมัย ศรีอำไพ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.วราพร เอราวรณ กรรมการสอบ และนายแพทย์ ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านได้เสียสละเวลา และเมตตาให้คำปรึกษาแนะนำในการทำวิจัยฉบับนี้ทุกขั้นตอน ทำให้ผู้วิจัยได้รับประสบการณ์ในการทำงานวิจัยและรู้ถึงคุณค่าของงานวิจัยที่จะช่วยให้การทำงานในด้านการพัฒนาจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่ายิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์สละเวลา ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์และให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ โดยเฉพาะ อาจารย์ ดร.สมทรง สิทธิ อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และอาจารย์ ดร.ปิยาภรณ์ พุ่มแก้ว อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ที่คอยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้แก่ผู้วิจัยในการศึกษา ตามหลักสูตรสาขาวิชาบัณฑิตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้ ทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้กระบวนการสร้าง นวัตกรรมและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามสภาพปัญหาและความต้องการ ที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจะนำไปพัฒนา ปรับปรุง และถ่ายทอดก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นและสังคมต่อไป

ขอกราบขอบพระคุณ นายธีรวุฒิ พุทธการี ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ที่ให้การสนับสนุนในทุกด้าน ขอขอบคุณผู้บริหารและครูทุกโรงเรียน ที่อำนวยความสะดวกในการทดลองใช้เครื่องมือเพื่อหาคุณภาพ ขอขอบคุณผู้ช่วยวิจัยทั้ง 18 คน ที่มีส่วนร่วมในการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูลทำให้การ ดำเนินการวิจัยสำเร็จ และขอขอบใจนักเรียนทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบุพการีที่คอยเป็นกำลังใจ ให้การสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือ แก่ผู้วิจัยอย่างดียิ่งเสมอมา

รัตนาภรณ์ ไตรศร

ชื่อเรื่อง	การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ผู้วิจัย	นางสาวรัตนาภรณ์ ไตรศร
กรรมการควบคุม ปริญญา	รองศาสตราจารย์ ดร.วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิระพร ชะโน ปร.ด. สาขาวิชา นวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่พิมพ์ 2557

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 2) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3) ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4) เปรียบเทียบทักษะทางสังคมระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และ 5) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนและครูหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาปัญหาและความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างคือครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จำนวน 146 คน ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการสังเคราะห์โครงสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ 9 คน เพื่อปรับปรุงโครงสร้างของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ สร้างเครื่องมือและทดลองใช้เครื่องมือเพื่อหาคุณภาพ ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อหาประสิทธิภาพ กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จำนวน 18 ห้อง จำแนกเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก 6 ห้อง ขนาดกลาง 6 ห้อง และขนาดใหญ่ 6 ห้อง ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน และระยะที่ 4 ประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนและครูที่ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test (dependent sample)

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. ปัญหาของเด็กและเยาวชนที่ควรนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรียงจากมากไปหาน้อย คือ ยาเสพติด การดื่มเหล้าและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การทะเลาะวิวาท ภัยจากอินเทอร์เน็ต การสูบบุหรี่ สื่อลามกและพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม และทักษะทางสังคมที่ครูต้องการเสริมสร้างให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรียงตามลำดับ คือ ด้านทักษะการสร้างสัมพันธภาพ และการสื่อสาร รองลงมาคือด้านทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา และด้านทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2) วัตถุประสงค์ 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ มี 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นสร้างความตระหนัก ขั้นเพิ่มประสบการณ์ ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นนำเสนอผลงาน ขั้นสรุปความคิดรวบยอด และขั้นประยุกต์ใช้ 4) หลักของการปฏิสัมพันธ์ 5) หลักการตอบสนอง และ 6) ระบบสนับสนุนการเรียนรู้

3. ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น เมื่อนำไปทดลองใช้กับนักเรียนในโรงเรียน 3 ขนาด เมื่อหาประสิทธิภาพของกระบวนการต่อประสิทธิภาพของผลผลิตพบว่า ในโรงเรียนขนาดเล็กได้เท่ากับ 85.41/88.68 ในโรงเรียนขนาดกลางได้เท่ากับ 84.21/88.52 และโรงเรียนขนาดใหญ่ได้เท่ากับ 84.45 /84.87 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดทั้ง 3 ขนาด

4. ผลการเปรียบเทียบทักษะทางสังคมระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ในโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนและครูหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมาก ทุกรายการ รายการที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ นักเรียนเห็นว่าการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง ส่วนครูมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นคิดเห็นในภาพรวมทุกรายการ อยู่ในระดับมาก

TITLE The Development of a Learning Model for Enhance Social Skills of Elementary Students
AUTHOR Miss Rattanaorn Traisor
ADVISORS Assoc. Prof. Dr. Wimonrat Soonthornrojana and Asst. Prof. Dr. Jiraporn Chano
DEGREE Ph.D. **MAJOR** Curriculum and Learning Innovation
UNIVERSITY Maharakham University **DATE** 2014

ABSTRACT

The aims of the study were 1) to study problems and needs for a learning model which enhanced social skills of sixth grade students, 2) to develop a learning model 3) to examine the efficiency of a learning model, 4) to compare the students' social skills through their pre-scores and post-scores after learning with a learning model, and 5) to study the teachers' and the students' opinions on a learning model after its implementation in learning activities. The study was conducted in four phases as follows : Phase 1 was the study of problems and needs for a learning model. The sample group in this phase was 146 primary school teachers under Buriram Primary Educational Service Area Office 4. Phase 2 was the development of a learning model. To construct a tentative model by synthesized related literature, an in-depth interview with nine specialists were used to improve a learning model, developed and tried out the instruments to find out the quality. Phase 3 was the actual implementation of a learning model for an assessment of its efficiency. The sample group was sixth grade students in semester 2 of the academic year 2012 from 18 classes of schools under Buriram Primary Educational Service Area Office 4. The sizes of the schools were small (6 classes), medium (6 classes), and large (6 classes). This sample group was sampled with multi-stage sampling. Phase 4 was the assessment of a learning model. An opinion interview was administered among the teachers and the students who completely participated in the whole process of the implementation. The statistical method in this study consisted of mean, standard deviation, and t-test (dependent sample).

The findings of the study are as follows :

1. The problems of children and young people that should be incorporated into a learning model could be ranged in descending order as drugs, liquor, affrays, Internet dangers, smoking, pornography, and sexual

misbehavior. the social skills that the teachers needed to enhance via learning activities were ranged by priority as Interpersonal relationship and Communication skills, Decision making and Problem solving skills, and Coping with Emotion and Stress skills.

2. The learning model comprised six elements; 1) related concepts and theories, 2) objectives, 3) Syntax (Build awareness, Enhance the experience, Exchange knowledge, Presentation, Concept conclusion, and Application of the concept), 4) social system, 5) principle of reaction, and 6) support system.

3. The efficiency/effectiveness of a learning model tested with its actual implementation at the small-sized, medium-sized, and large-sized schools was 85.41/88.68, 84.21/88.52, and 84.45 /84.87 respectively. They were all higher than the pre-set efficiency/effectiveness.

4. The result of the comparison between the pre-social skills and post-social skills revealed that the post-social skills of the sixth grade students at the schools of the three sizes (small, medium, and large) were higher at a statistically significant level of .05

5. The result of the investigation of the teachers' and the students' opinions on a learning model is as follows: It was found that the students' overall opinions on the aspects of a learning model were at the "High" level. The highest mean of the students' opinions was on the point that "The learning activity management in a learning model was applicable to their daily life." Likewise, the sample teachers' overall opinions were at the "High" level.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
คำถามการวิจัย	5
ความมุ่งหมายของการวิจัย	6
ความสำคัญของการวิจัย	6
สมมุติฐานของการวิจัย	6
ขอบเขตการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม	12
ความหมายของทักษะทางสังคม	12
องค์ประกอบของทักษะทางสังคม	14
การประยุกต์ทักษะทางสังคมสู่การจัดการเรียนรู้	19
การประเมินทักษะทางสังคม	33
แนวคิดทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวข้อง	34
ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของ Erickson	34
ทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึม (Constructivism)	37
ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา ของ Bandura	41
ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบโอเปอเรนต์ ของ Skinner	43
ทฤษฎีมนุษยนิยมหรือบุคลิกภาพของ Rogers	44
การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning)	45
ความหมายของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	45
องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	46
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	51
การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning)	54
ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือ	54
องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือ	55
การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ	57
เทคนิคที่ใช้ในการเรียนรู้แบบร่วมมือ	59
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้	67
ความหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้	67

บทที่	หน้า
องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน	69
การพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู	70
การหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู	71
การนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู	73
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	75
งานวิจัยในประเทศ	75
งานวิจัยต่างประเทศ	78
กรอบแนวคิดการวิจัย	82
3 วิธีดำเนินการวิจัย	83
ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย	83
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	89
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	91
การเก็บรวบรวมข้อมูล	104
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	105
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	107
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	110
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาปัญหาและความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู	110
ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู	117
ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู	136
ตอนที่ 4 ผลการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู	146
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	151
ความมุ่งหมายของการวิจัย	151
สมมุติฐานของการวิจัย	151
สรุปผล	151
อภิปรายผล	153
ข้อเสนอแนะ	159
บรรณานุกรม	163
ภาคผนวก	171
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการรูปแบบ การจัดการเรียนรู แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	172

บทที่	หน้า
ภาคผนวก ข รูปแบบการจัดการเรียนรู้ คู่มือครูและแผนการจัดการเรียนรู้	182
ภาคผนวก ค แบบวัดทักษะทางสังคมก่อนเรียนและหลังเรียน แบบสอบถาม ความคิดเห็นนักเรียนและครูหลังการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้	225
ภาคผนวก ง ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นแยกเป็นรายโรง และภาพประกอบกิจกรรม	247
ประวัติย่อของผู้วิจัย	266

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	ความสัมพันธ์ของอารมณ์กับความเปลี่ยนแปลงทางกาย	23
2	พัฒนาการทางอารมณ์ตามช่วงวัย	23
3	ประเภทของการจัดกลุ่มนักเรียน	49
4	องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและลักษณะเฉพาะ ของการสอนความรู้	51
5	องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและลักษณะเฉพาะ ของการสอนเจตคติ	52
6	องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและลักษณะเฉพาะ ของการสอนทักษะ	53
7	การเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ลงสู่ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 6 ชั้น	61
8	รายละเอียดการนำทฤษฎีพื้นฐานไปใช้ในแต่ละขั้นของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	65
9	องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม	743
10	ขั้นตอนการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม	84
11	กลุ่มตัวอย่างในการทดลองเพื่อหาประสิทธิภาพ	90
12	กำหนดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม	96
13	วิเคราะห์พฤติกรรมทางทักษะทางสังคมที่คาดหวัง เพื่อสร้างแบบวัด	98
14	แบบแผนการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้	105
15	จำนวนและร้อยละข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม 128	
16	สภาพปัญหาและความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะ ทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	112
17	ความต้องการเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในแต่ละด้าน	115
18	ผลการประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้	127
19	ความเหมาะสมของ แผนการจัดการเรียนรู้ คู่มือครู และแบบวัด ท้ายหน่วยการเรียนรู้	133
20	ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้จากการทดลองใช้	135
21	รายละเอียดโรงเรียนที่นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้	136
22	ค่าเฉลี่ยและประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) ของ แผนการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ในโรงเรียนขนาดเล็ก	137
23	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) ของแผน การจัดกิจกรรม ตามรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ในโรงเรียนขนาดเล็ก	138
24	ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นในโรงเรียนขนาดเล็ก	139

25	ค่าเฉลี่ยและประสิทธิภาพของกระบวนการ (E ₁) ของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ในโรงเรียนขนาดกลาง	139
26	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E ₂) ของแผนการจัดกิจกรรม ตามรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ในโรงเรียนขนาดกลาง	141
27	ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นในโรงเรียนขนาดกลาง	142
28	ค่าเฉลี่ยและประสิทธิภาพของกระบวนการ (E ₁) ของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ในโรงเรียนขนาดใหญ่	142
29	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E ₂) ของแผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ในโรงเรียนขนาดใหญ่	144
30	ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นในโรงเรียนขนาดใหญ่	145
31	วิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างค่าเฉลี่ยขอคะแนนวัดทักษะทางสังคมก่อนเรียน และหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น	146
32	ผลประเมินความคิดเห็นของนักเรียนหลังผ่านการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น	146
33	ลักษณะทั่วไปของครูที่ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้และแสดงความคิดเห็นหลังการ จัดกิจกรรมเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น	148
34	ผลประเมินความคิดเห็นของครูหลังทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น	149
35	ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามกับนิยาม	176
36	ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของแบบสัมภาษณ์	180
37	ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทั้ง 6 องค์ประกอบ	188
38	ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของคู่มือครู และแผน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในภาพรวม	222
39	ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แยกรายแผน	224
40	ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบวัดทักษะทางสังคมก่อนเรียนและหลังเรียน	235
41	ผลการประเมินความเหมาะสมของแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน	241
42	ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของแบบสอบถามครู	245
43	ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นในโรงเรียนขนาดเล็ก แยกเป็นรายโรง	248

ตาราง	หน้า
44	ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นในโรงเรียนขนาดกลาง แยกเป็นรายโรงเรียน 249
45	ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นในโรงเรียนขนาดใหญ่ เป็นรายโรงเรียน 250
46	วิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนวัดทักษะทางสังคมก่อนเรียน และหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นแยกเป็นรายโรงเรียน ในโรงเรียนขนาดเล็ก (จากการตรวจสอบแจกแจงปกติของคะแนน ซึ่งทดสอบด้วยสถิติ Komogorov- Smirnov Test พบว่า มีค่า sig. มากกว่าระดับนัยสำคัญ (.05) ทุกโรงเรียน) 251
47	วิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนวัดทักษะทางสังคมก่อนเรียนและหลัง เรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นแยกเป็นรายโรงเรียนในโรงเรียนขนาดกลาง (จากการตรวจสอบแจกแจงปกติของคะแนน ซึ่งทดสอบด้วยสถิติ Komogorov- Smirnov Test พบว่า มีค่า sig. มากกว่า ระดับนัยสำคัญ (.05) ทุกโรงเรียน) 252
48	วิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนวัดทักษะทางสังคมก่อนเรียน และหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นแยกเป็นรายโรงเรียน ในโรงเรียนขนาดใหญ่ (จากการตรวจสอบแจกแจงปกติของคะแนน ซึ่งทดสอบด้วยสถิติ Komogorov- Smirnov Test พบว่า มีค่า sig. มากกว่าระดับนัยสำคัญ (.05) ทุกโรงเรียน) 253

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กระบวนการของการตัดสินใจ	20
2 ขั้นตอนการดำเนินการประเมินทักษะชีวิต	31
3 การแสดงการกำหนดซึ่งกันและกันของ ปัจจัยทางพฤติกรรม (B) สภาพแวดล้อม (E) และส่วนบุคคล (P)	41
4 วงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ตามรูปแบบของ Kolb (Kolb's Model)	46
5 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการเรียนรู้เชิงประสบการณ์	48
6 การเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม (Group Process)	46
7 ขั้นตอนการสอนทักษะ	54
8 กรอบแนวคิดการวิจัย	82
9 ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทาง	88

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็วและสลับซับซ้อน ส่งผลให้โครงสร้างทางครอบครัวของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างเห็นได้ชัด จากครอบครัวขยายที่มีสมาชิกอาศัยอยู่ในครอบครัวตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายาย ลุงป้า น้าอา พ่อแม่ลูก อย่างน้อย 3 รุ่น คอยดูแลอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน คอยชี้แนะให้ความอบอุ่น มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีเพียงพ่อแม่ลูก หรือครอบครัวหย่าร้างที่มีเพียงพ่อหรือแม่และลูกมากขึ้น ทำให้เด็กและเยาวชนในสังคมเติบโตขึ้นมาอย่างโดดเดี่ยว พ่อแม่ให้ความสำคัญในหน้าที่การงานมากกว่าการทำหน้าที่ในครอบครัว การเลี้ยงดูจึงอาศัยปู่ย่าตายาย พี่เลี้ยงหรือสถานรับเลี้ยงเด็ก ดังจะเห็นได้จากผลการสำรวจเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2551 พบว่ามีเด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 17 ปี ทั้งสิ้น 17.4 ล้านคน เป็นเด็กที่ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ร้อยละ 20.1 โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนเด็กที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่สูงกว่าภาคอื่นถึงร้อยละ 26.0 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2552 : 6) สภาพการณ์ดังกล่าวทำให้เด็กและเยาวชนมีความเสี่ยงที่จะขาดการชักจูงให้ประพฤติดี โดยการถ่ายทอดนิสัย (Habit) ปณิธาน (Value) การมองโลก (World View) ความเชื่อ (Believe) ส่งเสริมการเรียนรู้ (Knowledge) บุคลิกภาพที่เหมาะสม (Personality) เจตคติ (Attitude) และค่านิยมทางเพศ (Sex Orientation Value) เพื่อหล่อหลอมให้เป็นคนดีตามที่สังคมต้องการ (สุวรรีย์ ชิตะปรีชา. 2553 : 94)

ผลการสำรวจสภาพการณ์เด็กและเยาวชนประจำปี 2553-2554 โดยกำหนดพื้นที่กลุ่มตัวอย่าง 17 จังหวัด มีขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำจังหวัดละ 1,000 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 18,269 คน พบว่าในด้านครอบครัวและอนาคตเด็กไม่ได้อยู่กับพ่อแม่เฉลี่ยถึงร้อยละ 35.3 ในด้านการเที่ยว ดื่ม กิน ซ้อป ชีวิตประจำวัน พบว่ามีเด็กเคยเห็นการเสพยาเสพติดในสถานศึกษาเป็นครั้งคราวถึงประจำ เฉลี่ยร้อยละ 22.9 มีเด็กดื่มเหล้า เบียร์ ไวน์ เป็นครั้งคราวถึงประจำเฉลี่ยร้อยละ 31.1 สูบบุหรี่เป็นครั้งคราวถึงประจำเฉลี่ยร้อยละ 19.6 มีโอกาสดูสื่อลามกเป็นครั้งคราวถึงประจำเฉลี่ยร้อยละ 31.6 เข้าอินเทอร์เน็ตเพื่อเล่น facebook, Twitter หรือเว็บไซต์เครือข่ายทางสังคมอื่น ๆ เป็นประจำ ถึงร้อยละ 48.0 เล่นเกมออนไลน์หรือเกมคอมพิวเตอร์เป็นประจำ เฉลี่ยร้อยละ 43.7 (สถาบันรามจิต. 2555 : 172-183) สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงสำรวจของสำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ร่วมกับสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทยกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่องเสียงสะท้อนของเด็กและเยาวชนต่อผู้ใหญ่ในสังคมเนื่องในวันเยาวชนแห่งชาติ กรณีศึกษาตัวอย่างเป็นผู้นำเด็กและเยาวชน 77 จังหวัดทั่วประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 1,355 ตัวอย่าง พบว่าปัญหาที่เด็กและเยาวชนที่รู้สึกกังวลอันดับแรก คือปัญหาเสพยาเสพติด ร้อยละ 83.7 อันดับสองเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการมีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 72.1 อันดับสามได้แก่คุณภาพการศึกษา ร้อยละ 69.4 และปัญหาที่รองลงมาคือ ความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ปัญหาครอบครัว

การใช้เทคโนโลยี Social Network อาทิ Line Facebook Twitter ตามลำดับ (ไทยรัฐออนไลน์. เว็บไซต์ : 2556) ซึ่งปัญหาเหล่านี้ในวันจะเพิ่มความรุนแรงและขยายวงกว้างออกไปเรื่อย ๆ ดังการประมวลสถานการณ์เด็กไทยบนเส้นทางเสี่ยงจากหลายแห่งข้อมูลของทีมวิจัยโครงการติดตามสถานการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัดในรอบหลายปี พบปรากฏการณ์ปัญหาที่นำวิตกนั้นคือ ปรากฏการณ์พฤติกรรมเด็กไทยมีชีวิตเสี่ยงสี่ฆ่าทำทนาย “สี่ฆ่า : เสพ-แสบ-เสี่ยง-ซี้กส์” (อมรวิษณุ นาคทรพร. 2554 : เว็บไซต์) เด็กไทยมีแนวโน้มที่จะถูกโครงสร้างทางสังคมที่เต็มไปด้วยปัญหาเหล่านี้ทำลายมากยิ่งขึ้น

ปัญหาดังกล่าวทุกฝ่ายจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับกับปัญหาของเด็กและเยาวชน ร่วมกันหาวิธีป้องกันและแก้ไขปัญหา สิ่งที่สามารถทำได้ง่ายที่สุดคือการฝึกเด็กและเยาวชนให้มีทักษะชีวิตเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งทักษะชีวิตเป็นความสามารถของบุคคลที่จะคิดตัดสินใจ แก้ปัญหาและปรับตัวเพื่อให้มีพฤติกรรมที่เป็นไปในทางที่ถูกต้อง สามารถจัดการกับความ ต้องการ ปัญหาและสถานการณ์ต่างๆ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ให้มีสุขภาพดีทั้งด้านร่างกายจิตใจ อารมณ์และสังคม ประกอบด้วย ความคิด วิเคราะห์วิจารณ์ ความคิดสร้างสรรค์ ความตระหนักรู้ในตน ความสามารถในการค้นหา และเข้าใจ จุดดีจุดด้อยของตนเองความเห็นใจผู้อื่น ความรู้สึกภูมิใจในตัวเอง ความรู้สึกว่าคุณค่า ความรับผิดชอบต่อสังคมสามารถในการใช้คำพูด และภาษาท่าทางเพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตน และรับรู้ความรู้สึกของอีกฝ่ายหนึ่ง ความสามารถในการประเมินทางเลือก ตัดสินใจเลือก และลงมือ แก้ปัญหาอย่างถูกต้องสามารถเลือกใช้วิธีการจัดการกับอารมณ์หรือความเครียด และมีวิธีการป้องกันการเกิดอารมณ์หรือความเครียดที่เหมาะสม (กรมสุขภาพจิต. 2542 : 1) ส่วนทักษะทางสังคม (Social Skills) เป็นองค์ประกอบหนึ่งของทักษะชีวิต (Life Skills) ด้านทักษะพิสัย เป็นความสามารถในการปรับตัว และมีพฤติกรรมไปในทิศทางที่ถูกต้องในการที่จะเผชิญกับสิ่งท้าทายต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีองค์ประกอบ 3 คู่ คือ 1) ทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร (Interpersonal Relationship and Communication Skill) 2) ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา (Decision Making and Problem Solving Skill) และ 3) ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด (Coping With Emotion and Stress Skill) (WHO. 1997 : 2) โดยทักษะทางสังคมเป็นเรื่องที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในต่างประเทศ และได้มีการศึกษาวิจัยเพื่อนำมาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เข้ามาคุกคามในการดำเนินชีวิตของเด็กและวัยรุ่น Spiegler และ Guevremont (1998 : 269) ได้อธิบายว่า เด็กและวัยรุ่นที่ขาดทักษะสังคมและทักษะในการดำเนินชีวิตจะก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ในการดำเนินชีวิต เช่น ปัญหาการปรับตัวไม่เหมาะสม ปัญหาการแยกตัวออกจากสังคม ปัญหาผลการเรียนต่ำ และปัญหาพฤติกรรมเกเร ดังผลการศึกษาของ Thompson, Rudolph และ Henderson (2004 : 4) ที่ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่เป็นปัญหาในปี ค.ศ. 2002 พบว่า ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีเด็กและเยาวชน พยายามฆ่าตัวตายไม่ต่ำกว่าวันละ 25 คน ถูกจับกุมในข้อหาก่อคดีอาชญากรรมวันละ 180 คน และถูกจับกุมในข้อหาเสพติดวันละ 367 คน ทั้งนี้ ปัญหาดังกล่าวเป็นผลมาจากปัญหาครอบครัวและปัญหาของการที่เด็กและเยาวชนขาดทักษะทางสังคมในการดำเนินชีวิต

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ได้กำหนดทักษะชีวิตเป็นสมรรถนะสำคัญที่ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ความรู้สึกรู้คิด รู้จักการสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างบุคคล รู้จักการแก้ปัญหาและความขัดแย้งต่างๆอย่างเหมาะสม ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมสภาพแวดล้อม รู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น ป้องกันตัวเองในภาวะคับขันและจัดการชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับวัฒนธรรมและสังคม โดยกำหนดองค์ประกอบทักษะชีวิตสำคัญที่จะสร้างและพัฒนาเป็นภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กและเยาวชนในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับอนาคตไว้ 4 องค์ประกอบ คือ

- 1) การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น
- 2) การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
- 3) การจัดการอารมณ์และความเครียด
- และ 4) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อผู้อื่น

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2554ค :1) ครอบคลุมทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัยคือ ทักษะทางสังคมนั่นเอง โดยสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้หลายลักษณะ เช่น การสอนทักษะทางสังคมโดยตรง การบูรณาการทักษะทางสังคมเข้ากับการเรียนวิชาอื่น และการสอนทักษะทางสังคมผ่านสถานการณ์ (Ollhoff. 2004 : 159) โดยมีขั้นตอนหรือเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ การกำหนดทักษะทางสังคมที่จะสอน สาธิต หรือแสดงทักษะทางสังคมเป็นตัวอย่างให้นักเรียนดู อาจเป็นครูแสดงให้ดูหรือให้เพื่อนแสดงให้ดู เลียนแบบและฝึกซ้อม การประเมินผล ใช้รูปภาพ การ์ตูน หุ่นกระบอก หรือแม้แต่ชี้ให้เด็กเห็นกิจกรรมที่เพื่อนๆ ทำในกลุ่ม ก็จัดว่าเป็นตัวอย่างที่น่ามา เป็นตัวอย่างได้ พร้อมกับให้แรงเสริมอย่างสม่ำเสมอ (Westwood. 1997 : 79) ส่วนในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา มีเทคนิควิธีการเสริมสร้างทักษะทางสังคมหลายรูปแบบเช่นกัน เช่น การพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนโดยใช้คอมพิวเตอร์เป็นฐาน (Jason. 2008 : 5) หรือการพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กผ่านผู้ปกครอง (Julie. 2008 : 56) การใช้เรื่องราวทางสังคม เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม (Carlene. 2008 : 2) เป็นต้น โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาทักษะทางสังคมผ่านเรื่องราวสถานการณ์ทางสังคม ฝึกการแก้ปัญหาต่างๆที่เป็นเรื่องใกล้ตัวเน้นหนักทักษะทางสังคม 3 คู่ ที่เป็นองค์ประกอบทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัย และยังสามารถบูรณาการทักษะชีวิตด้านอื่น ๆ แฝงอยู่ในกิจกรรมการเรียนรู้ทุกองค์ประกอบ

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) เป็นการจัดการเรียนรู้แบบหนึ่งที่สามารถเสริมสร้างทักษะทางสังคมได้ดี โดยผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม อาศัยหลักการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ที่มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการคือ

- 1) ประสบการณ์ (Experience)
- 2) การสะท้อนและอภิปราย (Reflex and Discussion)
- 3) เข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด (Understand and Conceptualization)
- 4) ขึ้นการทดลองการประยุกต์แนวคิด (Experiment/Application) (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2541 : 14)

สามารถเตรียมให้นักเรียนให้พร้อมที่จะเผชิญกับชีวิตจริง เพราะลักษณะของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง ได้ลงมือปฏิบัติ ทำกิจกรรมกลุ่ม ฝึกฝนทักษะการเรียนรู้ทักษะการบริหารจัดการ การเป็นผู้นำผู้ตามและที่สำคัญเป็นการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับชีวิตจริงของนักเรียนมากที่สุดวิธีหนึ่ง อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนความเป็นประชาธิปไตยฝึกการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ช่วยให้นักเรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียน ต่อผู้สอน ต่อสถานศึกษาและต่อสังคม (สุนันทา พรหมบุญ และอรพรรณ พรสีมา. 2549 : 34-35) และเมื่อผสมผสานกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ

(Cooperative Learning) ที่มีการช่วยเหลือกันอย่างเป็นระบบโดยอาศัยกระบวนการกลุ่มยิ่งเป็นการส่งเสริมให้เกิดทักษะทางสังคมมากยิ่งขึ้น

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นช่วงวัยรุ่นตอนต้นที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย อารมณ์และสังคม เป็นวัยที่มีความสับสนในการปรับตัวเพราะก้าวสู่วัยรุ่นตอนต้น ซึ่งมีสภาวะก่อให้เกิดความเครียดทางอารมณ์ อาจเป็นสาเหตุผลักดันให้แสดงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์นำไปสู่ปัญหาด้านพฤติกรรม (กรมวิชาการ. 2543 : 5) ผู้วิจัยได้สำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยการตอบแบบสอบถามของครูผู้สอนจำนวน 146 คน พบว่าครูส่วนมากเห็นว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ควรได้รับการเสริมสร้างทักษะทางสังคมด้านทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารมากที่สุด โดยเลือกเป็นอันดับ 1 ร้อยละ 41.10 รองลงมาคือ ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา ร้อยละ 36.30 และทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ร้อยละ 22.60 ตามลำดับ และเมื่อสำรวจความต้องการสถานการณ์ปัญหาที่ควรนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่าปัญหาที่ครูต้องการนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มากที่สุด อันดับแรกคือ ยาเสพติดคิดเป็นร้อยละ 78.77 รองลงมาเป็นการดื่มเหล้าและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คิดเป็นร้อยละ 76.03 การทะเลาะวิวาท คิดเป็นร้อยละ 75.34 ภัยจากอินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 71.92 การสูบบุหรี่ คิดเป็นร้อยละ 68.49 สื่อลามก คิดเป็นร้อยละ 63.01 และพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 60.96 ครูบางคนให้ข้อเสนอแนะว่าเมื่อเด็กจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เริ่มเข้าเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ก็จะเริ่มพบเห็นตัวอย่างการดื่มเหล้า สูบบุหรี่ และปัญหาอื่นๆ จากนักเรียนรุ่นพี่ เป็นเรื่องดีถ้ามีรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

จากเหตุผลและผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ซึ่งมี 6 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1) แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน ใช้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ผสมผสานกับทฤษฎีการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เกิดทักษะตามวัตถุประสงค์ได้แก่ ทฤษฎี Constructivism ซึ่งแบ่งออกเป็น สองทฤษฎี (Woolfolk. 1995 : 276) คือ Cognitive Constructivism ตามแนวคิดของ Piaget โดยเน้นที่นักเรียนเป็นผู้สร้างความรู้โดยการลงมือกระทำ เชื่อว่าถ้าผู้เรียนถูกกระตุ้นด้วยปัญหาที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา (Cognitive Conflict) ผู้เรียนจะพยายามปรับโครงสร้างทางปัญญาให้เข้าสู่สภาวะสมดุล (Equilibrium) โดยกระบวนการดูดซึม (Assimilation) และปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญา เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่จนอยู่ในสภาวะสมดุลเรียกว่าสามารถสร้างความรู้ใหม่ได้นั่นเอง และ Social Constructivism ตามแนวคิดของ Vygotsky ที่เชื่อว่าปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาด้านพุทธิปัญญา โดยศักยภาพในการพัฒนามีข้อจำกัดเกี่ยวกับช่วงของการพัฒนาที่เรียกว่า Zone of Proximal Development ผู้เรียนที่มีศักยภาพต่ำกว่า Zone of Proximal Development จำเป็นจะต้องได้รับการช่วยเหลือในการเรียนรู้ที่เรียกว่า Scaffolding ผ่านทางการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่นได้แก่ เพื่อน ครู พ่อแม่ รวมถึงสภาพแวดล้อมอื่นๆด้วย นอกจากนี้ยังใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา ของ Bandura ในเรื่องการสังเกตและการเลียนแบบ

จากตัวแบบ Modeling (สุรางค์ โค้วตระกูล. 2550 : 236) ภายใต้การจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของ Rogers ที่เชื่อว่ามนุษย์จะสามารถพัฒนาตนเองได้ดีหากอยู่ในสภาพการณ์ที่ผ่อนคลายและเป็นอิสระ (ทิตนา แคมมณี. 2553 : 70) โดยเลือกใช้จุดเด่นของแต่ละทฤษฎีมาออกแบบการจัดการจัดการการเรียนรู้เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดทักษะทางสังคมในแต่ละด้านตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 2) วัตถุประสงค์ เป็นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการเสริมสร้างทักษะสังคมทั้ง 3 คู่ คือ ทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา และทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด องค์ประกอบที่ 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ (Syntax) มี 6 ขั้น ได้แก่ ขั้นสร้างความตระหนัก (B) เป็นขั้นที่กระตุ้นให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นเห็นความสำคัญของตนเอง ขั้นเพิ่มประสบการณ์ (E) เป็นการทบทวนประสบการณ์ที่นักเรียนเคยมีเกี่ยวกับเรื่องนั้นและเพิ่มประสบการณ์เกี่ยวกับทักษะทางสังคมที่ถูกต้องให้นักเรียนฝึกคิดเป็นคู่ ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (E) เป็นการฝึกแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อสร้างผลงานกลุ่ม ขั้นนำเสนอผลงาน (P) เป็นการนำเสนอผลงานให้กลุ่มใหญ่ได้รับฟังเพื่อสร้างความคิดรวบยอด และ ขั้นสรุปความคิดรวบยอด (C) เป็นการสรุปความคิดรวบยอดจากการนำเสนอผลงานของนักเรียน และขั้นประยุกต์ (A) ใช้การปฏิบัติซ้ำเพื่อตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียน องค์ประกอบที่ 4) หลักของการปฏิสัมพันธ์ (Social System) อธิบายถึงบทบาทครูและบทบาทนักเรียนในการจัดการจัดการการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 5) หลักการตอบสนอง (Principle of Reaction) เป็นการกระตุ้นและให้อิสระ นักเรียนเกิดความสุขในการเรียนรู้ และองค์ประกอบที่ 6) ระบบสนับสนุนการเรียนรู้ (Support System) ให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมใกล้เคียงกับสภาพการจริง บรรยากาศการจัดการเรียนรู้แบบอิสระ ไม่เคร่งเครียด สนับสนุนอุปกรณ์และแนะนำแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียน และให้ผู้เรียนปฏิบัติด้วยตนเองในทุกขั้นตอน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมมีส่วนสำคัญในการช่วยให้นักเรียนได้ฝึกการคิดแก้ปัญหา ลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเองและแก้ปัญหาร่วมกับผู้อื่น ฝึกการมีปฏิสัมพันธ์ การสื่อสาร และฝึกการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆที่อาจเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน นักเรียนได้ร่วมเรียนรู้กับกลุ่มเพื่อนโดยใช้กิจกรรมที่หลากหลาย เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในชีวิตที่นักเรียนต้องเผชิญเมื่อออกนอกรั้วโรงเรียน หากนักเรียนได้รับประสบการณ์ที่ถูกต้องชัดเจนแล้วจะเป็นโอกาสดีที่จะสามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาพฤติกรรมของตนไปในทิศทางที่เหมาะสม ส่งผลให้พฤติกรรมนั้นกลายเป็นนิสัยที่ถาวรในอนาคต ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา เพื่อเป็นทักษะเบื้องต้นในการป้องกันปัญหาที่จะเผชิญในภายภาคหน้าต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัญหาและความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นอย่างไร
2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นอย่างไร

3. การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กับกลุ่มตัวอย่างได้ผลอย่างไร
4. ทักษะทางสังคมของนักเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเป็นอย่างไร
5. ความคิดเห็นของนักเรียนและครู หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีคุณภาพ
3. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น
4. เพื่อเปรียบเทียบทักษะทางสังคม ก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น
5. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนและครูหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
2. ได้แนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในระดับชั้นอื่นๆ

สมมุติฐานของการวิจัย

นักเรียนที่เรียนโดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีทักษะทางสังคมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R and D) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วยขั้นตอนในการวิจัย 4 ระยะ โดยมีขอบเขตดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 ศึกษาปัญหาและความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ประชากรได้แก่ ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จำนวน 194 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามได้แก่ ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 กำหนดกลุ่มตัวอย่างขึ้นตามตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan จำนวน 146 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) ได้แก่ อาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีผลงานเกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้หรือผู้ที่มีผลงานที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคมหรือทักษะชีวิต จำนวน 9 คน โดยมีหลักเกณฑ์เพื่อปรับปรุงองค์ประกอบของโครงสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

นักเรียนที่ใช้ในการทดลองเพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ (Try Out) ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2555 โรงเรียนบ้านจิก จำนวน 31 คน และนักเรียนโรงเรียนอนุบาลพุทไธสง (โอกาสประชานุกูล) จำนวน 100 คน โดยมีคุณสมบัติคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างทุกประการ

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อหาประสิทธิภาพ

ประชากรที่ใช้ในการทดลองแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จำนวน 194 คน และนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 194 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 3,855 คน แบ่งขนาดโรงเรียนตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถจัดให้เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4. 2554 : 2) ได้ดังนี้

โรงเรียนขนาดเล็กคือโรงเรียนที่มีนักเรียนไม่เกิน 120 คน มี 80 โรงเรียน มีนักเรียนทั้งสิ้น 858 คน

โรงเรียนขนาดกลางคือโรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 121 – 300 คน มี 93 โรงเรียน มีนักเรียนทั้งสิ้น 2,017 คน

โรงเรียนขนาดใหญ่ คือโรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป มี 21 โรงเรียน มีนักเรียนทั้งสิ้น 980 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองเพื่อหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู ได้แก่ครูผู้สอนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (แนะแนว) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง จำนวน 18 คน ได้มาจากการสุ่มนักเรียน 18 ห้อง

2. กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียน ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 ได้มาจากการสุ่มหลายขั้นตอน (Multi - stage Random Sampling) ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่จะสุ่มเท่ากับ 350 คน มีรายละเอียดในการสุ่มดังนี้

2.1 สุ่มอำเภอที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ได้ 3 อำเภอ จากทั้งหมด 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอสตึก อำเภอแคนดง อำเภอคูเมือง

2.2 การสุ่มแบบชั้น (Stratified sampling) โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นชั้นภูมิ แต่ละอำเภอแบ่งโรงเรียนเป็น 3 ชั้นภูมิ คือ โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก สุ่มแบบชั้นภูมิโดยไม่อาศัยสัดส่วน (Non - Proportional Stratified Sampling) ให้ความสำคัญเท่ากันทั้ง 3 อำเภอ จับสลากเลือกทุกอำเภอๆ ละ 6 โรงเรียน เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ 2 โรงเรียน โรงเรียนขนาดกลาง 2 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดเล็ก 2 โรงเรียน (โรงเรียนโตมี 2 ห้อง จับสลากเลือกมา 1 ห้อง) ได้ 18 ห้อง คือ โรงเรียนบ้านท่าเรือ โรงเรียนบ้านโคกเมือง โรงเรียนบ้านปรือเกียน โรงเรียนบ้านดงยายภา โรงเรียนบ้านปลัดมุ่ม โรงเรียนบ้านท่าม่วง โรงเรียนบ้านแพ โรงเรียนบ้านหนองบัวแดง โรงเรียนบ้านตาหล้า โรงเรียนบ้านพรสำราญ โรงเรียนบ้านหินเหล็กไฟ โรงเรียนวัดบ้านปะเคียบ โรงเรียนบ้านจิว โรงเรียนบ้านกระทุ่มจานสามัคคี โรงเรียนบ้านชาด โรงเรียนบ้านสระบัว โรงเรียนหนองกระโก และโรงเรียนอนุบาลแคนดง

ระยะที่ 4 ประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ คือ ครูที่สอนกลุ่มทดลอง จำนวน 18 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 18 ห้องที่เรียนจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมที่พัฒนาขึ้น

2. ตัวแปรในการวิจัย

2.1 ตัวแปรต้น คือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม

2.2 ตัวแปรตาม คือ ทักษะทางสังคม ได้แก่

2.2.1 ทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร

2.2.2 ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา

2.3 ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด

3. สารระในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

สภาวะการณ์ปัญหาของเด็กและเยาวชน

3.1 ยาเสพติด

3.2 การดื่มเหล้าและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

3.3 การทะเลาะวิวาท

3.4 ภัยจากอินเทอร์เน็ต

3.5 การสูบบุหรี่

3.6 พฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ตั้งแต่เดือน มกราคม พ.ศ. 2555 ถึงเดือน มีนาคม พ.ศ. 2556

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม หมายถึง สภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยการผสมผสานระหว่างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) Constructivism เป็นหลัก มุ่งเน้นให้เกิดทักษะทางสังคม 3 คู่ คือ 1) ทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร 2) ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา และ 3) ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญ 6 องค์ประกอบ คือ 1) แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน 2) วัตถุประสงค์ 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ (Syntax) 4) หลักของการปฏิสัมพันธ์ (Social System) 5) หลักการตอบสนอง (Principle of Reaction) และ 6) ระบบสนับสนุนการเรียนรู้ (Support System) โดยเฉพาะองค์ประกอบที่ 3 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ (Syntax) มี 6 ขั้น คือ ขั้นสร้างความตระหนัก (Build awareness : B) ขั้นเพิ่มประสบการณ์ (Enhance the Experience : E) ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Exchange : E) ขั้นนำเสนอผลงาน (Presentation : P) ขั้นสรุปความคิดรวบยอด (Concept Conclusion : C) และขั้นประยุกต์ใช้ (Application of the Concept : A)

2. ประสิทธิภาพรูปแบบจัดการเรียนรู้ หมายถึง คุณภาพด้านกระบวนการผลลัพธ์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ จากใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 คือ

80 ตัวแรก หมายถึง ประสิทธิภาพของกระบวนการได้จากร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินพฤติกรรม ประเมินผลงาน และคะแนนจากการประเมินทักษะทางสังคมท้ายหน่วยการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคนทุกแผน มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป

80 ตัวหลัง หมายถึง ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ได้จากร้อยละคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนทุกคนที่ทำแบบวัดทักษะทางสังคมหลังการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ได้คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป

3. ทักษะทางสังคม หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถปรับตัวให้มีพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสมในการจัดการกับปัญหาต่างๆ รอบตัวในสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต โดยแบ่งออกเป็น 3 คู่ คือ

3.1 ทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร (Interpersonal Relationship and Communication Skills) เป็นความสามารถในการใช้คำพูดและภาษาท่าทาง เพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเอง และความสามารถในการรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่าย ไม่ว่าจะในการแสดงความต้องการ ความชื่นชม การปฏิเสธ การขอความช่วยเหลือ และการสร้างสัมพันธภาพ ฯลฯ

3.2 ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา (Decision Making and Problem Solving Skills) เป็นความสามารถในการรับรู้ปัญหา สาเหตุของปัญหา หาทางเลือกวิเคราะห์ข้อดี

ข้อเสียของแต่ละทางเลือก ประเมินทางเลือก ตัดสินใจเลือกทางแก้ปัญหา และลงมือแก้ปัญหาได้เหมาะสม

3.3 ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด (Coping with Emotion and Stress skills) เป็นความสามารถในการประเมินอารมณ์ รู้เท่าทันอารมณ์ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคน และเลือกใช้วิธีจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม เป็นความสามารถที่จะรับรู้สาเหตุของความเครียด รู้วิธีผ่อนคลาย และสามารถหลีกเลี่ยงสาเหตุ พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยและพัฒนา รูปแบบจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษา ได้ศึกษาเอกสารที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทาง
ในการวิจัย ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม
  - 1.1 ความหมายของทักษะทางสังคม
  - 1.2 องค์ประกอบของทักษะทางสังคม
  - 1.3 การประยุกต์ใช้ทักษะทางสังคมสู่การจัดการเรียนรู้
  - 1.4 การประเมินทักษะทางสังคม
2. แนวคิดทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวข้อง
  - 2.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของ Erickson
  - 2.2 ทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึม (Constructivism)
  - 2.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา ของ Bandura
  - 2.4 ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบโอเปอเรนต์ ของ Skinner
  - 2.5 ทฤษฎีมนุษยนิยมหรือบุคลิกภาพ ของ Rogers
3. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning)
  - 3.1 ความหมายของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
  - 3.2 องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
  - 3.3. การจัดกิจกรรมเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
4. การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)
  - 4.1 ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือ
  - 4.2 องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือ
  - 4.3 การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ
  - 4.4 เทคนิคที่ใช้ในการเรียนรู้แบบร่วมมือ
5. การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้
  - 5.1 ความหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้
  - 5.2 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน
  - 5.3 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้
  - 5.4 การหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้
  - 5.5 การนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ
7. กรอบแนวคิดการวิจัย

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เน้นการศึกษาทักษะทางสังคมที่เป็นส่วนหนึ่งของทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัย การอ้างอิงความหมายของทักษะทางสังคมจึงหมายถึงรวมถึงทักษะชีวิตด้วย ดังนี้

1. ความหมายของทักษะทางสังคม

ทักษะทางสังคม หมายถึง ความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้ดี สามารถอ่านสภาพการณ์ทางสังคม หรืออ่านสภาพการณ์ของบุคคลที่เกี่ยวข้องได้อย่างแม่นยำ มีปฏิสัมพันธ์ที่ราบรื่น สามารถใช้ทักษะในการจูงใจผู้อื่น เป็นผู้นำในการประนีประนอม และยุติข้อโต้แย้งเพื่อการร่วมมือกันและสามารถทำงานเป็นทีมได้ และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ รู้จักเคารพสิทธิผู้อื่น และมีความสำนึกต่อสังคม และสร้างประโยชน์ให้กับสังคม (วิลาสลักษณ์ ชิววลลี. 2542 : 40 ; อ้างอิงมาจาก วารี ธิระจิตร. 2530 : 87 – 88)

ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์ (2540 : 25) ให้ความหมายของทักษะชีวิตว่าเป็นความสามารถอันประกอบด้วยความรู้ เจตคติ และทักษะในอันที่จะจัดการกับปัญหารอบ ๆ ตัว ในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต จึงหมายถึงรวมถึงทักษะทางสังคมในด้านทักษะในอันที่จะจัดการกับปัญหารอบ ๆ ตัว ในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2540 : 16) ให้ความหมายทักษะชีวิตไว้ว่าเป็นความสามารถของบุคคลในการที่จะปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถแสดงออกถึงความรู้สึกของตนเองตามสิทธิและความพึงพอใจ ตลอดจนทำให้ความต้องการแห่งตนสามารถบรรลุได้โดยไม่ละเมิดสิทธิและความพึงพอใจของบุคคลอื่น ทักษะทางสังคมจึงหมายถึงความสามารถของบุคคลในการที่จะปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถแสดงออกถึงความรู้สึกของตนเองตามสิทธิและความพึงพอใจ ตลอดจนทำให้ความต้องการแห่งตนสามารถบรรลุได้โดยไม่ละเมิดสิทธิและความพึงพอใจของบุคคลอื่น

กรมสุขภาพจิต (2542 : 1) ให้ความหมายทักษะชีวิตไว้ว่า เป็นความสามารถอันประกอบด้วยความรู้เจตคติและทักษะในการจัดการกับปัญหาต่างๆ รอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต ทั้งในเรื่องบทบาทหญิงชาย เพศสัมพันธ์ สารเสพติด สุขภาพ จริยธรรมอิทธิพลของสื่อ สิ่งแวดล้อม ชีวิตครอบครัว ตลอดจนปัญหาสังคม ฯลฯ ในที่นี้จึงหมายถึงรวมถึงทักษะทางสังคมที่ว่าเป็นทักษะในการจัดการกับปัญหาต่างๆ รอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554 ค : 1) ได้ให้นิยามของทักษะชีวิต ว่าเป็นความสามารถของบุคคลที่จะจัดการกับปัญหาต่างๆ รอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต โดยได้สังเคราะห์องค์ประกอบของทักษะชีวิตให้เหลือ 4 องค์ประกอบ เน้นหนักเฉพาะด้านทักษะทางสังคม คือ การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การคิดวิเคราะห์ตัดสินใจและแก้ปัญหา การจัดการอารมณ์และความเครียด การสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น

Jarolimek (1977 : 7) ให้ความหมายของทักษะทางสังคมว่า เป็นการอยู่ร่วมกัน และทำงานร่วมกับผู้อื่น เคารพสิทธิของผู้อื่น เรียนรู้การควบคุมตนเอง ตัดสินใจด้วยตนเอง ร่วมแสดงความคิดเห็นและประสบการณ์กับผู้อื่น

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization. 1997 : 2) ให้ความหมายของทักษะชีวิตว่าเป็นความสามารถในการปรับตัวและการมีพฤติกรรมที่ถูกต้อง ซึ่งจะทำให้บุคคลสามารถจัดการกับความต้อการ และสิ่งท้าทายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม จึงหมายรวมถึงทักษะทางสังคมว่าเป็นความสามารถในการปรับตัวและการมีพฤติกรรมที่ถูกต้อง ซึ่งจะทำให้บุคคลสามารถจัดการกับความต้อการ และสิ่งท้าทายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ด้วย

สรุปได้ว่าทักษะทางสังคม หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถปรับตัวให้มีพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสมในการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ รอบตัวในสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต

2. องค์ประกอบของทักษะทางสังคม

ในการวิจัยครั้งนี้เน้นการศึกษาขององค์ประกอบของทักษะทางสังคมในทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัยเป็นหลัก และได้ศึกษาองค์ประกอบของทักษะชีวิตเพื่อหลอมรวมให้สามารถพัฒนาทักษะชีวิตในด้านอื่นๆ ผ่านการเสริมสร้างทักษะทางสังคมได้ จึงแยกแยะให้เห็นทั้งองค์ประกอบของทักษะชีวิตและทักษะทางสังคมได้ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554 : 2) ได้กำหนดองค์ประกอบทักษะชีวิตสำคัญที่จะเพิ่มภูมิคุ้มกันให้กับเด็กในสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและเตรียมความพร้อมสำหรับการปรับตัวของผู้เรียนในอนาคตไว้ 4 องค์ประกอบ โดยเป็นทักษะทางสังคมในองค์ประกอบ 2-4 ดังนี้

1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น หมายถึง การรู้ความถนัดความสามารถจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง เข้าใจความแตกต่างของแต่ละบุคคล รู้จักตนเอง ยอมรับเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น มีเป้าหมายในชีวิตและมีความรับผิดชอบต่อสังคม

2. การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การแยกแยะข้อมูลข่าวสารปัญหาและสถานการณ์รอบตัว วิพากษ์วิจารณ์และประเมินสถานการณ์รอบตัวด้วยหลักเหตุผลและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ระบุปัญหา สาเหตุของปัญหา หาทางเลือกและตัดสินใจในการแก้ปัญหา ในสถานการณ์ต่าง อย่างสร้างสรรค์

3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด หมายถึง ความเข้าใจและรู้เท่าทันภาวะ อารมณ์ของบุคคล รู้สาเหตุของความเครียด รู้วิธีการควบคุมอารมณ์และความเครียด รู้วิธีผ่อนคลายหลีกเลี่ยงและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดอารมณ์ไม่พึงประสงค์ไปในทางที่ดี

4. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น หมายถึง การเข้าใจมุมมอง อารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นใช้ภาษาพูดและภาษากายเพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเอง รับรู้ความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของผู้อื่น วางตัวได้ถูกต้องเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ ใช้การสื่อสารที่สร้างสัมพันธภาพที่ดี สร้างความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization. 1997 : 2-3) ได้สรุปองค์ประกอบของทักษะชีวิต 10 องค์ประกอบ (เป็นทักษะทางสังคมองค์ประกอบที่ 5- 10) ดังนี้

1. ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เป็นความสามารถในการคิด ออกไปอย่างกว้างขวางโดยไม่ยึดติดอยู่ในกรอบ มีส่วนสนับสนุนในการตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาในการค้นหาทางเลือกต่าง ๆ และผลที่เกิดขึ้นในแต่ละทางเลือก ถึงแม้ว่ายังไม่มีมติตัดสินใจและแก้ไขปัญหาก็ตาม ความคิดสร้างสรรค์ยังช่วยให้บุคคลสามารถนำประสบการณ์ที่ผ่านมา มาใช้ในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม
2. ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical Thinking) เป็นความสามารถที่จะวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร และประเมินปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรม เช่น ค่านิยม แรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน อิทธิพลจากสื่อต่าง ๆ ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต
3. ความตระหนักรู้ในตน (Self - Awareness) เป็นความสามารถในการเข้าใจในจุดด้อยของตนเอง อะไรที่ตนเองปรารถนา และไม่พึงปรารถนา และเข้าใจความแตกต่างจากบุคคลอื่น ๆ สามารถอยู่ภายใต้ความกดดันต่าง ๆ ในชีวิตได้ นอกจากนี้ยังส่งผลต่อการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นอีกด้วย
4. การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) เป็นความสามารถในการเข้าใจความรู้สึก และความเห็นใจบุคคลที่แตกต่างจากเรา ถึงแม้ว่าเราจะไปคุ่นเคย ซึ่งจะช่วยให้เราเข้าใจและยอมรับความแตกต่างของบุคคลอื่น ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีทางสังคม เช่น ความแตกต่างทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม โดยเฉพาะบุคคลที่ต้องการได้รับการช่วยเหลือ และดูแล เช่น ผู้ป่วยโรคเอดส์ ผู้มีภาวะบกพร่องทางจิตใจ หรือบุคคลที่ไม่เป็นที่ยอมรับจากสังคม
5. การสร้างสัมพันธภาพ (Interpersonal Relationship Skills) ด้วยให้บุคคลมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และสามารถที่จะรักษาและดำรงไว้ซึ่งสัมพันธ์อันดี ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างปกติสุข และรวมถึงการมีสัมพันธภาพที่ดีของสมาชิกในครอบครัวที่เป็นแหล่งสำคัญของแรงสนับสนุนทางสังคม
6. การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Communication) หมายถึงความสามารถในการใช้คำพูด และภาษาท่าทาง เพื่อแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนเองอย่างเหมาะสมกับสภาพวัฒนธรรมและสถานการณ์ต่าง ๆ โดยสามารถที่จะแสดงความคิดเห็น ความปรารถนา ความต้องการ การขอร้อง การเตือน การปฏิเสธ และการขอความช่วยเหลือ
7. การตัดสินใจ (Decision Making) เป็นสิ่งที่นำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิต ซึ่งถ้าบุคคลมีการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพในการกระทำต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับสุขภาพโดยมีการประเมินทางเลือก ผลจากการตัดสินใจเลือกทางนั้นๆ จะมีผลต่อสุขภาพอนามัยของบุคคลนั้น ๆ
8. การแก้ปัญหา (Problem Solving) เมื่อบุคคลมีปัญหาต่างๆ ที่ไม่สามารถแก้ไขได้ทำให้เกิดภาวะตึงเครียดทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ ทักษะการแก้ไขปัญหาจะช่วยทำให้บุคคลสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิต ของเขาได้
9. การจัดการกับอารมณ์ (Coping With Emotions) เป็นการรู้จักและเข้าใจอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ซึ่งจะทำได้สามารถตอบสนองและแสดงออกได้อย่างเหมาะสม เช่น อารมณ์รุนแรงต่าง ๆ หรือความโศกเศร้าที่ส่งผลต่อภาวะสุขภาพ
10. การจัดการกับความเครียด (Coping With Stress) เป็นความสามารถในการรู้ถึงสาเหตุของความเครียด และรู้แนวทางในการควบคุมระดับความเครียด เช่น

การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในวิถีชีวิต การเรียนรู้วิธีผ่อนคลายเมื่ออยู่ในภาวะความตึงเครียด ได้อย่างเหมาะสม เพื่อที่จะช่วยลดปัญหาต่างๆ ทางด้านสุขภาพ

โดยองค์ประกอบข้างต้นสามารถจัดออกเป็น แบ่งตามพฤติกรรมการเรียนรู้ได้

3 ด้านดังนี้

1. ด้านพุทธิพิสัย ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) และความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical Thinking)
2. ด้านจิตพิสัย ได้แก่ ความตระหนักรู้ในตน (Self - Awareness) และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy)
3. ด้านทักษะพิสัย ได้แก่
  - 3.1 การสร้างสัมพันธภาพ (Interpersonal Relationship Skills) และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Communication)
  - 3.2 การตัดสินใจ (Decision Making) และการแก้ไขปัญหา (Problem - Solving)
  - 3.3 การจัดการกับอารมณ์ (Coping with Emotions) และการจัดการกับความเครียด (Coping with Stress)

ประเทศไทยได้นำองค์ประกอบของทักษะชีวิต 10 ประการขององค์การอนามัยโลกมาพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคมวัฒนธรรมและให้ง่ายต่อการพัฒนาโปรแกรมการเรียนการสอนเป็น 12 องค์ประกอบ แบ่งเป็น 6 คู่ 3 ด้าน ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต. 2542 : 2-3)

ด้านที่ 1 ด้านพุทธิพิสัย มุ่งองค์ประกอบ 1 คู่ ถือว่าเป็นองค์ประกอบร่วม คือ ความคิดสร้างสรรค์ และความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ มีรายละเอียดดังนี้

1. ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เป็นความสามารถคิดอย่างกว้างขวางโดยไม่ยึดติดอยู่ในกรอบ
2. ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical Thinking) เป็นความสามารถที่จะแยกแยะข้อมูลข่าวสาร ปัญหาและสถานการณ์ต่างๆ รอบตัว

ด้านที่ 2 ด้านจิตพิสัย หรือ เจตคติ มุ่งองค์ประกอบ 2 คู่ คือ

1. ความตระหนักรู้ในตนและความเห็นใจผู้อื่น ความตระหนักรู้ในตน (Self Awareness) เป็นความสามารถในการค้นหา และเข้าใจจุดดีจุดด้อยของตนเอง และความสามารถแตกต่างจากบุคคลอื่น ไม่ว่าจะในเรื่องความสามารถ เพศ วัย ระดับการศึกษา ศาสนา สีผิว ท้องถิ่น สุขภาพ ฯลฯ ส่วนความเห็นใจผู้อื่น (Empathy) เป็นความสามารถเข้าใจความรู้สึก และเห็นอกเห็นใจบุคคลที่แตกต่างจากเรา ไม่ว่าจะในเรื่องความสามารถ เพศ วัย ระดับการศึกษา ศาสนา สีผิว ท้องถิ่น สุขภาพ ฯลฯ

2. ความภูมิใจในตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม ความภูมิใจในตนเอง (Self Esteem) เป็นความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า เช่น ความมั่นใจ รู้จักให้ รู้จักรับ ค้นพบ และภูมิใจในความสามารถด้านต่าง ๆ ของตน เช่น ความสามารถด้านสังคม ดนตรี กีฬา ศิลปะ เป็นต้น โดยมีได้มุ่งสนใจอยู่แต่เรื่องรูปร่างหน้าตา เสน่ห์ หรือความสามารถทางเพศ และการเรียนเก่งเท่านั้น ส่วนความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) เป็นความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และมีส่วนรับผิดชอบต่อสังคม ความรับผิดชอบต่อสังคม

มีส่วนสัมพันธ์ใกล้ชิดกับความภูมิใจในตน เพราะหากคนเรามีความภูมิใจในตนคนเหล่านี้ก็จะมีแรงจูงใจที่จะทำดีกับผู้อื่นและสังคม

ด้านที่ 3 ด้านทักษะพิสัย มีองค์ประกอบ 3 คู่ คือ

1. ทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพและการสื่อสาร (Interpersonal Relationship and Communication Skills) เป็นความสามารถในการใช้คำพูด และภาษาท่าทาง เพื่อสื่อสาร ความรู้สึกนึกคิดของตนเอง และความสามารถในการรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่าย ไม่ว่าจะในการแสดงความต้องการ ความชื่นชม การปฏิเสธ การขอความช่วยเหลือ และการสร้างสัมพันธ์ภาพ ฯลฯ

2. ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา (Decision Making and Problem Solving Skills) เป็นความสามารถในการรับรู้ปัญหา สาเหตุของปัญหา หาทางเลือก วิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือก ประเมินทางเลือก ตัดสินใจเลือกทางแก้ปัญหา และลงมือแก้ปัญหาได้เหมาะสม

3. ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด (Coping with Emotion and Stress Skills) เป็นความสามารถในการประเมินอารมณ์ รู้เท่าทันอารมณ์ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคน และเลือกใช้วิธีการจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม เป็นความสามารถที่จะรับรู้สาเหตุของความเครียด รู้วิธีผ่อนคลาย และสามารถหลีกเลี่ยงสาเหตุ พร้อมทั้งเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์

องค์ประกอบของทักษะทางสังคมในครั้ง นี้ เป็นองค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัย เป็นการปฏิบัติตนเพื่อควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้เหมาะสม ตามกรอบแนวคิดของกรมสุขภาพจิตและองค์การอนามัยโลกเป็นหลัก ได้แก่ ทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพและการสื่อสาร ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด โดยได้สอดแทรกองค์ประกอบย่อยของทักษะชีวิตด้านอื่นๆ ไว้ในชั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น ชั้นที่ 1 คือชั้นสร้างความตระหนัก (Build Awareness) จะสอดแทรกทักษะชีวิตกลุ่มด้านจิตพิสัย หรือเจตคติ ในเรื่องของความคิดความเชื่อที่มีความรู้สึก (อารมณ์และจิตใจ) และความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองและผู้อื่น ความตระหนักรู้ในตนเองและผู้อื่น ความเห็นใจผู้อื่น ความภูมิใจในตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม ส่วนองค์ประกอบทักษะชีวิต กลุ่มด้านพุทธิพิสัย คือ กลุ่มที่มีองค์ประกอบของการใช้ความคิด วิเคราะห์วิจารณ์ และความคิดสร้างสรรค์ จะสอดแทรกอยู่ในชั้นที่ 3 คือชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Exchange) โดยเป็นกิจกรรมในลักษณะการแก้ปัญหาตามสถานการณ์ที่ครูกำหนดให้ และชั้นที่ 4 ชั้นนำเสนอผลงาน (Presentation) เป็นการแสดงให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน โดยแต่ละองค์ประกอบของทักษะทางสังคมในครั้ง นี้ มีรายละเอียดของพฤติกรรมบ่งชี้ คือ 1) ทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพและการสื่อสาร (Interpersonal Relationship and Communication Skills) เป็นความสามารถในการใช้คำพูดและภาษาท่าทาง เพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเอง และความสามารถในการรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่าย ไม่ว่าจะในการแสดงความต้องการ ความชื่นชม การปฏิเสธ การขอความช่วยเหลือ และการสร้างสัมพันธ์ภาพ ฯลฯ 2) ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา (Decision making and Problem Solving Skills) เป็นความสามารถในการรับรู้ปัญหา สาเหตุของปัญหา หาทางเลือกวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือก ประเมินทางเลือก ตัดสินใจเลือกทางแก้ปัญหา และลงมือแก้ปัญหาได้เหมาะสม 3) ทักษะ

การจัดการกับอารมณ์และความเครียด (Coping with Emotion and Stress Skills) เป็นความสามารถในการประเมินอารมณ์ รู้เท่าทันอารมณ์ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคน และเลือกใช้วิธีจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม เป็นความสามารถที่จะรับรู้สาเหตุของความเครียด รู้วิธีผ่อนคลาย และสามารถหลีกเลี่ยงสาเหตุ พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์

3. การประยุกต์ทักษะทางสังคมสู่การจัดการเรียนรู้

3.1 ตัวแปรที่เกี่ยวข้องเพื่อการประยุกต์ใช้

จากองค์ประกอบของทักษะทางสังคมทั้ง 3 คู่ ขององค์การอนามัยโลก และกรมสุขภาพจิต สามารถนำมาสู่การประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาทางสังคมที่นักเรียนจะมีโอกาสพบเจอเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น โดยการออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา 6 ปัญหา คือ ยาเสพติด เหล้าและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุหรี่ การทะเลาะวิวาท ภัยจากอินเทอร์เน็ต และพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม มีรายละเอียดของทักษะแต่ละด้านที่เกี่ยวข้องดังนี้

3.1.1 ทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพและการสื่อสาร (Interpersonal Relationship and Communication Skill) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554 : 80-82) สรุปลักษณะของการสื่อสารว่าเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารการสื่อสารเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจสิ่งที่เราคิดและรู้สึก สามารถสื่อด้วยคำพูด วาจา ท่าทาง สำหรับการสื่อสารโดยการพูดมีหลายแบบ เช่น

3.1.1.1 การพูดที่สร้างมิตร มีลักษณะการพูดที่อ่อนหวาน สุภาพ และใช้เหตุผลไม่ใช้อารมณ์

3.1.1.2 การพูดที่สร้างศัตรู มีลักษณะการพูดที่หยาบคาย กระด้าง และใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล

3.1.1.3 การพูดให้เข้าใจตรงกัน มีลักษณะการพูดที่ทำให้เกิดความเข้าใจกัน จะต้องมีความชัดเจนในเนื้อหา รวมทั้งผู้ส่งข่าวสารและผู้รับข่าวสาร จะต้องมีความเข้าใจในเนื้อหาที่พูด

3.1.1.4 การพูดที่สร้างกำลังใจ มีลักษณะการพูดที่สื่อให้ผู้รับรู้ว่าตนเองเป็นผู้ที่มีคุณค่าต่อสังคม ไม่ตอกย้ำปมด้อย พูดชื่นชม พูดชมเชย ยกย่องด้วยความจริงใจ ทั้งคำพูดและกิริยาท่าทาง

3.1.1.5 การพูดที่ทำให้ผู้อื่นคล้อยตาม มีลักษณะการพูดที่เปิดเผยความรู้สึกนึกคิดความต้องการและความเข้าใจของตนอย่างจริงใจ เพื่อให้ผู้อื่นเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งคำพูดนั้นอาจจะมีหรือไม่มีเหตุผลประกอบการบอกความรู้สึกก็ได้

การที่ผู้เรียนวัยรุ่นรู้จักการยอมรับ และให้เกียรติเพื่อนหรือผู้อื่นด้วยการพูดที่สร้างมิตรพูดให้กำลังใจผู้อื่น จะช่วยให้ผู้เรียนเป็นที่รักของเพื่อน ๆ หรือบุคคลรอบข้างได้มากกว่า การพูดที่ยกตนข่มท่าน ซึ่งจะไม่เป็นผลดีต่อผู้เรียนเอง วิธีการสื่อสารที่สร้างมิตรมีวิธีการดังนี้

1. ใช้ภาษาพูดที่ง่ายเหมาะสมกับวัยและบุคคล
2. พูดเฉพาะสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ และเป็นประโยชน์
3. พูดให้น้อย ฟังอย่างใส่ใจให้มาก

4. พุดจาสุภาพอ่อนโยน
5. ใช้เหตุผลในการพูดมากกว่าอารมณ์
6. หยิบแต่ส่วนดี ๆ ของผู้อื่นมาพูด
7. รู้จักชมเชยผู้อื่นและวิจารณ์เชิงสร้างสรรค์
8. ใช้มุขตลกแบบสุภาพ
9. มองโลกในแง่ดี

10. สื่อสารอย่างจริงใจ โดยไม่ตำหนิผู้อื่น ได้แก่ สื่อถึงความรู้สึกของตนเองต่อสถานการณ์นั้น ๆ ที่ทำให้ตนเองรู้สึกไม่สบายใจ ก่อนที่จะบอกถึงความปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นเปลี่ยนแปลง เช่น “เราอึดอัดนะที่เธอไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการทำงานกลุ่มอยากให้เธอช่วยทำเรื่อง...หน่อยได้ไหม” การสื่อความรู้สึก จะช่วยให้อีกฝ่ายไม่รู้สึกว่าตนเองถูกตำหนิ และพร้อมที่จะปรับปรุงตนเองมากกว่า

11. การรู้จักใช้วิธีการปฏิเสธอย่างเหมาะสมที่ไม่เสียสัมพันธภาพกับเพื่อน จะต้องปฏิเสธจริงจังทั้งท่าทางคำพูดและน้ำเสียง เพื่อแสดงความตั้งใจอย่างชัดเจนที่จะขอปฏิเสธ โดยมีขั้นตอนการปฏิเสธดังนี้

11.1 ใช้ความรู้สึกเป็นข้ออ้างประกอบเหตุผล เพราะการใช้เหตุผลอย่างเดียวมักถูกโต้แย้งด้วยเหตุผลอื่น การอ้างความรู้สึกจะทำให้โต้แย้งได้ยากขึ้น

11.2 การขอปฏิเสธ เป็นการบอกปฏิเสธอย่างชัดเจนด้วยคำพูด

11.3 การขอความเห็นชอบ โดยการถามความเห็นของผู้ชวน เพื่อรักษาน้ำใจของผู้ชวนและกล่าวขอบคุณเมื่อผู้ชวนยอมรับเมื่อถูกเข้าชี้หรือสบประมาทไม่ควรหวั่นไหวไปกับคำพูดเหล่านั้น เพราะจะทำให้ขาดสมาธิในการหาทางออก ควรยืนยันการปฏิเสธและหาทางออกโดยการ 1) ปฏิเสธซ้ำโดยไม่ต้องใช้ข้ออ้าง พร้อมทั้งบอกสาเหตุทางเลี่ยงจากเหตุการณ์ไป 2) การต่อรอง โดยการชวนไปทำกิจกรรมอื่นที่ดีกว่ามาทดแทน

11.4 การผิดผ่อน โดยการขอยืดระยะเวลาออกไปเพื่อให้ผู้ชวนเปลี่ยนความตั้งใจ

Mulligan (2004 : 90-92) อธิบายว่าการที่บุคคลมีความปรารถนาที่จะมีสัมพันธกับบุคคลอื่นโดยการสร้างสัมพันธภาพให้ประสบความสำเร็จ หลักสำคัญก็คือการที่บุคคลนั้นจะต้องเรียนรู้การเป็นผู้สื่อสารที่ดีและมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การมีความสามารถในการรับฟัง (Having the Ability to Listen) การมีความสามารถในการรับฟังหมายถึงความตั้งใจในการเป็นผู้ฟังที่ดี โดยการสนใจในสิ่งที่ผู้พูดกำลังพูด และในขณะที่กำลังฟังห้ามคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เราจะพูด

2. การไม่ตัดสินผู้พูด (Being Non-Judgmental) บุคคลส่วนใหญ่จะเกิดความคับข้องใจเมื่อคู่สนทนาไม่ต้องการที่จะพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องของเขา การใช้คำถามที่ถูกต้องจะเป็นการช่วยให้การสนทนาที่มีความราบรื่นมากขึ้น และการไม่ตัดสินเกี่ยวกับตัวคู่สนทนาจะช่วยให้คู่สนทนาตอบสนองการสนทนาได้ดี

3. การมีความสามารถที่จะเผชิญกับการวิพากษ์วิจารณ์ (Having the Ability to Deal with Criticism) ไม่มีบุคคลใดชอบการวิพากษ์วิจารณ์อย่างแน่นอน ซึ่งในการถูก

วิพากษ์วิจารณ์ระหว่างการสนทนานั้น มีวิธีการต่าง ๆ ที่จะช่วยในการจัดการ ได้แก่ การเงียบ (Silence) การป้องกัน (Defense) และการรุกราน (Attack) เป็นต้น

กรณีการ นลราชสุวัจน์ (2545 : 371-379) ได้อธิบายวิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมิตักษะของการฟังที่ดีเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นการฝึกทักษะการฟังที่มีประสิทธิภาพจะช่วยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารได้ พฤติกรรมของการฟังที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วย

1. การประสานสายตา (Eye Contact) เป็นพฤติกรรมที่มีความสำคัญในการรับฟังเพื่อการสนทนาที่มีประสิทธิภาพ การประสานสายตานั้นเป็นการแสดงความต้องการเกี่ยวข้องมีส่วนร่วม และช่วยสร้างบรรยากาศของความไว้วางใจ ทำให้ผู้พูดรู้สึกว่าคุณฟังนั้นใส่ใจและสนใจเรื่องราวที่เขาพูดอย่างแท้จริง

2 การแสดงออกทางสีหน้า (Facial Expression) เป็นพฤติกรรมที่สื่อความรู้สึกทางอารมณ์ของผู้รับฟัง ซึ่งมีการแสดงออกได้หลายลักษณะ ได้แก่ การทำหน้านิ่ง คิ้วขมวด ยิ้มแย้ม หัวเราะ เม้มปาก จมูกย่น ปากเบ้ เป็นต้น การแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม คือการสื่อความตั้งใจ ความสนใจ ความจริงใจ และการยอมรับของผู้ฟัง ซึ่งจะช่วยให้บรรยากาศของการสื่อสารราบรื่นขึ้น

3. กิริยาและท่าทาง (Posture and Gesture) การวางตำแหน่งร่างกาย และการเคลื่อนไหวร่างกาย สามารถสื่อความหมายให้ทราบถึงอารมณ์ความรู้สึกได้หลายประการ เช่น การนั่งตัวตรงแสดงความตื่นตัว หรือความกระตือรือร้น การนั่งเอนตัวมาข้างหน้าผู้พูดแสดงให้เห็นถึงความสนใจและตั้งใจที่จะรับฟัง การนั่งหลังพิงเก้าอี้ แสดงถึงความเฉื่อยชา การนั่งตัวอวดแสดงออกถึงความเบื่อหน่าย การนั่งห่างแสดงความไว้วางใจ การนั่งใกล้แสดงถึงความใกล้ชิด

4. การใช้น้ำเสียง (Tone of Voice) ลักษณะต่าง ๆ ของการใช้น้ำเสียง ได้แก่ ระดับเสียง จังหวะ ความเข้ม ความถี่ของการใช้เสียงมีผลกระทบต่อปฏิสัมพันธ์ในการสนทนา ระดับเสียงมีลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ น้ำเสียงราบเรียบ หมายถึงไม่แสดงความรู้สึกใด ๆ เสียงแข็งกร้าว หมายถึง ก้าวร้าว ขุ่นข้องใจ หรือโกรธ เสียงอ่อน หมายถึง ความลังเล เสียงเบา หมายถึง ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เสียงสั้น หมายถึง ประหม่า หรือกลัว เป็นต้น

5. การสัมผัส (Touching) หมายถึง การแตะต้องร่างกาย การสัมผัสเป็นการสื่อความหมายโดยไม่ได้ใช้วาจา ซึ่งในบางสถานการณ์การใช้การสัมผัสอาจช่วยให้เพิ่มประสิทธิภาพของการสนทนาได้มากยิ่งขึ้น

6. การใช้ความเงียบ (Silence) ความเงียบมีความสำคัญเช่นเดียวกับการฟังและการพูดในกระบวนการสนทนา

สรุปและการประยุกต์ใช้

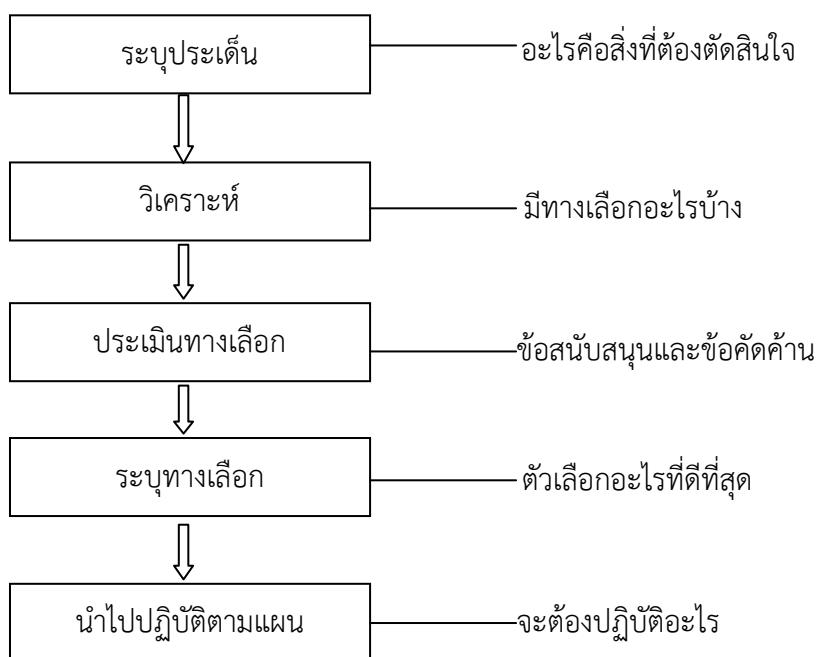
ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ เป็นการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น เป็นมิตรกับผู้อื่น มักใช้ควบคู่กับทักษะการสื่อสาร ที่เป็นการใช้คำพูดและภาษาท่าทางเพื่อสื่อสารด้านความรู้สึกนึกคิดของตนเอง การรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่าย เช่น ความชื่นชม การปฏิเสธ อย่างไม่เสียสัมพันธภาพ โดยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดของกรมสุขภาพจิตที่ว่า ทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร (Interpersonal Relationship and Communication Skills) เป็นความสามารถในการใช้คำพูด และภาษาท่าทาง เพื่อสื่อสาร ความรู้สึกนึกคิดของตนเอง และความสามารถในการรับรู้

ความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่าย ไม่ว่าจะในการแสดงความต้องการ ความชื่นชม การปฏิเสธ การขอความช่วยเหลือ และการสร้างสัมพันธภาพ ฯลฯ นำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้โดยการฝึกโต้ตอบ วิพากษ์วิจารณ์ ฝึกการปฏิเสธ และเจรจาต่อรอง ผ่านสถานการณ์ในเรื่องของยาเสพติด เหล้าและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุหรี่ การทะเลาะวิวาท ภัยจากอินเทอร์เน็ต พฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม

3.1.2 ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา (Decision Making and Problem Solving Skills)

ทักษะการตัดสินใจ เป็นทักษะย่อยอีกทักษะหนึ่งของทักษะการแก้ปัญหา ซึ่งมักจะเป็นทักษะที่ควบคู่กัน มีขั้นตอน คือ ขั้นการยอมรับความต้องการสำหรับการตัดสินใจ การกำหนดรายการต่างๆ ของทางเลือกที่เป็นไปได้ การวิเคราะห์ทางเลือกต่าง ๆ การเลือกทางเลือกที่เหมาะสม และการปฏิบัติตามทางเลือก โดย คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2546 : 40-41) ได้สรุปถึงกระบวนการของการตัดสินใจ ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กระบวนการของการตัดสินใจ

Miller (1998 : 153-154) ได้สรุปขั้นตอนการสอนทักษะการตัดสินใจดังนี้

1. ให้นักเรียนอภิปรายเกี่ยวกับประเด็นของการตัดสินใจ
2. การให้ตัวอย่างของการตัดสินใจทั้งประเภทของการตัดสินใจที่ง่ายและซับซ้อน ชี้ให้เห็นว่าการตัดสินใจมีผลกระทบต่อตนเอง และผลกระทบต่อบุคคลอื่น ตลอดจนมีผลกระทบต่อกลุ่มด้วย
3. อธิบายกระบวนการของการตัดสินใจให้ผู้เรียนเข้าใจ โดยมีการยกตัวอย่างที่มีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้เรียนจริง ๆ เช่น การซื้อรถใหม่ การไปพบแพทย์หรือการใช้เงินเพื่อซื้อของ เป็นต้น

4. ให้ออกาสผู้เรียนได้มีการแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) เกี่ยวกับการตัดสินใจ โดยการให้บทในการแสดงการตัดสินใจ
5. การให้การบ้านผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการตัดสินใจ ให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะที่เป็นความรู้ในการตัดสินใจอย่างน้อย 1 ครั้ง ต่อสัปดาห์ และมีกรอภิปรายงานที่ มอบหมายในห้องพร้อมให้ข้อมูลย้อนกลับร่วมกันในกลุ่ม
6. ให้ผู้เรียนในชั้นร่วมกันเลือกและลองกำหนดสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจ โดยการฝึกปฏิบัติ

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization. 1997 : 2) ได้เสนอแนวทางการสอนทักษะการตัดสินใจไว้ดังนี้

1. กำหนดทางเลือก
2. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจ
3. ระบุข้อดี และข้อเสียแต่ละทางเลือก
4. ตัดสินใจเลือก และบอกเหตุผลของการเลือกทางนั้น

ส่วนทักษะการแก้ปัญหา Spiegler และ Guevremont (1998 : 346-355) แสดงความคิดเห็นว่า ปัญหาเป็นเรื่องปกติและเกิดขึ้นได้กับมนุษย์ทุกๆ คน และการแก้ปัญหาก็เป็นทักษะที่เป็นประโยชน์สำหรับการเผชิญกับความยุ่งยากของปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ทักษะการแก้ปัญหสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ของบุคคลได้ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความเครียด ปัญหาความวิตกกังวล ปัญหาด้าน ความโกรธ ปัญหาการควบคุมตนเอง และการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ตลอดจนการปรับตัวทางสังคม

O'Donohue และ Krasner (1995 : 154-157) ได้แบ่ง ขั้นตอนของทักษะการแก้ปัญหออกเป็น 5 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 การทำความเข้าใจในปัญหา (Problem Orientation) เป็นการรับรู้ว่ามีปัญหาเกิดขึ้น

ขั้นที่ 2 การนิยามปัญหา (Problem Definition) เป็นการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น และทำความเข้าใจในปัญหานั้น ๆ ว่าเป็นอย่างไร ตลอดจนการกำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหที่เป็นปัญหา

ขั้นที่ 3 การสร้างทางเลือกในการแก้ปัญห (Generation of Alternative solutions) เป็นการหาวิธีการแก้ปัญหต่างๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ขั้นที่ 4 การตัดสินใจ (Decision Making) เป็นการเปรียบเทียบและตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหที่ดีที่สุดเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหได้สำเร็จ

ขั้นที่ 5 การดำเนินการแก้ไขปัญหและการตรวจสอบวิธีการแก้ปัญห (Solution Implementation and Verification) เป็นการนำวิธีการการแก้ปัญหที่ตัดสินใจเลือกแล้วไปใช้ และพิจารณาถึงระดับของประสิทธิผลของวิธีการแก้ปัญหานั้น ๆ

Guilford (1968 : 130) ได้เสนอกระบวนการคิดแก้ปัญหประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการ (Preparation) หมายถึง ขั้นในการตั้งปัญหาหรือค้นหาว่าปัญหาที่แท้จริงของเหตุการณ์นั้นคืออะไร

2. ขั้นการวิเคราะห์ปัญหา (Analysis) หมายถึง ขั้นพิจารณาว่ามีสิ่งใดบ้างที่เป็นสาเหตุสำคัญของปัญหา หรือสิ่งใดไม่ใช่สาเหตุสำคัญของปัญหา
3. ขั้นการเสนอแนวทางในการคิดแก้ปัญหา (Production) หมายถึง การหาวิธีการคิดแก้ปัญหา ให้ตรงสาเหตุกับปัญหาแล้วออกมาในรูปของวิธีการสุดท้ายได้ผลลัพธ์ออกมา
4. ขั้นตอนสอบผล (Verification) หมายถึง ขั้นในการเสนอเกณฑ์เพื่อตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้จากการเสนอวิธีแก้ปัญหา ถ้าพบว่าผลลัพธ์ยังไม่ถูกต้อง ก็ต้องมีการเสนอวิธีการคิดแก้ปัญหาใหม่ จนกว่าจะได้วิธีการที่ดีที่สุดหรือถูกต้องที่สุด
5. ขั้นในการนำไปประยุกต์ใหม่ (Re-Application) หมายถึงการนำวิธีการคิดแก้ปัญหาที่ถูกต้องไปใช้ในโอกาสหน้า เมื่อพบกับเหตุการณ์คล้ายคลึงกับปัญหาที่เคยประสบมาแล้ว

สรุปและการประยุกต์ใช้

ทักษะการตัดสินใจ เป็นการเลือกตัดสินใจตามสถานการณ์ การวิเคราะห์ทางเลือก เปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือก การเลือกทางเลือกที่เหมาะสมและการปฏิบัติตามทางเลือกมักทำควบคู่ไปกับการแก้ปัญหาซึ่งมีขั้นตอนที่เป็นระบบ โดยการวิจัยครั้งนี้กำหนดกระบวนการตัดสินใจและการแก้ปัญหา (Decision making and Problem Solving Skills) เป็นความสามารถในการรับรู้ปัญหา สาเหตุของปัญหา ทาทางเลือกวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือก ประเมินทางเลือก ตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสม ลงมือแก้ปัญหาได้เหมาะสม และประเมินผลเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้โดยการฝึกแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ในเรื่องของ ยาเสพติด เหล้าและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุหรี่ การทะเลาะวิวาท ภัยจากอินเทอร์เน็ต พฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม

3.1.3 ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด (Coping with Emotion and Stress Skills)

การมีปัญหาทางอารมณ์และความเครียด ถือว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับบุคคลทุกคนในการดำเนินชีวิตประจำวัน บุคคลแต่ละคนจะมีประสบการณ์ของการเกิดความเครียดแตกต่างกันและการเรียนรู้ที่จะจัดการกับความเครียด โดยการแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้บุคคลสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม และมีผลต่อสุขภาพกาย จิต อารมณ์ และสังคมสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554 ก : 22) ได้สรุปว่า การจัดการอารมณ์ในเรื่องของการควบคุมอารมณ์เป็นความสามารถในการยับยั้งอารมณ์ที่ไม่พึงประสงค์ ไม่ให้แสดงออกทั้งทางกริยา วาจา การกระทำและควบคุมอารมณ์ไม่ให้อ่อนไหวง่าย อดทนภายใต้สถานการณ์ที่กดดันได้ โดยไม่เสียสุขภาพจิต การแสดงออกทางอารมณ์เป็นสัญชาตญาณของมนุษย์ที่ติดตัวมาแต่กำเนิดที่ไม่ได้รับการขัดเกลา เช่น สุนัข ลิง เสือ เวลาโกรธจะส่งเสียงและแยกเขี้ยว ส่วนคนเวลาโกรธก็จะแสดงอาการแยกเขี้ยวหรือแผดเสียงดังคล้ายคลึงกัน การแสดงอารมณ์ เป็นการสื่อสารถึงความรู้สึกภายในของตัวให้ผู้อื่นรับทราบอารมณ์เป็นสิ่งที่ปรากฏภายนอก ที่แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิดภายใน อารมณ์และจิตใจ และจะปรับเปลี่ยนไปตามพัฒนาการของช่วงวัย ลักษณะอารมณ์พื้นฐาน ที่มีบทบาทสำคัญต่อการใช้ชีวิตประจำวันของคนเรา เช่น อาย โกรธ คับข้องใจ (ผิดหวัง) กลัว วิตกกังวล พอใจ ไม่พอใจ ฯลฯ เป็นอารมณ์และมีความสัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลงทางกายและระบบอวัยวะของร่างกาย ดังตาราง 1

ตาราง 1 ความสัมพันธ์ของอารมณ์กับความเปลี่ยนแปลงทางกาย

ลักษณะอารมณ์	การแสดงออก	ระบบอวัยวะร่างกาย ที่เกิดการเปลี่ยนแปลง
อาย	หน้าแดง	เส้นเลือดพองตัว หัวใจเต้นแรง
โกรธ	กำหมัด	กล้ามเนื้อร่างกายเกร็ง
โกรธคับข้องใจ	ขมวดคิ้ว หน้าเนี้ยว	กล้ามเนื้อใบหน้าตึงตันตัว
พอใจ	หัวเราะ ระบบหายใจ	ระบบหายใจ เลือดสูบฉีดปอดขยาย
เจ็บปวด	เหงื่อออก	ต่อมเหงื่อถูกกระตุ้น
กลัว โกรธ	ขนลุก	ต่อมผิวหนังบีบรัดตัวเกร็ง
กลัว วิตกกังวล	ตัวสั่น	กล้ามเนื้อร่างกายเขม็งเกลียว
สมหวัง โล่งใจ	ถอนหายใจ หายใจออกทาง ปากยาวนาน	หายใจออกทางปากยาวนาน กล้ามเนื้อ ทุกส่วนผ่อนคลาย

การรู้จักอารมณ์ตนเอง เป็นองค์ประกอบสำคัญเบื้องต้นที่จะนำไปสู่การควบคุมอารมณ์ และการแสดงออกที่เหมาะสมที่จะค่อย ๆ พัฒนาขึ้นเมื่ออายุและวัยเพิ่มขึ้น ขั้นตอนการของรู้จักอารมณ์ตนเองควรเริ่มจากการทบทวนอารมณ์ตนเองว่า มีลักษณะเช่นไร ผลย้อนกลับของการแสดงอารมณ์เป็นเช่นไร เหมาะสมหรือไม่ ซึ่งเป็นการฝึกให้รู้ตัว รู้เท่าทันความรู้สึกและมีสติตนเองรู้ว่ากำลังรู้สึกอย่างไรกับตัวเอง กับสิ่งที่เกิดขึ้นรอบๆ ตัว ความรู้สึกนั้นมีผลอย่างไร รู้สึกได้ดีขึ้นและรู้จักแยกแยะระหว่างความรู้สึกและการกระทำ การควบคุมอารมณ์จะมีพัฒนาการสูงขึ้นตามช่วงวัย ดังตาราง 2 (กรมสุขภาพจิต. 2547 : 6)

ตาราง 2 พัฒนาการทางอารมณ์ตามช่วงวัย

ช่วงวัย 3 - 5 ปี (วัยก่อนเรียน)	ช่วงวัย 6 - 11 ปี (วัยเรียน)	ช่วงวัย 12 - 60 ปี (วัยรุ่น - วัยผู้ใหญ่)
อารมณ์ รู้จักลักษณะอารมณ์ ของตนเองและการแสดงออก ทางอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น	ควบคุมอารมณ์ เป็น ความสามารถ ในการยับยั้งอารมณ์ตนเองได้	ควบคุมตนเอง เป็น ความสามารถในการควบคุม ความต้องการและพฤติกรรม ของตนเอง

โดยทั่วไปในช่วงชีวิตของเราจะมีอารมณ์ 2 ประเภทที่เรียกว่า อารมณ์ดี และอารมณ์ไม่ดี อารมณ์ดีมีความสุข เป็นอารมณ์ที่เกิดจากความดีใจ สบายใจ และปลาบปลื้มเบิกบานใจ เช่น ภูมิใจ มั่นใจ ไม่กลัว กล้าแสดงออก กล้าเสี่ยง เข้มแข็ง อารมณ์ไม่ดี เศร้า กลัว โกรธ เป็นอารมณ์ที่เกิดจากความรู้สึกโกรธ เกลียด เครียด ไม่พอใจวิตกกังวล สิ้นหวัง หม่นหมอง ทำให้อ่อนแอ ให้ออถอย ฉุนเฉียว ขาดความอดทน การจัดการกับอารมณ์มีขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 สำรวจอารมณ์ หรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นในขณะนั้น เช่น มือสั่น ใจสั่น ตัวสั่นกำมือแน่น เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 คาดการณ์ ผลดี ผลเสียของการแสดงอารมณ์นั้นออกมาว่า ถ้าแสดงอารมณ์นั้นจะเกิดเหตุการณ์อะไรตามมาบ้าง

ขั้นตอนที่ 3 ควบคุมอารมณ์ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น

1. หายใจเข้าออกยาว ๆ
2. นับเลข 1 - 10 ซ้ำ ๆ (หรือนับต่อไปเรื่อย ๆ จนกว่าอารมณ์สงบลง)
3. ขอเวลานอกโดยการหนีออกไปจากสถานการณ์นั้น ๆ ชั่วครว
4. กำหนดลมหายใจ โดยให้สติอยู่ที่การหายใจเข้าออก

ขั้นตอนที่ 4 สำรวจความรู้สึกของต่อนีกครั้งและชื่นชมกับการที่ตนเองสามารถควบคุมอารมณ์ได้

Kleinke (1998 : 140) ได้สรุปว่า วิธีการจัดการเมื่อเผชิญกับความโกรธมีอยู่หลายเทคนิคดังนี้

1. การผ่อนคลาย (Self-Relaxation) วิธีการผ่อนคลายเป็นเทคนิคที่ง่ายและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการจัดการความโกรธ โดยมีวิธีง่ายๆ ได้แก่ การหายใจลึก ๆ (Deep Breathing) การฝึกจินตนาการ (Relaxing Imagery) การผ่อนคลายกล้ามเนื้อ (Muscle-Relaxation) เป็นต้น

2. การกำหนดโครงสร้างทางความคิดใหม่ (Cognitive Restructuring) สามารถกระทำโดยการเปลี่ยนวิธีการคิดใหม่ เมื่อบุคคลต้องเผชิญกับความโกรธส่วนใหญ่่มักจะสะท้อนให้เห็นถึงความคิดภายใน และแนวโน้มส่วนใหญ่่มักจะขยายความคิดเกินความเป็นจริง (Exaggerated Thinking)

3. การใช้อารมณ์ขัน (Using Humor) เป็นวิธีการอีกหนึ่งวิธีที่ช่วยให้บรรเทาความโกรธ ซึ่งวิธีนี้เป็นเหมือนการปฏิเสธที่จะรับความเครียดหรือเรื่องราวที่เป็นความโกรธไว้

4. การเปลี่ยนสิ่งแวดล้อม (Changing Environment) ในบางครั้งสิ่งแวดล้อมอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความโมโหได้

ส่วนความเครียด (Stress) เป็นปฏิกิริยาการตอบสนองของร่างกายที่ไม่เฉพาะเจาะจงต่อความต้องการต่างๆ ที่กระทำต่อร่างกาย หรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องโดยการถูกคุกคามหรือไม่สามารถหาหนทางแก้ไข (Kalat. 1999 : 466) สอดคล้องกับ ศรีเรือน แก้วกังวาน (2542 : 1) ได้ให้ความหมายของความเครียดว่าเป็นสภาวะอารมณ์ประเภทหนึ่ง โดยเป็นปฏิกิริยาการตอบสนองต่อสิ่งเร้าทั้งภายนอกและภายใน ซึ่งจะส่งผลต่อร่างกายและจิตใจของบุคคลทั้งบวกและลบ

ลักขณา สิริวัฒน์ (2544 : 160-162) ได้จำแนกประเภทของความเครียดไว้หลายชนิด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าจะใช้เกณฑ์อะไรในการแบ่งประเภท ได้แก่

ประเภทที่ 1 จำแนกตามผลที่เกิดขึ้น ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1.1 ความเครียดที่ส่งผลทางลบ (Negative Stress) ซึ่งความเครียดลักษณะนี้เป็นความเครียดที่ก่อให้เกิดความทุกข์ ความไม่สบายใจ หรือความอึดอัดใจให้กับบุคคล เช่น การหย่าร้าง การถูกทำโทษ การถูกให้ออกจากงาน เป็นต้น

1.2 ความเครียดที่ส่งผลทางบวก (Positive Stress) เป็นความเครียดที่ก่อให้เกิดความสุข ความสบายใจ และความพึงพอใจ ได้แก่ การได้รับรางวัล การได้เลื่อนตำแหน่งหน้าที่การงาน การแต่งงาน เป็นต้น

ประเภทที่ 2 จำแนกตามสาเหตุที่เกิดขึ้น สามารถแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

2.1 ความเครียดจากเวลา (Time Stress) เป็นความเครียดที่เกิดจากการมีเวลาไม่เพียงพอในการที่จะกระทำให้สำเร็จ

2.2 ความเครียดจากสถานการณ์ (Situation Stress) เป็นความเครียดที่เป็นผลมาจากบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์ที่ถูกคุกคามทางจิตใจ ซึ่งไม่สามารถควบคุมหรือหาวิธีแก้ไขสถานการณ์นั้น ๆ ได้

2.3 ความเครียดที่เกิดจากการคาดการณ์ (Anticipatory Stress) เป็นความเครียดหรือความรู้สึกทุกข์ใจในการที่จะต้องติดต่อกับบุคคลที่เข้ากันไม่ได้ หรือต้องเผชิญหน้ากับบุคคลที่มีพฤติกรรมที่ไม่ปรารถนา

ประเภทที่ 3 จำแนกตามแหล่งที่เกิด สามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

3.1 ความเครียดทางด้านชีววิทยา (Biological Stress) หรือร่างกาย (Physical Stress) เช่น การเกิดอุบัติเหตุต่าง ๆ การมีโรคประจำตัว การเปลี่ยนแปลงของร่างกายในวัยต่าง ๆ

3.2 ความเครียดทางด้านจิตใจ (Psychological Stress) เป็นสภาพการณ์ที่กระทบหรือคุกคามที่สืบเนื่องมาจากความคิดของตนเอง โดยเกิดจากการหมกมุ่นอยู่กับเรื่องเดิมที่ทำให้ทุกข์ใจ หรืออาจเกิดจากการได้รับข้อมูลจากคนอื่นก็ได้

ประเภทที่ 4 จำแนกตามความสามารถในการป้องกันความเครียด สามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

4.1 ความเครียดที่สามารถหลีกเลี่ยงได้ (Avoid Stress) เช่น ไม่ชอบอากาศร้อนในห้องนอน ก็สามารถติดตั้งเครื่องปรับอากาศในห้องนอนได้

4.2 ความเครียดที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ (Unavoid Stress) เช่น ความเครียดที่เกิดจากการเจ็บป่วย ความเครียดจากการทำงาน เป็นต้น

กรมสุขภาพจิต (2542 : 143) ได้สรุปว่า สาเหตุของความเครียดมี 3 ประการ คือ

1. สาเหตุทางจิตใจ ได้แก่ ความกลัวว่าจะไม่ได้ดังหวัง กลัวจะไม่สำเร็จ หนักใจในงานที่ได้รับมอบหมาย รู้สึกว่าตัวเองต้องทำในสิ่งที่เกินความสามารถ วิตกกังวลล่วงหน้ากับสิ่งที่ยังไม่เกิด เป็นต้น

2. สาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงในชีวิต ได้แก่ เปลี่ยนวัย แต่งงาน การตั้งครุภ การเริ่มทำงาน การเปลี่ยนงาน การเกษียณอายุ การย้ายบ้าน การสูญเสียคนรัก เป็นต้น

3. สาเหตุจากการเจ็บป่วยทางกาย ได้แก่ การเจ็บไข้ที่ไม่รุนแรงตลอดไปจน การเจ็บป่วยรุนแรงเรื้อรัง เช่น เบาหวาน มะเร็ง ความดันโลหิตสูง เป็นต้น

อาการทางกายและทางจิตใจที่เกิดจากความเครียดที่สังเกตได้อย่างชัดเจน ได้แก่ ปวดศีรษะ หลับยาก หลับไม่สนิท เหนื่อยง่ายกว่าปกติ อ่อนล้า กินมากกว่าปกติ หรือเบื่ออาหาร ท้องผูกหรือท้องเสียบ่อย ๆ ท้องอืดท้องเฟ้อ รู้สึกตื่นเต้นตกใจง่าย ฝันร้าย เศร้า เบื่อหน่าย หายใจไม่อิ่ม ถอนหายใจบ่อย ๆ ประจำเดือนมาไม่ปกติ หรือสมรรถภาพทางเพศลดลง หงุดหงิดกับคนรอบข้าง ปวดต้นคอและไหล่ มือเท้าเย็น ใจสั่น ไม่มีสมาธิ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554 : 94) ได้ให้ข้อเสนอแนะวิธีการคลายเครียดหรือการจัดการความเครียดว่า วัยรุ่นมักหาทางออกเมื่อเกิดความเครียดด้วยวิธีการที่ไม่เหมาะสม เช่น ขับรถซิ่ง เล่นวิดีโอเกม เที่ยวกลางคืน เปิดวิทยุเสียงดัง ๆ เป็นต้น ทั้งนี้ เพราะไม่เข้าใจวิธีที่ทำให้คลายเครียด ได้อย่างแท้จริง การคลายเครียดที่ถูกต้องจะต้องเป็นวิธีที่ทำให้ร่างกายได้ผ่อนคลาย หัวใจเต้นช้าลง สมองได้พักผ่อนหรือหยุดคิดเรื่องต่าง ๆ ชั่วคราว และต้องไม่เป็นอันตรายต่อตนเองและผู้อื่นด้วยจึงจะถือว่าเป็นการคลายเครียดที่ถูกต้อง การคลายเครียดสามารถทำได้หลายวิธีทำให้เกิดความผ่อนคลายหลายระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 การคลายเครียดด้วยการทำงานอดิเรกที่ตนชอบ เช่น รดน้ำต้นไม้ เลี้ยงสัตว์ อ่านหนังสือ ฟังเพลง เล่นกีฬา ฯลฯ

ระดับที่ 2 การคลายเครียด ด้วยการฝึกการหายใจ การผ่อนคลายกล้ามเนื้อ การจินตนาการการนวด

ระดับที่ 3 การคลายเครียด ด้วยการทำสมาธิ โทเก็ก โยคะ

สรุปและการประยุกต์ใช้ ทักษะการจัดการกับอารมณ์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการรู้จักอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น ทั้งด้านบวกและลบ ส่วนความเครียดเป็นสภาวะอารมณ์ประเภทหนึ่ง เป็นปฏิกิริยาการตอบสนองต่อสิ่งเร้าทั้งภายนอกและภายใน ซึ่งจะส่งผลต่อร่างกายและจิตใจมักจะอยู่คู่กัน ในครั้งนี้ใช้กรอบแนวคิดของกรมสุขภาพจิต คือ ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด (Coping with Emotion and Stress Skills) เป็นความสามารถในการประเมินอารมณ์ รู้เท่าทันอารมณ์ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคน และเลือกใช้วิธีจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม เป็นความสามารถที่จะรับรู้สาเหตุของความเครียด รู้วิธีผ่อนคลาย และสามารถหลีกเลี่ยงสาเหตุ พร้อมทั้งเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์ นำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้โดยการฝึกควบคุมอารมณ์และความเครียด ผ่านสถานการณ์ต่าง ในเรื่องของ ยาเสพติด เหล้าและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุหรี่ การทะเลาะวิวาท

3.2 การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม

Ollhoff (2004 : 159) ได้นำเสนอรูปแบบการสอนทักษะทางสังคมไว้ 3 แบบ คือ

1. การสอนทักษะทางสังคมโดยตรง คือครูเตรียมบทเรียนทักษะทางสังคมเพื่อสอนนักเรียนเป็นกลุ่มย่อย เพื่อช่วยให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในทักษะ เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการสอนทักษะทางสังคมที่นักเรียนไม่มีความรู้ในทักษะทางสังคมมาก่อน กระบวนการสอนทักษะทางสังคมโดยตรงมีดังนี้

1.1 การอธิบายทักษะ (Explain) เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การใช้วีดิทัศน์ การแสดง การวาดรูป เป็นต้น

1.2 การแสดงออกถึงทักษะ (Show) นักเรียนจำเป็นต้องได้เห็นการแสดงออกทางทักษะทางสังคมที่ถูกต้อง เพื่อให้นักเรียนสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เช่น บทบาทสมมติ การใช้โทรทัศน์ เป็นต้น

1.3 การฝึกฝนทักษะ (Practice) เป็นการให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะทางสังคมที่ได้เรียนรู้มาบ้างแล้ว โดยนักเรียนจับคู่และกำหนดสถานการณ์ให้นักเรียนได้ลองปฏิบัติ เช่น ฝึกทักษะทางสังคมผ่านการแสดงละคร การแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น

2. การบูรณาการทักษะทางสังคมเข้ากับการเรียนวิชาอื่น คือ ครูจัดกิจกรรม โดยนำเนื้อหาทักษะทางสังคมมาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน เช่น อาจเลือกโครงการงานศิลปะ เกม หรือ กีฬา แล้วสอดแทรกเนื้อหาทักษะทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติ จากนั้น อภิปรายถึงทักษะทางสังคมดังกล่าว ซึ่งวิธีการนี้นักเรียนอาจไม่รู้ตัวว่ากำลังเรียนทักษะทางสังคมอยู่ วิธีการนี้เหมาะสำหรับเด็กที่มีความรู้เรื่องทักษะทางสังคมมาบ้างแล้ว แต่มีความยุ่งยากในการนำไปใช้ในสถานการณ์ หรือสื่อที่จะนำทักษะทางสังคมไปใช้ วิธีการนี้ช่วยในการถ่ายโยงความรู้ไปสู่สถานการณ์อื่นๆ โดยมีขั้นตอนในการเตรียมบทเรียนดังนี้

2.1 การเลือกทักษะทางสังคมหรือกิจกรรม โดยอาจเลือกทักษะทางสังคมที่ต้องการฝึกแล้วนำมาคู่กับกิจกรรม หรืออาจคิดกิจกรรมไว้ล่วงหน้า แล้วเลือกทักษะทางสังคมที่จำเป็น มาใช้เพื่อให้การทำกิจกรรมประสบความสำเร็จ

2.2 การวางแผนกิจกรรมและเนื้อหา จากนั้นนำทักษะทางสังคมมาเป็น องค์ประกอบหนึ่งของกิจกรรมหรือเนื้อหา

2.3 การปฏิบัติกิจกรรม ครูและนักเรียนควรร่วมมือกันอภิปรายถึงวิธีการ ในการปฏิบัติกิจกรรมหรือทักษะทางสังคมที่นักเรียนจำเป็นต้องนำมาใช้เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ ลุล่วงประสบความสำเร็จ ครูอาจต้องสาธิตให้เด็กดู และควรชี้แนะหากเด็กนำทักษะทางสังคมมาใช้ในการ ทำงาน

2.4 สรุป ครูและนักเรียนช่วยกันอภิปรายถึงผลสำเร็จ และชื่นชมในผลงาน ร่วมกัน ครูอาจให้นักเรียนพูดถึงสิ่งที่ตนเองชื่นชอบในการทำกิจกรรม

3. การสอนทักษะทางสังคมผ่านสถานการณ์ เป็นวิธีการที่ให้ความสำคัญกับการสอน ให้เด็กรู้จักหาวิธีการจัดการกับความขัดแย้งในขณะที่เด็กกำลังเผชิญปัญหาอยู่ โดยครูมีบทบาทเป็นที่ปรึกษา ในการให้คำแนะนำและให้คำช่วยเหลือเด็กให้ระลึกถึงทักษะทางสังคมด้านต่างๆ ที่พวกเขาได้ เรียนไปแล้ว สามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างสำเร็จ วิธีการนี้เน้นความสำคัญของการเรียนรู้ อย่างเป็นกระบวนการ ในขณะที่เด็กยังมีทักษะทางสังคมไม่สมบูรณ์ ยังไม่สามารถหาวิธีแก้ปัญหาได้ดี ที่สุด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีผู้ให้คำแนะนำผ่านสถานการณ์ สิ่งสำคัญคือ ครูมีบทบาทในการให้ความ ช่วยเหลือเท่านั้น ไม่ใช่เข้าไปจัดการกับปัญหาของเด็ก โดยมีวิธีการดังนี้

3.1 หลักในการสอนทักษะทางสังคมผ่านสถานการณ์

3.1.1 การให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดความขัดแย้ง

3.1.2 การให้ความช่วยเหลือก่อนที่จะคุมสถานการณ์ไม่ได้

3.1.3 การให้ความช่วยเหลือเมื่อสถานการณ์นั้นมีผู้ได้เปรียบเสียเปรียบ

3.1.4 การให้ความช่วยเหลือเมื่อเด็กไม่สามารถแก้ปัญหาได้

3.1.5 การให้ความช่วยเหลือเมื่อสถานการณ์เริ่มขยายวงกว้าง

3.1.6 การให้ความช่วยเหลือเมื่อรู้ว่าเด็กมีทักษะทางสังคมอยู่ในระดับต่ำ

3.2 ข้อเสนอแนะในการสอนทักษะทางสังคมผ่านสถานการณ์

3.2.1 ให้ความช่วยเหลือเด็กหลังจากที่ครูสังเกตมาอย่างดีแล้ว เพื่อที่จะไม่ให้อึดจนสรุปและสามารถให้ความช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม

3.2.2 ให้ความช่วยเหลือเด็กด้วยการตั้งคำถาม มากกว่าการตอบ เป็นการดี หากเด็กสามารถหาคำตอบได้ด้วยตนเอง การจัดลำดับคำถามที่ดีเป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ดี

3.2.3 การให้ความช่วยเหลืออย่างสุภาพ ไม่ก้าวร้าวสิทธิของเด็ก ครูต้อง ย้ำเตือนให้เด็กทราบว่าปัญหาเป็นเรื่องของเด็กที่ต้องจัดการเอง โดยมีผู้ใหญ่เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ ไม่ใช่เป็นผู้แก้ปัญหาให้

3.2.4 การให้ความช่วยเหลือโดยพยายามหลีกเลี่ยงการแบ่งข้าง ครูควรช่วยให้ เด็กคิดแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้มีฝ่ายคิดถูกหรือฝ่ายที่คิดผิด

Kaser (2007 : เว็บไซต์) ได้นำเสนอขั้นตอนการสอนทักษะทางสังคมไว้ 7 ขั้น คือ

1. การนำเสนอทักษะทางสังคม โดยอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจอย่างชัดเจน
2. การแสดงทักษะทางสังคมเป็นตัวอย่างให้ผู้เรียน โดยลำดับขั้นตอนการปฏิบัติที่ชัดเจน (Modeling)
3. การให้ผู้เรียนได้ฝึกแสดงออกทางพฤติกรรมหรือแสดงบทบาทสมมติเป็นกลุ่มหรือเป็นคู่เพื่อฝึกฝนการใช้ทักษะทางสังคม (Rehearse or Roll Play)
4. การทบทวนทักษะที่ได้เรียนรู้ผ่านสถานการณ์ที่ครูกำหนดขึ้นหรือสถานการณ์จริง ในขณะที่อยู่โรงเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถนำทักษะที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในสถานการณ์อื่น (Reviewing)
5. การให้ข้อมูลย้อนกลับหรือสะท้อนความคิดต่อพฤติกรรมของผู้เรียน เมื่อผู้เรียนนำทักษะทางสังคมไปใช้ (Feedback)
6. การชี้แนะผู้เรียนถึงการใช้ทักษะทางสังคมในเวลาที่เหมาะสมหรือย้ำเตือนผู้เรียนถึงขั้นตอนในการปฏิบัติ (prompting)
7. การเสริมแรงเมื่อผู้เรียนใช้ทักษะทางสังคมอย่างเหมาะสม เพื่อจูงใจให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมอยู่เสมอ (Reinforcing)

Westwood (1997 : 79 - 80) ได้แบ่งขั้นตอนการสอนทักษะทางสังคมเป็น 6 ขั้นตอนคือ

1. กำหนดทักษะที่จะสอน (Definition) พิจารณาจาก ทักษะทางสังคมที่สำคัญ ที่จะช่วยเหลือเด็กให้เกิดทักษะดังกล่าวนี้ การสอนอาจจะใช้ รูปภาพ การ์ตูน หุ่นกระบอก หรือชี้ให้เด็กเห็นกิจกรรมที่เพื่อนๆ ทำในกลุ่ม
2. ทำให้ดู (Model the Skill) โดยแบ่งทักษะออกเป็นขั้นตอนย่อยๆ หลายขั้นตอน (Task Analysis) โดยครูแสดงให้ดูหรือให้เพื่อนแสดงให้ดู
3. การเลียนแบบและฝึกซ้อม (Imitation and Rehearsal) ให้เด็กเลียนแบบตามครูหรือเพื่อน
4. การประเมินผล (Feedback) ถ้าเด็กยังทำได้ไม่ดี ครูควรบอกเด็ก พูดให้กำลังใจเด็กว่า“พยายามอีกครั้งหนึ่ง” หรือถ้าเด็กทำได้ดีขึ้นก็ควรบอกว่า “ดีขึ้นแล้วนะ” บันทึกขั้นตอนไว้ดูว่าขั้นตอนใดยังต้องปรับปรุงแก้ไข
5. จัดเตรียมสถานการณ์เพื่อให้โอกาสเด็กได้ใช้ทักษะ (Provide Opportunity for the Skill to be Used) โดยจัดเด็กเป็นกลุ่มเล็กๆ หรือจัดเป็นคู่ แล้วให้เด็กทำกิจกรรมเพื่อให้เด็กสามารถประยุกต์ใช้ทักษะได้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน
6. ให้แรงเสริมอย่างสม่ำเสมอ (Intermittent Reinforcement) ถ้าเด็กสามารถใช้ทักษะทางสังคมได้โดยไม่ต้องชี้แนะ ควรให้คำชมเชยหรือรางวัล เด็กจะเป็นที่ยอมรับ และมีความสัมพันธ์อันดีในกลุ่มเพื่อน และจะรักษาทักษะไว้ให้กลายเป็นพฤติกรรม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554 : 5-7) ได้ชี้แนะว่าการสร้างทักษะทางสังคมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนมีวิธีการสำคัญ 2 วิธี คือ

1. เกิดเองตามธรรมชาติ เป็นการเรียนรู้ที่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และการมีแบบอย่างที่ดีแต่การเรียนรู้ตามธรรมชาติจะไม่มีทิศทางและเวลาที่แน่นอน บางครั้งกว่าจะเรียนรู้ ก็อาจสายเกินไป

2. การสร้างและพัฒนาโดยกระบวนการเรียนการสอน เป็นการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันในกลุ่ม ผ่านกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ ได้ลงมือปฏิบัติ ได้ร่วมคิดอภิปรายแสดงความคิดเห็นได้แลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ได้สะท้อนความรู้สึกนึกคิด มุมมอง เชื่อมโยงสู่วิถีชีวิตของตนเอง เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และปรับใช้กับชีวิต

กิจกรรมที่เสริมสร้างทักษะทางสังคม เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนเป็นผู้ได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเรียนรู้ ซึ่งลักษณะของกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นสำคัญและมีประสิทธิภาพดังนี้

1. กิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมค้นพบความรู้หรือสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะทางสังคม ในด้านการคิดตัดสินใจและแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เช่น กิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้โอกาสผู้เรียนแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ข่าวสาร เหตุการณ์ สถานการณ์หรือประสบการณ์ของผู้เรียน และกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้สืบค้นหรือศึกษาค้นคว้า คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้จากสื่อต่าง ๆ และแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ได้สะท้อนตนเอง เชื่อมโยงกับชีวิตและการดำเนินชีวิตในอนาคต

2. กิจกรรมที่ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ได้ลงมือกระทำกิจกรรมลักษณะต่าง ๆ ได้ประยุกต์ใช้ความรู้ เช่น กิจกรรมทัศนศึกษา กิจกรรมค่าย กิจกรรมวันสำคัญ กิจกรรมชมรม/ชุมนุม กิจกรรมโครงงาน/โครงการ กิจกรรมจิตอาสา เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรม ที่จะทำให้เกิดการพัฒนาทักษะทางสังคม คือได้เสริมสร้างสัมพันธภาพและใช้ทักษะการสื่อสาร ได้ฝึกการจัดการกับอารมณ์และความเครียดของตนเอง

3. กิจกรรมที่กำหนดให้มีการอภิปรายแสดงความรู้สึกนึกคิดและการประยุกต์ความคิดอย่างมีประสิทธิภาพหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละครั้ง ด้วยประเด็นคำถามสะท้อน เชื่อมโยงปรับใช้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้บทเรียนสำคัญ ที่จะพัฒนาและเสริมสร้างทักษะทางสังคมให้กับตัวผู้เรียน ได้ตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น รู้จักการจัดการกับอารมณ์และความเครียดอย่างเหมาะสมและรู้จักสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น รู้จักคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยวิธีการสะท้อน (Reflect) ความรู้สึกและความคิดที่ได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรม เชื่อมโยง (Connect) กับประสบการณ์ในชีวิตที่ผ่านมาหรือที่ตนเองได้เรียนรู้มาแล้ว เป็นองค์ความรู้ใหม่ แล้วนำมา ปรับใช้ (Apply) ในชีวิตประจำวันของตนเองทั้งในปัจจุบันและอนาคต

สรุปได้ว่า การสอนทักษะทางสังคมทำได้หลากหลายวิธี เช่น การสอนทักษะทางสังคมโดยตรง การบูรณาการทักษะทางสังคมเข้ากับการเรียนวิชาอื่น หรือการสอนทักษะทางสังคมผ่านสถานการณ์ นักเรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน ฝึกทักษะการปฏิบัติ การอภิปรายโต้แย้ง อาจเป็นการสาธิตหรือแสดงทักษะทางสังคมเป็นตัวอย่างให้นักเรียนดู หรือให้เพื่อนแสดงให้ดูเลียนแบบและฝึกซ้อม การประเมินผล อาจใช้รูปภาพ การ์ตูน หุ่นกระบอก หรือแม้แต่ชี้ให้เด็กเห็นกิจกรรมที่เพื่อนๆ ทำในกลุ่ม ก็จัดว่าเป็นตัวอย่างที่นำมาเป็นตัวอย่างได้ พร้อมกับให้แรงเสริม

อย่างสม่ำเสมอ ในการวิจัยครั้งนี้เลือกใช้การจัดการเรียนรู้แบบผ่านสถานการณ์ นักเรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน ฝึกทักษะการปฏิบัติ การอภิปรายโต้แย้ง แสดงบทบาทสมมุติ อาจเป็นการสาธิตหรือแสดงทักษะทางสังคมเป็นตัวแทนให้นักเรียนดูแล้วประเมินผลจากการประยุกต์ใช้

4. การประเมินทักษะทางสังคม

ทักษะทางสังคม เป็นความสามารถในการปรับตัวของบุคคลให้มีพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสมในการจัดการกับปัญหาต่างๆ รอบตัวในสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต ดังนั้นการพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการประเมินผลเพื่อตรวจสอบแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เป็นไปในทางที่ถูกต้อง ให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ครั้งนี้เป็นการประเมินทักษะทางสังคมที่เป็นทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัย โดยมีผู้อธิบายในเรื่องการวัดและประเมินทักษะทางสังคมหรือทักษะชีวิตดังนี้

พิมพ์พิมพ์ม ธงเขียว และคณะ (2541 : 91) ได้สรุปถึงโครงสร้างการประเมินประกอบด้วย 3 มิติที่สำคัญ คือ

1. องค์ประกอบของทักษะชีวิต ได้แก่ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย
2. รูปแบบการประเมิน ได้แก่ ประเมินรายบุคคล และประเมินเป็นกลุ่ม
3. ประเภทของการประเมิน ได้แก่ การประเมินระหว่างเรียน และ

การประเมินปลายภาคเรียน หรือ ประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) และ ประเมินด้านรวมสรุป (Summative Evaluation)

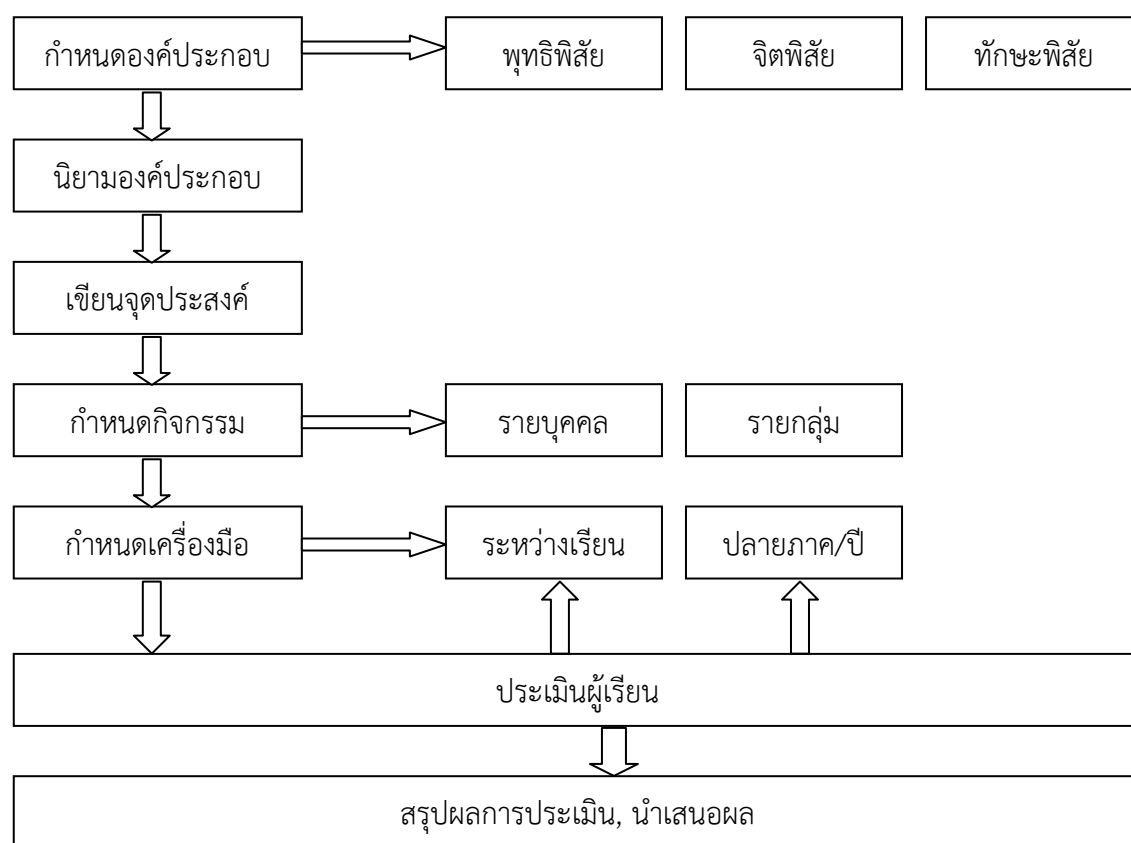
3.1 การประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation)

เป็นการประเมินเป็นระยะ เช่น เลิกกิจกรรมแล้วประเมิน ประเมินการผ่านจุดประสงค์ การสอบแต่ละครั้ง การสะสมผลงาน การตรวจผลงาน การตอบข้อซักถาม การแสดงความคิดเห็น

3.2 การประเมินด้านรวมสรุป (Summative Evaluation) เป็นการประเมินสรุปผลของการประเมินความก้าวหน้าแต่ละครั้งว่าผลเฉลี่ยเป็นอย่างไร

นอกจากนี้ยังได้เสนอแนะเพิ่มเติมว่า การประเมินทักษะชีวิตของผู้เรียนได้อย่างแม่นยำนั้นจำเป็นต้องประเมินให้ครบทั้ง 12 องค์ประกอบย่อย ด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย ผู้ประเมินหลาย ๆ ฝ่าย เช่น ผู้สอน บุคลากรในโรงเรียน เพื่อนนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และตัวนักเรียนประเมินตนเอง ซึ่งจะส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักการพิจารณาตนเอง ค้นหาความจริง ความถูกต้อง ดีงาม ผู้ประเมินตนเองได้ดีนั้นสามารถฝึกฝนความเป็นกลาง ไม่เข้าข้างตนเอง สามารถใช้ปัญญาในการพิจารณาตรวจสอบ ตลอดจนหาวิธีการปรับปรุงแก้ไข วิธีการประเมินทักษะชีวิต สามารถประเมินได้โดย การสังเกตพฤติกรรม การแสดงออก การร่วมกิจกรรม การตรวจผลงาน เช่น ใบงาน ผลงาน การเสนอผลงาน และ การซักถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็น นอกจากนี้ยังได้เสนอแนะขั้นตอนการประเมินการเรียนการสอนทักษะชีวิต ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 ขั้นตอนการดำเนินการประเมินทักษะชีวิต

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554 : 22) ได้สรุปลักษณะของการประเมินทักษะชีวิต ว่าเป็นการประเมินพฤติกรรมผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนให้มีพัฒนาการที่ดีตรงตามความต้องการของท้องถิ่นและสังคม โดยประเมินความสามารถหรือแนวทางในการเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ของผู้เรียนด้วยวิธีการสังเกต การแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่กำหนดให้ และวิเคราะห์เปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อ การรู้จัก และภูมิคุ้มกันทางปัญญา จากการสะท้อนความคิด การเชื่อมโยงความคิด และการแสดงพฤติกรรมต่อเนื่องหลังการเรียนรู้ ฯลฯ ซึ่งผู้ประเมินอาจเป็นครู เพื่อน ผู้ปกครอง หรือผู้เรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543 : 258 - 278) ได้สรุปวิธีการวัดที่เหมาะสมหลายวิธีดังนี้

1. การสังเกต คือการเฝ้ามองสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างมีจุดหมาย เป็นสิ่งยากลำบากที่จะสังเกตตลอดเวลาจึงจำเป็นต้องวางแผนสังเกตเป็นบางเวลา ผู้สังเกตควรมีการรับรู้ที่ดี มีความแม่นยำ จดจำสิ่งที่สังเกตได้เป็นอย่างดีเพื่อความแน่ใจจึงควรใช้ผู้สังเกตอย่างน้อย 2 คน เพื่อนำผลการสังเกตมาทดสอบความสอดคล้อง การวัดวิธีนี้สามารถทำได้ดีถ้าพฤติกรรมที่แสดงออกมาเป็นความจริง ถ้าเสแสร้งก็ย่อมเชื่อถือไม่ได้ หรือถ้าไม่แสดงพฤติกรรมก็ไม่สามารถวัดได้ ดังนั้นจึงต้องนิยามออกมาในรูปพฤติกรรมให้ชัดเจน

2. การสัมภาษณ์ เป็นการพูดจากับคนใดคนหนึ่งอย่างมีจุดมุ่งหมาย ซึ่งผู้สัมภาษณ์ต้องมีหลักจิตวิทยาในการพูด การถาม เพื่อให้ได้พฤติกรรม หรือลักษณะนิสัยในการ

แสดงออกที่ต้องการทราบ ส่วนผู้ถูกสัมภาษณ์ต้องมีลักษณะเปิดเผย ตรงไปตรงมา มีนิสัยในการแสดงออกโดยการพูดจา ถ้าเป็นคนเงียบเฉย ไม่แสดงกิริยาตอบโต้จะทำให้การสัมภาษณ์ไร้ความหมายในการสัมภาษณ์ควรเป็นการสัมภาษณ์ที่มีมาตรฐาน คือ มีการวางแผนที่ดี มีจุดมุ่งหมาย มีข้อคำถามที่มีคุณภาพ มีความเชื่อมั่นและมีความเที่ยงตรงสูง

3. การเขียนตอบ เป็นการใช้ตัวเรา อาจเป็นข้อความ ข้อคำถาม สถานการณ์ แล้วแต่ความเหมาะสมในการนำเสนอ ตัวเราจึงมีความสำคัญมาก เมื่อบุคคลได้รับตัวเรานี้เขารู้สึกอย่างไรก็จะตอบออกมา เครื่องมือวัดแบบนี้มีชื่อเรียกหลายอย่างเช่น แบบทดสอบ แบบสำรวจ แบบสอบถามหรือมาตรวัด โดยมีวิธีการสร้างดังนี้

3.1 รูปแบบการเขียนข้อสอบมี 6 รูปแบบคือ

3.1.1 ประเภทข้อความเดียว เป็นการถามเพื่อดูว่าผู้ตอบมีสิ่งนั้นอยู่ในตัวหรือไม่โดยจะต้องตอบตามความจริง การเขียนข้อความต้องเป็นตัวเราที่ดี โดยมากจะเป็นประโยคสั้นๆใจความกะทัดรัด

3.1.2 ประเภทข้อความคู่ การเขียนข้อสอบแบบนี้ จะต้องกำหนดคุณลักษณะอย่างน้อย 2 คุณลักษณะขึ้นไป แล้วนำข้อความที่อธิบายคุณลักษณะแต่ละอย่างมาเป็นคู่ ๆ ให้ผู้ตอบเลือกตอบที่ตรงลักษณะของตนเพียงข้อความเดียว

3.1.3 ประเภทกำหนดตัวเลือกหลายตัว ในการเขียนข้อสอบแบบนี้ มักเลือกคุณลักษณะที่ประกอบเป็น 3-5 คุณลักษณะ เมื่อนิยามแล้วเขียนพฤติกรรมของคุณลักษณะนั้นๆ แล้วนำมาจัดชุดละข้อและให้เลือกคุณลักษณะใดลักษณะหนึ่งหรืออาจเลือกที่ชอบมากที่สุดหรือน้อยที่สุด

3.1.4 ประเภทสถานการณ์ เป็นการสร้างเหตุการณ์จำลองอาจเป็นด้านภาษาหรือภาพก็ได้ โดยผู้ตอบสมมติตัวเองเป็นตัวละครหนึ่งในเหตุการณ์นั้น ถ้าหากพบเหตุการณ์ที่กำหนดจะอย่างไร ข้อสอบมี 2 ส่วน คือคำถามและคำตอบ การให้คะแนนจะกำหนดให้ตัวเลือกที่แสดงคุณลักษณะนั้นมากที่สุด 2 คะแนน น้อยลงมา 1 คะแนน และไม่มีคุณลักษณะนั้น 0 คะแนน บางกรณีการเขียนตัวเลือกอาจมุ่งให้มีพฤติกรรมถูกเพียงข้อเดียวก็ได้ แล้วให้คะแนนเป็น 1 และ 0 คะแนน

3.1.5 ประเภทสถานการณ์ ตอบใช่ - ไม่ใช่ วิธีการคือ เมื่อเขียนสถานการณ์แล้วเลือกพฤติกรรมที่มีโอกาสเกิดขึ้น แล้วให้ตอบแค่ ใช่ หรือไม่ใช่ เท่านั้นจึงต้องพิจารณาการให้คะแนนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับคุณลักษณะที่ต้องการวัด

3.1.6 ประเภทสถานการณ์หรือข้อความเป็นภาพ การเขียนข้อสอบแบบนี้ต้องมีฝีมือในการวาดภาพด้วย เพื่อสามารถสื่อได้ถูกต้องและตรงจุดมุ่งหมาย

3.2 รูปแบบการเขียนตัวเลือกมี 8 รูปแบบ คือ

3.2.1 ใช้คำว่า ใช่-ไม่ใช่

3.2.2 ใช้คำว่า ใช่ ไม่แน่ใจ ไม่ใช่

3.2.3 ใช้คำว่า ถูก ผิด

3.2.4 ใช้คำว่า ชอบ ไม่ชอบ

3.2.5 ใช้แบบการจัดอันดับความสำคัญ จะใช้การตอบแบบไปไหนก็ได้ เพียงแต่จัดให้มีความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับผู้ตอบจากน้อยที่สุดไปมากที่สุด หรือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยเลย

3.2.6 แบบเจาะจง 3 ตัว เรียงลำดับ มักจะใช้คำว่า โดยทั่วไป บางครั้ง ไม่เคย หรือ จริง ไม่แน่ใจ เท็จ หรือ เห็นพ้อง ไม่แน่ใจ ไม่เห็นพ้อง เป็นต้น

3.2.7 แบบใช้ตัวเลือก 3 ตัว โดยมีสถานการณ์หรือคำถามแล้วตามด้วยตัวเลือกเสมอ สิ่งที่เขียนเป็นตัวเลือกต้องสามารถแปลได้ว่าตัวเลือกใดถ้ามีผู้เลือกจะมีคุณลักษณะนั้นมากน้อยต่างกัน

3.2.8 แบบตัวเลือกคู่ แต่ละข้อมี 2 ตัวเลือก ซึ่งเป็นตัวแทนพฤติกรรมที่ต่างกันเอามาจับคู่กัน ให้ผู้ตอบเลือกข้อที่ตรงกับตัวเองมากที่สุด อาจมีคำถามหรือข้อความนำก่อนแล้วมีตัวเลือก 2 ตัวให้ผู้ตอบเลือกตัวใดตัวหนึ่ง

4. การใช้จินตนาการ เป็นการเสนอสิ่งเร้าที่คลุมเครือเพื่อให้ผู้ตอบใช้จินตนาการอันเกิดจากสำนึกซึมซับในส่วนของความรู้สึกของแต่ละคนว่าสิ่งเร้านั้นมีความหมายอย่างไรต่อเขา โดยแบบวัดจินตนาการมีดังนี้

4.1 คำสัมพันธ์ (Word Association) จะกำหนดคำที่แสดงอารมณ์มาให้ทีละข้อ โยผู้ดำเนินการสอบอ่านคำแต่ละคำแล้วให้ผู้สอบหาคำที่มีความสัมพันธ์กับคำนั้นมากที่สุดอีกคำหนึ่ง

4.2 การเติมประโยคให้สมบูรณ์ (Sentence Completion) จะเว้นที่ว่างไว้ให้เติมจึงค่อนข้างเป็นอัตนัย ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญ สิ่งที่ผู้ตอบแสดงออกมาจะเกี่ยวกับเจตคติ อารมณ์และความขัดแย้ง การแปลผลจึงเน้นความรู้สึกทั้งบวกหรือลบ เด็กหรือผู้ที่ไม่สามารถเขียนหนังสือได้จะไม่สามารถทำแบบวัดประเภทนี้ได้

4.3 การเติมเต็มเรื่องราว (Story Completion) โดยเติมเรื่องราวให้สมบูรณ์ การกำหนดเรื่องราวจึงเป็นเรื่องราวที่มีปัญหาอยู่หรือยังไม่จบ ยังไม่มีคำตอบหรือเรื่องราวส่วนใหญ่จะทำให้เด็กเกิดจินตนาการต่อไป

สรุปได้ว่าการประเมินทักษะทางสังคมสามารถทำได้หลายลักษณะ เช่น การประเมินตามสภาพจริงจากการสังเกตพฤติกรรม การแสดงออก การร่วมกิจกรรม การตรวจผลงาน เช่น ใบบงาน ผลงาน การเสนอผลงาน และ การซักถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งผู้ประเมิน อาจเป็นครู เพื่อน ผู้ปกครอง หรือผู้เรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง หรือการประเมินโดยใช้แบบวัดซึ่งมีหลายลักษณะ เช่น การใช้แบบทดสอบ แบบสำรวจ แบบสอบถามหรือมาตรวัด ซึ่งมีวิธีการสร้างหลากหลายรูปแบบ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินทักษะทางสังคมและทักษะชีวิตจากงานวิจัยและวิทยานิพนธ์นิสิตระดับบัณฑิตศึกษาจากมหาวิทยาลัยในประเทศไทย พบว่า มีแนวทางการประเมินหลายแนวทาง เช่น ใช้แบบวัดหรือแบบประเมินทักษะชีวิตที่มีลักษณะเป็นแบบสำรวจหรือเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) (ประวิต เอรารวรรณ์ และนุชานา เหลืองอังกูร. 2544 : 91-95 ; สกล วรเจริญศรี. 2551 : 235-242 ; นิธิมา หงส์ขำ. 2549 : 225 ; ศศินันท์ ศิริธาดากุลพัฒน์. 2551 : 204 ; ไกรสร ชันทจร. 2553 : 115) ใช้แบบเติมประโยคให้สมบูรณ์ เช่น นิธิมา หงส์ขำ (2549 : 216-218) ใช้แนวคิดการประเมินตามสภาพจริง (สัมฤทธิ์ สันเต. 2547 : 251) แบบทดสอบแบบปรนัยเลือกตอบ (นพวรรณ วงศ์ชัยวัฒน์. 2547 :

145) แบบใช้สถานการณ์ (ดาราวรรณ กลุ่มเกลี้ยง. 2546 : 251-261 ; สุพจน์ วิทลัสสินุ. 2552 : 123) ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยยึดกรอบของทักษะทางสังคมที่เป็นองค์ประกอบของทักษะชีวิต ด้านทักษะพิสัยเป็นหลักมาสร้างแบบวัดเพื่อประเมินทักษะทางสังคมในระหว่างเรียน เป็นแบบประเมิน ทักษะทางสังคมในแต่ละด้านตามหน่วยการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนประเมินตนเอง ร่วมกับการประเมิน ตามสภาพจริงจากการสังเกตของครูขณะและหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละชั่วโมง และเป็นแบบวัด ก่อนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น เป็นแบบสถานการณ์ 3 ตัวเลือก ที่มีค่าคะแนนแตกต่างกัน

แนวคิดทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของ Erickson (Erikson's Psychosocial Theory)

Erickson (Erik H. Erickson) เป็นนักจิตวิทยาแนวจิตวิเคราะห์ ชาวเยอรมันที่มีชื่อเสียงในสหรัฐอเมริกา เนื่องจากการสอนจิตวิทยาในประเทศนี้ ทฤษฎีนี้จะกล่าวถึงลำดับขั้น พัฒนาการทางจิตสังคมเป็นพัฒนาการของอีโก (ego) ซึ่งอยู่ภายในจิตใจของแต่ละบุคคล ที่จะพัฒนาขึ้นไปเป็นลำดับ ทั้งความรู้สึกลงในทางบวกและทางลบของตนเองเกี่ยวกับการสำนึกควบคุมจิตใจตนเอง และเจตคติที่มีต่อพฤติกรรมของคนอื่น Erickson เน้นอิทธิพลของภาวะแวดล้อมที่มีต่อ อารมณ์ ซึ่งอยู่ภายในความรู้สึกบุคคลที่จะเกิดขึ้นตลอดชีวิตของมนุษยชาติ โดยแบ่งเป็น 8 ขั้น ดังนี้ (นิราศ จันทจร. 2554 : 34)

1.1 ขั้นความไว้วางใจขัดแย้งกับความไม่ไว้วางใจ (Basic Trust Vs Mistrust) หรือขั้น ความหวัง (hope) ขั้นนี้จะอยู่ในระยะแรกเกิดถึง 2 ปี อันเป็นระยะที่ทารกจะพัฒนาความเชื่อใจ หรือความไม่เชื่อใจเบื้องต้นที่มีต่อคนอื่น โดยผ่านกระบวนการมีความสัมพันธ์กับพ่อแม่ของทารกเอง ถ้าทารกเห็นว่าพ่อแม่ตอบสนองความต้องการจำเป็นต่าง ๆ ของตนได้เป็นที่พอใจ ทารกจะมีความเชื่อใจในคนอื่นเกิดขึ้น และจะรู้สึกไม่สบายใจไม่มากนัก หากพ่อแม่จะพ้นสายตาไปบ้าง เพราะเชื่อใจว่า พ่อแม่จะกลับมาถ้าทารกต้องการ Erickson เน้นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างทารกกับพ่อแม่เป็นปัจจัย สำคัญในการสร้างความเชื่อใจนี้มากหรือน้อย ถ้าความเชื่อใจคนอื่นพัฒนาขึ้นน้อยในขั้นนี้ ทารกก็จะ พัฒนาความรู้สึกไม่เชื่อใจคนอื่นขึ้นมา อันจะนำไปสู่การขาดความสุขและอาจกลายเป็นคนที่มี บุคลิกภาพไม่ดีในภายหลัง Erickson ชี้ให้เห็นว่าความไว้วางใจดังกล่าวนี้ไม่เพียงแต่การมีต่อคนอื่นเท่านั้น แต่รวมถึงความไว้วางใจในสังคมหรือภาวะของโลกด้วย (เช่น ความปลอดภัย ที่อยู่อาศัยที่แน่นอน) และการเลียดูทารกเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะผู้เป็นแม่จะเป็นผู้ให้ทั้งความพึงพอใจและความมั่นคง แก่ทารก นอกจากนี้ทารกจะพัฒนาความเชื่อใจหรือไม่เชื่อใจในตนเองด้วย เช่น ทารกสามารถอดกลั้น ความวิตกกังวลเมื่อแม่ไม่อยู่ให้เห็นได้ ความรู้สึกนึกคิดนี้ไม่ได้หมดไปเมื่อผ่านวัยทารกแล้วอาจเกิดขึ้น ได้อีกในทุกขั้นพัฒนาการของมนุษย์ และสิ่งนี้เป็นตัวสร้างความหวังบางอย่างขึ้นในวัยผู้ใหญ่ เช่น ความเชื่อต่อสถาบันศาสนา การยึดมั่นในวิทยาศาสตร์ ความงดงาม และความหวังต่ออนาคต

1.2 ขั้นความเป็นตัวของตัวเองอย่างอิสระ และความสงสัยไม่แน่ใจตัวเอง (Autonomy VS Shame and Doubt) ขั้นพลังจิต (Will power) เด็กอายุระหว่าง 2 ถึง 3 ปี หรือวัยก่อนเข้าเรียน จะพัฒนาลักษณะนี้ขึ้นมา คือ เด็กจะพยายามแสดงถึงความเป็นอิสระไม่พึ่งพาผู้ใด ในการที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ดังนั้น ถ้าเด็กวัยนี้ได้รับการสนับสนุนให้ทำงานหรือกิจกรรมที่

เด็กสามารถทำได้และเขาต้องการจะทำ เด็กก็จะพัฒนาความเชื่อมั่นในความสามารถของตนขึ้นมาได้
อย่างมาก แต่ถ้าพ่อแม่จริงจังต่อการทำกิจกรรมของเด็กหรือวิพากษ์วิจารณ์การกระทำของเด็กจะให้
เด็กเกิดความไม่แน่ใจในความสามารถของตน และหัวน้เกรงในผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น
จึงเห็นได้ว่าในขั้นนี้เด็กต้องการที่จะทำทุกสิ่งด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามความเป็นอิสระไม่ได้หมายถึง
การปล่อยเด็กโดยไม่มีข้อจำกัดในเสรีภาพ หากแต่หมายถึงการที่พ่อแม่ต้องเลี้ยงดูให้มีเสรีภาพ
เพื่อสนับสนุนให้เด็กเจริญเติบโตและสามารถที่จะเลือกสิ่งต่าง ๆ ได้เอง แต่ถ้าเด็กไม่ได้หัดให้เลือก
สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ก็จะพัฒนาไปในทางไม่มั่นใจในตนเอง ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อพ่อแม่คาดหวังว่าลูกจะ
ทำสิ่งนั้น ไม่ได้ด้วยตนเอง หรือปกป้องลูกจนเกินไป เด็กประเภทนี้จะรู้สึกไม่มั่นใจใน “พลังจิต”
ของตน ละอายตนเองที่จะทำจนกลายเป็นคนทำอะไรไม่เหมาะสมในภายหลัง

1.3 ขั้นมีความริเริ่มและการรู้สึกผิด (Initiative Vs Guilt) หรือขั้นความมุ่ง
ประสงค์ (Purpose) ความขัดแย้งขั้นนี้จะเป็นลักษณะสุดท้ายที่เกิดขึ้นในเด็กวัยก่อนเข้าเรียน อายุ
ระหว่าง 3 ถึง 5 ปี ซึ่ง Erickson เรียกว่า วัยเด็กซุกซน (Play Age) ในระยะนี้ภาวะต่าง ๆ
แวดล้อมตัวเด็กจะช่วยให้เด็กกระตือรือร้นที่จะกระทำ หรือได้เพิ่มทักษะการงานใหม่ ๆ และเอาชนะ
สิ่งต่าง ๆ เด็กจะเริ่มมีความรู้สึกว่าคุณมีความรับผิดชอบตนเองและสิ่งของของตนได้ (เช่น ร่างกาย
ของเล่น เวลา โอกาสต่าง ๆ และน้องของเขา) เริ่มสนใจการงานของคนอื่นสนใจที่จะทำสิ่งใหม่ ๆ
ของตนออกมาบ้าง สนใจที่จะมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่เขามองเห็นได้ในสังคมของเขา Erickson เชื่อ
ว่าเด็กจะมีพัฒนาการความริเริ่มของเด็ก และความริเริ่มจะมีมากขึ้น ถ้าพ่อแม่รู้จักสรรเสริญความ
อยากรู้ อยากเห็น และไม่ยับยั้งหรือหัวเราะเยาะความคิดเพื่อฝัน ดังนั้นความรู้สึกผิดจะแสดงออกมา
ในลักษณะเกรงกลัวที่จะแสดงตนเองเกาะกลุ่มต่างๆ ไว้มักกล้าแยกตัวเป็นอิสระ และไว้วางใจสิ่งผิด ๆ ใน
ตัวผู้ใหญ่ ซึ่งเนื่องมาจากถูกพ่อแม่ลงโทษมาก ๆ (ทั้งทางร่างกายหรือทางวาจา) เมื่อเด็กแสดงออกเพื่อ
จะได้รับความรักจากพ่อแม่ซึ่งเป็นเพศตรงข้าม เด็กที่พัฒนาไปในทางที่กลัวความผิดจะไม่กล้าขอหรือ
ความช่วยเหลือจากพ่อแม่ เมื่อเกิดความต้องการ เพราะเกรงจะถูกตำหนิหรือถูกลงโทษนั่นเอง
ความรู้สึกแบบนี้อาจติดไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ กลายเป็นคนไม่ชอบทำอะไร ไม่มีความมุ่งประสงค์อะไร
ด้อยสมรรถภาพทางเพศ มีอาการผิดปกติทางจิต เป็นต้น

1.4 ขั้นความขยันหมั่นเพียรขัดแย้งกับความรู้สึกด้อยต่ำ (Industry Vs Inferior) หรือขั้นสมรรถภาพ (Competency) ขั้นนี้ปรากฏในช่วงอายุ 6 -12 ปี ซึ่งเรียกว่า เป็นวัยเข้าเรียน (School Age) เป็นวัยที่เด็กถูกคาดหวังให้มีความสามารถและทักษะทางการศึกษาอย่างมีแบบแผน เช่น การอ่าน การเขียน ความร่วมมือในการทำกิจกรรม เป็นต้น ดังนั้นชีวิตของเด็กวัยนี้จึงสัมพันธ์
อยู่กับการเพิ่มความสามารถในการใช้เหตุผล การควบคุมวินัยในตนเองและการมีความสัมพันธ์กับเพื่อน
อย่างมีกฎเกณฑ์ ส่วนความรักพ่อแม่ที่มีเพศตรงข้ามกับตนและเป็นคู่แข่งกับพ่อแม่เพศเดียวกันของเด็ก
วัยนี้ จะแสดงออกโดยกระทำสิ่งที่สังคมยอมรับทดแทน (Sublimation) และแสดงความสนใจที่จะ
เรียนรู้และกระทำสิ่งเหล่านี้ออกมา โดยทั่วไปเด็กวัยนี้มีความเพลิดเพลินในการทำโครงการ หรือ
กิจกรรมที่เกี่ยวกับวัตถุ โดยใช้เวลาส่วนใหญ่ทำสิ่งที่ผู้ใหญ่ชอบทำ เช่น ทำอาชีพ สะสม รวบรวม
สิ่งของ การสร้างบางสิ่งบางอย่าง การศึกษาเล่าเรียน ถ้าเด็กได้รับการยอมรับชมเชยในกิจกรรม
ดังกล่าว เด็กจะรู้สึกมีคุณค่าในตนเองขึ้น มีความรู้สึกในทางที่ดีต่อตนเอง ดังนั้นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดและ
โรงเรียนจะต้องให้ในสิ่งเหล่านี้แก่เด็ก โดยการสอนวิธีการต่าง ๆ ให้และทำงานอยู่กับเด็กได้ อย่างไรก็ตาม
ตามข้อที่นำจะเป็นผลร้ายแก่เด็ก คือ ความรู้สึกต่ำต้อย ไร้คุณค่า หรือไร้สมรรถภาพ เช่น ไม่แน่ใจ

ในทักษะที่ตนมีอยู่ หรือไม่แน่ใจในสภาพของตนในหมู่เพื่อนๆ ความรู้สึกแบบนี้อาจเกิดขึ้น เพราะเด็กไม่ได้รับการสนับสนุนหรือขัดขวางที่จะให้เรียนรู้ ความรู้สึกต่ำต้อยอาจเกิดขึ้นเมื่อ เด็กได้นำเอาเพศ เชื้อชาติ ศาสนา หรือสถานภาพทางเศรษฐกิจเข้ามาตีความเป็นคนของตนมากกว่าเป็นการตีคุณค่าจากทักษะหรือแรงจูงใจที่ตนมีอยู่ ซึ่งเป็นผลมาจากกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่เขาทำขึ้นถูกมองว่าไร้คุณค่า โง่เขลาในสายตาคนอื่น

1.5 ชั้นความมีเอกลักษณ์ขัดแย้งกับความสับสนในบทบาทของตน (Identity Vs Role Confusion) หรือชั้นความถูกต้องเป็นจริง (Fidelity) ชั้นนี้ Erickson เน้นถึงวัยรุ่น ซึ่งมีอายุระหว่าง 12 - 19 ปี หรือจากวัยรุ่นเข้าสู่วัยรุ่นจนถึงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น เด็กวัยนี้จะเผชิญกับความ ต้องการของสังคมและการเปลี่ยนแปลงบทบาทของตน ซึ่งได้รับการท้าทายจากผู้ใหญ่ที่ตนพบปะด้วย ดังนั้นเด็กจะพัฒนาความรู้สึกเป็นเอกลักษณ์ของคนขึ้น หรือไม่ก็จะมี ความสับสนในบทบาทของตน วัยรุ่นจะเผชิญกับภาวะวิกฤตในความรู้เกี่ยวกับตนเอง เช่น ความเป็นลูก นักเรียน นักร้อง นักกีฬา แล้วผสมผสานจินตภาพเกี่ยวกับตนเอง (Self Image) ขึ้นเป็นลักษณะเฉพาะของตน วัยนี้จะนึกฝันถึงอุดมคติเกี่ยวกับครอบครัว ศาสนา ปรัชญา สังคมและเปรียบเทียบกับสิ่งที่ไม่มีดีพอ ทั้งในตัวบุคคล และสถาบันต่าง ๆ ตามประสบการณ์อันจำกัดที่ตนมีอยู่ Erickson ได้สรุปว่าบุคคลที่มีเอกลักษณ์ทางเพศไม่เหมาะสม มีผลให้เอกลักษณ์ทางด้านอื่นขาดโครงสร้างที่แน่นอนไปด้วย และรากฐานของ พัฒนาการที่ดีในวัยนี้มีผลมาจากพัฒนาการในวัยเด็ก วัยรุ่นที่ไม่อาจพัฒนาเอกลักษณ์ที่ดีของตนได้ มักจะเนื่องมาจากขาดโอกาสที่จะได้รับประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมที่ทำให้เกิดความสับสนในบทบาท อันจะทำให้ขาดความรู้สึกในความถูกต้องเป็นจริง ไม่รับรู้และไม่ยึดถือมารยาทในสังคม ขาดจริยธรรม และอุดมการณ์ทำให้เกิดปัญหาได้มาก

1.6 ชั้นมีความใกล้ชิดกับคนอื่นกับการแยกตัวโดดเดี่ยว (Intimacy Vs Isolation) หรือชั้นความรัก (love) เป็นวัยที่อยู่ในช่วง 20 - 25 ปี หรืออยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น คาบเกี่ยวกับวัยรุ่นตอนปลาย นั่นคือจะเริ่มใช้ชีวิตแบบผู้ใหญ่ เริ่มมีการชอบพอกับเพศตรงข้ามอย่างจริงจัง มีการแต่งงาน และอาจจะมีการเริ่มชีวิตครอบครัวในระยะแรก มุ่งที่จะปรับปรุงอาชีพและการสร้างหลักฐานของตนให้มั่นคง เป็นระยะที่บุคคลมีความพร้อมอย่างแท้จริงที่จะสร้างความคุ้นเคยกับคนอื่นทางด้านสังคมและทางเพศ หรือในทางตรงกันข้ามจะแยกตัวไม่ค่อยเกี่ยวข้องกับใครจนหลีกเลี่ยงไป อยู่ตามลำพัง ไม่ติดต่อกับใคร ไม่เอาใจใส่อะไร เพราะมีความขัดแย้งในความรัก ไม่สามารถเข้าใจคนอื่น เกรงกลัวการใกล้ชิดกับคนอื่น ไม่อาจรับผิดชอบคนอื่นได้ ถ้าแยกไปอยู่คนเดียวมาก ๆ จะแสดงอาการผิดปกติทางจิตได้

1.7 ชั้นการสร้างสรรคิให้ผู้อื่นขัดแย้งกับความเฉื่อยชา (Generatively Vs Stagnation) หรือชั้นเอาใจใส่ (Care) อายุในช่วงนี้ระหว่าง 25 - 56 ปี เรียกว่าวัยผู้ใหญ่ ตอนกลางหรือวัยกลางคน จะพัฒนาการความรู้สึกห่วงในสวัสดิภาพของคนรุ่นหลัง และสังคมซึ่งคนรุ่น นั้นจะดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ ดังนั้น ความรู้สึกนึกคิดนี้จะเกิดขึ้นในผู้ที่ เป็นพ่อแม่และรวมถึง บุคคลที่ชาวเหนือเยาวชนให้ดีขึ้นด้วย สิ่งที่สร้างสรรค์ขึ้นในชนรุ่นก่อนจะถ่ายทอดไปยังชนรุ่นใหม่ และรุ่นต่อมา (เช่น เทคโนโลยี ความคิด ตำรา ศิลปะ) Erickson ระบุว่า คนรุ่นใหม่อาศัยผู้ใหญ่ และผู้ใหญ่ก็อาศัยคนหนุ่มสาว ความห่วงใยสวัสดิภาพของมนุษยชาติจะเกิดขึ้นในช่วงผู้ใหญ่ หรือพัฒนาการขั้นนี้ บุคคลที่ไม่ได้พัฒนาความรู้สึกเหล่านี้จะเป็นคนที่มีแต่ความหมกมุ่นอยู่แต่ในเรื่อง เกี่ยวกับความต้องการ และความสบายของตนมากกว่าอย่างอื่น เป็นบุคคลที่ไม่สนใจใครหรือสิ่งใด

นอกจากการกระทำเพื่อความพอใจของตนเท่านั้น คนที่ขาดความรู้สึกนึกคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งซึ่งเป็นประโยชน์แก่คนรุ่นหลังหรือสังคมในอนาคต จะละเว้นหน้าที่ในฐานะสมาชิกผู้ผลิตให้แก่สังคม จะดำรงชีวิตเพื่อสนองความต้องการของตนเอง ขาดสัมพันธภาพกับคนอื่นอย่างมาก ซึ่งในที่สุดบุคคลจะรู้สึกสิ้นหวัง และมีแนวโน้มที่จะรู้สึกว่าชีวิตไม่มีความหมายอะไร เพราะไม่ได้ทำประโยชน์อะไรแก่ใคร ไม่ได้ติดต่อกับใครเพื่อจะทำในสิ่งที่ดีกว่าสำหรับคนรุ่นต่อไป

1.8 ชั้นมีบูรณาการขัดแย้งกับความสิ้นคิดสิ้นหวัง (Ego Integrity Vs Despair) หรือชั้นความฉลาดรอบรู้ (Wisdom) เป็นพัฒนาการขั้นสุดท้ายของมนุษย์ซึ่งเป็นวัยที่มีภาวะสุขถึงขีดเต็มที่ แต่ในสังคมช่วงนี้เป็นช่วงของวัยชรา ซึ่งต้องมีการปรับตนหลายด้านทางร่างกายและจิตใจ เป็นระยะที่ความพยายามและความสำเร็จต่าง ๆ เกือบจะสมบูรณ์ ในทัศนะของ Erickson วัยชราจะต้องปรับตัวต่อการเสื่อมถอยของความแข็งแรงและสุขภาพของตนต่อการเสียชีวิตของคู่สมรสหรือเพื่อนสนิท และการที่ต้องอยู่ในหมู่คนชราด้วยกัน ความฉลาดรอบรู้ของวัยชรา คือ การตระหนักถึงความจริงในความรู้ทั้งหมดที่ได้รับมาของช่วงชีวิตในอดีตไม่กลัวความตาย อยู่ได้ด้วยลูกหลานหรือกับความสำเร็จที่สร้างมา ซึ่งตรงกันข้ามกับคนที่ไม่สมหวังในชีวิตการทำงาน จะกลัวความตายและไม่ยอมแก้ไขข้อผิดพลาดไม่หยุดที่จะหมกมุ่นแต่เรื่องที่ผ่านมา ถ้าอาการรุนแรง จะรู้สึกเศร้า กลัดกลุ้ม อารมณ์ไม่ปกติ

การประยุกต์ใช้ทฤษฎี

ตามทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของ Erickson นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะอยู่ในขั้นความขยันหมั่นเพียรขัดแย้งกับความรู้สึกด้อยต่ำ (Industry Vs Inferior) ก้าวสู่ขั้นขั้นความมีเอกลักษณ์ขัดแย้งกับความสับสนในบทบาทของตน (Identity Vs Role Confusion) หรือขั้นความถูกต้องเป็นจริง (Fidelity) หรือเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นนั่นเอง การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้จึงควรเพิ่มความสามารถในการใช้เหตุผล ถ้าเด็กได้รับการยอมรับชมเชย เด็กจะรู้สึกมีคุณค่า ในตนเองขึ้นและเด็กจะรู้สึกด้อยต่ำถ้าไม่ได้รับการยอมรับ หรือถูกตำหนิว่าโง่เขลา ดังนั้นครูจึงควรเพิ่มการเสริมแรงทางบวก

2. ทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึม (Constructivism)

ทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึม (Constructivism) มีหลักการสำคัญ กล่าวคือ ในการเรียนรู้ ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้กระทำ (Active) และสร้างความรู้ โดยมีความเชื่อพื้นฐานมาจาก 2 แหล่ง คือ จากทฤษฎีพัฒนาการของ Piaget และ Vygotsky ทฤษฎี Constructivism จึงแบ่งออกเป็น 2 ทฤษฎี ดังนี้ (Woolfolk. 1995 : 276)

1. Cognitive Constructivism มีพื้นฐานมาจากแนวคิดของ Piaget แนวคิดของทฤษฎีนี้ เน้นผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ โดยการลงมือกระทำ Piaget เชื่อว่าถ้าผู้เรียนถูกกระตุ้นด้วยปัญหาที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา (Cognitive Conflict) หรือเรียกว่าเกิดการเสียสมดุลทางปัญญา (Disequilibrium) ผู้เรียนต้องพยายามปรับโครงสร้างทางปัญญา (Cognitive Structuring) ให้เข้าสู่ภาวะสมดุล (Equilibrium) โดยวิธีการดูดซึม (Assimilation) ได้แก่ การรับข้อมูลใหม่จากสิ่งแวดล้อมเข้าไปไว้ในโครงสร้างทางปัญญา และการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญา (Accommodation) คือ การเชื่อมโยงโครงสร้างทางปัญญาเดิม หรือความรู้เดิมที่มีมาก่อนกับข้อมูลข่าวสารใหม่ จนกระทั่งผู้เรียนสามารถปรับโครงสร้างทางปัญญาเข้าสู่สภาพสมดุล หรือสามารถที่จะสร้างความรู้ใหม่ขึ้นมาได้ หรือเกิดการเรียนรู้ขึ้นเอง

2. Social Constructivism เป็นทฤษฎีที่มีรากฐานมาจาก Vygotsky ซึ่งมีแนวคิดที่สำคัญที่ว่า “ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาด้านพุทธิปัญญา” รวมทั้งแนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพในการพัฒนาด้านพุทธิปัญญาที่อาจมีข้อจำกัดเกี่ยวกับช่วงของการพัฒนาที่เรียกว่า Zone of Proximal Development ถ้าผู้เรียนอยู่ต่ำกว่า Zone of Proximal Development จำเป็นที่จะต้องได้รับการช่วยเหลือในการเรียนรู้ ที่เรียกว่า Scaffolding และ Vygotsky เชื่อว่าผู้เรียนสร้างความรู้โดยผ่านทางกรมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น ได้แก่ เด็ก กับ ผู้ใหญ่ พ่อแม่ ครูและเพื่อนในขณะที่เด็กอยู่ในบริบทของสังคมและวัฒนธรรม (Sociocultural Context)

แนวคิดพื้นฐานทางทฤษฎีที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้

ทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญาของ Piaget (Jean Piaget's Cognitive Development Theory) เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางปัญญาของบุคคล มีเป้าหมายในการแยกแยะและศึกษาทฤษฎีโดยรวมของพัฒนาการทางปัญญา ซึ่งเน้นพัฒนาการทางการคิดเชิงเหตุผล (Logical Thinking) จากวัยทารกถึงวัยผู้ใหญ่ Piaget ให้ข้อสรุปว่า พัฒนาการทางเขาวนปัญญาของบุคคลที่มีการปรับตัวผ่านทางกระบวนการดูดซึม (Assimilation) และกระบวนการปรับโครงสร้างทางปัญญา (Accommodation) พัฒนาการเกิดขึ้นเมื่อบุคคลรับและซึมซับข้อมูลหรือประสบการณ์ใหม่เข้าไปสัมพันธ์กับความรู้หรือโครงสร้างทางปัญญาที่มีอยู่เดิมถ้าหากว่าไม่สามารถสัมพันธ์กันได้ ก็จะเกิดภาวะไม่สมดุลขึ้น (Disequilibrium) บุคคลจะพยายามปรับสภาวะให้อยู่ในภาวะสมดุล (Equilibrium) โดยใช้กระบวนการปรับโครงสร้างทางปัญญา Piaget เชื่อว่า คนทุกคนจะมีการพัฒนาเขาวนปัญญาไปตามลำดับขั้น จากกรมีปฏิสัมพันธ์และประสบการณ์กับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ และประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการคิดเชิงตรรกะและคณิตศาสตร์ (Logico - Mathematical Experience) รวมทั้งการถ่ายทอดความรู้ทางสังคม (social Transmission) วุฒิภาวะ (Maturity) และกระบวนการพัฒนาความสมดุลของบุคคลนั้น (ทิสนา แชมมณี. 2553 : 90 - 91) Piaget ถือว่าการพัฒนาเขาวนปัญญาของมนุษย์จะเป็นไปตามลำดับขั้น เปลี่ยนแปลงข้ามขั้นไม่ได้ โดยจำแนกออกเป็น 4 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นการใช้กล้ามเนื้อและประสาทสัมผัส (Sensori - Motor Stage) จะอยู่ในช่วงแรกเกิด - 2 ปี พฤติกรรมของเด็กแสดงออกโดยการเคลื่อนไหวเป็นส่วนใหญ่ เช่น กรมอง กรดูด กรไขว่คว้า
2. ขั้นเตรียมสำหรับความคิดที่มีเหตุผล (Preoperational or Preconceptual Stage) อยู่ในช่วงอายุ 2 - 7 ปี เด็กวัยนี้เริ่มด้วยการพูดเป็นประโยค และการเรียนรู้คำต่างๆ เพิ่มขึ้น เด็กจะรู้จักคิดในใจ ความคิดของเด็กวัยนี้ขึ้นอยู่กับกรรับรู้เป็นส่วนใหญ่ไม่สามารถที่จะใช้ภาษาได้อย่างลึกซึ้ง สามารถที่จะเรียนรู้สัญลักษณ์และใช้สัญลักษณ์ได้ เด็กวัยนี้มักเล่นสมมติ
3. ขั้นความคิดอย่างมีเหตุผลเชิงรูปธรรม (Concrete Operational Stage) อยู่ในช่วงอายุระหว่างปี 7 - 11 ปี เป็นขั้นที่เด็กสามารถใช้สมองคิดอย่างมีเหตุผล แต่กรบวนการคิดและการใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาต้องอาศัยรูปธรรมกล่าวคือ จะต้องเป็นวัตถุ หรือเหตุการณ์ที่เด็กได้พบเห็นจริงๆ จุดเด่นของเด็กวัยนี้ คือ เด็กเริ่มมีเหตุผล สามารถคิดกลับไปกลับมาได้ (Reversibility)

4. ขั้นคิดอย่างมีเหตุผลเชิงนามธรรม (Formal Operational Stage) อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 11 - 15 ปี พัฒนาการทางเชาวน์ปัญญา และความคิดของเด็กเป็นขั้นสุดยอด คือ เด็กวัยนี้เริ่มคิดเป็นผู้ใหญ่ ความคิดแบบเด็กเริ่มสิ้นสุดลง เด็กสามารถคิดหาเหตุผล นอกเหนือไปจากข้อมูลที่มีอยู่ สามารถคิดอย่างนักวิทยาศาสตร์ สามารถสร้างสมมติฐาน และทฤษฎี มีความคิดสิ่งที่เป็นนามธรรม

ขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาทั้ง 4 ขั้นนี้ มิได้เกิดขึ้น โดยลำพังหรือแยกออกจากกัน ขั้นตอนของแต่ละขั้นตอนที่เกิดขึ้น จะเป็นตัวนำไปสู่ขั้นตอนต่อไป อย่างเป็นลำดับ ความคิดที่สำคัญๆ อยู่กับเจริญทางร่างกาย ประสบการณ์จากการที่เด็กได้มีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนความคิดกับบุคคลอื่น (Social Interaction) ตลอดถึงความสมดุล กระบวนการดังกล่าวจะเกิดขึ้นไม่ได้เลยถ้าเด็กไม่มีโอกาสพบปะผู้คน หรือสัมผัสกับสิ่งแวดล้อม (สุรางค์ โค้วตระกูล. 2550 : 56 - 57)

ทฤษฎีพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาของ Vygotsky โดย Vygotsky เป็นนักจิตวิทยาชาวรัสเซีย ทฤษฎีนี้เน้นความสำคัญของวัฒนธรรมและสังคม และการเรียนรู้ที่มีต่อพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญา โดยเชื่อว่าการเข้าใจพัฒนาการของมนุษย์จะต้องเข้าใจวัฒนธรรมที่เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดู เริ่มตั้งแต่แรกเกิดมนุษย์จะได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลงานของมนุษย์ คือ วัฒนธรรม เด็กทุกคนมีระดับพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาที่ตนเป็นอยู่ และมีระดับพัฒนาการที่ตนมีศักยภาพที่จะไปให้ถึงช่วงห่างระหว่างระดับที่เด็กเป็นอยู่ในปัจจุบันกับระดับที่เด็กมีศักยภาพจะเจริญเติบโต ซึ่งเรียกว่า “Zone of Proximal Development” หรือ “Zone of Proximal Growth” หรืออธิบายได้ว่าเป็นระดับพัฒนาการทางสติปัญญาที่เป็นอยู่ หรือความรู้ความสามารถเดิม ที่ดูได้จากปัญหาที่แก้ได้ด้วยตนเอง กับ ระดับศักยภาพของพัฒนาการทางสติปัญญา ที่ดูได้จากปัญหาที่ยังแก้ด้วยตนเองไม่ได้แต่อาจแก้ได้ถ้าได้รับการแนะแนว (Guidance) และการร่วมงาน (Collaboration) กับผู้ใหญ่ และเพื่อนวัยเดียวกันที่มีความสามารถมากกว่า จะทำให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ หรือพัฒนาการทางสติปัญญาขึ้น จนแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ในที่สุด แนวคิดนี้ทำให้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิดเกี่ยวกับการสอน ถ้าหากช่องว่างระหว่างระดับพัฒนาการที่เป็นอยู่กับระดับที่ต้องการไปให้ถึงยังห่างหรือกว้างมาก แสดงว่าเด็กยังมีวุฒิภาวะไม่เพียงพอหรือยังไม่พร้อมที่จะทำสิ่งนั้น ดังนั้น จำเป็นต้องรอให้เด็กมีวุฒิภาวะสูงขึ้น หรือลดระดับงานตามระดับพัฒนาการให้ต่ำลง Vygotsky เชื่อว่าการให้ความช่วยเหลือชี้แนะแก่เด็กซึ่งอยู่ในลักษณะของ “Assisted Learning” หรือ “Scaffolding” เป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะสามารถช่วยพัฒนาเด็กให้ไปถึงระดับที่อยู่ในศักยภาพของเด็กได้ นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้เน้นความสำคัญของบริบทที่แท้จริง (Authentic Context) กิจกรรมและงานทั้งหลายที่ใช้ในการเรียนรู้ก็จำเป็นต้องเป็นของจริง (Authentic Activities / Task) (ทิตินา แคมมณี. 2553 : 92 - 93)

Slavin (1994 : 50) ได้สรุปว่า การเรียนการสอนตามทฤษฎีของ Vygotsky มีลักษณะสำคัญสองประการคือ

1. การเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) หมายถึง การจัดกิจกรรมที่มีลักษณะการเรียนรู้จากการทำงาน และ การเรียนการสอนเป็นกลุ่ม โดยอาจใช้การเรียนแบบร่วมมือ ที่จะทำให้ผู้เรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จนสามารถพัฒนาทวิทัศน์ในการแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ในที่สุด

2. การเสริมศักยภาพการเรียนรู้ (Scaffolding) หมายถึง การช่วยเหลือ แนะนำที่ตรงกับปัญหาที่กำลังเกิดขึ้น ซึ่งจะกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้การพูดกับตนเอง (Private Speech) หรือการคิดเป็นถ้อยคำเกี่ยวกับปัญหาที่พบ เป็นแนวทางในการค้นพบแนวการทำงานและแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ในที่สุด

Eggen และ Kauchak (1997 : 58) ได้แบ่งเทคนิคของการให้ความช่วยเหลือที่แนะแก่เด็ก ซึ่งอยู่ในลักษณะของ “Assisted Learning” หรือ “Scaffolding” ตามแนวคิดของ Vygotsky ไว้ 5 ประเภท ดังนี้

1. การเป็นตัวแบบ (Modeling) เช่น การแสดงวิธีการแก้ปัญหา
2. การคิดดัง ๆ (Think-aloud) เป็นตัวแบบของกระบวนการ โดยให้ผู้เรียนได้ทราบถึงความคิดของครูในขณะที่กำลังแก้ปัญหา
3. การใช้คำถาม (Question) การใช้คำถามจะเป็นการช่วยเหลือเจาะประเด็นความสนใจและการแนะนำทางเลือก
4. การปรับสาระการเรียนรู้การสอน (Adaptive Instructional Material) เช่น การปรับงานให้มีความง่าย หรือเป็นลำดับงานย่อย ๆ
5. การใช้สิ่งเตือนหรือตัวชี้แนะ (Prompts and Clues) เช่น การวางแผนการเขียนที่จะช่วยให้ผู้เรียนจัดการการคิดของตนเองก่อนเขียนงานที่ได้รับมอบหมาย การช่วยเหลือนี้จะหยุดเมื่อผู้เรียนซึมซับเอาแผนงานต่าง ๆ หรือขั้นตอนต่างๆ ไว้ในตนเองอย่างอัตโนมัติแล้ว

Hartman (2002 : 23) ได้สรุปเทคนิคให้ความช่วยเหลือชี้แนะแก่เด็ก 7 ประการ ได้แก่

1. การให้ตัวอย่าง (Modeling)
2. การให้คำแนะนำ (Cues)
3. การบอกบท (Prompts)
4. การบอกใบ้ (Hints)
5. การบอกวิธีการแก้ปัญหาบางส่วน (Partial solution)
6. การให้ตัวอย่างในการคิด (Think-aloud model)
7. การให้การชี้แนะโดยตรง (Direct instruction)

การประยุกต์ใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองสามารถทำได้ดังนี้

1. ตามทฤษฎีการเรียนรู้ แบบผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองผลการเรียนรู้จะมุ่งเน้นไปที่กระบวนการสร้างความรู้ และการตระหนักรู้ในกระบวนการนั้น เป้าหมายของการเรียนรู้จะต้องมาจากการปฏิบัติงานจริง ครูจะต้องเป็นตัวอย่าง ในการฝึกฝนกระบวนการเรียนรู้ให้นักเรียนเห็น โดยนักเรียนจะต้องฝึกฝนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง
2. เป้าหมายของการจัดการเรียนรู้จะเปลี่ยนจากการถ่ายทอด เป็นการสาธิตกระบวนการแปลและสร้างความหมายที่หลากหลาย การเรียนรู้ทักษะต่างๆ ต้องให้นักเรียนสามารถทำได้และแก้ปัญหาได้จริง
3. การจัดการเรียนรู้ นักเรียนจะเป็นผู้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างตื่นตัว (Active) เป็นผู้จัดกระทำข้อมูล หรือประสบการณ์ต่างๆ และจะต้องสร้างความหมายให้กับสิ่งนั้น

ด้วยตนเอง สามารถจัดกระทำ ศึกษา สืบค้น วิเคราะห์ ทดลอง ลองผิดลองถูกกับสิ่งนั้นจนผู้เรียน เกิดความรู้ความเข้าใจ

4. การจัดการเรียนรู้ ครูจะต้องพยายามสร้างบรรยากาศทางสังคม จริยธรรม (Social moral) ให้เกิดขึ้น

5. การจัดการเรียนรู้ นักเรียนมีบทบาทในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ สามารถเรียนรู้ แบบนำทางตนเอง และควบคุมตนเองในการเรียนรู้ เช่น เลือกสิ่งที่ต้องการเรียนเอง ตกลงกัน เมื่อเกิดความขัดแย้ง หรือมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันและอื่นๆ เป็นต้น

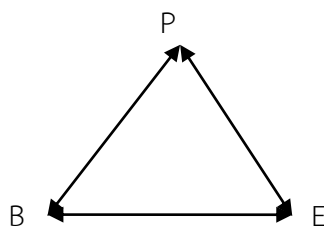
6. การจัดการเรียนรู้แบบสร้างความรู้ ครูจะมีบทบาทแตกต่างไปจากเดิม คือ ครูเปลี่ยนจากผู้ถ่ายทอดความรู้ และควบคุมการเรียนรู้ ไปเป็นการให้ความร่วมมืออำนวยความสะดวก และช่วยเหลือผู้เรียนในการเรียนรู้บทบาทของครู คือ จะต้องช่วยสร้างแรงจูงใจภายในให้เกิดกับ นักเรียน จัดเตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตรงกับความสนใจของนักเรียน

7. ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ มีลักษณะยืดหยุ่นแต่ประเมินตาม จุดมุ่งหมาย ใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การประเมินจากเพื่อน แฟ้มผลงาน (Portfolio) รวมทั้ง การประเมินตนเอง นอกจากนี้การวัดผลจึงจำเป็นต้องมีความซับซ้อนเช่นเดียวกับการจัดการเรียนรู้

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา ของ Bandura

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา (Social Cognitive Learning Theory) Albert Bandura มีความเห็นว่าทั้งสิ่งแวดล้อม และตัวผู้เรียนมีความสำคัญเท่าๆ กัน โดยเขาอธิบาย ว่า คนเรามีปฏิสัมพันธ์ (Interact) กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัวเราอยู่เสมอ การเรียนรู้เกิดจาก ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน พฤติกรรมของคนเรา ส่วนมากจะเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) สำหรับตัวแบบไม่จำเป็นต้องเป็นตัวแบบที่มีชีวิตเท่านั้น แต่อาจจะเป็นตัวแบบสัญลักษณ์ เช่น ตัวแบบที่เห็นในโทรทัศน์ หรือภาพยนตร์ หรืออาจจะเป็น รูปภาพการ์ตูนหนังสือก็ได้ (สุรางค์ โค้วตระกูล. 2550 : 236)

ตามแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของ Bandura นั้น เขามีความเชื่อว่าพฤติกรรมของคนเรานั้น ไม่ได้เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากปัจจัยทาง สภาพแวดล้อมแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่จะต้องมีปัจจัยส่วนบุคคล (ปัญญา ชีวิตภาพ และสิ่ง ภายนอกอื่น ๆ) ร่วมด้วย และการร่วมของปัจจัยส่วนบุคคลนั้นจะต้องร่วมกันในลักษณะที่กำหนด ซึ่งกันและกัน (Reciporcal Determinism) กับปัจจัยทางด้านพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม ดังภาพประกอบ 3 (Bandura. 1977 : 191-193)

ภาพประกอบ 3 การแสดงการกำหนดซึ่งกันและกันของ ปัจจัยทางพฤติกรรม (B) สภาพแวดล้อม (E) และส่วนบุคคล (P) ซึ่งได้แก่ ปัญญา ชีวิตภาพและสิ่งภายนอกอื่น ๆ ที่มีผล ต่อการเรียนรู้และการกระทำ

การที่ปัจจัยทั้ง 3 ทำหน้าที่กำหนดซึ่งกันและกันนั้น ไม่ได้หมายความว่าทั้งสามปัจจัยนั้นจะมีอิทธิพลในการกำหนดซึ่งกันและกันอย่างเท่าเทียมกัน บางปัจจัยอาจมีอิทธิพลมากกว่าอีกบางปัจจัย และอิทธิพลของปัจจัยทั้ง 3 นั้น ไม่ได้เกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน หากแต่ต้องอาศัยเวลาในการที่ปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งจะมีผลต่อการกำหนดปัจจัยอื่น ๆ

การทำหน้าที่ของตัวแบบแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะด้วยกันคือ

1. ทำหน้าที่สร้างพฤติกรรมใหม่ ในกรณีนี้เป็นกรณีที่ถูกผู้สังเกตตัวแบบนั้นยังไม่เคยได้เรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวมาก่อนเลยในอดีต เช่น พฤติกรรมการพูดของเด็ก หรือพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับทักษะในการช่วยตนเอง เป็นต้น
2. ทำหน้าที่เสริมพฤติกรรมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น เป็นกรณีที่ถูกผู้สังเกตตัวแบบเคยเรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวมาบ้างแล้วในอดีต ตัวแบบก็จะทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจให้ผู้ที่เคยเรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวพยายามพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น เช่น การดูนักเทนนิสมือหนึ่งของโลกแข่งขัน อาจจะเป็นแรงจูงใจให้อยากทำให้ดีเหมือนกับนักเทนนิสมือหนึ่งของโลกบ้าง จึงทำการจดจำวิธีการตีของนักเทนนิสคนนั้น แล้วนำมาพัฒนาทักษะการตีเทนนิสของตนให้ดียิ่งขึ้น
3. ทำหน้าที่ยับยั้งการเกิดของพฤติกรรม ในกรณีที่ผู้สังเกตมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์หรือยังไม่เคยมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์มาก่อน ตัวแบบนั้นก็จะช่วยทำให้พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์นั้นลดลงหรือไม่เกิดขึ้น เช่น การเห็นคนข้ามถนนตรงบริเวณที่ไม่ใช่ทางม้าลาย หรือสะพานลอย แล้วถูกรถชนตายก็จะทำให้เกิดการยับยั้งไม่ให้บุคคลที่สังเกตพฤติกรรมดังกล่าวทำตาม เป็นต้น

ตัวแบบแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ

1. ตัวแบบที่เป็นบุคคลจริง ๆ (Live Model) คือตัวแบบที่บุคคลได้มีโอกาสสังเกตและปฏิสัมพันธ์โดยตรง
2. ตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic Model) เป็นตัวแบบที่เสนอผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ การ์ตูน หรือหนังสือนวนิยาย เป็นต้น ส่วนการเรียนรู้โดยการสังเกตจากตัวแบบประกอบด้วย 4 กระบวนการ ดังต่อไปนี้
  - 2.1 กระบวนการตั้งใจ (Attentional Processes) บุคคลไม่สามารถเรียนรู้ได้มากจากการสังเกต ถ้าเขาไม่มีความตั้งใจ และรับรู้ได้อย่างแม่นยำถึงพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงออก กระบวนการตั้งใจจะเป็นตัวกำหนดว่าบุคคลจะสังเกตอะไรจากตัวแบบนั้น องค์ประกอบที่มีผลต่อกระบวนการตั้งใจแบ่งออกได้เป็น 2 องค์ประกอบด้วยกัน ได้แก่ องค์ประกอบของตัวแบบเอง พบว่าตัวแบบที่ทำให้บุคคลมีความตั้งใจจะสังเกตนั้นต้องเป็นตัวแบบที่มีลักษณะเด่นชัด เป็นตัวแบบที่ทำให้ผู้สังเกตเกิดความพึงพอใจ พฤติกรรมที่แสดงออกไม่สลับซับซ้อนมากนัก จิตใจรวมทั้งพฤติกรรมของตัวแบบที่แสดงออกนั้นควรมีคุณค่าในการใช้ประโยชน์อีกด้วย นอกจากองค์ประกอบของตัวแบบแล้ว ยังมีองค์ประกอบของผู้สังเกตอีกด้วย ซึ่งได้แก่ ความสามารถในการรับรู้ ซึ่งรวมทั้งการเห็น การได้ยิน การรับรู้รส กลิ่น และสัมผัส จุดของการรับรู้ ความสามารถทางปัญญา ระดับของการตื่นตัว และความชอบที่ เคยได้เรียนรู้มาก่อนแล้ว

2.2 กระบวนการเก็บจำ (Retention Processes) บุคคลจะไม่ได้รับอิทธิพลมากนักจากตัวแบบถ้าเขาไม่สามารถจะจดจำได้ถึงลักษณะของตัวแบบ บุคคลจะต้องแปลงข้อมูลจากตัวแบบเป็นรูปแบบของสัญลักษณ์ และจัดโครงสร้างเพื่อให้จำได้ง่ายขึ้น ซึ่งแน่นอนปัจจัยที่จะส่งผลต่อกระบวนการเก็บจำ คือ การเก็บรหัสเป็นสัญลักษณ์ เพื่อให้จำได้ง่าย การจัดระบบโครงสร้างทางปัญญา การชักจูงลักษณะของตัวแบบที่สังเกตในความคิดของตนเอง และชักจูงด้วยการกระทำ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับความสามารถทางปัญญา และโครงสร้างทางปัญญาของผู้สังเกตอีกด้วย

2.3 กระบวนการกระทำ (Production Processes) เป็นกระบวนการที่ผู้สังเกตแปลงสัญลักษณ์ที่เก็บจำไว้นั้นมาเป็นการกระทำ ซึ่งจะกระทำได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับสิ่งที่จำได้ในการสังเกตการกระทำของตนเอง การได้ข้อมูลย้อนกลับจากการกระทำของตนเอง และการเทียบเคียงการกระทำกับภาพที่จำได้ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้สังเกตอีกด้วย ซึ่งได้แก่ความสามารถทางกาย และทักษะในพฤติกรรมย่อย ๆ ต่าง ๆ ที่จะทำให้สามารถแสดงพฤติกรรมได้ตามตัวแบบ

2.4 กระบวนการจูงใจ (Motivational Processes) การที่บุคคลที่เกิดการเรียนรู้แล้วจะแสดงพฤติกรรมหรือไม่ขึ้นอยู่กับกระบวนการจูงใจ กระบวนการจูงใจขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของสิ่งล่อใจจากภายนอก สิ่งนั้นจะต้องกระตุ้นการรับรู้ เป็นสิ่งของที่จับต้องได้ เป็นที่ยอมรับของสังคมและพฤติกรรมที่กระทำตามตัวแบบนั้นสามารถที่จะควบคุมเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับสิ่งล่อใจที่เห็นผู้อื่นได้รับ ตลอดจนสิ่งล่อใจของตนเอง ซึ่งอาจจะเป็นวัตถุสิ่งของ และการประเมินตนเองนอกจากนี้ในแง่ของผู้สังเกตนั้น ยังขึ้นอยู่กับความพึงพอใจในสิ่งล่อใจ ความลำเอียงจากการเปรียบเทียบทางสังคม และมาตรฐานภายในของตนเอง

การนำแนวคิดทฤษฎีมาประยุกต์ใช้สามารถทำได้ดังนี้

1. การนำหลักการของการเรียนรู้โดยการสังเกต มาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอน เช่นการใช้การเรียนรู้โดยผ่านตัวแบบที่เป็นสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยู โทรทัศน์ การ์ตูน หนังสือ ฯลฯ หรือตัวแบบที่เป็นบุคคล โดยผ่านการสังเกต และการปฏิสัมพันธ์โดยตรง
2. การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้เรียน โดยใช้กระบวนการจูงใจ การให้ข้อมูลย้อนกลับกระบวนการตัดสินใจ
3. การจัดการเรียนการสอนที่เป็นกระตุ้นผู้เรียน โดยการจูงใจอย่างเหมาะสม มีการประเมินผลโดยใช้การสังเกต เช่น การสังเกตตนเอง การสังเกตผู้อื่น เป็นต้น

4. ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบโอเปอเรนต์ ของ Skinner

ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบโอเปอเรนต์ คิดค้นโดย B.F. Skinner โดยมีทฤษฎีการเรียนรู้และการประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนสรุปได้ดังนี้ (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. 2552 : 20-21)

ทฤษฎีการเรียนรู้

1. การกระทำใดๆ ถ้าได้รับการเสริมแรงจะมีแนวโน้มเกิดขึ้นอีก ส่วนการกระทำที่ไม่มี การเสริมแรง แนวโน้มที่ความถี่ของการกระทำนั้นจะลดลงและหายไปในที่สุด
2. การเสริมแรงที่แปรเปลี่ยนทำให้เกิดการตอบสนองกว่าการเสริมแรงที่ตายตัว
3. การลงโทษทำให้เรียนรู้ได้เร็วและลืมเร็ว

4. การให้แรงเสริมหรือให้รางวัลเมื่อมีการแสดงพฤติกรรมที่ต้องการสามารถช่วยปรับหรือปลูกฝังนิสัยที่ต้องการได้

การประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้

1. การเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) เป็นการทำให้ความถี่ของพฤติกรรมคงที่หรือเพิ่มมากขึ้น อันเป็นผลเนื่องมาจากผลกรรมที่ตามหลังพฤติกรรมนั้นๆ ซึ่งสิ่งที่มีศักยภาพเป็นตัวเสริมแรงได้นั้น แบ่งได้เป็น 4 ประเภทคือ

1.1 ตัวเสริมแรงที่เป็นสิ่งของ (Material Reinforcer) เป็นตัวเสริมแรงที่ประกอบไปด้วยอาหาร ของที่เล่นได้ และสิ่งของต่างๆ เช่น ขนม ของเล่น เสื้อผ้า เป็นต้น

1.2 ตัวเสริมแรงทางสังคม (Social Reinforcer) ตัวเสริมแรงทางสังคมเป็นตัวเสริมแรงที่ไม่ต้องลงทุนซื้อหาอยู่กับตัวเรา และค่อนข้างมีประสิทธิภาพสูงในการปรับพฤติกรรม แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ คำพูด ได้แก่ คำชมเชย เช่น ดีมาก และการแสดงออกทางท่าทาง เช่น ยิ้ม มองอย่างสนใจ เป็นต้น

1.3 ตัวเสริมแรงที่เป็นกิจกรรม (Activity Reinforcer) เป็นการใช้กิจกรรมหรือพฤติกรรมที่ชอบไปเสริมแรงกิจกรรมหรือพฤติกรรมที่ไม่ชอบ

1.4 ตัวเสริมแรงที่เป็นเบี้ยอรรถกร (Token Reinforcer) โดยการนำเบี้ยอรรถกรไปแลกเปลี่ยนเป็นตัวเสริมแรงอื่นๆได้ เช่น ดาว คุปอง เป็นต้น

2. การเสริมแรงทางลบ (Negative Reinforcement) เป็นการทำให้ความถี่ของพฤติกรรมคงที่หรือเพิ่มมากขึ้น อันเป็นผลมาจากการที่เราหาพฤติกรรมดังกล่าวแล้ว สามารถหลีกเลี่ยงจากสิ่งที่เราไม่พึงพอใจได้ การเสริมแรงทางลบผู้สอนควรปฏิบัติโดยทันทีหรือเร็วที่สุด เมื่อพฤติกรรมที่ไม่ต้องการเกิดขึ้น ควรให้ความรุนแรงพอเหมาะไม่มากหรือน้อยเกินไป ควรให้ผู้ถูกลงโทษรู้ว่าพฤติกรรมใดที่ถูกลงโทษและเพราะเหตุใด ควรใช้เหตุผลไม่ใช้อารมณ์ ควรใช้การลงโทษควบคู่กับการเสริมแรงทางบวก ผู้ลงโทษต้องเป็นตัวแบบที่ดีในทุกๆด้าน และการลงโทษควรเป็นวิธีสุดท้าย ถ้าไม่จำเป็นไม่ควรใช้การลงโทษ

จะเห็นได้ว่าการเสริมแรงมีหลากหลายรูปแบบทั้งทางบวกและทางลบ ครั้งนี้เน้นเสริมแรงทางสังคม (Social Reinforcer) เป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่อบอุ่น ให้นักเรียนรู้สึกชื่นชอบ ใช้คำชมเชย เช่น ดีมาก และการแสดงออกทางท่าทาง เช่น ยิ้ม มองอย่างสนใจ อาจให้รางวัลโดยการให้ดาวกับกลุ่มงานที่ทำกิจกรรมได้ดีที่สุด ติดประกาศ เพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจและอยากให้ผลงานของกลุ่มได้รับการติดตามในครั้งต่อไป

5. ทฤษฎีมนุษยนิยมหรือบุคลิกภาพ ของ Rogers

Rogers ได้สรุปว่า มนุษย์จะสามารถพัฒนาตนเองได้ดีหากอยู่ในสภาพการณ์ที่ผ่อนคลายและเป็นอิสระ การจัดบรรยากาศการเรียนที่ผ่อนคลายและเอื้อต่อการเรียนรู้ (Supportive Atmosphere) และเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง Student-centered Teaching) โดยครูใช้วิธีการสอนแบบชี้แนะ (Non-directive) และทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน (Facilitator) และการเรียนรู้จะเน้นกระบวนการ (Process Learning) เป็นสำคัญ (ทฤษฎีมนุษยนิยม : 70)

หลักการจัดการเรียนรู้

1. การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้อบอุ่น ปลอดภัย ไม่น่าหวาดกลัว

น่าไว้วางใจ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี

2. ผู้เรียนแต่ละคนมีศักยภาพและแรงจูงใจที่จะพัฒนาตนเองอยู่แล้ว ครูจึงควรสอนแบบชี้แนะ(non-directive) โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้นำทางในการเรียนรู้ของตน(self- directive) และคอยช่วยเหลือผู้เรียนให้เรียนอย่างสะดวกจนบรรลุผล

3. ในการจัดการเรียนการสอนควรเน้นการเรียนรู้กระบวนการ(process learning) เป็นสำคัญ เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญที่บุคคลใช้ในการดำรงชีวิตและแสวงหาความรู้ต่อไป

การนำแนวคิดทฤษฎีมาประยุกต์ใช้

ในการวิจัยครั้งนี้ได้นำแนวคิดทฤษฎี ของ Rogers มาประยุกต์ใช้การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลายและเอื้อต่อการเรียนรู้ เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เป็นที่ปรึกษา ให้คำชี้แนะ สร้างความอบอุ่น สร้างความสุขให้กับผู้เรียน จัดการเรียนการสอนเน้นการเรียนรู้กระบวนการ (process learning) เป็นสำคัญ

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning)

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการจัดกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และบรรลุวัตถุประสงค์ของหลัก สูตร หรือแผนการสอน ตลอดจนกระบวนการ วิธีการ และกิจกรรมต่างๆ ที่นำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้

1. ความหมายของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

สมใจ ปราบพล (2544 : 13-14) ได้สรุปความหมายของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมว่า หมายถึงการที่นักเรียนแต่ละคนมีส่วนร่วมโดยการเอาจิตใจเข้าร่วมทำให้เกิดการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม อาศัยหลักการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ได้รับความรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ได้รับการฝึกฝนทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการบันทึกความรู้ ทักษะการคิด ทักษะการจัดการความรู้ ทักษะการแสดงออก ทักษะการสร้างความรู้ใหม่และทักษะการทำงานกลุ่ม

อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง (2545 : 41) ได้สรุปว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจเลือกบทเรียนที่ต้องการเรียนรู้ในลักษณะกลุ่มหรือศึกษาด้วยตนเอง นักเรียนจะร่วมกันจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกขั้นตอนฝึกปฏิบัติการวางแผนการทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันและทำรายงานผลการเรียนรู้

สุมณฑา พรหมบุญ และอรพรรณ พรสีมา (2549 : 34-35) ได้สรุปว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมช่วยเตรียมนักเรียนให้พร้อมที่จะเผชิญกับชีวิตจริงเพราะลักษณะของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ได้ลงมือปฏิบัติ ทำกิจกรรมกลุ่ม ฝึกฝนทักษะการเรียนรู้ทักษะการบริหาร การจัดการ การเป็นผู้นำผู้ตามและที่สำคัญเป็นการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับชีวิตจริงของนักเรียนมากที่สุดวิธีหนึ่ง อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนความเป็นประชาธิปไตยฝึกการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ช่วยให้นักเรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียน ต่อผู้สอน ต่อสถานศึกษาและต่อสังคม

Kolb (1994 : เว็บไซด์) สรุปว่าการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ นักเรียนควรมีทักษะในการเรียนรู้ ทั้ง 4 องค์ประกอบ แม้บางคนจะชอบ ถนัด หรือมีบางองค์ประกอบมากกว่า เช่น เคยมี ประสบการณ์จริง แต่ถ้าไม่ชอบแสดงความคิดเห็นหรือไม่นำประสบการณ์มาร่วมอภิปราย นักเรียนนั้น ก็จะขาดการมีทักษะในองค์ประกอบอื่น ฉะนั้นนักเรียนจึงควรมีทิศทางการเรียนรู้ทุกด้าน และควรมี พัฒนาการการเรียนรู้ให้ครบทั้งวงจร หรือทั้ง 4 องค์ประกอบ

สรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จะทำให้นักเรียนได้ค้นพบตนเองเข้าใจความต้องการและทราบถึงระดับความสามารถของตนเอง ได้รับประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ได้รับการฝึกฝนทักษะการแสวงหาความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ได้ฝึกทักษะการเรียนรู้ทักษะการบริหาร การจัดการ การเป็นผู้นำผู้ตาม ฝึกทักษะการบันทึกความรู้ ทักษะการคิดทักษะการจัดการกับความรู้ทักษะการ แสดงออก ทักษะการสร้างความรู้ใหม่ และทักษะการทำงานอื่น สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้นักเรียนได้รับการ พัฒนา ไปสู่การเป็นคนเก่ง ดี และมีความสุขซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้สอน ผู้ปกครอง และสังคม ประารถอย่างยิ่ง

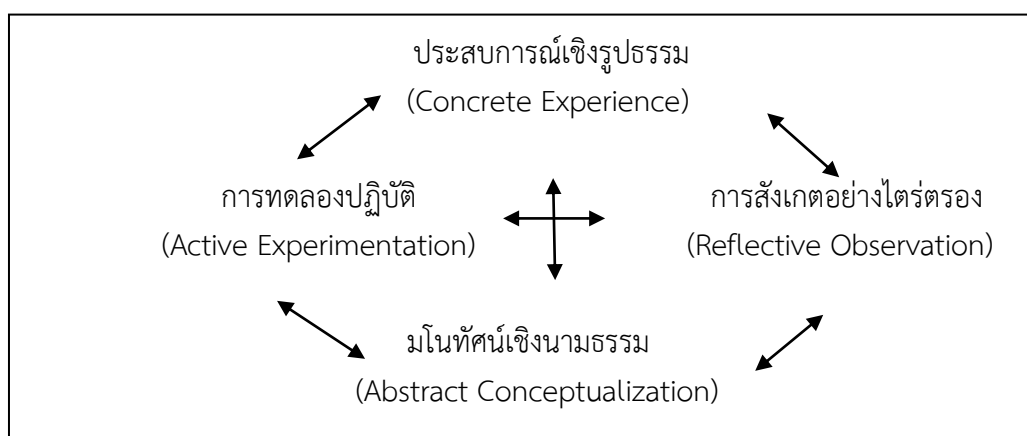
2. องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันระหว่างครูผู้สอน และนักเรียน เพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือแผนการจัดการเรียนรู้โดยมีผู้อธิบายถึงหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมดังนี้

Kolb (1984 : 52) ได้เสนอว่ากระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) มีประสบการณ์เป็นแหล่งเรียนรู้ 4 องค์ประกอบ คือ

1. ประสบการณ์เชิงรูปธรรม (Concrete Experience)
2. การสังเกตอย่างไตร่ตรอง (Reflective Observation)
3. มโนทัศน์เชิงนามธรรม (Abstract Conceptualization)
4. การทดลองปฏิบัติ (Active Experimentation)

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบของ Kolb นักเรียนจะได้รับความรู้ ทักษะ และทัศนคติ จะอยู่ในกระบวนการ 4 องค์ประกอบของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ดัง ภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 วงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ตามรูปแบบของ Kolb (Kolb's Model)

รูปแบบการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) ของ Kolb ได้มี นักการศึกษาและนักฝึกอบรม ได้นำรูปแบบนี้ไปใช้ในการสอนในห้องเรียนทั้งระดับต่างๆ ตลอดจนการจัดการศึกษาในผู้ใหญ่และฝึกอบรม ซึ่งการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม (Active Learning) และยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้นมีหลายชื่อ เช่น การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) การเรียนรู้จากประสบการณ์เดิม (Prior Learning) และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) ในประเทศไทยกรมสุขภาพจิตได้นำเสนอเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยอาศัยหลักการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งมีพื้นฐานสำคัญประการแรกคือ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ซึ่งมุ่งเน้นที่การให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้จากประสบการณ์เดิมและประการที่ 2 กระบวนการกลุ่ม มีหลักสำคัญคือต้องการให้เกิดการเรียนรู้สูงสุด โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากที่สุด ในทุก ๆ องค์ประกอบ

1. การเรียนรู้เชิงประสบการณ์มีหลักสำคัญ 5 ประการ คือ
  - 1.1 เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์ของผู้เรียน
  - 1.2 ทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่ทำทหายอย่างต่อเนื่อง และเป็นการเรียนรู้ที่เรียกว่า Active Learning
  - 1.3 มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน
  - 1.4 ปฏิสัมพันธ์ที่มีทำให้เกิดการขยายตัวของเครือข่ายความรู้ที่ทุกคนมีอยู่ ออกไปอย่างกว้างขวาง
  - 1.5 มีการสื่อสารโดยการพูด หรือการเขียน เป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยน การวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้ องค์ประกอบของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์
2. ประสบการณ์ (Experience) ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมของตน มาพัฒนาเป็นองค์ความรู้ เชื่อมโยงหรืออธิบายประสบการณ์หรือเหตุการณ์ใหม่ แล้วนำไปสู่การคิดเพื่อหาข้อสรุปใหม่หรือองค์ความรู้ใหม่ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในองค์ประกอบนี้ ก็คือการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ตั้งเอาประสบการณ์ที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนออกมาแลกเปลี่ยนระหว่างกันเท่ากับเป็นการรวบรวมมวลประสบการณ์ที่หลากหลายจากแต่ละคนเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้สิ่งใหม่ร่วมกัน
3. การสะท้อนความคิดและการถกเถียง (Reflect and Discussion) ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงออกเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างลึกซึ้งเป็นองค์ประกอบที่ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประมวลประสบการณ์ข้อมูลหรือข่าวสารต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถ่องแท้ชัดเจนในประเด็นต่าง ๆ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในองค์ประกอบนี้ก็คือ การกำหนดประเด็นให้ผู้เรียน ได้คิด ได้สะท้อนความคิด โดยเล่าความคิดเห็นของตนเองให้ผู้อื่นได้รับรู้ และอภิปรายแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นระหว่างกันให้ลึกซึ้งพอที่จะทำให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนหรือเกิดข้อสรุปหรือเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่
4. เข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด (Understanding and Conceptualization) ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและนำไปสู่ความคิดรวบยอด อาจเกิดขึ้นโดยผู้เรียนเป็นฝ่ายริเริ่ม แล้วผู้สอนช่วยเติมแต่งให้สมบูรณ์หรือในทางกลับกัน ผู้สอนเป็นผู้นำทางและผู้เรียนเป็นผู้สานต่อ จนความคิดนั้นสมบูรณ์เป็นความคิดรวบยอด การออกแบบกิจกรรมที่ทำให้เกิดความคิด

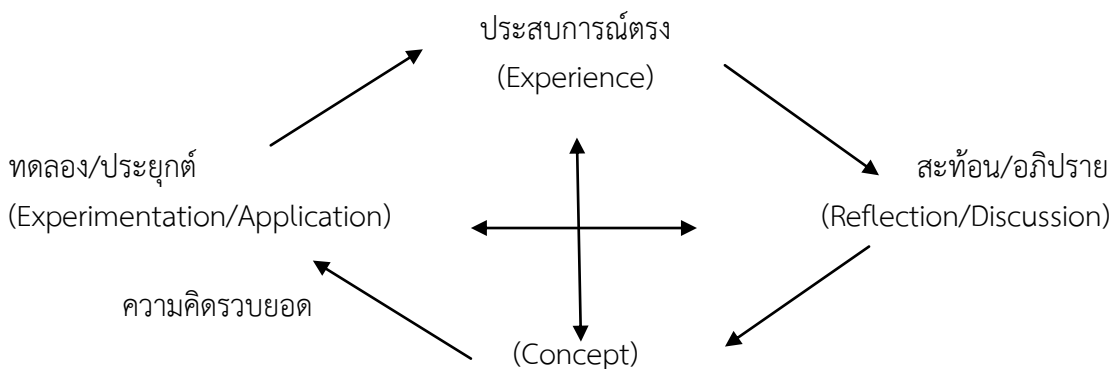

รวบยอดมาจากหลาย ๆ ทาง เช่น จากการฟังบรรยายของผู้สอน การได้ดูวีดิทัศน์ การอ่านจากเอกสาร ตำราการสะท้อนความคิดและอภิปรายในกลุ่ม ฯลฯ เป็นต้น

5. การทดลอง หรือประยุกต์แนวคิด (Experiment/Application) โดยผู้เรียน นำเอาการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ไปประยุกต์ใช้ในลักษณะหรือสถานการณ์ต่าง ๆ จนเกิดเป็นแนวทางการปฏิบัติของผู้เรียนเององค์ประกอบการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ตามรูปแบบของ Kolb (Kolb's Model) ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้ง 4 ประการจะเป็นไปอย่างพลวัต (Dynamic) โดยอาจเริ่มต้นจากจุดใดจุดหนึ่ง และเคลื่อนย้ายไปมาระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนั้นในแง่ของการเรียนการสอนจึง อาจเริ่มต้นที่จุดใดก่อนก็ได้ แต่สำคัญที่การจัดกระบวนการให้ครบทุกองค์ประกอบการสอนในลักษณะดังกล่าวนอกจากจะเป็นพื้นฐานของการสอนในด้านพุทธิพิสัยโดยมุ่งเน้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และความคิดวิจารณ์แล้วยังเป็นพื้นฐานในการสอนในด้านจิตพิสัยและทักษะพิสัยด้วย

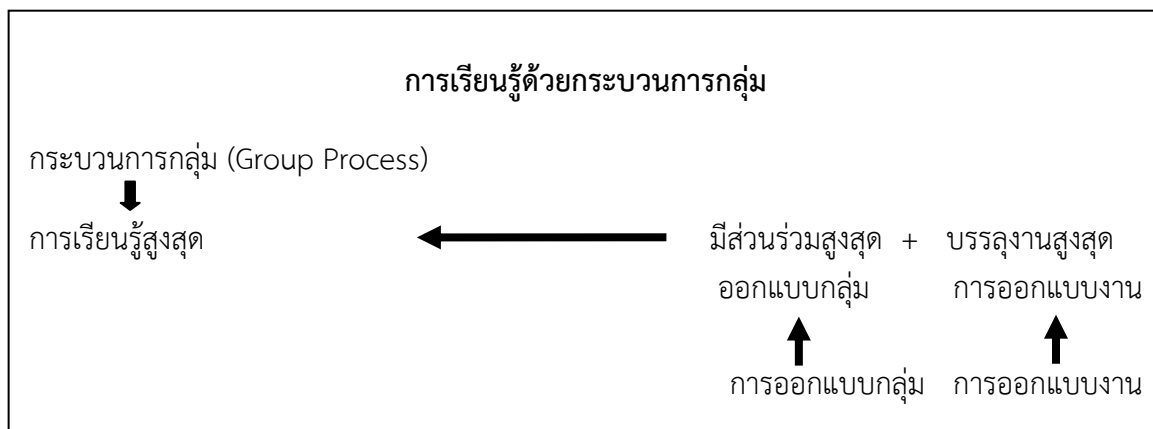
จากองค์ประกอบ สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังภาพประกอบ 5 (สุมนชา พรหมบุญ. 2540 : 16)

ภาพประกอบ 5 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

2. การเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม (Group Process)

การเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม เป็นการเรียนรู้พื้นฐานที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเมื่อประกอบไปกับการเรียนเชิงประสบการณ์แล้ว กระบวนการกลุ่มจะช่วยทำให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมสูงสุดและบรรลุงานสูงสุดดังภาพประกอบ 6 (วัฒนพร ระเบียบทุกข์. 2542 : 42)

ภาพประกอบ 6 การเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม (Group Process)

จากภาพประกอบ 6 สามารถอธิบายปัจจัยที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีดังต่อไปนี้ คือ

1. การเรียนรู้สูงสุด (Maximum Learning) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีหลักสำคัญคือ ต้องการให้เกิดการเรียนรู้สูงสุด (Maximum Learning) ขึ้นกับผู้เรียน การเรียนรู้สูงสุดจะเกิดขึ้นได้จากการมีส่วนร่วมสูงสุด (Maximum Participation) ของผู้เรียน และในการมีส่วนร่วมนั้นจะต้องเกิดงานหรือเกิดการสร้างความรู้หรือที่เรียกว่าเกิดการบรรลุงานสูงสุด (Maximum performance) ทั้งการมีส่วนร่วมสูงสุด และการบรรลุงานสูงสุดจะต้องเกิดขึ้นในทุกๆ องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ก็คือ มีการแบ่งปันประสบการณ์ ได้สะท้อนความคิดและถกเถียงกันอย่างลึกซึ้ง เกิดความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด ตลอดจนได้ทดลองหรือประยุกต์แนวคิด

2. การมีส่วนร่วมสูงสุด (Maximum participation) การมีส่วนร่วมสูงสุดเกิดจากการออกแบบกระบวนการกลุ่มที่เหมาะสม ในแต่ละองค์ประกอบของการเรียนรู้ การร้อยรัดกระบวนการกลุ่มที่หลากหลายเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสม ในแต่ละชั่วโมงการสอนจะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างสูงสุด มีพลวัตหรือการเคลื่อนไหวของการเรียนรู้ตลอดเวลา ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจอย่างต่อเนื่อง ลักษณะของกลุ่มแต่ละประเภทจะมีข้อจำกัดที่ต่างกันดังปรากฏในตาราง 3

ตาราง 3 ประเภทของการจัดกลุ่มนักเรียน

ประเภทกลุ่ม	ความหมาย	วิธีการใช้	ข้อจำกัด
กลุ่ม 2 คน (Pair Group)	ให้ผู้เรียนจับคู่กันทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย	ต้องการให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการออกความเห็นหรือปฏิบัติ	ขาดความหลากหลายทางความคิดและประสบการณ์
กลุ่ม 3 คน (Triad Group)	ให้ผู้เรียนจับกลุ่ม 3 คน แต่ละคนมีบทบาทที่ชัดเจนและหมุนเวียนบทบาทกันได้	ทุกคนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ตามบทบาท และสามารถเรียนรู้ได้ครบทุกบทบาท	ขาดความหลากหลายและความกระฉ่างชัดไปบ้าง
กลุ่มใหญ่ (Large Group)	เป็นการอภิปรายในกลุ่ม 15-30 คน หรือทั้งชั้น	ต้องการให้เกิดการโต้แย้งหรือการรวบรวมความคิดจากกลุ่มย่อยเพื่อหาข้อสรุป	บางคนอาจให้ความสนใจหรือมีส่วนร่วมน้อย ใช้เวลามาก

ตาราง 3 (ต่อ)

ประเภทกลุ่ม	ความหมาย	วิธีการใช้	ข้อจำกัด
กลุ่มไขว้ (Cross-over Group)	เป็นการจัดกลุ่ม 2 ขั้นตอนโดยแยกให้เด็กทำ กิจกรรมเฉพาะบางกลุ่มจน มีความเชี่ยวชาญจากนั้น จึงให้ผู้เรียนจากแต่ละกลุ่ม รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่เพื่อ บูรณาการ	ต้องการให้ผู้เรียนใช้ ศักยภาพของตนเอง ในการสร้างความรู้ ผู้เรียนจะมีส่วนร่วม และได้เนื้อหามาก	ใช้เวลามากอาจมี ความรู้ที่ตกหล่น
กลุ่มแบ่งย่อย (Subgroup)	เป็นการจัดกลุ่ม 2 ขั้นตอน จาก 8-12 คน แต่ละกลุ่มถูกแบ่งเป็นกลุ่ม ย่อย 3-4 กลุ่ม เพื่อให้ ทำงานกลุ่มละ 1 งาน (ที่ไม่เหมือนกัน) จากนั้นจึงให้กลุ่มย่อย มารวมกันเพื่อบูรณาการ	..... เหมือนกลุ่มไขว้	
กลุ่มพีรามิด (Pyramid Group)	รวบรวมความคิดเห็น เริ่มจากกลุ่ม 2-4 คน ทวีขึ้นไปเป็นชั้น ๆ จบครบทั้งชั้น	สร้างความตระหนัก และเข้าใจในความรู้สึก นึกคิดของแต่ละกลุ่ม หรือฝ่ายขาดข้อสรุปและ ความลึกซึ้ง	ขาดข้อสรุปและความ ลึกซึ้ง

3. การบรรลุงานสูงสุด (Maximum performance) แม้ว่าการออกแบบกระบวนการกลุ่มที่หลากหลายจะช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมได้มาก แต่ไม่ได้หมายความว่า การมีส่วนร่วมนั้นได้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ หัวใจสำคัญของการบรรลุงานสูงสุดจึงอยู่ที่การกำหนดงานให้กระบวนการกลุ่ม ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญของการกำหนดงาน 3 ประการ คือ

3.1 กำหนดกิจกรรมที่ชัดเจนว่าจะให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มอย่างไร เพื่อทำอะไร ใช้เวลามากน้อยแค่ไหน เมื่อบรรลุงานแล้วจะให้อย่างไรต่อ เช่น เตรียมเสนอหน้าชั้นในเวลาที่กำหนดให้

3.2 กำหนดบทบาทกลุ่ม หรือสมาชิกที่ชัดเจน โดยปกติการกำหนดบทบาทในกลุ่มย่อย ควรให้แต่ละกลุ่มมีบทบาทที่แตกต่างกัน เมื่อมารวมเสนอในกลุ่มใหญ่จึงจะเกิดการขยายเครือข่ายการเรียนรู้โดยไม่น่าเบื่อ การกำหนดบทบาทยังรวมถึงสมาชิกในกลุ่มด้วย เช่น บทบาทของผู้เล่น บทบาทสมมติและผู้สังเกตการณ์หรือบทบาทของการนำกลุ่ม การรวบรวมความคิดเห็น และการนำเสนอ

3.3 ควรมีโครงสร้างของงานที่ชัดเจน ซึ่งบอกรายละเอียดของกิจกรรมและบทบาทโดยทำเป็นกำหนดงานที่ครูแจ้งแก่นักเรียน หรือทำเป็นใบงานมอบให้กลุ่ม ซึ่งประการหลังจะเหมาะสมกับการทำกลุ่มย่อย ที่ต้องการทำงานให้ได้ผลงานที่เป็นข้อสรุปของกลุ่ม โดยจัดทำเป็น

3.3.1 ใบงาน เป็นการกำหนดงาน หรือ ใบมอบงานให้กลุ่มเล็กหรือกลุ่มย่อย ระดมสมองที่มีรายละเอียดมากและต้องการผลงานที่เป็นข้อสรุปของกลุ่มที่มีความลึกซึ้งมาก ผู้สอนแจกให้กลุ่มประกอบการทำงานกลุ่ม มักใช้ในกิจกรรมสะท้อนความคิดและอภิปรายและกิจกรรมประยุกต์แนวคิด

3.3.2 ใบชี้แจงงาน เป็นการอธิบายงานที่มีรายละเอียดไม่มากนักในกลุ่มใหญ่ ก่อนทำกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งผู้สอนเป็นผู้จัดทำให้ผู้เรียนทราบพร้อมกันในชั้นเรียนหรือในกลุ่มใหญ่ มักใช้ในกิจกรรมด้านประสบการณ์หรือประยุกต์แนวคิด

สรุปได้ว่าหลักการของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วยหลักการเรียนรู้พื้นฐาน 2 อย่าง คือ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential learning) และกระบวนการกลุ่ม (Group Process) มี 4 องค์ประกอบ เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของนักเรียน ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะขั้นการสะท้อนและอภิปราย (Reflection and discussion) และขั้นความคิดรวบยอด (Concept) ซึ่งทั้ง 2 ขั้นนี้จะช่วยให้นักเรียนได้ดึงข้อมูลเก่าหรือรับข้อมูลใหม่บางส่วนก่อน เพื่อนำไปสู่การอภิปราย และประยุกต์ใช้ โดยผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติ สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองและระหว่างผู้เรียนกับครูผู้สอน จนเกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ โดยเชื่อว่าการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมจะช่วยเสริมสร้างทักษะชีวิต ด้านพุทธานุภาพ คือ ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งพื้นฐานสำคัญการทักษะชีวิตด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัยหรือทักษะทางสังคมนั่นเอง

3. การจัดกิจกรรมเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

3.1 หลักการสอนความรู้แบบมีส่วนร่วม

กรมสุขภาพจิต (2542 : 10) ได้เสนอหลักการสอนความรู้แบบมีส่วนร่วมว่า การสอนความรู้ช่วยสร้างทักษะชีวิตที่เป็นพื้นฐานและเป็นองค์ประกอบร่วมของทักษะชีวิตตัวอื่น ๆ นั่นคือความคิดสร้างสรรค์และความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ลักษณะเฉพาะของการสอนความรู้ที่ยึดหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ดังตาราง 4

ตาราง 4 องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและลักษณะเฉพาะของการสอนความรู้

องค์ประกอบของ PL	ลักษณะเฉพาะของการสอนความรู้แบบ PL
ประสบการณ์	ตั้งคำถามเพื่อรวบรวมประสบการณ์ของผู้เรียน
การสะท้อนความคิดและอภิปราย	ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อสร้างความรู้ตามงานที่ได้รับมอบหมาย
ความคิดรวบยอด	การบรรยาย (โดยผู้สอน หรือสื่อ) การรายงานผลงานกลุ่มหรือบูรณาการความรู้ของกลุ่มย่อยโดยการอภิปรายในกลุ่มใหญ่
ประยุกต์แนวคิด	ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมที่ประยุกต์ความรู้ที่เกิดขึ้น

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชานั้นไม่มีขั้นตอนการกิจกรรมที่เฉพาะเจาะจง เพียงแต่ให้คำนึงถึงการจัดกิจกรรมที่ครอบคลุมของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทั้ง 4 ประการ

3.2 หลักการสอนเจตคติแบบมีส่วนร่วม

การสอนเจตคติจะมุ่งเน้นการสอนในด้านจิตพิสัย ซึ่งมีองค์ประกอบ 2 ด้าน คือ การสร้างความรู้สึกลึกซึ้งที่สอดคล้องกับเจตคติดังกล่าว และการจัดระบบความคิดความเชื่อ เมื่อนำมาสัมพันธ์กับหลักการทั่วไปกับหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมซึ่งมีทั้ง 4 ประการ ดังตาราง 5

ตาราง 5 องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและลักษณะเฉพาะของการสอนเจตคติ

องค์ประกอบของการเรียนรู้	ลักษณะเฉพาะของการสอนเจตคติ
ประสบการณ์	เน้นประสบการณ์ด้านความรู้สึกลึกซึ้งของผู้เรียน
การสะท้อนความคิดและถกเถียง	ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและโต้แย้งอย่างอย่างเต็มที่
การสรุปความคิดรวบยอด	ผู้เรียนได้ข้อสรุปด้วยตนเองโดยผู้สอนกระตุ้นให้นักเรียนคิดและช่วยเพิ่มเติม
การทดลองหรือประยุกต์แนวคิด	ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมทั้งในและนอกเวลาเรียนเพื่อให้มีเจตคติที่ฝังแน่นมากขึ้น

เนื่องจากเจตคติเป็นความคิดหรือความเชื่อที่มีความรู้สึกลึกซึ้งเป็นองค์ประกอบ ดังนั้นการสอนจึงต้องมีทั้ง 2 องค์ประกอบ คือด้านความรู้สึกลึกซึ้งและด้านความคิดความเชื่อ

3.3 การสอนทักษะแบบมีส่วนร่วม

การจัดการเรียนรู้โดยทั่วไปมักมีองค์ประกอบผสมผสานกันไป ในด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ครั้งนี้เป็นเป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นด้านทักษะพิสัย ต้องอาศัยการสร้างความคิดเจตคติในตัวทักษะให้เห็นเป็นขั้นตอนที่ปฏิบัติง่ายและผู้เรียนได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติในสถานการณ์ใกล้เคียงตัว เมื่อดูจากองค์ประกอบทั่วไปทั้ง 4 ประการของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมการสอนทักษะจึงควรมีลักษณะเฉพาะดังตาราง 6

ตาราง 6 องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและลักษณะเฉพาะของการสอนทักษะ

องค์ประกอบของการเรียนรู้	ลักษณะเฉพาะของการสอนทักษะ
ประสบการณ์ การสะท้อนความคิดและถกเถียง	อาศัยเหตุการณ์ที่ตรงกับชีวิตจริงในการเรียนรู้ทักษะ ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันในการ วิเคราะห์ปัญหา หากฎเกณฑ์ หรือวิเคราะห์ขั้นตอนใน การฝึกทักษะต่าง
การสรุปความคิดรวบยอด	ได้ความคิดรวบยอดหลายขั้นตอน ทั้งจากการฟังบรรยาย การสังเกต การสาธิต การประเมินผลในกลุ่ม และการ ประเมินผลรวม
การทดลองหรือประยุกต์แนวคิด	ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกซ้ำ ๆ โดยการแสดงบทบาทสมมุติ ตามสถานการณ์ต่าง ๆ

ทักษะ เป็นความสามารถที่คนเราไม่เคยมีมาก่อนแต่ได้เรียนรู้จนกระทั่งทำได้อย่าง
ชำนาญดังนั้นการสอนทักษะจึงต้องมี 2 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นรู้ชัดเห็นจริง เป็นขั้นตอนที่มุ่งให้ผู้เรียนได้รับรู้ว่า ทักษะเหล่านั้นมีความสำคัญ
และฝึกฝนให้ทำเป็นหรือทำได้อย่างไร ในขั้นนี้เราใช้องค์ประกอบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 3
องค์ประกอบคือ

1.1 ความคิดรวบยอด เกิดขึ้นโดยใช้การบรรยายนำประกอบกับการยกตัวอย่าง
และให้ผู้เรียนร่วมอภิปรายถึงความสำคัญและวิธีการฝึกทักษะนั้น ๆ

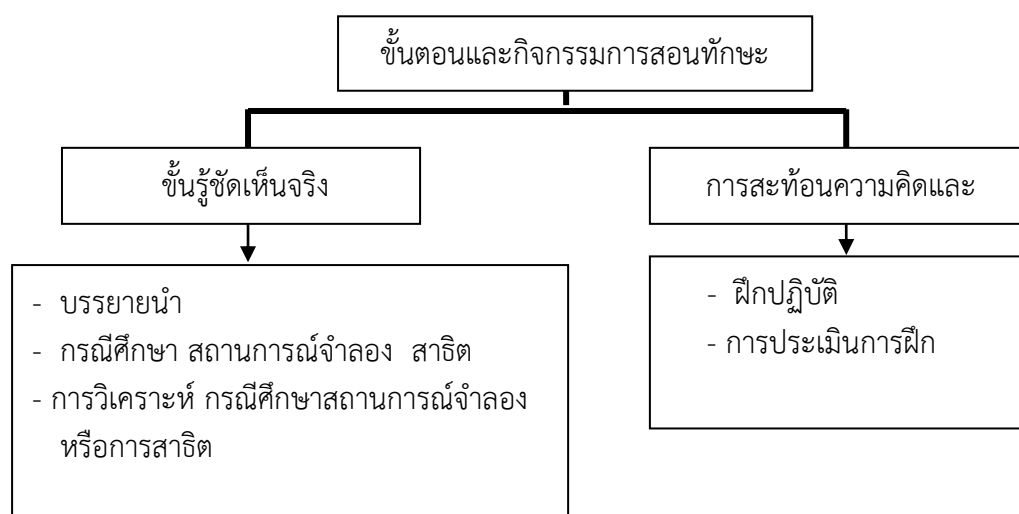
1.2 ประสบการณ์ ผู้สอนใช้กรณีศึกษาหรือสถานการณ์จำลองให้ผู้เรียนคิด
ใช้ทักษะดังกล่าว ซึ่งอาจให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมได้

1.3 การสะท้อนความคิดและอภิปราย ผู้สอนอาจจัดกลุ่มย่อยหรือกลุ่ม
ระดมสมองเพื่อหากฎเกณฑ์

2. ขั้นลงมือกระทำ เป็นขั้นตอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติตามที่ได้เรียนรู้
มาจากขั้นตอนแรก

ขั้นตอนการสอนทักษะสามารถอธิบายได้ดังภาพประกอบ 7

ภาพประกอบ 7 ขั้นตอนการสอนทักษะ

สรุปแล้วหลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสามารถพัฒนาทักษะชีวิตทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย โดยในแต่ละด้านจะมีจุดเน้นที่แตกต่างกัน ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม ซึ่งเป็นทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัย ผู้วิจัยจึงเน้นการเลือกใช้หลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในด้านทักษะ โดยอาศัยการสร้างความคิดเห็นในตัวทักษะให้เห็นเป็นขั้นตอนที่ปฏิบัติได้ง่ายและผู้เรียนได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติในสถานการณ์ใกล้เคียงตัว ครบองค์ประกอบทั้ง 4 ประการของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

1. ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

Williams (2000 : 168) ได้ให้ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือว่า เป็นการเรียนที่มีการแบ่งกลุ่มเล็กๆ ที่มีเป้าหมายร่วมกัน โดยมีส่วนประกอบ 5 ส่วน คือ มีเป้าหมายร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ทางบวกส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม ความรับผิดชอบรายบุคคล และทักษะทางสังคม

Artzt และ Newman (1990 : 448) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึงการเรียนที่จัดสมาชิกเป็นกลุ่มเล็กแล้วร่วมกันแก้ปัญหา หรือทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ สมาชิกกลุ่มทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงาน

Johnson และ Johnson (2001 : เว็บไซต์) ให้ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือว่า หมายถึง การทำงานด้วยกันเพื่อให้ประสบความสำเร็จสู่เป้าหมายร่วมกัน ในกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือนั้นสมาชิกแต่ละคนต่างแสวงหาผลลัพธ์ที่เป็นผลประโยชน์ของตนเองและส่วนรวม การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการสอนโดยกลุ่มย่อยที่ผู้เรียนทำงานร่วมกันเพื่อการเรียนรู้ที่สูงสุดของตนเองและระหว่างผู้เรียนด้วยกัน สมาชิกในชั้นเรียนถูกแบ่งเป็นกลุ่มย่อยภายหลังจากได้รับการสอนจากผู้สอน และทำงานตามที่ได้รับมอบหมายจนกระทั่งสมาชิกทุกคนเข้าใจประสบความสำเร็จอย่างสมบูรณ์ ความพยายามแบบร่วมมือทำให้เกิดความมุ่งมั่นของหมู่สมาชิกเพื่อประโยชน์ร่วมกัน ดังนั้นสมาชิกทุก

คนจึงได้รับประโยชน์จากความพยายามของกันและกัน ในสถานการณ์การเรียนรู้แบบร่วมมือมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในเชิงบวกสร้างสรรค์ท่ามกลางการบรรลุเป้าหมายของผู้เรียน โดยผู้เรียนรับรู้ว่าเขาสามารถไปถึงเป้าหมายของการเรียนรู้ได้ เพียงแต่ผู้เรียนคนอื่นๆในกลุ่มการเรียนรู้ได้ไปถึงเป้าหมายด้วยเช่นกัน

Slavin (1994 : 287) ให้ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือไว้ว่า วิธีสอนที่ให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ ซึ่งภายในกลุ่มผู้เรียนจะมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีปฏิสัมพันธ์กัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้กลุ่มของตนประสบความสำเร็จ

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2542 : 34) ได้สรุปความหมายการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ว่าเป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน โดยที่แต่ละคนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้และในความสำเร็จของกลุ่ม ทั้งโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ รวมทั้งการเป็นกำลังใจซึ่งกันและกัน คนที่เรียนเก่งจะช่วยเหลือคนที่อ่อนกว่าสมาชิกในกลุ่ม ไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนของตนเองเท่านั้นหากแต่ต้องร่วมรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ความสำเร็จของแต่ละบุคคล คือ ความสำเร็จของกลุ่ม

สุมนทนา พรหมบุญ และคณะ (2540 : 57) ได้สรุปว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือหมายถึง วิธีเรียนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน แต่ละคนจะต้องมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้ และในความสำเร็จของกลุ่มทั้งโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ รวมทั้งการเป็นกำลังใจแก่กันและกัน คนที่เรียนเก่งจะช่วยเหลือคนที่อ่อนกว่าสมาชิกในกลุ่มไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองเท่านั้น แต่จะต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ความสำเร็จของแต่ละบุคคลคือความสำเร็จของกลุ่ม

กรมวิชาการ (2544 : 4) ได้สรุปว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยๆ ส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน โดยในกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน และมีความรับผิดชอบร่วมกัน ทั้งในส่วนตนและส่วนรวม เพื่อให้ตนเองและสมาชิกทุกคนในกลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีความหมายตรงกันข้ามกับการเรียนที่เน้นการแข่งขัน (Competitive Learning) และการเรียนตามลำพัง (Individual Learning)

สรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ แบ่งกลุ่มผู้เรียนที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกันปฏิบัติงานเป็นกลุ่มย่อยๆ มีการทำงานร่วมกันอยู่ในกลุ่มเดียวกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีความรับผิดชอบกันทั้งส่วนตนและส่วนรวม มีการสื่อสารมีการทำงานเป็นทีม ร่วมกันคิด ร่วมกันแก้ปัญหา และให้กำลังใจซึ่งกันและกัน เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนให้บรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้โดยเน้นความสำเร็จของกลุ่มที่ส่งผลต่อความสำเร็จของแต่ละบุคคลเช่นเดียวกัน

2. องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การจัดการเรียนการสอนที่ใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ

5 ประการ ดังนี้ (Johnson and Johnson. 2001 : เว็บไซต์)

2.1 การพึ่งพาและเกื้อกูลกันในทางบวก (Positive Interdependence) สิ่งแรกที่เป็นตัวกำหนด เพื่อสร้างบทเรียนที่มีประสิทธิภาพคือ การทำให้ผู้เรียนเชื่อว่าเขาไม่อาจประสบความสำเร็จได้ถ้าปราศจากความสำเร็จของเพื่อนร่วมกลุ่ม ดังนั้นจึงเกิดการประสานความพยายามของเพื่อนร่วมกลุ่มเพื่อให้งานเสร็จสมบูรณ์ การพึ่งพาและเกื้อกูลกันในทางบวกส่งเสริมสถานการณ์ในผู้เรียน คือ

2.1.1 การเห็นว่างานของตนเองเป็นประโยชน์ต่อเพื่อนร่วมกลุ่ม

2.1.2 การทำงานร่วมกันในกลุ่มย่อยทำให้เกิดการเรียนรู้ที่เพิ่มมากขึ้นที่สุดของสมาชิกทั้งหมด จากการแบ่งปันทรัพยากร การสนับสนุน การให้กำลังใจแก่กันและกัน และการชื่นชมยินดีกับความสำเร็จร่วมกัน การพึ่งพาและเกื้อกูลกันในทางบวกสามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้ภายในกลุ่มการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างเป้าหมายร่วมกัน การชื่นชมยินดีกับรางวัลของกลุ่มที่เกิดจากการผลงานของสมาชิก การใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดร่วมกัน และการมอบหมายบทบาทให้ผู้เรียนต้องรับผิดชอบเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันเพื่อการทำงานที่ร่วมมือกัน เป็นต้น

2.2 การมีปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริมกันอย่างใกล้ชิด (Face-to-Face Promotive Interaction) ปฏิสัมพันธ์ในทางส่งเสริมคือลักษณะส่วนบุคคลในการให้ซึ่งกันและกันด้วยการช่วยเหลือและสนับสนุนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการแลกเปลี่ยนทรัพยากรที่ต้องการ เช่น ข้อมูลข่าวสาร เครื่องมือ กระบวนการทางข้อมูลข่าวสาร การให้ข้อมูลป้อนกลับซึ่งกันและกัน การพูดให้กำลังใจ การจูงใจการใช้ความพยายามเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน เป็นต้น

2.3 ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ของแต่ละบุคคล (Individual Accountability /Personal Responsibility) ทุกคนต้องได้รับการแบ่งปันงานอย่างยุติธรรมโดยมีหน้าที่รับผิดชอบรายบุคคลและถือเป็นการรับผิดชอบของสมาชิกกลุ่มที่ต้องรู้ว่าใครที่ต้องการความช่วยเหลือ การสนับสนุน และกำลังใจมากกว่าเพื่อให้งานสำเร็จ ความรับผิดชอบส่วนบุคคลเป็นกุญแจสำคัญที่แสดงให้เห็นใจได้ว่าสมาชิกกลุ่มทั้งหมดมีความเข้มแข็ง โดยครูจำเป็นต้องทำการทดสอบและประเมินเป็นรายบุคคล และสุ่มเรียกบางคนให้เป็นตัวแทนรายงานการทำงานของกลุ่ม ตลอดจนการให้ข้อมูลป้อนกลับต่อกลุ่มและรายบุคคล

2.4 การใช้ทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย (Interpersonal and Small-Group Skills) การใช้ทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อยอย่างเหมาะสมเพื่อประสานความพยายามให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันได้แก่

2.4.1 การรู้จักและไว้วางใจซึ่งกันและกัน

2.4.2 การสื่อสารกันอย่างถูกต้องและไม่กำกวม

2.4.3 การยอมรับและสนับสนุนซึ่งกันและกัน

2.4.4 การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์

ผู้เรียนต้องถูกสอนทักษะทางสังคมที่จำเป็นเพื่อช่วยให้ผู้เรียนทำงานร่วมมือกันได้อย่างมีคุณภาพสูง และได้รับการจูงใจให้ใช้ทักษะทางสังคมในกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ถูกสร้างขึ้น

2.5. กระบวนการกลุ่ม (Group processing) กระบวนการกลุ่มอาจถูกนิยามที่สะท้อนถึงกลุ่มดังต่อไปนี้

2.5.1 การอธิบายการปฏิบัติของสมาชิกที่เป็นการช่วยเหลือและไม่ช่วยเหลือกัน

2.5.2 การตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งที่ปฏิบัติว่าควรมีต่อไป หรือเปลี่ยนแปลง
ครูต้องสังเกตผู้เรียนในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เช่น การอธิบายแก่กันและกันและการทำความเข้าใจ การฟังการอธิบายของผู้เรียนทำให้รู้ว่าผู้เรียนมีความเข้าใจในการสอนเพียงใดกระบวนการที่เกิดขึ้นมี 2 ระดับ คือ ระดับกลุ่มย่อย และระดับชั้นเรียน ครูควรแบ่งเวลาในชั้นเรียนสำหรับแต่ละกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือได้ปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ กลุ่มต้องอธิบายสิ่งที่สมาชิกปฏิบัติว่าเป็นการช่วยเหลือ หรือไม่ได้ช่วยเหลือให้งานของกลุ่มสมบูรณ์ และตัดสินใจเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ควรทำต่อไป และพฤติกรรมใดควรเปลี่ยนแปลงกระบวนการมีดังต่อไปนี้

2.5.2.1 ทำให้กลุ่มเรียนรู้โดยเน้นการคงสัมพันธภาพในการทำงานที่ดีในหมู่สมาชิก

2.5.2.2 กระตุ้นการเรียนรู้ทักษะแบบร่วมมือ

2.5.2.3 มั่นใจว่าสมาชิกได้รับข้อมูลป้อนกลับในการมีส่วนร่วมของเขา

2.5.2.4 มั่นใจว่าผู้เรียนคิดแบบพหุปัญญาดีพอๆกับระดับความรู้ที่ได้รับ

2.5.2.5 ให้ความสำคัญกับการชื่นชมยินดีในความสำเร็จของกลุ่ม และให้การเสริมแรงพฤติกรรมทางบวกของสมาชิก

สามารถสรุปองค์ประกอบสำคัญในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือได้ 5 ประการ คือ

1. ความสัมพันธ์เชิงบวก สมาชิกในกลุ่มต้องรู้จักร่วมมือกันในการวางแผนร่วมคิด ร่วมทำ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบในงานที่ทำความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับสมาชิกภายในกลุ่ม

2. การปฏิสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด สมาชิกในกลุ่มช่วยเหลือและเอื้ออาทรต่อกันมีส่วนร่วมในการทำงานสมาชิกในกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อความสำเร็จในการเรียนและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

3. การตรวจสอบความรับผิดชอบของแต่ละคน สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบ และจะต้องทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถเสมอ

4. การฝึกทักษะภายในกลุ่ม สมาชิกทุกคนต้องได้รับการฝึกทักษะภายในกลุ่มในเรื่องการรับฟัง การยอมรับความคิดเห็น การรู้จักวิธีการสื่อสาร ทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะการตัดสินใจ การแก้ปัญหา และทักษะกระบวนการกลุ่ม การสนับสนุนและไว้วางใจซึ่งกันและกัน

5. กระบวนการกลุ่ม สมาชิกทุกคนได้รับการฝึกให้รู้จักกัน แสดงความคิดเห็น และรู้จักร่วมมือกันทำงานทำความเข้าใจในเป้าหมายการทำงาน มีการวางแผน ดำเนินงานตามแผน ประเมินผลงานและปรับปรุงงานร่วมกัน

3. การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2542 : 38 - 45) ได้สรุปขั้นตอนการเรียนการสอนแบบร่วมมือ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียม กิจกรรมในขั้นเตรียมประกอบด้วย ครูแนะนำทักษะในการเรียนรู้ร่วมกัน และจัดเป็นกลุ่มย่อยๆ ประมาณ 2 - 6 คน ครูควรแนะนำเกี่ยวกับระเบียบของกลุ่ม บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม แจ่งวัตถุประสงค์ของบทเรียนและการทำกิจกรรมร่วมกันและการฝึกฝนทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการทำกิจกรรมกลุ่ม

2. ขั้นสอน ครูนำเข้าสู่บทเรียน แนะนำเนื้อหา แนะนำแหล่งข้อมูล และมอบหมาย

งานให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม

3. ขั้นทำกิจกรรมกลุ่ม นักเรียนเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มย่อย โดยที่แต่ละคนมีบทบาทและหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย เป็นขั้นตอนที่สมาชิกในกลุ่มจะได้ร่วมกันรับผิดชอบต่อผลงานของกลุ่ม ในขั้นนี้ครูจะกำหนดให้นักเรียนใช้เทคนิคต่างๆ กัน ในการทำกิจกรรมแต่ละครั้งเทคนิควิธีที่จะใช้จะต้องเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการเรียนแต่ละเรื่อง และอาจใช้หลายๆเทคนิคประกอบกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการเรียน

4. ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ ในขั้นนี้เป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนปฏิบัติหน้าที่ที่ครบถ้วนหรือไม่ ผลการปฏิบัติเป็นอย่างไร เน้นการตรวจสอบผลงานของกลุ่มและรายบุคคล ในบางกรณีผู้เรียนอาจต้องซ่อมเสริมในส่วนที่บกพร่อง ต่อจากนั้นจึงเป็นการทดสอบความรู้

5. ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปบทเรียนถ้าสิ่งที่ไม่เข้าใจ ครูควรอธิบายเพิ่มเติมครูและนักเรียนช่วยกันประเมินผลการทำงานกลุ่มและ พิจารณาว่าอะไรคือจุดเด่นของงานและอะไรคือสิ่งที่ควรปรับปรุง

Kagan (1994 : 1-4) ได้สรุปลักษณะสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือดังนี้

1. เป็นกลุ่ม (Team) เป็นกลุ่มขนาดเล็ก ประมาณ 2- 6 ขนาดที่เหมาะสมที่สุดคือ 4 คนเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนร่วมมืออย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งสามารถแบ่งให้ทำงานเป็นคู่ สะดวกภายในกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีระดับความสามารถทางการเรียนแตกต่างกัน คือ นักเรียนกลุ่มที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง ต่ำ อยู่ในกลุ่มเดียวกัน

2. มีความเต็มใจ (Willing) นักเรียนทุกคนในกลุ่มยอมรับซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกันเพื่อความสำเร็จของกลุ่ม

3. มีการจัดการ (Management) เพื่อให้การทำงานเป็นกลุ่มแบบร่วมมือเป็นไปอย่างได้ผล มีการแบ่งหน้าที่ มีการซักถาม อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

4. มีทักษะ (Skill) เป็นการพัฒนาทักษะทางสังคม การสังเกต การสรุป การแก้ปัญหาความขัดแย้ง

5. มีหลักการพื้นฐาน 4 ประการ (Basic Principle) ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ว่าเป็นการเรียนเป็นกลุ่ม หรือ การเรียนแบบร่วมมือ ดังนี้

5.1 การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเชิงบวก (Positive Interdependence) การช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันละกัน เพื่อไปสู่ความสำเร็จและตระหนักว่าความสำเร็จของแต่ละคนคือความสำเร็จของกลุ่ม

5.2 ความรับผิดชอบรายบุคคล (Individual Accountability) ทุกคนในกลุ่มมีบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบในการค้นคว้า ทำงาน สมาชิกทุกคนต้องเรียนรู้ในสิ่งที่เรียนเหมือนกัน จึงถือว่าเป็นความสำเร็จของกลุ่ม

5.3 ความเท่าเทียมกันในการมีส่วนร่วม (Equal Participation) ทุกคนต้องมีส่วนร่วมเท่าเทียมกันในการทำงาน ซึ่งทำได้โดยกำหนดบทบาทของแต่ละคน

5.4 การปฏิสัมพันธ์ไปพร้อม ๆ กัน (Simultaneous Interaction) สมาชิกทุกคนจะทำงาน คิด อ่าน ฟัง ฯลฯ ไปพร้อมๆ กัน

5.5 มีเทคนิคและรูปแบบการจัดกิจกรรม (Structures) รูปแบบการจัดกิจกรรมหรือเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กัน เทคนิคต่างๆ จะต้องเลือกใช้ให้ตรงกับเป้าหมายที่ต้องการ แต่ละเทคนิคนั้นได้ออกแบบเหมาะกับเป้าหมายที่ต่างกัน

สรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือมีลักษณะสำคัญร่วมกันอยู่หลายประการ เช่น มีการจัดกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มย่อย โดยที่สมาชิกภายในกลุ่มมีความแตกต่างกันทั้งความรู้ความสามารถและเพศ มีการกำหนดบทบาทของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม มีการสร้างความรู้สึกพึ่งพิงกันให้เกิดขึ้นในกลุ่มนักเรียน มีความรู้สึกรับผิดชอบในส่วนบุคคล รับผิดชอบในการเรียนของตนเองและของเพื่อนร่วมกลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนโดยที่นักเรียนได้พูดคุย อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การอธิบายให้เพื่อนได้เกิดการเรียนรู้ การรับฟังเหตุผลของสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งก่อให้เกิดกระบวนการคิด มีการส่งเสริมให้กำลังใจซึ่งกันและกันในการทำงาน และทำให้นักเรียนรู้จักเพื่อนร่วมกลุ่มได้ดียิ่งขึ้นมีทักษะการร่วมมือกันในการทำงานโดยจัดแบ่งหน้าที่ให้เท่าเทียมกัน มีการใช้ทักษะทางสังคมและทักษะการทำงานกลุ่มเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน มีความไว้วางใจ เชื่อใจกัน มีการสื่อสารที่ถูกต้อง ชัดเจน มีการยอมรับและสนับสนุนซึ่งกันและกัน และสามารถร่วมกันจัดการกับปัญหาข้อขัดแย้งต่างๆ ได้อย่างดี ซึ่งจะช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์ในด้านการเรียนรู้ทั้งทางด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัยและจิตพิสัย

4. เทคนิคที่ใช้ในการเรียนรู้แบบร่วมมือ

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2542 : 40-42) ได้สรุปเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือมีหลายเทคนิคดังนี้

1. Jigsaw เป็นเทคนิคที่พัฒนาขึ้นเพื่อส่งเสริมความร่วมมือและการถ่ายทอดความรู้ระหว่างเพื่อนในกลุ่ม เทคนิคนี้เป็นเทคนิคที่ใช้กันมากในรายวิชาที่ผู้เรียนต้องเรียนเนื้อหาวิชาจากตำราเรียน (เช่น สังคมศึกษา ภาษาไทย)
2. Jigsaw II เป็นเทคนิคที่พัฒนาขึ้นจากเทคนิคเดิมโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนช่วยกันในกลุ่มมากขึ้นกระบวนการของ Jigsaw II เหมือนเดิมทุกประการเพียงแต่ในช่วงของการประเมินผล ครูนำคะแนนทุกคนในกลุ่มมารวมกันเป็นคะแนนกลุ่ม กลุ่มที่ได้คะแนนรวมหรือค่าเฉลี่ยสูงสุดจะติดประกาศไว้ในป้ายประกาศของห้อง
3. Team Games – Tournaments (TGT) เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนในจุดประสงค์ที่ต้องการให้กลุ่มศึกษาประเด็นหรือปัญหาที่มีคำตอบถูกต้องเพียงข้อเดียวหรือมีคำตอบที่ถูกต้องที่ชัดเจน เช่น การคำนวณทางคณิตศาสตร์ การใช้ภาษาภูมิศาสตร์และทักษะการใช้แผนที่และความคิดรวบยอดทางวิทยาศาสตร์
4. Student Teams and Achievement Divisions (STAD) เทคนิคนี้พัฒนาเพิ่มขึ้นมาจากเทคนิค TGT แต่จะใช้การทดสอบรายบุคคลแทนการแข่งขัน
5. Team Assisted Individualization (TAI) กิจกรรมนี้เน้นการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละบุคคลมากกว่าการเรียนรู้ในลักษณะกลุ่มเหมาะสำหรับการสอนคณิตศาสตร์ การจัดกลุ่มผู้เรียนจะคล้ายกับเทคนิค STAD และ TGT แต่ในเทคนิคนี้ผู้เรียนแต่ละคนจะเรียนรู้และทำงานตามระดับความสามารถของตนเมื่อทำงานในส่วนของตนเสร็จแล้วจึงจะไปจับคู่หรือเข้ากลุ่มทำงาน
6. Group Investigation (GI) เป็นเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือที่สำคัญอีก

เทคนิคหนึ่งเป็นการจัดกลุ่มผู้เรียนเพื่อเตรียมการทำโครงงานกลุ่ม หรือทำงานที่ครูมอบหมาย ก่อนใช้เทคนิคนี้ครูควรฝึกทักษะการสื่อสารทักษะทางสังคมให้แก่ผู้เรียนก่อน เทคนิคนี้เหมาะสำหรับการสืบค้นความรู้หรือแก้ปัญหาเพื่อหาคำตอบในประเด็นหรือหัวข้อที่สนใจ เช่น การเรียนในวิชาชีววิทยา หรือสิ่งแวดล้อม

7. Learning Together (LT) วิธีนี้เป็นวิธีที่เหมาะสมกับการสอนที่มีโจทย์ปัญหา การคำนวณหรือการฝึกปฏิบัติในห้องปฏิบัติการ

8. Numbered Head Together (NHT) เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับการทบทวนหรือตรวจสอบความเข้าใจ

9. Co-op Co-op เป็นเทคนิคที่เน้นการร่วมกันทำงาน โดยสมาชิกของกลุ่มที่มีความสามารถและความถนัดต่างกันได้แสดงบทบาทหน้าที่ที่ตนถนัดเต็มที่ ผู้เรียนเก่งได้ช่วยเหลือเพื่อนที่เรียนอ่อนเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการคิดระดับสูงทั้งการวิเคราะห์ และสังเคราะห์และเป็นวิธีการที่สามารถนำไปใช้สอนวิชาใดก็ได้

การเรียนรู้แบบร่วมมือได้รับการพัฒนาหลายรูปแบบ แต่ยังคงลักษณะที่สำคัญร่วมกัน คือ การจัดแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อยประมาณ 2-6 คน สมาชิกกลุ่มมีทักษะในการทำงานกลุ่ม มีการช่วยเหลือกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม เพื่อให้ทุกคนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจบทเรียน จากนั้นมีการตรวจสอบรายบุคคลซึ่งรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือแต่ละวิธีจะมีโครงสร้างที่แตกต่างกันไปและมีความเหมาะสมกับลักษณะเนื้อหาวิชาที่แตกต่างกันไป ครูผู้สอนสามารถนำไปปรับและเลือกใช้ให้เหมาะสมกับระดับชั้น สภาพห้องเรียน ตลอดจนเนื้อหาอันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนเป็นอย่างมาก การเรียนรู้แบบร่วมมือจะส่งผลทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางเรียน ความรับผิดชอบต่อสังคมรวมถึงทักษะทางสังคมด้านการทำงานเป็นทีม การติดต่อสื่อสาร การควบคุมอารมณ์

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ครั้งนี้ผู้วิจัยใช้หลักของการเรียนรู้แบบร่วมมือในการพัฒนาทักษะทางสังคมในด้านการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ซึ่งจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและการวางตัวในสังคมของนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ร่วมกับการใช้หลักการจัดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม โดยอาศัยการสร้างทัศนคติในตัวของนักเรียนแต่ละตัวบ่งชี้ให้เห็นเป็นขั้นตอนที่ปฏิบัติได้ง่าย และผู้เรียนได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติในสถานการณ์ใกล้ตัว ครอบคลุมประกอบทั้ง 4 ประการของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และเสริมด้วยทฤษฎีการเรียนรู้ที่สามารถเชื่อมโยงการจัดการเรียนรู้ทุกชั้นอย่างกลมกลืน พัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยสามารถแสดงการเชื่อมโยงทฤษฎีพื้นฐานลงสู่ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน ดังตาราง 7

ตาราง 7 การเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ลงสู่ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน

ที่	แนวคิดทฤษฎี	Build awareness	Enhance the Experience	Exchange	Presentation	Concept Conclusion	Application of the
1.	ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของ Erickson ลักษณะเด่น คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เริ่มเข้าสู่วัยรุ่น เข้าสู่ช่วงความสับสนในบทบาทของตนเอง การออกแบบกิจกรรมจึงควรเพิ่มความสามารถในการใช้เหตุผล การปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน การวางตัวกับเพื่อนต่างเพศ ให้เด็กได้รับการยกย่องชมเชย เพื่อสร้างความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และจัดความรู้สึกต่อย่ำแย่ถ้าไม่ได้รับการยอมรับหรือถูกตำหนิว่าโง่เขลา เพิ่มการเสริมแรงทางบวกโดยครู โดยใช้ทุกขั้นของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2.	ทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึม (Constructivism) 2.1 Cognitive Constructivism ตามแนวคิดของ Piaget ลักษณะเด่นคือ กระตุ้นด้วยปัญหาเพื่อก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา ให้นักเรียนพยายามปรับโครงสร้างทางปัญญาเข้าสู่ภาวะสมดุล ด้วยวิธีการดูซึมรับข้อมูลใหม่จากสิ่งแวดล้อม เข้าไปในโครงสร้างทางปัญญาและปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญาเข้าสู่สภาพสมดุล หรือสามารถที่จะสร้างความรู้ใหม่ขึ้นมาได้		✓	✓		✓	✓

ตาราง 7 (ต่อ)

ที่	แนวคิดทฤษฎี	Build awareness	Enhance the Experience	Exchange	Presentation	Concept Conclusion	Application of the
	2.2 Social Constructivism ตามแนวคิดของ Vygotsky ลักษณะเด่น คือ ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้โดยผ่านทางการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น ได้แก่ ครูและเพื่อน ในขณะที่เด็กอยู่ในบริบทของสังคมและวัฒนธรรม โดยเชื่อว่าศักยภาพในการพัฒนาด้านพุทธิปัญญา ของคนเราไม่เท่ากัน ผู้เรียนที่อยู่ต่ำกว่า Zone of Proximal Development จำเป็นที่จะต้องได้รับการช่วยเหลือในการเรียนรู้ ที่เรียกว่า Scaffolding จากครูและเพื่อนๆ	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3.	ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา (Albert Bandura) ลักษณะเด่น คือ การเรียนรู้จากตัวแบบ (Modeling) การสังเกต (Observational Learning) เลียนแบบจากตัวแบบ ตัวอย่าง เรื่องเล่า การเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน	✓			✓	✓	✓
4.	ทฤษฎีมนุษยนิยมหรือบุคลิกภาพของ Carl R. Rogers ลักษณะเด่น คือ เชื่อว่ามนุษย์มีธรรมชาติที่ดีงามมีแรงจูงใจทางบวกที่จะพัฒนาตนเองในทิศทางที่เหมาะสมมีเหตุผล ชัดเกล้าได้ สามารถตัดสินใจเลือกวิถีชีวิตของตนเองได้ถ้ามีอิสระเพียงพอ และมีบรรยากาศที่เอื้ออำนวย ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพและพัฒนาไปสู่ทิศทางที่เหมาะสมกับความสามารถของแต่ละบุคคล	✓	✓	✓	✓	✓	✓

ตาราง 7 (ต่อ)

ที่	แนวคิดทฤษฎี	Build awareness	Enhance the Experience	Exchange	Presentation	Concept Conclusion	Application of the
5	<p>ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบโอเพอร์แรนต์ ของสกิน (Skinner)</p> <p>ลักษณะเด่น คือ ให้การเสริมแรงหลังการตอบสนองที่เหมาะสมของเด็กเพื่อช่วยเพิ่มอัตราการตอบสนองที่เหมาะสม และเปลี่ยนรูปแบบการเสริมแรงเพื่อช่วยให้การตอบสนองของผู้เรียนคงทนถาวร เชื่อว่าการกระทำใดๆ ถ้าได้รับการเสริมแรง จะมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นอีก ส่วนการกระทำที่ไม่มีการเสริมแรง แนวโน้มที่ความถี่ของการกระทำนั้นจะลดลงและหายไปในที่สุด</p>				✓	✓	✓
6.	<p>การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)</p> <p>ลักษณะเด่น คือ เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนรูปแบบที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันปฏิบัติงานเป็นกลุ่มย่อยๆ มีการทำงานร่วมกันอยู่ในกลุ่มเดียวกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีความรับผิดชอบกันทั้งส่วนตนและส่วนรวม มีการสื่อสารมีการทำงานเป็นทีม ร่วมกันคิด ร่วมกันแก้ปัญหา และให้กำลังใจซึ่งกันและกัน เสริมสร้างสมรรถภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนให้บรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้โดยเน้นความสำเร็จของกลุ่มที่ส่งผลต่อความสำเร็จของแต่ละบุคคล</p>		✓	✓	✓		✓

ตาราง 7 (ต่อ)

ที่	แนวคิดทฤษฎี	Build awareness	Enhance the Experience	Exchange	Presentation	Concept Conclusion	Application of the
7.	<p>การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) ลักษณะเด่น คือ ประกอบด้วยหลักการเรียนรู้พื้นฐาน 2 อย่าง คือ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ผสมผสานกับกระบวนการกลุ่ม โดยองค์ประกอบของวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ จะใช้ประสบการณ์ที่ผู้เรียนมีติดตัวมาให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนทดลองใช้ความรู้ที่เรียนมาไปสู่การปฏิบัติโดยผ่านกระบวนการกลุ่ม ผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน และช่วยกันทำงานให้บรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี</p>		✓	✓	✓	✓	✓

โดยภาพรวมสามารถสรุปรายละเอียดการนำแต่ละทฤษฎีพื้นฐานไปใช้ในแต่ละขั้นของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้ดังตาราง 8

ตาราง 8 รายละเอียดการนำทฤษฎีพื้นฐานไปใช้ในแต่ละขั้นของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอนการเรียนรู้	ทฤษฎีพื้นฐานที่ใช้	บทบาทครูและบทบาทนักเรียน
1. Build awareness B = สร้าง ความตระหนัก	1. ทฤษฎีพัฒนาการทางจิต สังคมของ Erickson 2. Social Constructivism 3. ทฤษฎีมนุษยนิยมของ Carl R. Rogers 4. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิง พุทธิปัญญา	ครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะ ผ่อนคลาย เป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียน เห็นความสำคัญของเรื่องที่จะเรียน ตระหนักรู้ ในตนเอง สอดแทรกจิตพิสัยด้านความเห็นใจ ผู้อื่น ความภูมิใจในตนเอง ความรับผิดชอบ ต่อสังคม เตรียมพร้อมที่จะเรียนในขั้นต่อไป โดยใช้สถานการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน พร้อมชี้แนะให้นักเรียนเห็นความสำคัญของ ปัญหา หรือทักษะทางสังคมที่จะเรียน ส่วน นักเรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ตามกิจกรรมที่ครู ออกแบบ มีความตื่นตัวพร้อมรับความรู้ใหม่ สามารถเสริมสร้างทักษะทางสังคมตามตัวบ่งชี้ที่ จะเรียน ตามที่ครูได้ออกแบบไว้
2. Enhance the Experience E = เพิ่ม ประสบการณ์	1. ทฤษฎีพัฒนาการทางจิต สังคมของ Erickson 2. Cognitive Constructivism 3. Social Constructivism 4. ทฤษฎีมนุษยนิยมของ Carl R. Rogers 5. การเรียนรู้แบบร่วมมือ 6. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	ครูออกแบบกิจกรรมเพิ่มความสามารถในการใช้ เหตุผล การปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน สร้าง บรรยากาศที่เป็นกันเอง เพิ่มเติมความรู้ของ นักเรียนในลักษณะต่อยอดจากประสบการณ์ เดิม แบ่งกลุ่มตามหลักเรียนรู้แบบร่วมมือในรูป ของกลุ่ม 4-6 คน ในขั้นนี้ภายในกลุ่มให้จับคู่ 2 คน คิดร่วมกัน เพื่อเพิ่มประสบการณ์ตาม หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ภายใต้อ บรรยากาศที่เป็นอิสระ นักเรียนสามารถเรียนรู้ แก้ปัญหาด้วยตนเอง และเรียนรู้จากเพื่อน โดยมีครูคอยชี้แนะ แสวงหาความรู้ด้วยตัวเอง จากการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน

ตาราง 8 (ต่อ)

ขั้นตอนการเรียนรู้	ทฤษฎีพื้นฐานที่ใช้	บทบาทครูและบทบาทนักเรียน
3. Exchange E = แลกเปลี่ยน เรียนรู้	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของ Erickson 2. Cognitive Constructivism 3. Social Constructivism 4. ทฤษฎีมนุษยนิยมของ Carl R. Rogers 5. การเรียนรู้แบบร่วมมือ 6. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 	<p>ครูออกแบบกิจกรรมให้นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในลักษณะการทำงานกลุ่ม 4-6 คน หลังจากขั้นที่แล้วนักเรียนในกลุ่มจับคู่ 2 คน ช่วยกันคิดจนเกิดความรู้ในเรื่องทักษะสังคมแล้ว ขั้นนี้ทุกคนภายในกลุ่มจะมีการถกเถียงเพื่อสร้างผลงานของกลุ่ม ภายใต้บรรยากาศที่เป็นกันเอง สนับสนุนในสิ่งที่นักเรียนต้องการ ลักษณะกิจกรรมใช้การเลียนแบบจากสถานการณ์จริงหรือเรื่องราวในชีวิตจริง นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มร่วมกับเพื่อนๆ แสวงหาความรู้ด้วยตัวเองและจากสิ่งแวดล้อม สร้างผลงานกลุ่ม</p>
4. Presentation P = นำเสนอ ผลงาน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของ Erickson 2. Social Constructivism 3. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา 4. ทฤษฎีมนุษยนิยมของ Carl R. Rogers 5. ทฤษฎีการวางเงื่อนไขของ Skinner 6. การเรียนรู้แบบร่วมมือ 7. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 	<p>ครูสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย กระตุ้นให้กำลังใจ ชมเชย ผลงานที่นักเรียนนำเสนอให้นักเรียนรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ประเมินและสังเกตการทำกิจกรรมของนักเรียนเพื่อนำไปสรุปในขั้นต่อไป</p> <p>ส่วนนักเรียนร่วมกันนำเสนอผลงานกลุ่มและสังเกตผลงานของกลุ่มอื่นๆ เป็นตัวแบบ และ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในขั้นต่อไป ขั้นนี้ช่วยเสริมสร้างทักษะทางสังคมผ่านกิจกรรมกลุ่มขณะที่นักเรียนช่วยกันนำเสนอผลงานตามหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม</p>

ตาราง 8 (ต่อ)

ขั้นตอนการเรียนรู้	ทฤษฎีพื้นฐานที่ใช้	บทบาทครูและบทบาทนักเรียน
5. Concept Conclusion C = สรุปความคิดรวบยอด	1. ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของ Erickson 2. Cognitive Constructivism 3. Social Constructivism 4. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา 5. ทฤษฎีมนุษยนิยมของ Carl R. Rogers 6. ทฤษฎีการวางเงื่อนไขของ Skinner 7. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	ครูสรุปความรู้ร่วมกับนักเรียน สรุปผลการนำเสนอผลงานของแต่ละกลุ่ม ชมเชยกลุ่มที่ทำดีเพื่อเป็นแบบอย่าง ให้นักเรียนช่วยร่วมกันเสนอว่าผลงานของแต่ละกลุ่มเป็นเช่นไร แล้วสรุปความรู้ที่นักเรียนควรได้ ถ้ายังไม่ชัดเจนครูควรสรุปเพิ่มเติม ภายใต้บรรยากาศที่เป็นกันเอง ส่วนนักเรียน ร่วมกันสรุปความคิดรวบยอดที่ได้จากการนำเสนอผลงานของแต่ละกลุ่มตามหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
6. Application of the concept A = ประยุกต์ใช้	1. ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของ Erickson 2. Cognitive Constructivism 3. Social Constructivism 4. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา 5. ทฤษฎีมนุษยนิยมของ Carl R. Rogers 6. ทฤษฎีการวางเงื่อนไขของสกิน (Skinner) 7. การเรียนรู้แบบร่วมมือ 8. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	ครูออกแบบกิจกรรมคล้ายขั้นที่ 3 เพื่อให้นักเรียนฝึกแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติซ้ำ ตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียนอีกครั้ง นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยนำความรู้ที่ได้มาร่วมกันทำกิจกรรมในลักษณะปฏิบัติซ้ำ คล้ายกิจกรรมที่ 3 ปฏิบัติซ้ำจนเกิดความชำนาญ

5. เอกสารที่เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

5.1 ความหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีการเลือกใช้หลายคำ เช่น รูปแบบการเรียนรู้ (ภิญญาพัชญ์ ปลายัดทอง. 2551 : 8) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ (มาลีรัตน์ บุญอนันตบุตร. 2549 : 10) รูปแบบการเรียนการสอน (ปราณี อ่อนศรี. 2552 : 8) รูปแบบการสอน (จิระพร ชะโน. 2551 : 7) มีความหมายเหมือนกัน ครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้คำว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยมีผู้กล่าวถึงความหมายดังต่อไปนี้

บุญชม ศรีสะอาด (2541 : 140) ได้สรุปว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความหมายสองแนวคือ แนวแรกเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เป็นกิจกรรมหรือวิธีจัดการเรียนรู้

ส่วนแนวที่สองเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีความหมายกว้างกว่าแนวแรก กล่าวคือเป็นโครงสร้างที่แสดงถึงองค์ประกอบต่างๆ ในการจัดการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ร่วมกันเพื่อให้เกิดผลแก่ผู้เรียนตามจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

ทิตินา แชมมณี (2553 : 222) ได้สรุปว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ คือ สภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนรู้ ที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อต่าง ๆ โดยมีการจัดกระบวนการหรือขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ โดยอาศัยวิธีจัดการเรียนรู้และเทคนิคการจัดการเรียนรู้ต่าง ๆ เข้าไปช่วยทำให้สภาพการเรียนรู้นั้นเป็นไปตามหลักการที่ยึดถือ และได้รับการพิสูจน์และทดสอบแล้วว่ามีความมีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนรู้ให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้น ๆ ได้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้จะต้องสามารถทำนายผลที่จะเกิดตามมาได้และมีศักยภาพในการสร้างความคิดรวบยอดและความสัมพันธ์ใหม่ๆ ได้

Duke (1990 : 96) ได้ให้คำจำกัดความว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นแนวคิดด้านการจัดการเรียนรู้ซึ่งมักได้มาจากทฤษฎีการศึกษา และมีการกำหนดข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้เรียนควรเรียน และวิธีการเรียน รูปแบบการจัดการเรียนการสอนควรจะมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติม เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิภาพของรูปแบบเพิ่มขึ้น รูปแบบการจัดการเรียนรู้ จะเน้นภาระการจัดการเรียนรู้และการฝึกอบรมครูให้สามารถใช้ได้ อนึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้ แต่ละแบบจะมีจุดอ่อน และจุดแข็งแตกต่างกัน ไม่มีรูปแบบใดที่ดีที่สุด

Eggen และ Kauchak (1997 : 11) ได้ให้ความหมายว่า เป็นการจัดทำรายละเอียดเบื้องต้นสำหรับใช้เป็นกลยุทธ์ในการสอนของครูซึ่งถูกออกแบบขึ้นเพื่อเป้าหมายในการสอนอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ โดยที่ครูพิจารณาว่าจะสอนอะไร และมียุทธวิธีใดที่จะไปสู่เป้าหมายของการสอนได้ กระบวนการที่ถูกออกแบบจะเป็นการออกแบบเฉพาะเพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลเฉพาะในเป้าหมายที่กำหนดไว้ และจะถูกกำหนดให้เป็นกิจกรรมส่วนใหญ่ของครูในการสอนหรือการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้การจัดทำรายละเอียดต่างๆสามารถเปรียบได้กับพิมพ์เขียวสำหรับการสอน โดยมีแนวคิดจากศาสตร์สาขาต่างๆเป็นแนวทาง ได้แก่ มานุษยวิทยา สังคมวิทยา จิตวิทยา มีแนวคิดสำคัญส่งผลกระทบต่อการจัดทำรายละเอียดดังกล่าว

Joyce, Weil และ Calhoun (2004 : 83) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ไว้ว่า เป็นแผนหรือแบบซึ่งสามารถใช้เพื่อการสอนในห้องเรียนทางตรง หรือการสอนเป็นกลุ่มย่อยเพื่อจัดสื่อการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งรวมทั้งหนังสือ ภาพยนตร์ เทป บันทึกเสียง โปรแกรมคอมพิวเตอร์และหลักสูตรรายวิชาแต่ละรูปแบบ จะให้แนวทางในการออกแบบการสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์แตกต่างกัน

สรุปได้ว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้หมายถึง สภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนรู้ที่ครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญซึ่งได้จัดไว้อย่างเป็นระบบตามหลักปรัชญา ทฤษฎีหลักการ แนวคิด หรือความเชื่อต่างๆ อันประกอบไปด้วย กระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนรู้ รวมถึงวิธีการและเทคนิคการจัดการเรียนรู้ต่างๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนรู้นั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการ หรือแนวคิดที่ยึดถือมากที่สุด ซึ่งได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ หรือยอมรับแล้วว่ามีความมีประสิทธิภาพสามารถใช้เป็นแบบแผนในการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้นๆ ได้ ในครั้งนี้หมายถึง สภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้น

ประถมศึกษา โดยการผสมผสานระหว่างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) โดยใช้ทฤษฎี Constructivism เป็นหลัก มุ่งเน้นให้เกิดทักษะทางสังคม 3 คู่ คือ 1) ทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพและการสื่อสาร 2) ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา และ 3) ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด

กรอบคolumองค์ประกอบที่สำคัญ 6 องค์ประกอบ คือ 1) แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน 2) วัตถุประสงค์ 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ (Syntax) 4) หลักของการปฏิสัมพันธ์ (Social System) 5) หลักการตอบสนอง (Principle of Reaction) และ 6) ระบบสนับสนุนการเรียนรู้ (Support System)

5.2 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน

ทศนา แคมมณี (2553 : 221-222) ได้เสนอว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ จำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญดังนี้

1. ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือหลักของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ นั้น ๆ
2. การบรรยายและอธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ
3. การจัดระบบ คือ มีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้นๆ
4. การอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอน และเทคนิคการสอนต่างๆ อันจะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนนั้นๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

Anderson (1997 : 521-522) ได้สรุปองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย หลักการ วัตถุประสงค์และหลักฐานที่แสดงการยอมรับประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้นั้นๆ

Arends (2001 : 7) ได้สรุปว่า องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ มี 4 ประการ ได้แก่ 1) หลักการตามทฤษฎีที่ใช้เป็นแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ 2) ผลการเรียนรู้ที่ต้องการ 3) วิธีจัดการเรียนรู้ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ 4) สิ่งแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ที่ต้องการ

Joyce, Weil และ Calhoun (2004 : 83-101) ได้สรุปว่า องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ มี 4 ประการ คือ 1) เป้าหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2) หลักการหรือแนวคิดพื้นฐานของรูปแบบ 3) รายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนการสอน 4) การประเมินที่จะชี้ให้เห็นผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบนี้

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทั่วไปควรมีดังนี้ 1) ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4) การวัดและประเมินผลที่เกิดจากการเรียนรู้ ในการวิจัยครั้งนี้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมี 6 องค์ประกอบ คือ 1) แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ (Syntax) 4) หลักของการปฏิสัมพันธ์ (Social System) 5) หลักการตอบสนอง (Principle of Reaction) และ 6) ระบบสนับสนุนการเรียนรู้ (Support System)

3. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

Joyce, Weil และ Calhoun (2010 : 77-79) ได้สรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ควรมีทฤษฎียอมรับ เช่นทฤษฎีด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ เป็นต้น
2. เมื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แล้ว ก่อนนำไปใช้อย่างแพร่หลายต้องมีการวิจัยเพื่อทดสอบทฤษฎี และการตรวจสอบคุณภาพในเชิงการใช้ในสถานการณ์จริงและนำข้อค้นพบมาปรับปรุงแก้ไข
3. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้จะออกแบบให้ใช้ได้กว้างขวางหรือเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจงอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้

5.3 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ จะมีจุดมุ่งหมายหลักที่ถือเป็นตัวตั้งในการพิจารณาเลือกรูปแบบไปใช้ กล่าวคือถ้าผู้ใช้นารูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ให้ตรงกับจุดมุ่งหมายหลักจะทำให้เกิดผลสูงสุด แต่ก็สามารถนำรูปแบบนั้นไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่นถ้าเห็นว่าเหมาะสม

บุญชม ศรีสะอาด (2541 : 147-148) ได้สรุปว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ มี 2 ขั้นตอน ขั้นตอนแรกเป็นการพัฒนารูปแบบความคิด ขั้นที่สอง เป็นการทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบความคิดในขั้นแรก จะต้องสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ขึ้นมาโดยศึกษาค้นคว้าทฤษฎีแนวความคิด หลักการ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีผู้คิดค้นไว้แล้ว พิจารณาว่าการที่จะสามารถจัดการสอนให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพ จะต้องดำเนินการเช่นไรบ้าง มีขั้นตอนอย่างไร มีองค์ประกอบหรือกิจกรรมใด เขียนรูปแบบออกมา องค์กรประกอบหรือกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านั้นจะต้องผ่านการพิจารณากลับ กรอง เลือกเฟ้นด้วยความมั่นใจว่ามีความจำเป็นต่อการบรรลุผลอย่างมาก ควรมีทฤษฎี แนวความคิด และ/หรือผลการวิจัยยืนยันในผลขององค์ประกอบหรือกิจกรรมดังกล่าว ในขั้นที่ 2 หลังจากที่เขียนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ออกมาแล้ว เพื่อตรวจสอบว่ารูปแบบดังกล่าวให้ผลอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ ควรนำไปทดลองใช้สอน ตรวจสอบดูผลที่เกิดขึ้นอาจปรับปรุงองค์ประกอบหรือกิจกรรมที่มีปัญหา ซึ่งก็จะทำให้ได้รูปแบบการสอนที่สมบูรณ์

วารินทร์ รัตมีพรหม (2542 : 46) สรุปลักษณะสำคัญของการออกแบบหรือพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ควรมีลักษณะ ดังนี้

1. มีแนวคิดหรือหลักการพื้นฐาน รูปแบบการจัดการเรียนรู้ต้องมีแนวคิดหรือหลักการพื้นฐานอาจเกิดมาจากแนวคิดทางการศึกษา เช่น การให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง ทฤษฎีจิตวิทยา ทฤษฎีการเรียนรู้ เป็นต้น ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้หนึ่งๆ อาจมีแนวคิดหรือหลักการพื้นฐานเพียงอย่างเดียว หรืออาจมีแนวคิดหรือหลักการพื้นฐานเป็นสหวิทยาการ (Multidisciplinary) ซึ่งแนวคิดหรือหลักการพื้นฐานนี้จะเป็นหลักหรือแนวในการกำหนดและจัดระเบียบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆให้สอดคล้องต่อเนื่องกัน

2. มีองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ ลักษณะนี้จัดเป็นสิ่งสำคัญที่ทำนายผู้ออกแบบหรือพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เนื่องจากจะต้องเป็นผู้กำหนดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบให้เป็นไปอย่างมีเหตุผลสอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐาน การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้นั้นขึ้นอยู่กับความรู้ ประสบการณ์ของผู้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นการกำหนดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบจึงเป็นสิ่งสำคัญที่

ผู้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้จะต้องวิเคราะห์จนสามารถมองเห็นความสำคัญ และความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบได้อย่างชัดเจน จึงจะสามารถกำหนดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ได้อย่างสมเหตุสมผลและมีประสิทธิภาพ ซึ่งลักษณะของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในข้อนี้จะแตกต่างกันออกไป และยังไม่มีการกำหนดใดที่ชัดเจนเป็นที่ยอมรับกันในศาสตร์ของการสอนว่าจะต้องมีลักษณะหรือรูปแบบที่แน่นอน

3. มีการพัฒนาหรือการออกแบบการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ในการออกแบบหรือการพัฒนาการจัดการเรียนรู้จะต้องเป็นขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลและองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง การกำหนดองค์ประกอบที่สำคัญและจำเป็น การจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบให้สอดคล้องกัน การนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้ การประเมินเพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อยืนยันผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน สามารถพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะตามที่ต้องการ จึงจะยอมรับว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้นั้นมีประสิทธิภาพ ซึ่งการพัฒนาการจัดการเรียนรู้มีผลต่อการพัฒนานักเรียนในด้านต่างๆ

สรุปการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ จะต้องเริ่มจากการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวความคิด หลักการ การกำหนดองค์ประกอบที่สำคัญและจำเป็น การจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบให้สอดคล้องกัน เมื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แล้ว ก่อนนำไปใช้อย่างแพร่หลาย ต้องมีการวิจัยเพื่อทดสอบทฤษฎี และการตรวจสอบคุณภาพในเชิงการใช้ในสถานการณ์จริงและนำข้อค้นพบมาปรับปรุงแก้ไขซึ่งก็จะทำให้ได้รูปแบบการสอนที่สมบูรณ์ ในครั้งนี้การพัฒนาการจัดการเรียนรู้นี้หมายถึง กระบวนการสร้างรูปแบบจัดการเรียนรู้ เริ่มจากการสำรวจความต้องการปัญหา การสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ปรับปรุงพัฒนาโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือทุกอย่างโดยผู้เชี่ยวชาญ นำไปทดลองใช้ (Try Out) เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ และศึกษาประสิทธิภาพ และทดลองสอนจริงโดยครูผู้สอนของแต่ละโรงเรียนเพื่อยืนยันประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

5.4 การหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (E_1/ E_2)

การวิจัยบางครั้งนี้วิจัยจะใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมทางการศึกษาเป็นเครื่องมือในการทำวิจัยด้วย เช่น แผนการสอน บทเรียนคอมพิวเตอร์ ชุดสื่อผสม เป็นต้น ดังนั้นต้องหาคุณภาพของสื่อดังกล่าวด้วย ซึ่งมีขั้นตอนคล้ายกับการหาคุณภาพของแบบทดสอบหรือเครื่องมือชนิดอื่นๆ คือ วิเคราะห์คำอธิบายรายวิชา การกำหนดเนื้อหาสาระรายบท แล้ววิเคราะห์เนื้อหาสาระเป็นรายบทในรูปของตารางความสัมพันธ์ ระหว่างชื่อเรื่องย่อย ความคิดรวบยอด จุดประสงค์การเรียนรู้ แล้วตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ และสื่อต่างๆ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยพิจารณาความถูกต้องก่อนนำไปทดลองใช้กับนักเรียนรายบุคคล

ส่วนการหาประสิทธิภาพของสื่อ (E_1/ E_2) เป็นขั้นตอนการทดลองจริงกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้แล้ว อันที่จริงควรจะหาประสิทธิภาพของสื่อ (E_1/ E_2) ในขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างด้วย สรุปได้ดังนี้ (คณะอาจารย์ภาควิชาและพัฒนาศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2553 : 113)

5.4.1 ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)

ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เป็นค่าที่บ่งบอกว่าแผนการจัดการเรียนรู้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องหรือไม่ภายใต้สถานการณ์และกิจกรรมที่กำหนดให้ โดยมีการเก็บข้อมูลของผลการเรียนรู้ ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการและความงอกงามของผู้เรียนได้ โดยทั่วไปมักจะคำนวณคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบย่อย หรือคะแนนพฤติกรรมการเรียนหรือคะแนนจากกิจกรรมการเข้ากลุ่ม เป็นต้น (ไม่ใช่คะแนนที่ได้จากการทำแบบฝึกหัดหรือแบบฝึกทักษะ) โดยคำนวณได้จากสูตร

$$E_1 = \frac{\frac{\sum X}{N}}{A} \times 100$$

เมื่อ E_1 แทน ประสิทธิภาพของกระบวนการ

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทุกส่วน

N แทน จำนวนผู้เรียน

A แทน คะแนนเต็มของทั้งหมด

5.4.2 ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)

ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เป็นค่าที่บ่งบอกว่าแผนการจัดการเรียนรู้สามารถส่งผลให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ผลได้หรือไม่ บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้มากน้อยเพียงใดซึ่งจากคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของผู้เรียน ซึ่งคำนวณได้จากสูตร

$$E_2 = \frac{\frac{\sum Y}{N}}{B} \times 100$$

เมื่อ E_2 แทน ประสิทธิภาพของผลลัพธ์

$\sum Y$ แทน ผลรวมของคะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

N แทน จำนวนผู้เรียน

B แทน คะแนนเต็มของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

การคำนวณค่าตัวเลขที่บอกถึงประสิทธิภาพของสื่อ หรือแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพหรือไม่ จะต้องมีการกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณา โดยเกณฑ์ดังกล่าวนิยมใช้หลักการเรียนแบบครอบรู้ (Mastering Learning) คือตั้งเกณฑ์ไว้ที่ ร้อยละ 80 และยอมรับความผิดพลาดได้ไม่เกินร้อยละ 2.5 ดังนั้นต้องมีประสิทธิภาพไม่ต่ำกว่า $80 - 2.5 = 77.5$ ส่วนการกำหนดเกณฑ์ความผิดพลาดที่ยอมรับได้คือไม่ควรเกินร้อยละ 5

5.5 การนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้

การนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นขั้นตอนที่สำคัญ เพราะการนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจนและเข้าใจง่ายจะช่วยให้ครูผู้สอนเกิดความเข้าใจและสามารถนำรูปแบบการสอนไปใช้ได้หรือสามารถศึกษาและฝึกฝนตนเองให้ใช้รูปแบบการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเกิดผลตามจุดมุ่งหมายของรูปแบบ ในการนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ Joyce, Weil และ Calhoun (2004 : 83-101) ได้เสนอเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ที่มาของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Orientation to the model) เป็นการอธิบายความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ซึ่งเป็นที่มาของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย เป้าหมายของรูปแบบทฤษฎี ข้อสมมุติ หลักการ และแนวคิดสำคัญที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ตอนที่ 2 รูปแบบการสอน (The Model of Teaching) หรือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นการอธิบายถึงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยละเอียด ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ (Syntax) เป็นการให้รายละเอียดเกี่ยวกับลำดับขั้นตอนการสอนหรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2. หลักการของการปฏิสัมพันธ์ (Social System) เป็นการอธิบายถึงบทบาทของครู นักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียนซึ่งจะแตกต่างกันไปในแต่ละรูปแบบ เช่น บทบาทของครูอาจเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมเป็นผู้อำนวยการ ความสะดวก เป็นผู้แนะแนว เป็นแหล่งข้อมูล เป็นต้น

3. หลักการของการตอบสนอง (Principles of Reaction) เป็นการบอกถึงวิธีการแสดงออกของครูต่อนักเรียน การตอบสนองการกระทำของนักเรียน เช่น การให้รางวัลแก่ผู้เรียนการให้อิสระในการแสดง ความคิดเห็น การไม่ประเมินว่าถูกหรือผิด เป็นต้น

4. ระบบการสนับสนุนการเรียนการสอน (Support System) เป็นการอธิบายถึงเงื่อนไขหรือสิ่งจำเป็นที่จะทำให้การใช้รูปแบบนั้นได้ผล เช่น รูปแบบการสอนแบบทดลองในห้องปฏิบัติการ ต้องใช้ผู้นำการทดลองที่ผ่านการฝึกฝนมาอย่างดีแล้ว รูปแบบสอนแบบฝึกทักษะนักเรียนจะต้องได้ฝึกการทำงานในสถานที่และใช้อุปกรณ์ที่ใกล้เคียงสภาพการทำงานจริง

ตอนที่ 3 การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ (Application) เป็นการให้คำแนะนำและตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการนำรูปแบบการสอนไปใช้ให้ได้ผล เช่น ควรใช้กับเนื้อหาประเภทใดควรใช้กับผู้เรียนระดับใด เป็นต้น

ตอนที่ 4 ผลที่ได้จากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ทั้งผลทางตรงและทางอ้อม (Instructional and Nurturant Effects) เป็นการระบุถึงผลของการใช้รูปแบบการสอนที่คาดว่า จะเกิดแก่ผู้เรียนทั้งผลทางตรง ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของรูปแบบการสอนนั้น และผลทางอ้อม ซึ่งเป็นผลพลอยได้จากการใช้รูปแบบการสอนนั้น ซึ่งจะเป็แนวทางสำหรับครูในการพิจารณา และเลือกรูปแบบการสอนไปใช้การนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอตามกรอบองค์ประกอบของรูปแบบจัดการเรียนรู้ 6 องค์ประกอบ คือ 1) แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน 2) วัตถุประสงค์ 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ (Syntax) 4) หลักของการปฏิสัมพันธ์(Social System) 5) หลักการตอบสนอง (Principle of Reaction) และ 6) ระบบสนับสนุนการเรียนรู้อ (Support System) มีรายละเอียด ดังตาราง 9

ตาราง 9 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม

องค์ประกอบของรูปแบบ	สาระสำคัญ
1. แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน	<ul style="list-style-type: none"> - ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของ Erickson - ทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึม (Constructivism) - ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา ของ Bandura - ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบโอเปอเรนต์ ของ Skinner - ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Rogers - การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) - การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)
2. วัตถุประสงค์	<p>เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมในด้านต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การสร้างสัมพันธภาพ และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ 2. การตัดสินใจ และการแก้ไขปัญหา 3. การจัดการกับอารมณ์ และการจัดการกับความเครียด
3. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้	<ol style="list-style-type: none"> 1. Build awareness : B = สร้างความตระหนัก 2. Enhance the Experience : E = เพิ่มประสบการณ์ 3. Exchange : E = แลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4. Presentation : P = นำเสนอผลงาน 5. Concept Conclusion : C = สรุปความคิดรวบยอด 6. Application of the concept : A = ประยุกต์ใช้
4. ระบบสังคม	<p>บทบาทของครูผู้สอน</p> <p>ผู้วางแผน (Planner)</p> <p>ผู้ให้ความกระจ่าง (Clarifier)</p> <p>ผู้กระตุ้น (Stimulator)</p> <p>ผู้ประสานงาน (Coordinator)</p> <p>ผู้ประเมินผล (Evaluator)</p> <p>บทบาทของนักเรียน</p> <p>ดำเนินการแก้ปัญหาด้วยตนเอง แสวงหาความรู้แลกเปลี่ยนความรู้หรือประสบการณ์กับเพื่อนเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการฝึก พัฒนาความสามารถในด้านทักษะทางสังคมในด้าน 1) การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ 2) การตัดสินใจ และการแก้ไขปัญหา 3) การจัดการกับอารมณ์และการจัดการกับความเครียด รับผิดชอบการเรียนรู้ของตน และเพื่อนๆ ร่วมกันทำกิจกรรมตามที่กำหนด ฟังพาช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม</p>

ตาราง 9 (ต่อ)

องค์ประกอบของรูปแบบ	สาระสำคัญ
5. หลักการตอบสนอง	ครูไม่เป็นผู้บรรยายหรือสรุปความรู้ในชั้นแรกของการสอนในเรื่องต่างๆ แต่จะนำเสนอปัญหาปลายเปิดเป็นตัวนำกิจกรรมการเรียนรู้ กระตุ้นและให้อิสระจนผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง ไม่ประเมินว่าถูกหรือผิด ให้นักเรียนเกิดความสุขในการเรียนรู้ ปรับพฤติกรรมโดยการเสริมแรง ยกย่องชมเชยเป็นแบบอย่าง ให้รางวัลเมื่อปฏิบัติตามแผนสำเร็จ คอยสังเกต ให้ความจริงใจ เป็นมิตรและอบอุ่น
6. ระบบสนับสนุน	นักเรียนได้ฝึกการทำงาน ฝึกปฏิบัติกิจกรรมใกล้เคียงกับสภาพการจริงที่นักเรียนต้องเผชิญ เปิดโอกาสให้นักเรียนคิดเอง ทำเอง บรรยากาศการจัดการเรียนรู้แบบอิสระ ไม่เคร่งเครียด สนับสนุนอุปกรณ์และแนะนำแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ทัศพร สุวรรณปักษ์ (2550 : 69-73) ได้ศึกษาผลของจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่มีต่อการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ 2) การตัดสินใจและการแก้ปัญหา 3) ความตระหนักรู้ในตน สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยการนำกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและเทคนิคกิจกรรมกลุ่ม ประกอบด้วยวิธีการสอนแบบบรรยาย การแสดงบทบาทสมมติ กรณีศึกษา สถานการณ์จำลอง สถานการณ์จริง การสาธิต เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบวัดทักษะชีวิต แบบสอบถาม แบบสังเกต พบว่าหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยด้านความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ การตัดสินใจ และการแก้ปัญหา ความตระหนักรู้ในตน สูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีความรู้สึกดีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ใฝ่เรียนและแบบวัดมีความเหมาะสมกับวัย

ปิยะพงษ์ ไสยโสภณ (2550 : 114) ได้การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนนอกโรงเรียนในทัศนสถานวัยหนุ่มกลาง โดยแบ่งเป็น 6 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 3 สร้างและตรวจสอบรูปแบบ ขั้นตอนที่ 4 ทดลองใช้รูปแบบ ขั้นตอนที่ 5 ประสิทธิภาพของรูปแบบ และขั้นตอนที่ 6 การปรับปรุงรูปแบบ ผลการวิจัยพบว่าได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมี 4 องค์ประกอบ คือ ผลการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดความตระหนักรู้ในตน 2) ขั้นการจัดประสบการณ์ใหม่ 3) ขั้นการสร้างโครงสร้างความรู้ในตน 4) ขั้นการทดลองปฏิบัติ และ 5) ขั้นการประยุกต์ใช้ ผลการทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเรื่อง เพศศึกษา : โอกาสเสี่ยงของตนเองจากอารมณ์และความต้องการทางเพศ

และสัมพันธภาพคู่ครองที่ดีมีคุณภาพ หลังเรียน พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงขึ้น และเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .001$ ($t = 3.494$) และ นักศึกษามีความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 (S.D.=0.53)

สวรส ผลเล็ก (2550 : 68) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ และพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ 5 เทคนิค มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ 5 เทคนิค กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 ของโรงเรียนฉิมพลี จำนวน 30 คน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ 5 เทคนิค ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ 5 เทคนิค มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศศิรินทร์ ศิริธาดากุลพัฒน์ (2551 : 155) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมและความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มี ความสามารถพิเศษ จุดมุ่งหมายเพื่อสร้างรูปแบบการเรียนการสอนทักษะทางสังคมและความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความสามารถพิเศษ และศึกษาประสิทธิผล ของรูปแบบการเรียนการสอนทักษะทางสังคมและความฉลาดทางอารมณ์ ด้วยการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ทดลองใช้กับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ช่วงชั้นที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2550 จำนวน 50 คน โรงเรียนไพฑูริย์ศึกษา กรุงเทพมหานครโดยเป็นกลุ่มทดลอง 25 คน เรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมและความฉลาดทางอารมณ์ ช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความสามารถพิเศษ กลุ่มควบคุม 25 คน เรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบปกติ พบว่า ความสามารถทางด้านทักษะทางสังคมและความสามารถทางด้านความฉลาดทางอารมณ์หลังการ ทดลอง ระหว่างนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม แตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้าง ทักษะทางสังคม และความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความสามารถพิเศษ อยู่ใน ระดับ พึงพอใจมากที่สุด

อรธิดา ประसार (2551 : 177-189) ได้พัฒนากระบวนการสร้างเรื่องราวทางสังคม สำหรับนักเรียนออทิสติกแบบมีส่วนร่วม และศึกษาประสิทธิผลของการใช้เรื่องราวทางสังคมที่มีต่อการ พัฒนาทักษะทางสังคม กลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กออทิสติกที่มีความสามารถสูงเรียนรวมในชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 อายุระหว่าง 9-10 ปี จำนวน 3 คน โดยแบ่งการวิจัยเป็น 3 ระยะ คือ การวิจัยระยะที่ 1 เป็นการพัฒนากิจกรรมการสร้างเรื่องราวทางสังคมสำหรับเด็กออทิสติกแบบมีส่วนร่วม โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การวิจัยระยะที่ 2 ศึกษาประสิทธิผลของการใช้เรื่องราว ทางสังคมที่มีต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนออทิสติก โดยใช้การวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดียว การวิจัยระยะที่ 3 ศึกษาความคงอยู่ของทักษะทางสังคมที่เหมาะสมของนักเรียนออทิสติกหลังหยุดใช้ เรื่องราวทางสังคม ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการสร้างเรื่องราวทางสังคมสำหรับนักเรียนออทิสติก แบบมีส่วนร่วม 4 วงจร ได้แก่ 1) การกำหนดสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในโรงเรียนและสร้างแบบ

ประเมินการปฏิบัติทางสังคมของนักเรียนออทิสติก 2) ประเมินการปฏิบัติตนทางสังคมของนักเรียนออทิสติกตามสถานการณ์ที่กำหนด 3) กำหนดเส้นฐานพฤติกรรมเป้าหมาย และ 4) การสร้างเรื่องราวทางสังคม ส่วนการศึกษาประสิทธิภาพ พบว่านักเรียนออทิสติก ทั้ง 3 คน มีทักษะทางสังคมที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น

สุพจน์ วิทลัสวสินุ (2552 : 162) ได้ศึกษาผลการพัฒนากิจกรรมเกมการศึกษา เพื่อสร้างเสริมทักษะทางสังคมในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนากิจกรรมเกมการศึกษาเพื่อสร้างเสริมทักษะทางสังคมในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เขาวานปรีชาอุทิศ) สังกัดสำนักการศึกษาเทศบาลนครปฐม ปีการศึกษา 2551 จำนวน 24 คน ผลการวิจัย พบว่า ทุกฝ่ายมีความต้องการให้มีการพัฒนาเกมการศึกษาเพื่อสร้างเสริมทักษะทางสังคมในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่สอดคล้องกับผู้เรียนและสถานศึกษามากที่สุด กิจกรรมเกมการศึกษามีประสิทธิภาพ 76.88/79.23 สูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้ ผลการประเมินทักษะทางสังคมของนักเรียนหลังจัดกิจกรรมเกมการศึกษาสูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมเกมการศึกษา นักเรียนเห็นว่าการศึกษามีความน่าสนใจ สนุกสนาน ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนใฝ่รู้ใฝ่เรียนและปลูกฝังทักษะทางสังคม

สิริลักษณ์ บัญชาศักดิ์ (2552 : 81) ได้ประยุกต์ใช้โปรแกรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมความตั้งใจที่จะมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย พบว่าหลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลอง มีเจตคติเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม โดยรวมและเป็นรายด้าน ในด้านการคบเพื่อนต่างเพศ การคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ การดื่มสุราหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การใช้สารเสพติด การดูสื่อกระตุ้นทางเพศการไปเที่ยวสถานเริงรมย์ โดยรวมและเป็นรายด้านมากกว่านักเรียนกลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ไกรสร ชันทจร (2553 : 92) ได้ศึกษาผลการใช้โปรแกรมพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กและเยาวชนชายที่กระทำความผิดในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเปรียบเทียบทักษะทางสังคมก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กและเยาวชนชายที่กระทำความผิดในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน โดยแยกเป็น อายุ การอบรมเลี้ยงดู และระยะเวลาในการฝึกอบรม ประชากรที่ศึกษาเป็นเด็กและเยาวชนชายที่กระทำความผิดในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน จังหวัดอุบลราชธานี ปี พ.ศ. 2553 จำนวน 300 คน กลุ่มควบคุมเป็นเด็กและเยาวชนที่มีคะแนนทักษะทางสังคมต่ำ จำนวน 15 คน พบว่าเด็กและเยาวชนชายที่กระทำความผิดในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน จังหวัดอุบลราชธานี มีทักษะทางสังคมในระดับปานกลาง เด็กที่มีอายุแตกต่างกันมีทักษะทางสังคมที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เด็กที่มีระยะเวลาในการฝึกอบรมแตกต่างกัน และการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน มีทักษะทางสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหลังการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาทักษะทางสังคม เด็กและเยาวชนชายมีทักษะทางสังคมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย (2553 : 239-240) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนปฐมวัย

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม และศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครองได้มาจากการอาสาสมัครและเลือกแบบเจาะจง จำนวน 15 คน กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนได้มาจากการเป็นบุตรหลานของผู้ปกครอง 15 คน ที่กำหนดเป็นกลุ่มทดลอง นักเรียนปฐมวัยได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง 10 คน เป็นกลุ่มเปรียบเทียบ และครูผู้สอนจำนวน 4 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ผลปรากฏว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีชื่อว่า 3P_{DIE} มีองค์ประกอบหลักคือ หลักการที่อยู่บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของครูและผู้ปกครอง วัตถุประสงค์รูปแบบเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนปฐมวัย ในด้านการช่วยเหลือและการแบ่งปัน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ 1) การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ตัดสินใจ (P_D) 2) มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (P_I) 3) มีส่วนร่วมในการประเมินผล (P_E) มีการจัดประสบการณ์ 3 ขั้นตอนคือ ชั้นเตรียมผู้เรียน ชั้นปฏิบัติกิจกรรม และชั้นประเมินผล ผลการศึกษาประสิทธิภาพ พบว่า นักเรียนปฐมวัยกลุ่มทดลองมีทักษะทางสังคมสูงขึ้นทั้ง 2 ด้าน สูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ

ปิยาภรณ์ พุ่มแก้ว (2555 : 173 -174) ได้พัฒนาหลักสูตรทักษะชีวิตโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตร ผลการดำเนินงานพบว่า องค์ประกอบของทักษะชีวิตมี 5 ด้าน (Five Smarts) ได้แก่ 1) ความสามารถในการคิด (Thinking Smart : T-Smart) 2) ความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหา (Decision Making and Problem Solving Smart : D-Smart) 3) ความสามารถในการสื่อสารและทักษะทางสังคม (Communication & Social Skills Smart : C-Smart) 4) ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และจัดการ กับความเครียด (Emotional Control & Coping Stress Smart : E-Smart) และ 5) ความสามารถในการรู้จัก และเข้าใจตนเอง (Self - Smart : S-Smart) ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมรวม 32 ชั่วโมง ขั้นตอนการจัด กิจกรรมในแต่ละแผนการจัดกิจกรรม แบ่งเป็น 5 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 สร้างแรงจูงใจในการเรียน ชั้นที่ 2 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ชั้นที่ 3 ประสานพลังฝึกคิด ชั้นที่ 4 ผลิตผลงานนำเสนอ และ ชั้นที่ 5 สรุป ประเมินสู่การประยุกต์ใช้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองหมีหัวดง (ประชาวิทยาการ) จำนวน 40 คน กำหนดเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำนวนกลุ่มละ 20 คน โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย ผลการทดลองพบว่า คะแนนประเมินทักษะชีวิตหลังเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Erik (2005 : 366-377) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่มีความสามารถทางปัญญาต่ำและปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนต่ำจากการศึกษาพบว่า พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่นที่มีอิทธิพลต่อความสามารถทางสติปัญญา โดยนักเรียนที่มีความสามารถทางสติปัญญาต่ำสามารถปรับตัวให้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมสูงขึ้น หากได้รับการพูดคุย และมี การโต้ตอบกับเพื่อนๆ

Ramsay (2006 : unpagged) ได้ทำการศึกษาเพื่อให้ทราบอิทธิพลของการรวมกันเป็นกลุ่มผู้เรียนทางสังคม ที่มีต่อผลของงานการเรียนรู้แบบร่วมมือ วิธีการศึกษาใช้หัวข้อที่ใกล้เคียงกับมุมมองที่สำคัญ 2 มุมมอง คือ การสังเกตและการสังเกตสภาพแบบตรงไปตรงมาจากผู้เรียน ซึ่งสร้างแหล่งข้อมูลให้มุมมองเบื้องต้น ในด้านที่ศึกษา จากทัศนคติที่ให้ข้อมูลได้ประยุกต์ใช้หลักเกณฑ์การจัด

กลุ่มจำเพาะขึ้น สำหรับกลุ่มผู้เรียนภายหลังทำการสำรวจ ได้พิจารณาผลกระทบของกลุ่มต่าง ๆ ที่จัดขึ้นที่มีต่อคุณภาพและปริมาณของการเรียนรู้ ที่สังเกตได้ภายในชั้นเรียนในการศึกษาใช้การจัดกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยพิจารณาความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้เรียนซึ่งได้จากการใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับสังคมที่ผู้เรียนตอบ แล้วสรุปรายละเอียดโดยใช้ตารางการวัดทางสังคม และเครื่องมือโซซิโอแกรม ผลการศึกษาพบตามสมมุติฐานว่า พลวัตของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมภายในกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นที่ยอมรับและพิจารณาเห็นว่าเป็นหนึ่งในหลาย ๆ ด้านที่จะมีอิทธิพลต่อความรู้สึกรักของผู้เรียนแต่ละคนเกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่ม

Titule และคณะ (2006 : 84-91) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการฝึกทักษะชีวิตในกลุ่มวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมเสี่ยงสูง : การศึกษาโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ทำการศึกษาในกลุ่มวัยรุ่นอายุระหว่าง 12-16 ปี เป็นชาย 10 คน หญิง 6 คน ผลการศึกษาพบว่า ผลการฝึกทักษะชีวิตต่อพฤติกรรมเสี่ยงมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างน้อยเกินไป และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีผลทำให้การฝึกทักษะชีวิตให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

Ademokoya (2007 : 35-42) ได้ศึกษาสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเยาวชนในประเทศไนจีเรียเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนานวัตกรรม โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นเยาวชนผู้พิการทางการได้ยิน ใช้การเลือกแบบเจาะจง จาก 11 รัฐของไนจีเรีย เป็นชาย 82 คน เป็นหญิง 38 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบตรวจสอบรายการแบบมีส่วนร่วมโดยให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม พบว่าเยาวชนที่บกพร่องทางการได้ยิน มีความเสี่ยงที่จะล้มเหลวในการตัดสินใจ ไม่สามารถที่จะตัดสินใจด้วยตัวเอง การตัดสินใจจะขึ้นอยู่กับ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ผู้นำทางศาสนา จึงจำเป็นต้องออกแบบโปรแกรมในการส่งเสริมบุคลิกภาพ การมุ่งมั่นทางความคิด ความสร้างสรรค์ และความมั่นใจในตัวเอง

Carlene (2008 : 2) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กกอดที่สติกโดยการใช้เรื่องราวทางสังคม โดยการใช้รูปแบบ ABAB สำหรับเด็กอายุ 11 ปี ใช้ครู 4 คน ในการทดลองใช้เครื่องมือ เด็กจะถูกสัมภาษณ์ก่อนและหลังการใช้เรื่องราวทางสังคม เก็บข้อมูลโดยใช้ความถี่และแผนภูมิ โดยศึกษาใน 3 เรื่อง คือ ความสามารถในการทำการบ้าน การทำตามคำเรียกร้องของผู้ใหญ่ และการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนๆ ผลการศึกษาหลังผ่านการเรียนรู้โดยใช้เรื่องราวทางสังคม พบว่า ทั้งหมดมีพื้นที่ของทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้น ข้อมูลจากความถี่และแผนภูมิ พบว่า มีความสำเร็จในการทำการบ้านเพิ่มขึ้น การทำตามคำเรียกร้องของผู้ใหญ่ลดลง และมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนๆ เหมาะสม จากผลการศึกษาเป็นข้อมูลที่สำคัญสำหรับคนอื่นๆที่สนใจจะใช้เรื่องราวทางสังคมพัฒนาทักษะทางสังคม

Julie (2008 : 56) ได้ศึกษาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะทางสังคม 3 รูปแบบ คือ 1) ฝึกโดยผู้ปกครองของนักเรียน ที่ได้รับโปรแกรมการฝึกฝนเทคนิคเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะทางสังคมตามหลักสูตร จำนวน 18 คน 2) ฝึกโดยผู้ปกครองที่มีมาตรฐาน แต่ไม่ได้รับเทคนิคใดๆ จำนวน 9 คน และ 3) ฝึกโดยไม่มีผู้ปกครอง จำนวน 19 คน พบว่า รูปแบบการพัฒนาทักษะทางสังคมโดยการฝึกผู้ปกครองของนักเรียนก่อนไปฝึกนักเรียน ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะทางสังคมในเด็กมากกว่ารูปแบบที่ฝึกโดยผู้ปกครองที่มีมาตรฐาน แต่ไม่ได้รับเทคนิคใดๆ และ รูปแบบการพัฒนาทักษะทางสังคมโดยผู้ปกครองที่มีมาตรฐาน แต่ไม่ได้รับเทคนิคใดๆ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะทางสังคมในเด็กมากกว่าฝึกโดยไม่มีผู้ปกครอง ซึ่งให้เห็นว่าผู้ปกครองสามารถพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กได้

Jason (2008 : 5) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะทางสังคมในโรงเรียนประถมศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยใช้คอมพิวเตอร์เป็นฐาน โดยให้ข้อสังเกตว่าในยุคสมัยนี้ เด็กวัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่มีความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีมากยิ่งขึ้น มีการเสริมสร้างความสัมพันธ์กันโดยใช้เทคโนโลยีเพิ่มขึ้น จึงได้ออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการปรับปรุงพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ในลักษณะของการจัดสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี โดยใช้คอมพิวเตอร์เป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ โดยมีตัวแปรตาม 7 ตัว คือ ปัญหาพฤติกรรม ความสามารถทางวิชาการ การให้ความร่วมมือ การยินยอม ความรับผิดชอบ ความเอาใจใส่ และการควบคุมตนเอง โดยการใช้คะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า หลังการจัดประสบการณ์โดยใช้สภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี สามารถเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก 4 ตัวแปร คือ ปัญหาพฤติกรรม การให้ความร่วมมือ ความรับผิดชอบ และการควบคุมตนเอง

Bender (2008 : Web Site) ได้สร้างโปรแกรมทักษะชีวิตเพื่อใช้ในการพัฒนาทักษะชีวิตด้านส่วนตัวและด้านสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสำหรับผู้เรียนเกรด 7 (อายุ 12 - 16 ปี) โดยใช้รูปแบบของโปรแกรมการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวที่มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One group pre-test post-test experiment design) ซึ่งโปรแกรมทักษะชีวิตมีจำนวนครั้งในการทดลองทั้งหมด 12 ครั้ง และใช้เวลาครั้งละ 1.30 ชั่วโมง ผลจากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทักษะชีวิตเพิ่มขึ้นหลังเข้าร่วมการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

Chou และ Min (2009 : 417-431) ได้วิจัยเกี่ยวกับการพิจารณาการเลือกหน้าที่ในการแบ่งปันข้อมูล ในการสอนวิชาสังคมศึกษา พิจารณาจากการสอนสังคมศึกษา การแสดงออกทางสังคม และบทบาทของทฤษฎี เราค้นพบอิทธิพลที่มีอยู่ทั้งในสื่อที่เป็นสิ่งแวดล้อมของนักเรียนและในกลุ่มนักเรียนขนาดเล็กที่นักเรียนเลือกจะสื่อสารและมีความสัมพันธ์ด้วยทำให้มีการแบ่งปันข้อมูลซึ่งกันและกัน จากการแลกเปลี่ยนข้อมูลมาถึงการเรียนคอมพิวเตอร์โดยการสอนแบบร่วมมือ มีนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 126 คน รวมถึง อีก 63 คน (จัดเป็น กลุ่มละ 4 คน 15 กลุ่มและกลุ่มละ 3 คนหนึ่งกลุ่ม) สำหรับการควบคุมและฝึกประสบการณ์ให้กับแต่ละกลุ่ม จากการศึกษาพบว่าผลจากการศึกษานับสนับสนุนสมมติฐาน เห็นได้จากการที่นักเรียนนั้นมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการแสดงบทบาทการเรียนรู้ และสื่อจากสิ่งแวดล้อมนั้นก็มีส่วนในการเรียนรู้ และพบว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือนั้นทำให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนเพิ่มมากขึ้น

Crystal (2011 : 351) ได้ศึกษาการปฏิบัติการอย่างไรที่ส่งผลให้เด็กมีทักษะทางสังคมและมารยาทในสังคมที่เหมาะสม การมีสุขอนามัยที่เหมาะสมและการมีส่วนร่วมในสังคม โดยใช้ชุดการเรียนรู้ที่เน้นให้พ่อแม่ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมหรือเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติการที่ส่งเสริมให้มีมีทักษะทางสังคม เพราะการที่นักเรียนได้เห็นแบบอย่างจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง จะเป็นตัวอย่างที่ดีและนักเรียนเกิดการเรียนรู้ไปด้วย ผลการวิจัยพบว่า การใช้ชุดการเรียนรู้ประกอบกับการปฏิบัติการที่ให้พ่อแม่ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการนั้น ส่งผลให้นักเรียนมีทักษะทางด้านสังคมมากขึ้นและเป็นการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

Nikleia (2011 : 221) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะทางวัฒนธรรมและทักษะทางสังคมของเยาวชนโดยใช้หลักสูตรทางสังคมเสมือนจริง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตรเสมือนจริงที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะทางวัฒนธรรมและทักษะทางสังคมของเยาวชนได้อย่างไรเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้หลักสูตรการปฐมนิเทศสากลที่มีความหลากหลายเน้นแบบที่เป็นเสมือนจริง (RA) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามโดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 303 คน ผลการวิจัย

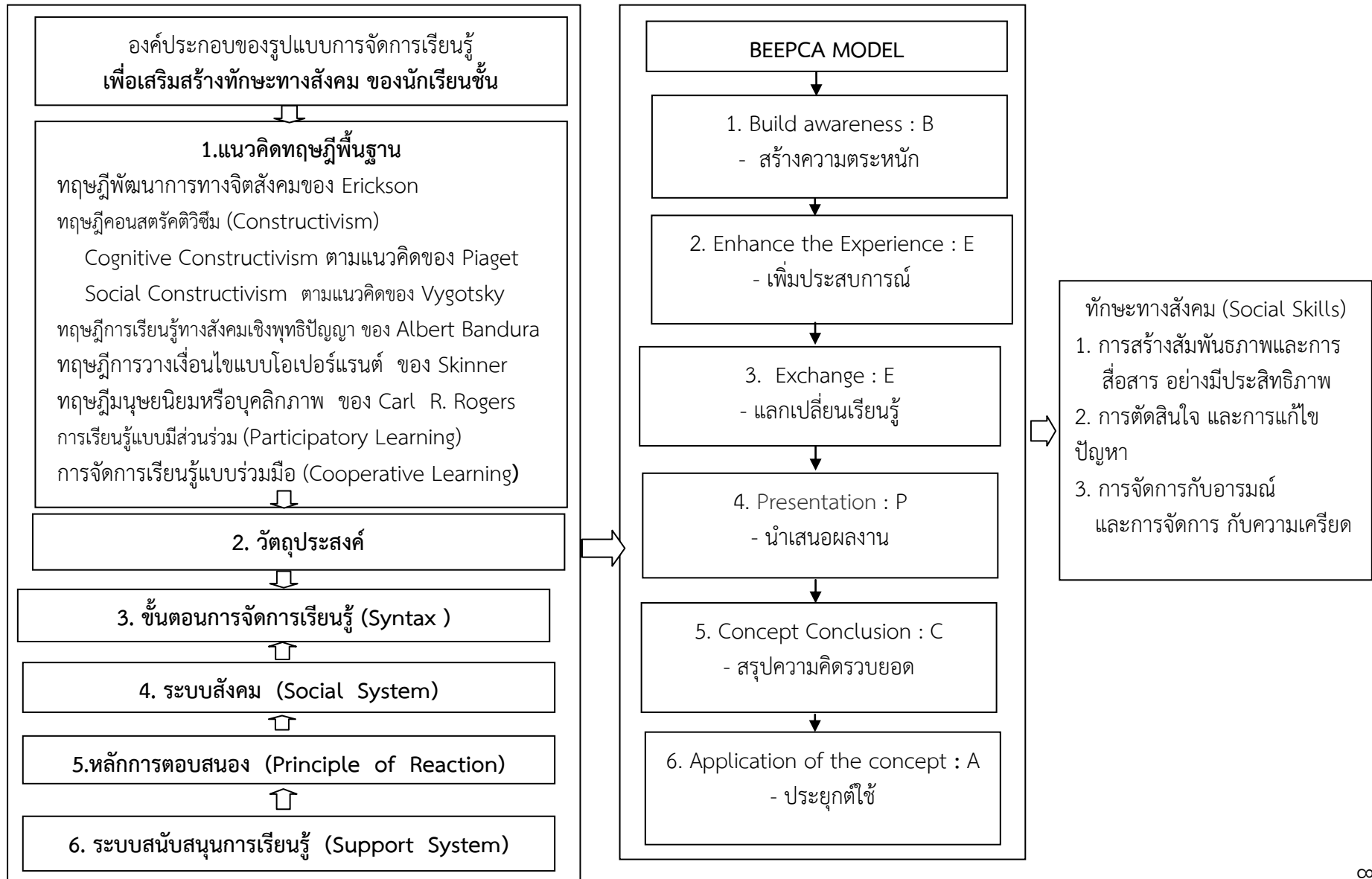
พบว่าหลักสูตรการปฐมนิเทศสากลที่มีความหลากหลายเน้นแบบที่เป็นเสมือนจริง (RA) โดยใช้เครื่องมือของ มิวิลเลย์-กัสแมน มีผลต่อการส่งเสริมทักษะทางสังคมและวัฒนธรรมในด้านการเปลี่ยนความเชื่อของเยาวชน การทำงานร่วมกับผู้อื่นและความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ พบว่า การเสริมสร้างทักษะทางสังคมสามารถทำได้หลายรูปแบบ ส่วนมากจะเสริมสร้างหรือพัฒนาโดยการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เช่น พัฒนาทักษะทางสังคมผ่านโปรแกรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยมีลักษณะการจัดการกิจกรรมที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ การทำงานเป็นกลุ่ม เน้นการฝึกปฏิบัติ เช่น การแสดงบทบาทสมมุติ กรณีศึกษา สถานการณ์จำลอง สถานการณ์จริง การสาธิต การใช้เรื่องราวทางสังคม การใช้เกม การศึกษา หรือการพัฒนาาร่วมกับพ่อแม่ผู้ปกครอง การพัฒนาโดยใช้คอมพิวเตอร์เป็นฐาน เป็นต้น ซึ่งการจะเลือกใช้วิธีใดขึ้นอยู่กับทักษะสังคมที่จะเสริมสร้างหรือพัฒนา ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีความหลากหลายทั้งเด็ก เช่น เด็กปฐมวัย เด็กอนุบาล เด็กมัธยม วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ ก็สามารถเสริมสร้างทักษะทางสังคมได้ และจากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเรียนแบบร่วมมือ พบว่า การเรียนแบบร่วมมือจะส่งผลทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางเรียน ความรับผิดชอบต่อสังคมรวมถึงทักษะทางสังคมด้านการทำงานเป็นทีม การติดต่อสื่อสาร การควบคุมอารมณ์ ส่วนในเรื่องของการพัฒนารูปแบบการสอนหรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะทางสังคม พบว่า ในขั้นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ส่วนมากจะยังคงใช้กิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะที่กล่าวมาแล้ว คือเน้นการฝึกปฏิบัติ นอกจากนี้ยังมีการจัดการกิจกรรมในการป้องกัน พฤติกรรมเสี่ยงโดยใช้ทักษะชีวิตเข้ามาประยุกต์ใช้ โดยการจัดการกิจกรรมโดยเน้นในเรื่องทักษะการแก้ไขปัญหา ทักษะการปฏิเสธ โดยพบว่าการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทำให้ประสิทธิผลของโปรแกรมหรือการจัดการกิจกรรมมีประสิทธิผลดีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้หลักของการเรียนรู้แบบเรียนร่วมและแบบร่วมมือในการเสริมสร้างทักษะทางสังคม ผ่านการออกแบบกิจกรรมในรูปแบบกระบวนการกลุ่ม เน้นการฝึกปฏิบัติ พัฒนาทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการควบคุมอารมณ์และความเครียด และทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร ซึ่งจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและการวางตัวในสังคมของนักเรียนได้อย่างถูกต้อง

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ใน 3 คู่ คือ 1) ด้านทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร 2) ด้านทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา และ 3) ด้านทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด เริ่มต้นด้วยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับทักษะทางสังคม จิตวิทยาพัฒนาการในเด็กประถมศึกษา หาความเป็นไปได้ของทฤษฎีที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผสมผสานระหว่างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) กับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) โดยใช้ทฤษฎี Constructivism เป็นหลัก มีองค์ประกอบที่สำคัญ 6 องค์ประกอบ คือ 1) แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน 2) วัตถุประสงค์ 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ (Syntax) 4) หลักของการปฏิสัมพันธ์ (Social System) 5) หลักการตอบสนอง (Principle of Reaction) และ 6) ระบบสนับสนุนการเรียนรู้ (Support System) โดยมีกรอบแนวคิดดังภาพประกอบ 8

ภาพประกอบ 8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and
Development) มีขั้นตอนและวิธีการวิจัยดังนำเสนอตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

1. ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาแบบการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษา มีขั้นตอนและวิธีการแบ่งเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาปัญหาและความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้าง
ทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ระยะที่ 2 พัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อหาประสิทธิภาพ

ระยะที่ 4 ประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีรายละเอียดดังตาราง 10

ตาราง 10 ขั้นตอนการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม

ขั้นตอน	การดำเนินการ/วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย/กลุ่มตัวอย่าง/ แหล่งข้อมูล
<p>ระยะที่ 1 ศึกษา ปัญหาและความ ต้องการรูปแบบการ จัดการเรียนรู้เพื่อ เสริมสร้างทักษะทาง สังคมของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6</p>	<p>1.1 เพื่อศึกษาบริบทพื้นฐาน สภาพ ปัญหาและความต้องการรูปแบบการ จัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทาง สังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6</p> <ul style="list-style-type: none"> - ศึกษาสภาพการณ์ปัญหาสังคมที่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต้องเผชิญ ในชีวิตจริงเพื่อนำมาสร้างสถานการณ์ใน การจัดการเรียนรู้ - ศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบทักษะทาง สังคมในทักษะชีวิต ด้านทักษะพิสัย - ศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบทักษะทาง สังคมในทักษะชีวิต ด้านทักษะพิสัย - กำหนดนิยามเพื่อสร้างแบบสอบถาม - สร้างแบบสอบถาม และตรวจสอบ ความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม โดย ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ปรับปรุงตาม คำแนะนำ นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง - วิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบ แบบสอบถาม และนำผลการวิเคราะห์ แบบสอบถามมาวินิจฉัย จัดนำหนัก ความสำคัญของทักษะทางสังคมด้านที่ จำเป็นต้องเสริมสร้างมากที่สุดและ รองลงมา เพื่อกำหนดความสำคัญในการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> - สำนักวิทยบริการ, website,เอกสาร ตำรา งานวิจัยอื่น ๆ - กลุ่มตัวอย่างคือครูผู้สอนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา บุรีรัมย์เขต 4 จำนวน 146 คนจากประชากรจำนวน 194 คน - ผู้เชี่ยวชาญในการประเมิน แบบสอบถาม จำนวน 5 คน เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านทักษะทาง สังคม 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้าน เครื่องมือวิจัย 2 คน และ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ 1 คน

ตาราง 10 (ต่อ)

ขั้นตอน	การดำเนินการ/วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย/กลุ่มตัวอย่าง/ แหล่งข้อมูล
<p>ระยะที่ 2 พัฒนา รูปแบบการจัดการ เรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง ทักษะทางสังคมของ นักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6</p>	<p>2.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และ ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง สังเคราะห์เป็น โครงร่างของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 6 องค์ประกอบ โดยมีขั้นตอนคือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง - ศึกษาแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) และแนวการ จัดการ เรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning) - ศึกษาแนวคิดการพัฒนารูปแบบการ จัดการเรียนรู้ แล้วออกแบบโครงร่าง รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง ทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 <p>2.2 สัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth interview) ผู้เชี่ยวชาญเพื่อปรับปรุง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ นำข้อมูลที่ได้จาก การสัมภาษณ์มาวิเคราะห์โดยสร้างข้อสรุป จากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำไปปรับปรุงรูปแบบการ จัดการเรียนรู้และพัฒนาเครื่องมือ ประกอบการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ต่อไป</p>	<p>แหล่งข้อมูล คือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - สำนักวิทยบริการ - เอกสารและงานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง <p>กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ คือ อาจารย์มหาวิทยาลัยที่มี ผลงานเกี่ยวข้องกับการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้หรือ ผู้ที่มีผลงานที่เกี่ยวข้องกับ ทักษะทางสังคมหรือทักษะ ชีวิต จำนวน 9 คน</p>

ตาราง 10 (ต่อ)

ขั้นตอน	การดำเนินการ/วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย/กลุ่มตัวอย่าง/ แหล่งข้อมูล
	<p>2.3 สร้างเครื่องมือประกอบการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่</p> <p>1) เครื่องมือประกอบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ และคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ (คู่มือครู)</p> <p>2) เครื่องมือประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ แบบวัดทักษะทางสังคมก่อนเรียนและหลังเรียน แบบประเมินทักษะทางสังคมท้ายหน่วย แบบสังเกตพฤติกรรม แบบประเมินผลงาน พร้อมทั้งสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนและครูที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น</p> <ul style="list-style-type: none"> - ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครื่องมือประกอบการจัดการเรียนรู้ - สร้างเครื่องมือประกอบการจัดการเรียนรู้ และเครื่องมือประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญ 7 คน -ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปทดลองใช้ (Try Out) 	<p>- เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครื่องมือประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เครื่องมือประเมิน การหาประสิทธิภาพ แบบต่างๆ</p> <p>- ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และเครื่องมือประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ จำนวน 7 คน โดยเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านทักษะทางสังคม จำนวน 3 คน ด้านการวิจัยและวัดผล จำนวน 2 คน และด้านการจัดการเรียนรู้อีกจำนวน 2 คน</p>
	<p>2.4 ทดลองเพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ (Try Out)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้วิจัยทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้อีกจำนวน 20 ชั่วโมง (เต็มเวลา) - ปรับปรุงในส่วนที่บกพร่องให้ได้รูปแบบการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ ก่อนนำไปให้ครูผู้ร่วมวิจัยทดลองใช้เพื่อหาประสิทธิภาพต่อไป 	<p>- นักเรียนที่ใช้ในการทดลองเพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2555 คือนักเรียนโรงเรียนบ้านจิก จำนวน 31 คน โดยคุณสมบัติคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างทุกประการ</p>

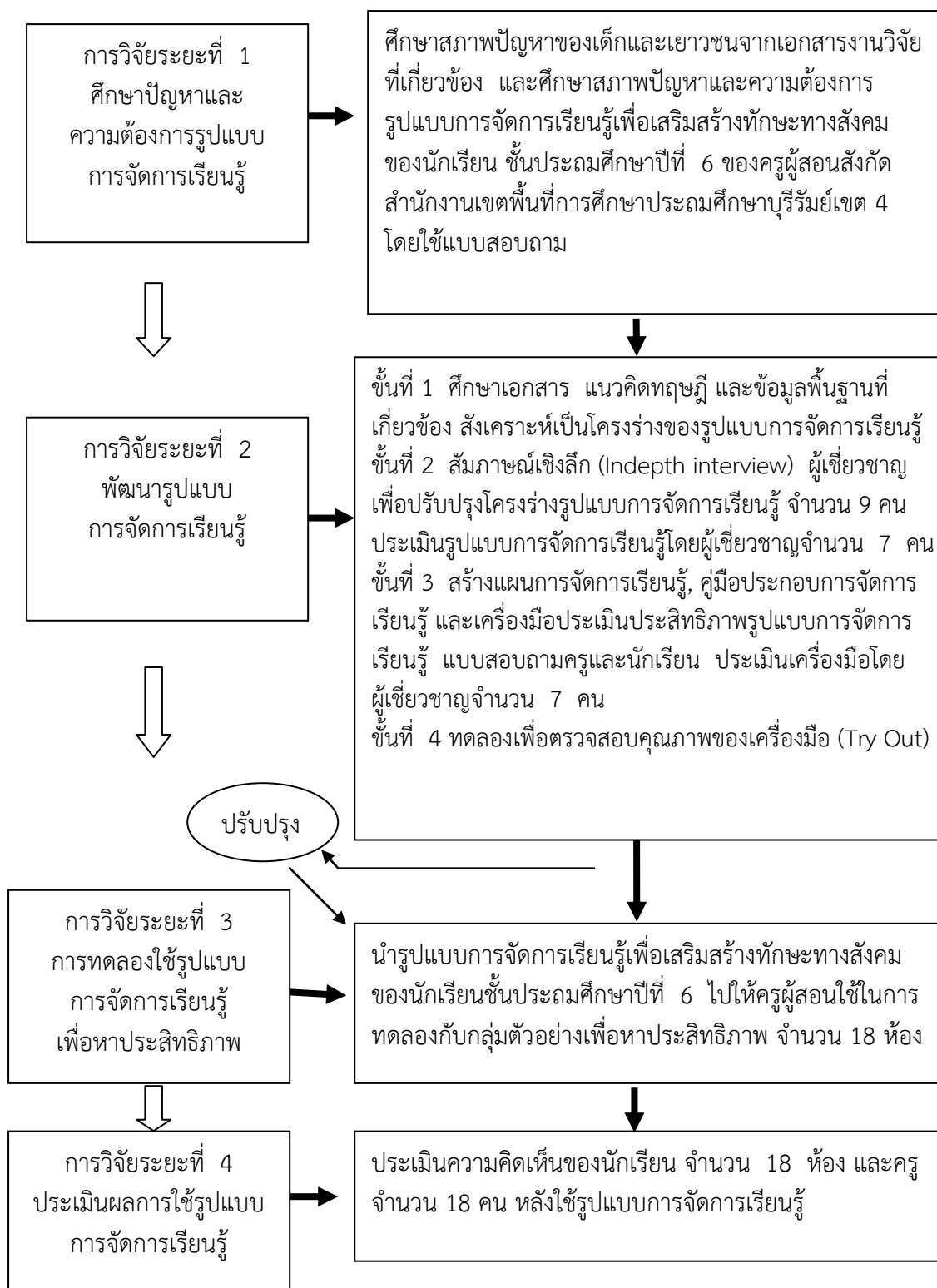

ตาราง 10 (ต่อ)

ขั้นตอน	การดำเนินการ/วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย/กลุ่มตัวอย่าง/ แหล่งข้อมูล
ระยะที่ 3 การ ทดลองใช้รูปแบบการ จัดการเรียนรู้เพื่อหา ประสิทธิภาพ	ผู้วิจัยประชุมชี้แจงกับครูผู้ร่วมวิจัยเกี่ยวกับ ขั้นตอนการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ จนเข้าใจวิธีปฏิบัติอย่างละเอียด ก่อนนำไป ทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มทดลองเพื่อหา ประสิทธิภาพ <ul style="list-style-type: none"> - ครูผู้ร่วมวิจัย ทดลองใช้รูปแบบการ จัดการเรียนรู้เพื่อยืนยันประสิทธิภาพของ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 สัปดาห์ 20 ชั่วโมง ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - วัดทักษะทางสังคมก่อนเรียน - ทดลองใช้รูปแบบ - วัดทักษะทางสังคมหลังเรียน - หาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการ เรียนรู้ และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยจากแบบ วัดทักษะทางสังคมก่อนเรียนและหลังเรียน ตามขนาดของโรงเรียน เล็ก กลาง ใหญ่ เพื่อยืนยันประสิทธิภาพ 	- กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการ ทดลอง ได้แก่ นักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 ภาค เรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 18 ห้อง 364 คน ได้มาจากการสุ่ม แบบหลายขั้นตอน (Multi- Stage Random Sampling) และครูผู้สอนจำนวน 18 คน ได้มาจากการสุ่มนักเรียน
ระยะที่ 4 ประเมินผลการใช้ รูปแบบการจัดการ เรียนรู้	<ul style="list-style-type: none"> - ประเมินความคิดเห็นของนักเรียนหลัง ผ่านการเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ที่พัฒนาขึ้น ด้วยแบบสอบถาม - ประเมินความคิดเห็นของครูผู้สอนที่ใช้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ด้วย แบบสอบถาม 	<ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนชั้นประถมศึกษาปี ที่ 6 จำนวน 18 ห้อง ที่ จัดกิจกรรมตามรูปแบบการ จัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น - ครูที่ทดลองใช้รูปแบบการ จัดการเรียนรู้ จำนวน 18 คน

จากขั้นตอนการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมสามารถแสดง
เป็นแผนภาพได้ดังภาพประกอบ 9

ภาพประกอบ 9 ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การพัฒนารูปแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กำหนดกลุ่มประชากร ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาปัญหาและความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ศึกษาบริบทพื้นฐาน สภาพปัญหาและความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรได้แก่ ครูผู้สอนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จำนวน 194 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามได้แก่ ครูผู้สอนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 กำหนดกลุ่มตัวอย่างขึ้นตามตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan จำนวน 146 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth interview) ได้แก่ อาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีผลงานเกี่ยวข้องกับการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้หรือผู้ที่มีผลงานที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคมหรือทักษะชีวิต จำนวน 9 คน โดยมีหลักเกณฑ์เพื่อปรับปรุงองค์ประกอบของโครงสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

นักเรียนที่ใช้ในการทดลองเพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ (Try Out) ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2555 โรงเรียนบ้านจิก จำนวน 31 คน และนักเรียนโรงเรียนอนุบาลพุทไธสง (โอภาสประชานุกูล) จำนวน 100 คน โดยนักเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีคุณสมบัติคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างทุกประการ

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อหาประสิทธิภาพ

ประชากรที่ใช้ในการทดลองแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จำนวน 194 คน และนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 194 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 3,855 คน แบ่งขนาดโรงเรียนตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถจัดให้เป็น โรงเรียนขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4. 2554 : 2) ได้ดังนี้

โรงเรียนขนาดเล็กคือโรงเรียนที่มีนักเรียนไม่เกิน 120 คน มี 80 โรงเรียน มีนักเรียนทั้งสิ้น 858 คน

โรงเรียนขนาดกลางคือโรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 121 - 300 คน มี 93 โรงเรียน มีนักเรียนทั้งสิ้น 2,017 คน

โรงเรียนขนาดใหญ่ คือโรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป มี 21 โรงเรียน มีนักเรียนทั้งสิ้น 980 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองเพื่อหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู ได้แก่ครูผู้สอนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (แนะแนว) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง จำนวน 18 คน ได้มาจากการสุ่มนักเรียนจำนวน 18 ห้อง

2. กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียน ได้แก่แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 ได้มาจากการสุ่มหลายขั้นตอน (Multi - stage Random Sampling) ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่จะสุ่มเท่ากับ 350 คน มีรายละเอียดในการสุ่มดังนี้

2.1 สุ่มอำเภอที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ได้ 3 อำเภอ จากทั้งหมด 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอสตึก อำเภอแคนดง อำเภอคูเมือง

2.2 การสุ่มแบบชั้น (Stratified Sampling) โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นชั้นภูมิ แต่ละอำเภอแบ่งโรงเรียนเป็น 3 ชั้นภูมิ คือ โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก สุ่มแบบชั้นภูมิโดยไม่อาศัยสัดส่วน (Non - Proportional Stratified Sampling) ให้ความสำคัญเท่ากันทั้ง 3 อำเภอ จับสลากเลือกทุกอำเภอๆ ละ 6 โรง เท่ากัน เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ 2 โรง โรงเรียนขนาดกลาง 2 โรง และโรงเรียนขนาดเล็ก 2 โรง (โรงเรียนใดมี 2 ห้อง จับสลากเลือกมา 1 ห้อง) ได้ 18 ห้อง แสดงจำนวนนักเรียนได้ดังตาราง 11

ตาราง 11 กลุ่มตัวอย่างในการทดลองเพื่อหาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ชื่ออำเภอ	โรงเรียนขนาดเล็ก		โรงเรียนขนาดกลาง		โรงเรียนขนาดใหญ่	
	ชื่อโรงเรียน	(คน)	ชื่อโรงเรียน	(คน)	ชื่อโรงเรียน	(คน)
สตึก	บ้านท่าเรือ	13	บ้านปรือเกียน	18	บ้านปลัดมูม	21
	บ้านโคกเมือง	14	บ้านดงยายเกา	18	บ้านท่าม่วง	22
คูเมือง	บ้านแพ	14	บ้านตาหล้า	18	บ้านหินเหล็กไฟ	32
	บ้านหนองบัวแดง	14	บ้านพรสำราญ	21	วัดบ้านปะเคียบ	31
แคนดง	บ้านจิว	12	บ้านซาด	21	หนองกระโ	23
	บ้านกระทุ่มจานฯ	17	บ้านสระบัว	26	อนุบาลแคนดง	29
รวม	84		122		158	
รวมนักเรียนทั้งหมด 364 คน						

ระยะที่ 4 ประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ คือ ครูที่ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 18 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 18 ห้องที่เรียนจากระบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมที่พัฒนาขึ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือและวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้สำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมมีรายละเอียดดังนี้

1. แบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากครูผู้จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (แนะแนว) ประกอบด้วยเนื้อหา 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 ปัญหาเด็กและเยาวชน ตอนที่ 3 ทักษะทางสังคมที่จำเป็นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีลำดับขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคมและทักษะชีวิต กำหนดองค์ประกอบเป็น 3 คู่ ตามกรอบของกรมสุขภาพจิตและองค์การอนามัยโลก คือ

1.1.1 ทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร

1.1.2 ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา

1.1.3 ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด

1.2 กำหนดนิยามของทักษะทางสังคมในแต่ละองค์ประกอบ ได้ดังนี้

1.2.1 ทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร (Interpersonal relationship and Communication skills) เป็นความสามารถในการใช้คำพูด และภาษาท่าทาง เพื่อสื่อสาร ความรู้สึกนึกคิดของตนเอง และความสามารถในการรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่าย ไม่ว่าจะใน การแสดงความต้องการ ความชื่นชม การปฏิเสธ การขอความช่วยเหลือ และการสร้างสัมพันธภาพ ฯลฯ

1.2.2 ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา (Decision making and Problem Solving Skills) เป็นความสามารถในการรับรู้ปัญหา สาเหตุของปัญหา หาทางเลือก วิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือก ประเมินทางเลือก ตัดสินใจเลือกทางแก้ปัญหา และลงมือแก้ปัญหาได้เหมาะสม

1.2.3 ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด (Coping with Emotion and Stress Skills) เป็นความสามารถในการประเมินอารมณ์ รู้เท่าทันอารมณ์ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคน และเลือกใช้วิธีการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม เป็นความสามารถที่จะรับรู้สาเหตุของความเครียด รู้วิธีผ่อนคลาย และสามารถหลีกเลี่ยงสาเหตุ พร้อมทั้งเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์

1.3 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิธีสร้างแบบสอบถาม (รัตนะ บัวสนธ์. 2551 : 78 ; ภาควิจัยและพัฒนาศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2553 : 69)

1.4 สร้างเป็นโครงร่างแบบสอบถามคือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 สสำรวจ ปัญหาเด็กและเยาวชน สสำรวจสภาวะปัญหาเด็กและเยาวชนในปัจจุบันเพื่อนำมาสร้างเป็นสถานการณ์ ในการจัดการเรียนรู้ในการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นแบบตรวจสอบ รายการ (Checklist) และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเพื่อจัดน้ำหนักความสำคัญเกี่ยวกับทักษะทาง สังคมที่จำเป็นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ใน 3 คู่ ลักษณะเป็นการจัดอันดับความสำคัญ (Ranking) ถ้าสำคัญมากให้เลือก 1 รองลงมาเลือก 2 และ 3 ตามลำดับ เพื่อนำมากำหนดเวลาใน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละด้านตามความสำคัญที่ครูต้องการ

1.5 นำโครงร่างของแบบสอบถามไปเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อ ตรวจสอบด้านเนื้อหาและด้านภาษา แก้ไขตามคำแนะนำ แล้วจึงนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ คุณภาพเพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาจากดัชนีความสอดคล้อง (Index of congruence) หรือ IOC จำนวน 5 คน คือ

1.5.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิราศ จันทร์จิตร อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้

1.5.2 อาจารย์ ดร.สมทรง สิทธิ อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาสารคาม เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้

1.5.3 ดร.จตุพร แปงไธสง ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามุกดาหาร เขต 4 เป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านทักษะทางสังคม

1.5.4 อาจารย์ ดร.มนตรี วงศ์สะพาน อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาสารคามเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านทักษะทางสังคม

1.5.5 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อนอาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิจัย

1.6 ได้แบบสอบถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.6-1.00 ปรับปรุงข้อคำถาม ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญในเรื่องการใช้คำที่ยังสื่อความหมายไม่ชัดเจน เพิ่มคำนิยามของทักษะทาง สังคมในแต่ละด้าน และยกตัวอย่างการประเมินเพื่อสร้างความเข้าใจให้ตรงกันสำหรับผู้ประเมิน ก่อน นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยมีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับวิธีสร้างแบบสัมภาษณ์ และวิธีการสัมภาษณ์แบบต่างๆ

2.2 สร้างข้อคำถามที่สัมพันธ์กับประเด็นที่ต้องการทราบเกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบ การจัดการเรียนรู้ และโครงร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม วิธีสร้าง แผนการจัดการเรียนรู้ตามโครงร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม ทั้ง 3 ด้าน และประเด็นอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม

2.3 นำแบบสัมภาษณ์ไปเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบด้าน เนื้อหาและด้านภาษา แก้ไขตามคำแนะนำในบางข้อที่ภาษาไม่ชัดเจน

2.4 นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรง ของเนื้อหา (Content Validity) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและภาษา ผู้เชี่ยวชาญที่ ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา มีดังนี้

2.4.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิราศ จันทจร อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้

2.4.2 อาจารย์ ดร.สมทรง สิทธิ อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้

2.4.3 อาจารย์ ดร.มนตรี วงศ์สะพาน อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านทักษะทางสังคม

2.4.4 อาจารย์ ดร.ปิยาภรณ์ พุ่มแก้ว อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านทักษะทางสังคม (ทักษะชีวิต)

2.4.5 อาจารย์ ดร.อมร มาลาศรี อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องมือวิจัย

2.5 ได้แบบสัมภาษณ์มีผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทุกข้อ ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญในเรื่องของการใช้ถ้อยคำที่ไม่เหมาะสมซ้ำซ้อนกับข้ออื่น จัดเรียงคำถามใหม่ให้เข้าใจง่าย ก่อนนำไปใช้จริง

3. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น แนวคิดเกี่ยวกับทักษะทางสังคม แนวคิดทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ จิตวิทยาพัฒนาการ และทฤษฎีการเรียนรู้ แล้วออกแบบโครงสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มี 6 องค์ประกอบคือ

3.1.1 แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานตามที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 2

3.1.2 วัตถุประสงค์

3.1.3 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้หรือขั้นตอนการสอน (Syntax)

3.1.4 ระบบสังคม (Social System)

3.1.5 หลักการตอบสนอง (Principle of Reaction)

3.1.6 ระบบสนับสนุนการเรียนรู้ (Support System)

3.2 ตรวจสอบคุณภาพขั้นต้นของโครงสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น โดยการนำเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความเหมาะสม

3.3 สัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน เพื่อพัฒนารูปแบบและแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประเด็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ วิธีสร้างแผนการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมในแต่ละด้าน ทั้ง 3 คู่ คือ ทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร ทักษะการตัดสินใจ และการแก้ปัญหา และทักษะการจัดการกับอารมณ์และ ตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ (Syntax) โดยมีรายนามของผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์ ดังนี้

3.3.1 อาจารย์ ดร.ประสพสุข ฤทธิเดช อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญด้านทักษะสังคม (ทักษะชีวิต)

3.3.2 อาจารย์ ดร. สมบัติ ฤทธิเดช อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญด้านทักษะสังคม (ทักษะชีวิต)

3.3.3 รองศาสตราจารย์ ดร.ประภัสสร ปรีเอี่ยม อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญด้านทักษะสังคม (ทักษะชีวิต)

3.3.4 อาจารย์ ดร.อรธิดา ประสาร อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ผู้เชี่ยวชาญด้านทักษะสังคม

3.3.5 ดร.สุภาพร ประดับสมุทร นักจิตวิทยาคลินิกชำนาญการพิเศษโรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านทักษะสังคม (ทักษะชีวิต)

3.3.6 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพาพร สุจारी อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้

3.3.7 อาจารย์ ดร.สมปอง ศรีกัลยา อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้

3.3.8 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมาน เอกพิมพ์ อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้

3.3.9 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิราศ จันทระจิตร อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้และด้านทักษะสังคม (ทักษะชีวิต)

3.4 ปรับปรุงโครงสร้างของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามข้อสรุปจากการสัมมนาผู้เชี่ยวชาญในส่วนของการจัดการเรียนรู้ และรายละเอียดของทฤษฎีที่นำมาใช้

3.5 ตรวจสอบยืนยันความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ดังนี้

3.5.1 อาจารย์ ดร. สมทรง สิทธิ อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้

3.5.2 อาจารย์ ดร.บุญเลี้ยง ทุมทอง อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้

3.5.3 อาจารย์ ดร.มนตรี วงษ์สะพาน อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านทักษะทางสังคม (ทักษะชีวิต)

3.5.4 อาจารย์ ดร.ปิยาภรณ์ พุ่มแก้ว อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านทักษะทางสังคม (ทักษะชีวิต)

3.5.5 ดร. จตุพร แปวไธสง ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านทักษะทางสังคม (ทักษะชีวิต)

3.5.6 อาจารย์ ดร.อมร มาลาศรี อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องมือวิจัย

3.5.7 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องมือวิจัย

3.6 เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบยืนยันความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยมีเกณฑ์ในการแปลผลดังนี้

- 4.51 – 5.00 มีระดับความเหมาะสม มากที่สุด
- 3.51 – 4.50 มีระดับความเหมาะสม มาก
- 2.51 – 3.50 มีระดับความเหมาะสม ปานกลาง
- 1.51 – 2.50 มีระดับความเหมาะสม น้อย
- 1.00 – 1.50 มีระดับความเหมาะสม น้อยที่สุด

3.7 ได้รูปแบบการเรียนรู้ที่มีผลการประเมินทุกองค์ประกอบจากผู้เชี่ยวชาญ เฉลี่ย 4.28 ระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก และได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญในเรื่องของการนำทฤษฎีไปใช้ในแต่ละขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ควรระบุให้ชัดเจนว่านำไปใช้อย่างไร เพื่อให้คนนำไปใช้สามารถเข้าใจและนำไปใช้ได้จริง

4. เครื่องมือประกอบการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

4.1 เครื่องมือประกอบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้และคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

4.1.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในกลุ่มของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมแนะแนว

4.1.2 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) ในขั้นพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้มาใช้ในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ โดยกำหนดสถานการณ์ปัญหา 6 เรื่อง ที่ได้จากการสำรวจ คือ ยาเสพติด การดื่มเหล้าและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การทะเลาะวิวาท ภัยจากอินเทอร์เน็ต การสูบบุหรี่ และพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม โดยกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้ที่ต้องการเสริมสร้างทักษะทางสังคมตามน้ำหนักความสำคัญจากการตอบแบบสอบถาม จำนวน 20 แผน 20 ชั่วโมง ดังตาราง 12

ตาราง 12 กำหนดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม

ทักษะทางสังคม/ กรอบแนวคิด	ตัวบ่งชี้/พฤติกรรมที่มุ่งหวังให้ เกิด	กิจกรรมที่/ชื่อเรื่อง	เวลา (ชม.)
1. ทักษะการสร้าง สัมพันธภาพและการสื่อสาร เป็นความสามารถในการใช้ คำพูดและภาษาท่าทาง เพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิด ของตนเอง และ ความสามารถในการรับรู้ ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่าย ไม่ว่าจะในการแสดง ความต้องการ ความชื่นชม การ ปฏิเสธ การขอความช่วยเหลือ และการสร้าง สัมพันธภาพ ฯลฯ	หน่วยที่ 1 พูดดีมีเสน่ห์		8
	1. สามารถปฏิบัติตนหรือวางตัว ให้คนรอบข้างยอมรับรู้จักทักทาย ปราศรัยโดยใช้คำพูด หรือภาษา ท่าทางที่สุภาพ	1. เมื่อคิดดีก็พูดดี 2. ผู้กมิตร์ด้วยไมตรี	2
	2. สามารถใช้คำพูด ภาษา ท่าทาง เพื่อแสดงความรู้สึกนึกคิดของตน ได้อย่างเหมาะสมในสถานการณ์ ต่างๆ รวมถึงรับรู้ความรู้สึกนึก คิดของอีกฝ่าย	3. พูดแสดงความรู้สึก นึกคิด 4. ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น 5. พูดเตือนเพื่อน 6. วิจาร์ณอย่างสร้างสรรค์	4
	3. สามารถปฏิเสธ ต่อรองและ ร้องขอความช่วยเหลือใน สถานการณ์ที่เสี่ยง	7. รู้จักการปฏิเสธ 8. ยืนยันการปฏิเสธ	2
2. ทักษะการตัดสินใจและ การแก้ปัญหาเป็น ความสามารถในการรับรู้ ปัญหา สาเหตุของปัญหา หาทางเลือกวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสียของแต่ละทางเลือก ประเมินทางเลือก ตัดสินใจ เลือกทางแก้ปัญหา และลง มือแก้ปัญหาได้เหมาะสม	หน่วยที่ 2 ตัดสินใจได้แก้ปัญหาเป็น		7
	1. สามารถวิเคราะห์ข้อดีข้อเสีย ของแต่ละทางเลือกประเมินและ ตัดสินใจเลือกทางเลือกได้เหมาะสม กับสถานการณ์	9. เมื่อต้องตัดสินใจ 10. ตัดสินในสถานการณ์ เสี่ยง	2
	2. สามารถแก้ปัญหาอย่างเป็น ระบบ ตั้งแต่รับรู้ปัญหา หา สาเหตุของปัญหา วางแผน แก้ปัญหา และลงมือแก้ปัญหา อย่างเหมาะสม	11. ปัญหาหาเสพติด 12. ปัญหาจาก อินเทอร์เน็ต ออนไลน์ 13. ปัญหาจากเหล่า บุหรี่ แอลกอฮอล์	3
	3. สามารถเลือกใช้วิธีแก้ปัญหา ที่ คุ้มค่า ยืดหยุ่นและมีสติ นำประโยชน์มาสู่ทุกฝ่าย	14. แก้ปัญหาแบบมีสติ 1 15. แก้ปัญหาแบบมีสติ 2	2

ตาราง 12 (ต่อ)

ทักษะทางสังคม/ กรอบแนวคิด	ตัวบ่งชี้/พฤติกรรมที่มุ่งหวังให้ เกิด	กิจกรรมที่/ชื่อเรื่อง	เวลา (ชม.)
3. ทักษะการจัดการกับ อารมณ์และความเครียด เป็นความสามารถในการ ประเมินอารมณ์ รู้เท่าทัน อารมณ์ว่ามีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมของคน และ เลือกใช้วิธีจัดการกับอารมณ์ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม เป็นความสามารถที่จะรับรู้ สาเหตุของความเครียด รู้ วิธีผ่อนคลาย และสามารถ หลีกเลี่ยงสาเหตุ พร้อมทั้ง เบี่ยงเบนพฤติกรรมไป ในทางที่พึงประสงค์	หน่วยที่ 3 อารมณ์ดีมีสุข		5
	1. สามารถประเมินและรู้เท่าทัน อารมณ์ของตนเองและบุคคล รอบข้าง	16. วันนี้อารมณ์ไหน	1
	2. สามารถควบคุมอารมณ์ และ เลือกใช้วิธีจัดการกับอารมณ์ ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเหมาะสม	17. รู้จักการจัดการอารมณ์ 18. ฝึกควบคุมอารมณ์	2
	3. สามารถรู้สาเหตุ และวิธีผ่อนคลาย ความเครียดและเบี่ยงเบน พฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสม	19. รู้จักความเครียด กันเถอะ 20. การผ่อนคลาย ความเครียด	2

4.1.3 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละหน่วย ประกอบด้วยชื่อหน่วยการเรียนรู้ เวลาที่ใช้ สารการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล และบันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้

4.1.4 จัดทำคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ (คู่มือครู) เป็นเอกสารสำหรับครูผู้สอนเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย หลักการแนวคิดทฤษฎี วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ ทั้ง 6 องค์กรประกอบ

4.1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ /คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ไปเสนอ คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบด้านเนื้อหาและด้านภาษา แก้ไขตามคำแนะนำ

4.1.6 ตรวจสอบยืนยันความเหมาะสมของเครื่องมือประกอบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยแบบประเมินความเหมาะสมของเครื่องมือประกอบการจัดการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ชุดเดียวกันกับที่ประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้ผลการประเมินอยู่ในระดับดีมากทั้ง 3 หน่วยการเรียนรู้

4.1.7 ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำก่อนนำไปใช้จริง โดยปรับปรุงในส่วนของเนื้อหา ข่าวนำมาเป็นตัวอย่าง ลดความรุนแรงของเนื้อหา ลง ปรับปรุงในส่วนของจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และปรับปรุงแบบประเมินพฤติกรรม แบบประเมินผลงานให้เป็น rating scale 4 ระดับ เพื่อให้ผู้ประเมินชี้ชัดลงไปเลยว่าเป็นพฤติกรรมที่ควรอยู่ในระดับใด

4.2 เครื่องมือประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ประกอบด้วย แบบวัดทักษะทางสังคม ก่อนและหลังเรียน แบบวัดทางสังคมท้ายหน่วยการเรียนรู้

4.2.1 แบบวัดทักษะทางสังคม ก่อนและหลังการเรียนรู้เป็นแบบปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ โดยให้นำน้ำหนักคะแนนแต่ละข้อ มี 3 ระดับ คือ 2, 1 และ 0 คะแนน มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

4.2.1.1 กำหนดนิยามและตัวบ่งชี้ของทักษะทางสังคมในแต่ละด้าน

4.2.1.2 ศึกษาเกณฑ์และรูปแบบในการสร้างแบบวัดทักษะทางสังคมจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผลการวัด

4.2.1.3 สร้างตารางวิเคราะห์คุณลักษณะของทักษะทางสังคมที่ต้องการวัดในแต่ละด้าน (ตามน้ำหนักความสำคัญที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม) ดังตาราง 13

ตาราง 13 วิเคราะห์ตัวบ่งชี้เชิงพฤติกรรมทางทักษะทางสังคมเพื่อสร้างแบบวัดจำนวน 54 ข้อ

ที่	ทักษะทางสังคม	พฤติกรรมทางทักษะทางสังคมที่คาดหวัง	จำนวนข้อ	จำนวนที่เลือก
1.	ทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร	สามารถใช้คำพูด ภาษาท่าทาง เพื่อแสดงความรู้สึกนึกคิดของตน ได้อย่างเหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ รวมถึงรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่าย	11	9
		สามารถปฏิบัติตนหรือวางตัวให้คนรอบข้างยอมรับ รู้จักทักทายปราศรัยโดยใช้คำพูด หรือภาษาท่าทางที่สุภาพ	5	3
		สามารถปฏิเสธ ต่อรอง และร้องขอความช่วยเหลือ ในสถานการณ์ที่เสี่ยง	5	3
2.	ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา	สามารถแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่รับรู้ปัญหา หาสาเหตุของปัญหา วางแผนแก้ปัญหา และลงมือแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม	8	6
		สามารถวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือก ประเมินและตัดสินใจเลือกทางเลือกได้เหมาะสมกับสถานการณ์	6	5
		สามารถเลือกใช้วิธีแก้ปัญหาที่คุ้มค่า ยืดหยุ่นและมีสติ นำประโยชน์มาสู่ทุกฝ่าย	5	3

ตาราง 13 (ต่อ)

ที่	ทักษะทางสังคม	พฤติกรรมทางทักษะทางสังคมที่คาดหวัง	จำนวน ข้อ	จำนวน ที่เลือก
3	ทักษะการจัดการกับ อารมณ์และ ความเครียด	สามารถควบคุมอารมณ์ และเลือกใช้วิธีจัดการกับ อารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม	6	5
		สามารถรู้สาเหตุ และวิธีผ่อนคลายความเครียดและ เบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสม	5	4
		สามารถประเมิน และรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเองและ บุคคลรอบข้าง	3	2
รวม			54	40

4.2.1.4 สร้างแบบวัดทักษะทางสังคมเป็นแบบปรนัยชนิด 3 ตัวเลือก
ตามตารางวิเคราะห์ 54 ข้อ โดยเกณฑ์ในการกำหนดน้ำหนักคะแนนในแต่ละข้อมีดังนี้

ส่วนที่ 1 ทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร เป็นข้อคำถาม
เชิงสถานการณ์ในเรื่องของการสื่อสาร มีตัวเลือกตอบตามสถานการณ์ มีเกณฑ์การให้คะแนน
ใน 3 ตัวเลือก ดังนี้

ให้ 2 คะแนน เลือกพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีความมั่นใจในการสื่อสาร
กล้าคิด กล้าพูด มีเหตุผล แก้ปัญหาได้เหมาะสมกับสถานการณ์

ให้ 1 คะแนน เลือกพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีความมั่นใจในการสื่อสาร
ปานกลาง กล้าคิด แต่ไม่กล้าพูด เมื่อสถานการณ์บังคับจึงจะแสดงพฤติกรรม

ให้ 0 คะแนน เลือกพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีทักษะทางสังคมในด้าน
การสื่อสารน้อย ไม่มั่นใจที่จะแสดงออก

ตัวอย่างเช่น

ข้อ 0 หากนักเรียนตั้งใจว่าจะเล่นเกม แต่มีเพื่อนมาเข้าชี้ชวนไปเล่น
ต่อรองเหลือเฉพาะวันเสาร์อาทิตย์นักเรียนจะทำอย่างไร

ก. ยืนยันกับเพื่อนว่าจะเล่นเกมเพราะตั้งใจแล้ว (2 คะแนน)

ข. รับฟังเหตุผลของเพื่อน เล่นเฉพาะเสาร์อาทิตย์ (1 คะแนน)

ค. กลับไปเล่นเหมือนเดิม กลัวเพื่อนไม่คบ (0 คะแนน)

ส่วนที่ 2 ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา เป็นข้อคำถามเชิงสถานการณ์
ที่เสี่ยงต่อปัญหา และมีตัวเลือกตอบตามสถานการณ์ มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ให้ 2 คะแนน ถ้าเลือกตัวเลือกที่แสดงถึงปัญหาที่แท้จริงและสำคัญที่สุด
เกี่ยวข้องโดยตรงกับปัญหา การตัดสินใจเลือกเป็นสิ่งที่ประโยชน์ผลดีต่อตนเอง พร้อมกับแสดง
เหตุผลที่เหมาะสมในการตัดสินใจตรงจุด

ให้ 1 คะแนน ถ้าเลือกตัวเลือกที่แสดงถึงปัญหา และการตัดสินใจเลือก เป็นสิ่งที่ เป็นประโยชน์ผลดีต่อตนเอง แต่ไม่แสดงเหตุผล หรือแสดงเหตุผลที่เหมาะสมในการตัดสินใจ เป็นการแก้ปัญหาทางอ้อม

ให้ 0 คะแนน ถ้าเลือกตัวเลือกที่แสดงถึงปัญหาที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับ สถานการณ์ปัญหา และการตัดสินใจเลือกสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์หรือเป็นผลดีต่อตัวเอง เป็นลักษณะของ การแก้ไขปัญหาที่ไม่ถูกต้อง

ตัวอย่างเช่น

ข้อ 0 ทีมฟุตบอลของบิวชนะทีมของตุ้มตาม แต่ตุ้มตามชวนทะเลาะบอก ว่าทีมของบิวซี้โกงถึงแม้บอลจะแพ้แต่คนไม่แพ้จึงนัดต่อยกันที่หลังโรงเรียน ถ้านักเรียนอยู่ในทีมของบิว จะทำเช่นไร

ก. ไม่ไป เพราะมีผลเสียจะทำให้เรื่องราวลุกลามใหญ่โตทะเลาะกันไม่จบสิ้น (ได้ 2 คะแนน)

ข. อาจจะไปเพราะจะได้รู้แพ้รู้ชนะจบปัญหาทันที (ได้ 1 คะแนน)

ค. มันเป็นเรื่องของศักดิ์ศรีหยามกันไม่ได้ ต้องไป (ได้ 0 คะแนน)

ส่วนที่ 3 ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด เป็นข้อคำถามเชิง สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกับอารมณ์และความเครียด และมีตัวเลือกตอบตามสถานการณ์ มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ให้ 2 คะแนน แนวการตอบคำตอบเป็นไปในลักษณะข้อความเชิงบวก โดยหาเหตุผลด้านดี หรือข้อดีจากการกระทำดังกล่าวมาทำให้ตนเองรู้สึกสบายใจและรู้จักการให้อภัย กันพร้อมที่จะนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไข

ให้ 1 คะแนน แนวการตอบคำตอบเป็นไปในลักษณะข้อความเชิงบวก โดยหาเหตุผลด้านดี หรือข้อดีจากการกระทำดังกล่าวมาทำให้ตนเองรู้สึกสบายใจ แต่ไม่ได้ นำ ข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไข

ให้ 0 คะแนน แนวการตอบคำตอบเป็นไปในลักษณะที่ไม่พยายามที่จะ เข้าใจ แนวการตอบคำตอบเป็นไปในลักษณะข้อความเชิงลบ

ตัวอย่างเช่น

ข้อ (0) ขณะที่กำลังหยอกล้ออยู่กับเพื่อน บังเอิญพลาดตกโดนเพื่อนหัวแตก เพื่อนโมโหมาก นักเรียนจะอย่างไร

ก. รีบขอโทษเพื่อนว่าไม่ได้ตั้งใจ ทั้งคำพูดและสีหน้าท่าทาง (ได้ 2 คะแนน)

ข. ขอโทษแล้วบอกเพื่อนว่าที่หลังอย่าประมาท (ได้ 1 คะแนน)

ค. หัวเราะ แล้วพูดว่า ลูกผู้ชาย แค่นี้จึ๊ๆ (ได้ 0 คะแนน)

4.2.1.5 นำแบบแบบวัดทักษะทางสังคมเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบด้านเนื้อหาและด้านภาษา แก้ไขตามคำแนะนำในเรื่องของการใช้คำให้เหมาะสมกับวัย การตั้งชื่อตัวละครให้ทันสมัย น่าสนใจเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนสนใจเนื้อหา

4.2.1.6 นำแบบวัดทักษะทางสังคมที่แก้ไขตามคำแนะนำแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ (ชุดเดียวกับกับประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้) จำนวน 7 คน ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรง

ของเนื้อหา (Content Validity) โดยคำนวณเป็นค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบวัดทักษะทางสังคม เลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ในเรื่องข้อชัดเจนของข้อคำถาม และเนื้อหาของสถานการณ์บางข้อที่ไม่เหมาะสม

4.2.1.7 นำแบบวัดทักษะทางสังคมที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลพุทธโสธร โดยเป็นนักเรียนที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างทุกประการ จำนวน 100 คน เพื่อหาคุณภาพของแบบวัด

4.2.1.8 หาคุณภาพของแบบวัดทักษะทางสังคมรายข้อ หาค่าอำนาจจำแนกโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) โดยอาศัยค่าวิกฤติจากตารางของเพียร์สัน $df=98$ มีค่าวิกฤติเท่ากับ 0.1654 คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกสูงกว่าค่าวิกฤติ จำนวน 40 ข้อ

4.2.1.9 นำแบบวัดทักษะทางสังคมที่คัดเลือกไว้ในข้อ 8 มาหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach) ได้เท่ากับ 0.865 ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ จัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บข้อมูล

4.2.2 แบบประเมินทักษะทางสังคมท้ายหน่วยการเรียนรู้ เป็นแบบประเมินทักษะทางสังคม ประยุกต์ตามแบบประเมินทักษะชีวิต ของประวิต เอราวรรณ์ และนุชชานา เหลืองอังกูร (2544 : 91) แต่ละหน่วยการเรียนรู้มีจำนวน 20 ข้อ เป็น rating scale 4 ระดับ ให้นักเรียนประเมินตนเองหลังการจัดการเรียนรู้ในแต่ละหน่วย ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ พร้อมแผนการจัดการเรียนรู้ ผลการประเมินอยู่ในระดับเหมาะสมมากทั้ง 3 หน่วยการเรียนรู้

ตัวอย่าง

แบบประเมินทักษะทางสังคมด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพและการสื่อสาร
คำชี้แจง : ให้นักเรียนอ่านข้อความในแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างในแต่ละข้อที่เป็นคำตอบที่ตรงกับความคิดหรือการกระทำของนักเรียนมากที่สุด โดยใช้เกณฑ์ดังนี้

ที่	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงเล็กน้อย	ไม่จริงเลย
0	ฉันคิดว่าบางครั้งการพูดล้อเลียนเพื่อนก็เป็น การสร้างบรรยากาศที่ดี				
00	ฉันไม่ค่อยยอมใคร ใครด่ามาอย่างไรฉันด่ากลับ อย่างนั้น ไม่ยอมมถูกด่าฟรี				
000	ฉันสามารถใช้คำพูดและแสดงกริยาท่าทางที่เป็น มิตร กับบุคคลที่ไม่คุ้นเคย				

แบบประเมินทักษะทางสังคมด้านการตัดสินใจและแก้ปัญหา

คำชี้แจง : ให้นักเรียนอ่านข้อความในแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างในแต่ละข้อที่เป็นคำตอบที่ตรงกับความคิดหรือการกระทำของนักเรียนมากที่สุด

ที่	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงเล็กน้อย	ไม่จริงเลย
0	ฉันเข้าใจดีว่าชีวิตทุกคนต้องมีปัญหา ปัญหาเกิดขึ้นกับใครคนนั้นต้องเป็นคนแก้				
00	ถ้าเกิดถ้าปัญหาขึ้นกับตัวฉันเอง ฉันสามารถแก้ไขปัญหาได้				
000	เมื่อเกิดปัญหาขึ้น อย่างแรกที่ฉันจะทำคือค้นหาสาเหตุของปัญหาได้ที่เกิดขึ้น				

แบบประเมินทักษะทางสังคมด้านการจัดการอารมณ์และความเครียด

คำชี้แจง : ให้นักเรียนอ่านข้อความในแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างในแต่ละข้อที่เป็นคำตอบที่ตรงกับความคิดหรือการกระทำของนักเรียนมากที่สุด โดยใช้เกณฑ์ดังนี้

ที่	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงเล็กน้อย	ไม่จริงเลย
0	ถ้ามีเรื่องขัดแย้งกับเพื่อนฉันรู้ตัวเองดีว่าตนเองกำลังโกรธ สามารถบอกลักษณะอาการได้				
00	เมื่อโดนเพื่อนล้อ ฉันรู้ตัวเองว่ากำลังอารมณ์เสีย และรู้ว่าควรทำอย่างไร				
000	เมื่อฉันอารมณ์ไม่ดี ฉันคิดว่าตนเองสามารถควบคุมอารมณ์ได้				

4.2.3 แบบประเมินพฤติกรรมกลุ่มและแบบประเมินผลงาน เป็น rating scale 4 ระดับ สำหรับครูใช้ในการประเมินพฤติกรรมนักเรียนระหว่างเรียนโดยการสังเกตการทำกิจกรรม และแบบประเมินผลงานสำหรับครูประเมินการบันทึกอนุทิน เพื่อประเมินการนำไปใช้ของนักเรียน ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ พร้อมแผนการจัดการเรียนรู้

ตัวอย่าง

แบบประเมินการบันทึกอนุทิน (แผนการจัดการกิจกรรมที่.....)

คำชี้แจง : สำหรับครูประเมินอนุทินบันทึกการเรียนรู้นักเรียนแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับคุณภาพของผลงานนักเรียน

ที่	ชื่อ-สกุล	รายการที่ประเมิน																				รวม (20)		
		บันทึกสิ่งที่ได้ เรียนรู้ได้ตรง ประเด็น				บันทึกการนำทักษะทางสังคมไปใช้ในชีวิตประจำวัน																		
						มีความคิด ริเริ่ม สร้างสรรค์				สอดคล้องกับ ทักษะทาง สังคมที่ เรียนรู้				เหมาะสมกับ บริบทของ นักเรียน				เป็น ประโยชน์ต่อ ตนเอง และผู้อื่น						
		4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1			
1																								
2																								
3																								
4																								
5																								
6																								

4.3 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้
หลังการเรียนรู้ มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

4.3.1 ศึกษาวิธีสร้างแบบสอบถามในเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.3.2 ศึกษาองค์ประกอบต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ จุดประสงค์
การเรียนรู้ สารการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ บทบาทผู้สอน บทบาทผู้เรียนและการวัด
และประเมินผลแล้วสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน ให้ครอบคลุมองค์ประกอบเกี่ยวกับ
การจัดการเรียนรู้ทั้งหมด แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ได้แก่
มากที่สุดมาก น้อย น้อยที่สุด โดยเป็นข้อความเกี่ยวกับความเหมาะสมของกระบวนการจัดการ
เรียนรู้ เอกสารประกอบการเรียนรู้ บรรยากาศทั่วไป โดยนักเรียนเลือกตอบตามความรู้สึกของตนเอง
อย่างแท้จริง

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด ให้ผู้ตอบเขียนวิจารณ์และเสนอแนะ
เพิ่มเติม

4.3.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อ
ตรวจสอบด้านเนื้อหาและด้านภาษา แก้ไขตามคำแนะนำในเรื่องของข้อความควรแยกเป็นหมวดหมู่ให้
ชัดเจนว่าจะถามเรื่องอะไร

4.3.4 นำแบบแบบสอบถามที่แก้ไขตามคำแนะนำแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน
7 คน (ชุดเดิม) ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) เพื่อตรวจสอบ
ความเที่ยงตรงของเนื้อหาและภาษา ได้ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมเท่ากับ 4.26 อยู่ในระดับมาก

4.3.5 นำไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง (Tyr Out) จำนวน 31 คน หาค่าอำนาจ
จำแนกโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item Total
Correlation) โดยอาศัยค่าวิกฤติจากตารางของเพียร์สัน $df=29$ มีค่าวิกฤติเท่ากับ 0.301 พบว่า
แบบสอบถามมีอำนาจจำแนก เกินกว่าค่าวิกฤติทุกข้อ และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .833 ปรับปรุง

แก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญในเรื่องการใช้ถ้อยคำให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก เพื่อให้เด็กทำความเข้าใจง่าย ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มทดลอง

4.4 แบบสอบถามความคิดเห็นของครูต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

4.4.1 ศึกษาวิธีสร้างแบบสอบถามในเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.4.2 ศึกษาองค์ประกอบต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ จุดประสงค์การเรียนรู้ สารการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ บทบาทผู้สอน บทบาทผู้เรียนและการวัดและประเมินผลแล้วสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของครู ให้ครอบคลุมองค์ประกอบเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก น้อย น้อยที่สุด โดยเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความเหมาะสมของกระบวนการจัดการเรียนรู้ ครอบคลุม ทั้ง 6 องค์ประกอบ โดยครูเลือกตอบตามความรู้สึกของตนเองอย่างแท้จริง

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด ให้ผู้ตอบเขียนวิจารณ์และเสนอแนะเพิ่มเติม

4.4.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบด้านเนื้อหาและด้านภาษา แก้ไขตามคำแนะนำ

4.4.4 นำแบบแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามคำแนะนำแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน (ชุดเดียวกับที่ประเมินแบบวัดทักษะทางสังคม) ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและภาษาได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 อยู่ในระดับมาก

4.4.5 ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ในเรื่องข้อคำถามควรถามให้ครอบคลุมทุกองค์ประกอบมีความชัดเจนอ่านแล้วเข้าใจตรงกันก่อนนำไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีการดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ดำเนินการแจกแบบสอบถามกับครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 จำนวน 146 คน โดยกำหนดระยะเวลาในการเก็บแบบสอบถามคืนภายใน 7 วัน คัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์ ได้ 146 ฉบับ

2. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สังเคราะห์โครงสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ สัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) ผู้เชี่ยวชาญเพื่อพัฒนาปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ พร้อมสร้างเครื่องมือการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ และสร้างเครื่องมือประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ แบบวัดและแบบประเมินต่างๆ

3. นำเครื่องมือที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) โดยผู้วิจัยเพื่อหาคุณภาพและศึกษาประสิทธิภาพ โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 3.1 จัดเตรียมเครื่องมือประกอบรูปแบบการเรียนรู้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ คู่มือครู และเครื่องมือประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการเรียนรู้
- 3.2 ดำเนินการทดลอง กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านจิก จำนวน 31 คน โดยจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จำนวน 20 ชั่วโมง
- 3.3 สอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หลังเรียนรู้ ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น
- 3.4 หาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ หาคุณภาพของเครื่องมือ ปรับปรุงในส่วนที่บกพร่อง เพื่อนำไปให้ครูผู้ร่วมวิจัยทดลองยืนยันประสิทธิภาพ
4. นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้เพื่อศึกษาประสิทธิภาพ โดยครู ผู้ช่วยวิจัยจำนวน 18 คน เป็นครูผู้จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (แนะแนว) ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยทุกคนได้รับการประชุมชี้แจงวิธีการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้จนเข้าใจ ทุกห้องเรียนมีแบบแผนการทดลอง ดังตาราง 14

ตาราง 14 แบบแผนการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

กลุ่ม	Pretest	Treatment	Post-test
ทดลอง	T ₁	X	T ₂

- T₁ แทน การทดสอบก่อนเรียน
 X แทน รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น
 T₂ แทน การทดสอบหลังเรียน

5. ประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นกับครูและนักเรียนที่ได้ทดลองใช้รูปแบบทั้ง 18 ห้อง

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การจัดกระทำกับข้อมูล มีดังนี้

1.1 กรณีแบบสอบถาม กรณีข้อมูลเชิงปริมาณ ได้นำเข้าข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป คอมพิวเตอร์สำหรับการประมวลผลหรือการจัดการข้อมูล เพื่อตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นด้วยการพิจารณาค่าของข้อมูลที่ผิดปกติ ข้อมูลที่สูญหายไป ในขณะที่ป้อนข้อมูล แล้วทำการแก้ไข

1.2 กรณีแบบสัมภาษณ์ และข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด ข้อมูลส่วนใหญ่ เป็นเชิงคุณภาพ ได้ทำการประมวลผลด้วยการจัดหมวดหมู่ ดีความและสร้างข้อสรุป ตามวัตถุประสงค์ การวิจัยในแต่ละระยะที่ศึกษา

2. การวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

2.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ เพื่อให้ได้สภาพ

ปัญหาและความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม ของครูผู้สอน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

2.1 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น จากการถอดเทป ติความ และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลการสัมภาษณ์

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้
คู่มือครูแผนการจัดการเรียนรู้ แบบสัมภาษณ์ จากแบบประเมิน ซึ่งเป็นมาตราส่วนประมาณค่า
5 ระดับ มาแปลงเป็นคะแนน ดังนี้

เหมาะสมมากที่สุด	ให้คะแนนเท่ากับ 5 คะแนน
เหมาะสมมาก	ให้คะแนนเท่ากับ 4 คะแนน
เหมาะสมปานกลาง	ให้คะแนนเท่ากับ 3 คะแนน
เหมาะสมน้อย	ให้คะแนนเท่ากับ 2 คะแนน
เหมาะสมน้อยที่สุด	ให้คะแนนเท่ากับ 1 คะแนน

จากนั้นนำค่าคะแนนที่ได้ไปหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้เกณฑ์
การแปลความหมาย ดังนี้ (สุนทร โคตรบรรเทา. 2551 : 78-79)

ค่าเฉลี่ยคะแนน 4.51 – 5.00	หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยคะแนน 3.51 – 4.50	หมายถึง เหมาะสมมาก
ค่าเฉลี่ยคะแนน 2.51 – 3.50	หมายถึง เหมาะสมปานกลาง
ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.51 – 2.50	หมายถึง เหมาะสมน้อย
ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.00 – 1.50	หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

2.3 วิเคราะห์ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity)
เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและภาษา โดยคำนวณเป็นค่าดัชนีความสอดคล้อง
ของแบบสอบถาม แบบวัดทักษะทางสังคม โดยใช้ค่าเฉลี่ย

3. วิเคราะห์ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นตามเกณฑ์ 80/80
ที่กำหนดไว้ โดยใช้ค่าเฉลี่ยร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะทางสังคมของนักเรียนที่เรียนโดยใช้รูปแบบ
การจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติทดสอบ t-test
(Dependent Samples)

5. คำนวณหาร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบสอบถาม
ความคิดเห็นของนักเรียนและครู หลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ระดับความ
คิดเห็นออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้ (รังสรรค์ โฉมยา. 2549 : 145 -149)

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.00	หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49	หมายถึง เห็นด้วยมาก
ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49	หมายถึง เห็นด้วยน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49	หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐานประกอบด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.(Standard Deviation)

1.1 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ประกอบด้วย

1.2 การหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Validity) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence) (คณะอาจารย์ภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2553 : 104)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ แทน ผลรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2. หาค่าอำนาจจำแนกโดยใช้วิธีหาความสัมพันธ์ (r_{xy}) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) โดยอาศัยหลักที่ว่าคะแนนของข้อคำถามแต่ละข้อในแบบวัดหรือแบบสอบถาม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคะแนนรายข้อฉบับ การคำนวณใช้สูตรสหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (r_{xy}) (คณะอาจารย์ภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2553 : 98) ดังนี้

$$r_{xy} = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ N แทน จำนวนคนในกลุ่ม

X แทน คะแนนรวมของข้อคำถาม

Y แทน ค่าคะแนนรายข้อของคำถาม

3. การหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach) ซึ่งมีสูตรในการคำนวณ (คณะอาจารย์ภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2553 : 101) คือ

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ α = สัมประสิทธิ์ ความเชื่อมั่น
 n = จำนวนข้อคำถาม
 S_i^2 = ความแปรปรวนของคะแนนเป็นรายข้อ
 S_i^2 = ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับ

4. การหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ประสิทธิภาพของสื่อการสอนหรือนวัตกรรมทางการศึกษา (E_1/ E_2) (คณะอาจารย์ภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2553 : 113) โดยใช้สูตรดังนี้

$$E_1 = \frac{\frac{EX}{N}}{A} \times 100$$

เมื่อ E_1 แทน ประสิทธิภาพของกระบวนการ
 ΣX แทน ผลรวมของคะแนนทุกส่วน
 N แทน จำนวนผู้เรียน
 A แทน คะแนนเต็มของทั้งหมด

$$E_2 = \frac{\frac{EY}{N}}{B} \times 100$$

เมื่อ E_2 แทน ประสิทธิภาพของผลลัพธ์
 ΣY แทน ผลรวมของคะแนนจากแบบทดสอบ/แบบวัด
 N แทน จำนวนผู้เรียน
 A แทน คะแนนเต็มของแบบทดสอบ/แบบวัด

5. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน

เปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดทักษะทางสังคมของนักเรียนก่อนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สูตร t-test (Dependent Sample) (รัตนะ บัวสนธ์. 2554 : 109)

$$t = \frac{\Sigma D}{\sqrt{\frac{n \Sigma D^2 - (\Sigma D)^2}{n-1}}}, \text{ df} = n - 1$$

เมื่อ t แทน ค่าสถิติที่
 D แทน ผลต่างระหว่างข้อมูลแต่ละคู่
 D^2 แทน กำลังสองของผลต่างระหว่างข้อมูลแต่ละคู่
 n แทน จำนวนคู่ของข้อมูล (หรือจำนวนคน)
 df แทน องศา หรือชั้นความเป็นอิสระ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R and D) มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา 2) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา 3) ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4) เปรียบเทียบทักษะทางสังคมระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และ 5) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนและครูหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้แบ่งผลการศึกษาเป็น 4 ระยะ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมแบ่งได้เป็น 4 ตอน ตามระยะการศึกษา ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้ นำเสนอผลการศึกษาริบทพื้นฐาน สภาพปัญหาและความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสำรวจความต้องการของครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งสอดคล้องกับความมุ่งหมายของงานวิจัยข้อที่ 1

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ นำเสนอผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 ผลการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง แล้วสังเคราะห์เป็นโครงร่างของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ขั้นที่ 2 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้เชี่ยวชาญเพื่อพัฒนาปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 3 ผลการหาคุณภาพเครื่องมือประกอบการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ และขั้นที่ 4 ผลการทดลองเพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องมือประกอบการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัยข้อที่ 2

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ นำเสนอผลการหาประสิทธิภาพและผลการเปรียบเทียบทักษะทางสังคมก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายข้อที่ 3 และ 4

ตอนที่ 4 ผลการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ นำเสนอผลการสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนและครูที่ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยการใช้แบบสอบถาม ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวิจัย ข้อที่ 5

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาปัญหาและความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ศึกษาริบทพื้นฐาน สภาพปัญหาและความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสำรวจความต้องการของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 4 โดยใช้แบบสอบถาม โดยผลการศึกษารายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาเปรียบเทียบพื้นฐาน

ในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาสภาพปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนในสังคมไทย ปัจจุบันและแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จากเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าในสังคมปัจจุบันมีปัญหาเกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนมากมาย เช่น ผลการสำรวจสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนประจำปี 2553-2554 โดยกำหนดพื้นที่กลุ่มตัวอย่าง 17 จังหวัด มีขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำจังหวัดละ 1,000 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 18,269 คน พบว่าเด็กไม่ได้อยู่กับพ่อแม่เฉลี่ยร้อยละ 35.3 มีเด็กเคยเห็นการเสพยาเสพติดในสถานศึกษาเป็นครั้งคราวถึงประจำ เฉลี่ยร้อยละ 22.9 มีเด็กดื่มเหล้า เบียร์ ไวน์ เป็นครั้งคราวถึงประจำเฉลี่ยร้อยละ 31.1 สูบบุหรี่เป็นครั้งคราวถึงประจำเฉลี่ยร้อยละ 19.6 มีโอกาสดูสื่อลามกเป็นครั้งคราวถึงประจำเฉลี่ยร้อยละ 31.6 เข้าอินเทอร์เน็ตเพื่อเล่น facebook Twitter หรือเว็บไซต์เครือข่ายทางสังคมอื่นๆเป็นประจำ ถึงร้อยละ 48.0 เล่นเกมออนไลน์หรือเกมคอมพิวเตอร์เป็นประจำ เฉลี่ยร้อยละ 43.7 (สถาบันรามจิต. 2555 : 172-183) และจากผลการวิจัยเชิงสำรวจของสำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ร่วมกับสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทยกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่องเสียงสะท้อนของเด็กและเยาวชนต่อผู้ใหญ่ในสังคมเนื่องในวันเยาวชนแห่งชาติ กรณีศึกษาตัวอย่างเป็นผู้นำเด็กและเยาวชน 77 จังหวัดทั่วประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 1,355 ตัวอย่าง พบว่าปัญหาที่เด็กและเยาวชนที่รู้สึกกังวลอันดับแรก คือปัญหายาเสพติด ร้อยละ 83.7 อันดับสองเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการมีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 72.1 อันดับสามได้แก่คุณภาพการศึกษา ร้อยละ 69.4 และปัญหาที่รองลงมาคือ ความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ปัญหาครอบครัว การใช้เทคโนโลยี Social Network อาทิ line face book twitter ตามลำดับ (ไทยรัฐ. 2556 : เว็บไซต์) ซึ่งปัญหาเหล่านี้ในวันจะเพิ่มความรุนแรงและขยายวงกว้างออกไปเรื่อยๆ ดังการประมวลสถานการณ์เด็กไทยบนเส้นทางเสี่ยงจากหลายแห่งข้อมูลของทีมีวิจัยโครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัดในรอบหลายปี พบปรากฏการณ์ปัญหาร่วมที่นำวิตกนั้นคือปรากฏการณ์พฤติกรรมเด็กไทยมีชีวิตเสี่ยงสี่ขาทำหาย “สี่ขา : เสพ-แสบ-เสี่ยง-เซ็กซี่” (อมรวิชัย นาคทรพรพ. 2554 : เว็บไซต์) เด็กไทยมีแนวโน้มที่จะถูกโครงสร้างทางสังคมที่เต็มไปด้วยปัญหาเหล่านี้ทำลายมากยิ่งขึ้น

ทักษะทางสังคม เป็นความสามารถของบุคคลในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถปรับตัวให้มีพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสมในการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ รอบตัว ในสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต โดยมีเอกสารและงานวิจัยหลายชิ้นได้เสนอวิธีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาสังคมหรือทักษะชีวิต และวิเคราะห์องค์ประกอบของทักษะทางสังคม (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. 2542 ; นพวรรณ วงศ์วิชัยวัฒน์. 2547 ; สัมฤทธิ์ สันต. 2547 ; สกล วรเจริญศรี. 2550 ; ปิยะพงษ์ ไสยโสภณ. 2550 ; ศศิรินทร์ ศิริธาดากุลพัฒน์. 2551 ; สุพจน์ วิทลัสวดี. 2552 ; ปิยาภรณ์ พุ่มแก้ว. 2555) ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์ตัวบ่งชี้เพื่อใช้ในการสอบถามความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ใน 3 ด้านดังนี้

ด้านทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร

1. สามารถใช้คำพูด ภาษาท่าทาง เพื่อแสดงความรู้สึกนึกคิดของตน ได้อย่างเหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ รวมถึงรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่าย
2. สามารถปฏิเสธ ต่อรอง และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์ที่เสี่ยง

3. สามารถปฏิบัติตนหรือวางตัวให้คนรอบข้างยอมรับ รู้จักหักทักโดยใช้คำพูดหรือภาษาท่าทางที่สุภาพ

ด้านทักษะการตัดสินใจ และแก้ปัญหา

1. สามารถแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่รับรู้ปัญหา หาสาเหตุของปัญหา วางแผนแก้ปัญหา และลงมือแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม

2. สามารถวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือก ประเมินและตัดสินใจเลือกทางเลือกได้เหมาะสมกับสถานการณ์

3. สามารถเลือกใช้วิธีแก้ปัญหาที่คุ้มค่า ยืดหยุ่นและมีสติ นำประโยชน์มาสู่ทุกฝ่าย

ด้านทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด

1. สามารถประเมิน และรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเองและบุคคลรอบข้าง

2. สามารถควบคุมอารมณ์ และเลือกใช้วิธีจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม

3. สามารถรู้สาเหตุ และวิธีผ่อนคลายความเครียดและเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสม

2. ผลการศึกษาเชิงสำรวจ จากการสำรวจความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษามีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเมื่อจำแนกรายด้านปรากฏผลดังตาราง 15

ตาราง 15 จำนวนและร้อยละข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	46	31.51
- หญิง	100	68.49
2. อายุ		
- น้อยกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี	30	20.55
- ระหว่าง 31 - 40 ปี	49	33.56
- ระหว่าง 41 - 50 ปี	35	23.97
- 51 ปีขึ้นไป	32	21.92
3. วุฒิการศึกษา		
- ปริญญาตรี	110	75.34
- ปริญญาโท	36	24.66
- ปริญญาเอก	0	0

ตาราง 15 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
4. วิทยฐานะ		
- ไม่มี	49	33.56
- ชำนาญการ	51	34.93
- ชำนาญการพิเศษ	46	31.51
5. ประสบการณ์ในการสอน		
- น้อยกว่า 5 ปี	56	38.36
- ตั้งแต่ 5 – 10 ปี	55	37.67
- ตั้งแต่ 11 – 15 ปี	14	9.59
- มากกว่า 15 ปี	21	14.38

จากตาราง 15 ผลการศึกษาเชิงสำรวจเพื่อศึกษาบริบทพื้นฐาน สภาพปัญหาและความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้านข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล พบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 68.49) อายุ 31- 40 ปี (ร้อยละ 33.56) การศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 75.34) วิทยฐานะชำนาญการ (ร้อยละ 34.93) ด้านประสบการณ์การสอน เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ น้อยกว่า 5 ปี ตั้งแต่ 5-10 ปี มากกว่า 15 ปี และตั้งแต่ 11-15 ปี

2.2 ผลการศึกษาหาสภาพปัญหาและความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตาราง 16

ตาราง 16 สภาพปัญหาและความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ที่	สภาพการณ์ปัญหาของเด็กและเยาวชนที่ควรนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	จำนวนคนที่เลือก	ร้อยละ
1	การสูบบุหรี่	100	68.49
2	การดื่มเหล้าและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	111	76.03
3	การเที่ยวกลางคืน	37	25.34
4	การพนัน	68	46.58
5	การใช้ยาเสพติด	115	78.77
6	พฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม	89	60.96

ตาราง 16 (ต่อ)

ที่	สภาวการณ์ปัญหาของเด็กและเยาวชนที่ควรนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	จำนวนคนที่เลือก	ร้อยละ
7	ทะเลาะวิวาท (ความรุนแรง ก้าวร้าว)	110	75.34
8	เครียด (ซึมเศร้า คิดฆ่าตัวตาย)	20	13.70
9	วัตถุนิยม (ใช้ของแพง ฟุ่มเฟือย)	61	41.78
10	ภัยจากอินเทอร์เน็ต (แชทออนไลน์ เกมออนไลน์)	105	71.92
11	สื่อลามก (คลิปโป๊ การ์ตูนโป๊ ซีดีโป๊)	92	63.01
12	การคบเพื่อน (มั่วสุม ชิงมอเตอร์ไซด์)	86	58.90
13	พฤติกรรมเลียนแบบ	77	52.74

จากตาราง 16 พบว่า สภาวการณ์ปัญหาของเด็กและเยาวชนที่ควรนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจากความคิดเห็นของครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มากกว่าร้อยละ 60 เรียงจากมากไปหาน้อย คือ ยาเสพติดคิดเป็นร้อยละ 78.77 รองลงมาเป็นการดื่มเหล้าและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คิดเป็นร้อยละ 76.03 การทะเลาะวิวาท คิดเป็นร้อยละ 75.34 ภัยจากอินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 71.92 การสูบบุหรี่คิดเป็นร้อยละ 68.49 สื่อลามกคิดเป็นร้อยละ 63.01 และพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 60.96 ส่วนด้านอื่นๆ ต่ำกว่าร้อยละ 60 คือ การคบเพื่อน พฤติกรรมเลียนแบบ การพนัน วัตถุนิยม (ใช้ของแพง ฟุ่มเฟือย) การเที่ยวกลางคืน และความเครียด (ซึมเศร้า คิดฆ่าตัวตาย) ผู้วิจัยได้คัดเลือกปัญหาของเด็กและเยาวชนในข้อที่มีค่าเกินร้อยละ 60 ได้แก่ การสูบบุหรี่ การดื่มเหล้าและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การใช้ยาเสพติด พฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม ทะเลาะวิวาท ภัยจากอินเทอร์เน็ต สื่อลามก มาออกแบบจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมเพื่อป้องกันปัญหานั้นๆ

2.3 ผลการศึกษาความต้องการเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในแต่ละด้านรายตัวบ่งชี้ ปรากฏดังตาราง 17

ตาราง 17 ความต้องการเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในแต่ละด้าน
รายตัวบ่งชี้ โดยการเรียงลำดับตามความคิดเห็นของครูผู้สอน เป็นดังนี้

ทักษะทางสังคม/พฤติกรรมบ่งชี้	อันดับที่เลือก (ร้อยละ)		
	1	2	3
<u>ด้านทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร</u>			
14. สามารถใช้คำพูด ภาษาท่าทาง เพื่อแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนเองได้อย่างเหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ รวมถึงรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่าย	52.74	34.25	13.01
15. สามารถปฏิเสธ ต่อรอง และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์ที่เสี่ยง	12.33	17.12	70.55
16. สามารถปฏิบัติตนหรือวางตัวให้คนรอบข้างยอมรับ รู้จักหักทลาย โดยใช้คำพูดหรือภาษาท่าทางที่สุภาพ	34.93	48.63	16.44
รวม	100	100	100
<u>ด้านทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร</u>			
14. สามารถใช้คำพูด ภาษาท่าทาง เพื่อแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนเองได้อย่างเหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ รวมถึงรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่าย	52.74	34.25	13.01
15. สามารถปฏิเสธ ต่อรอง และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์ที่เสี่ยง	12.33	17.12	70.55
16. สามารถปฏิบัติตนหรือวางตัวให้คนรอบข้างยอมรับ รู้จักหักทลาย โดยใช้คำพูดหรือภาษาท่าทางที่สุภาพ	34.93	48.63	16.44
รวม	100	100	100
<u>ด้านทักษะการตัดสินใจ และแก้ปัญหา</u>			
17. สามารถแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่รับรู้ปัญหา หาสาเหตุของปัญหา วางแผนแก้ปัญหา และลงมือแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม	47.26	31.51	21.23
18. สามารถวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือก ประเมินและตัดสินใจเลือกทางเลือกได้เหมาะสมกับสถานการณ์	36.99	39.72	23.29
19. สามารถเลือกใช้วิธีแก้ปัญหาที่คุ้มค่า ยืดหยุ่นและมีสื่อนำประโยชน์มาสู่ทุกฝ่าย	15.75	28.77	55.48
รวม	100	100	100

ตาราง 17 (ต่อ)

ทักษะทางสังคม/พฤติกรรมบ่งชี้	อันดับที่เลือก (ร้อยละ)		
	1	2	3
<u>ด้านทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด</u>			
20. สามารถประเมิน และรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเองและบุคคลรอบข้าง	17.12	21.23	61.64
21. สามารถควบคุมอารมณ์ และเลือกใช้วิธีจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม	56.16	32.88	10.96
22. สามารถรู้สาเหตุ และวิธีผ่อนคลายความเครียดและเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสม	26.71	45.89	27.40
รวม	100	100	100
<u>การให้น้ำหนักความสำคัญในการเสริมสร้างทักษะทางสังคม</u>			
23. ด้านทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร	41.10	27.39	31.51
24. ด้านทักษะการตัดสินใจ และแก้ปัญหา	36.30	39.73	23.97
25. ด้านทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด	22.60	32.88	44.52
รวม	100	100	100

จากตาราง 17 ความต้องการเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของครูผู้สอนในแต่ละด้านรายตัวบ่งชี้ พบว่า

1. ด้านทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร ตัวบ่งชี้ที่ครูต้องการเสริมสร้างให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มากที่สุด โดยการเลือกเป็นอันดับ 1 ถึงร้อยละ 52.74 คือ สามารถใช้คำพูด ภาษาท่าทาง เพื่อแสดงความรู้สึกนึกคิดของตน ได้อย่างเหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ รวมถึงรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่าย รองลงมาคือ สามารถปฏิบัติตนหรือวางตัวให้คนรอบข้างยอมรับ รู้จักหักทลายโดยใช้คำพูดหรือภาษาท่าทางที่สุภาพ เลือกเป็นอันดับ 1 ร้อยละ 34.93 และ สามารถปฏิเสธ ต่อรอง และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์ที่เสี่ยงเลือกเป็นอันดับ 1 ร้อยละ 12.33

2. ด้านทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ตัวบ่งชี้ที่ครูต้องการเสริมสร้างให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มากที่สุด โดยการเลือกเป็นอันดับ 1 ถึงร้อยละ 47.26 คือ สามารถแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่รับรู้ปัญหา หาสาเหตุของปัญหา วางแผนแก้ปัญหา และลงมือแก้ปัญหอย่างเหมาะสม รองลงมา คือ สามารถวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือก ประเมินและตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสมกับสถานการณ์ เลือกเป็นอันดับ 1 ร้อยละ 36.99 และสามารถเลือกใช้วิธีแก้ปัญหาที่คุ้มค่า ยืดหยุ่นและมีสติ นำประโยชน์มาสู่ทุกฝ่าย โดยเลือกเป็นอันดับ 1 ร้อยละ 15.75

3. ด้านทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ตัวบ่งชี้ที่ครูต้องการเสริมสร้างให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มากที่สุด โดยการเลือกเป็นอันดับ 1 ถึงร้อยละ 56.16 คือ สามารถควบคุมอารมณ์ เลือกใช้วิธีจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม รองลงมา คือ สามารถรู้สาเหตุและวิธีผ่อนคลายความเครียด และเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสม โดยเลือกเป็นอันดับ 1 ร้อยละ 26.71 และ สามารถประเมินและรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเองและบุคคลรอบข้าง มีผู้เลือกเป็นอันดับ 1 ร้อยละ 17.12

4. การให้น้ำหนักความสำคัญในการเสริมสร้างทักษะทางสังคมทั้ง 3 คู่ พบว่าด้านที่ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต้องการให้จัดกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุดคือ ด้านทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร โดยมีครูเลือกเป็นอันดับ 1 ถึงร้อยละ 41.10 รองลงมาคือด้านทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา และด้านทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ตามลำดับ จึงสามารถนำไปออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยกำหนดค่าน้ำหนักของกิจกรรมตามความต้องการของครูผู้สอนในแต่ละด้านตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลตั้งแต่ข้อ 1-4 ผู้วิจัยได้นำมากำหนดน้ำหนักจำนวนชั่วโมง ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ดังนี้ ด้านทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารจำนวน 8 ชั่วโมง ด้านทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหาจำนวน 7 ชั่วโมง และด้านทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียดจัดกิจกรรม 5 ชั่วโมง โดยในแต่ละด้านจะให้ความสำคัญในการจัดกิจกรรมตามตัวบ่งชี้ที่ครูจัดลำดับความสำคัญ นอกจากนี้ยังนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลไปใช้ในการกำหนดอัตราส่วนของแบบวัดทักษะทางสังคมในแต่ละด้าน เพื่อให้เกิดความสมดุลอีกด้วย

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีการดำเนินการโดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง แล้วสังเคราะห์เป็นโครงร่างของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ขั้นที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญเพื่อพัฒนาปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 3 การหาคุณภาพเครื่องมือประกอบการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ และขั้นที่ 4 การทดลองเพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องมือประกอบการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยแต่ละขั้นมีผลการดำเนินงานเป็นดังนี้

ขั้นที่ 1 ผลการศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง สังเคราะห์เป็นโครงร่างของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา มี 6 องค์ประกอบ คือ 1) แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน 2) วัตถุประสงค์ 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ (Syntax) 4) หลักของการปฏิสัมพันธ์ (Social System) 5) หลักการตอบสนอง (Principle of Reaction) และ 6) ระบบสนับสนุนการเรียนรู้ (Support System) โดยองค์ประกอบที่ 3 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ (Syntax) มี 6 ขั้นตอน คือ

1. Build Awareness : B = สร้างความตระหนัก เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนตระหนักในโทษและพิษภัยของปัญหาต่างๆ ที่เป็นเรื่องใกล้ตัวเรื่องร้ายแรงและกระทบต่อตนเองและสังคม เช่น ยาเสพติด เหล้า บุหรี่ การทะเลาะวิวาท เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของเรื่องที่จะเรียนต่อไป

2. Enhance the Experience : E = เพิ่มประสบการณ์ เป็นการทบทวน ประสบการณ์เดิมที่นักเรียนเคยประสบต่อสิ่งนั้นๆ แล้ว เพิ่มประสบการณ์ใหม่เพื่อขยายความคิดของ นักเรียนให้กว้างยิ่งขึ้น โดยการนำเสนอสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ กระตุ้นให้นักเรียน คิดแก้ปัญหาตามสถานการณ์ที่กำหนด

3. Knowledge Exchange : K = แลกเปลี่ยนเรียนรู้ กิจกรรมที่สำคัญคือ นักเรียนถกเถียง แลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาของแต่ละคน เสนอวิธีแก้ปัญหาที่หลากหลาย เพื่อขยายผลเป็นคำตอบของกลุ่ม และกำหนดสถานการณ์จำลองเกี่ยวเพื่อปัญหานั้นๆ

4. Experiment to Practice : E = ทดลองฝึกปฏิบัติ เป็นการนำเสนอ สถานการณ์จำลองเกี่ยวกับปัญหานั้นๆ โดยการฝึกปฏิบัติหรือแสดงนิทรรศการ หรือป้ายนิเทศ

5. Concept Conclusion : C = สรุปความคิดรวบยอด เป็นการสรุปความคิด รวบยอด เป็นขั้นครูและนักเรียนสรุปความเข้าใจ เช่น ทักษะการปฏิเสธ ตรงตามที่นักเรียนเข้าใจ หรือไม่ สรุปทั้งความรู้จากใบงานและความรู้ที่นักเรียนช่วยกันคิดขึ้น

6. Application of the Concept : A = ประยุกต์ใช้ เป็นการประยุกต์แนวคิด แก้ไขปัญหาในสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป หรือคิดบทสนทนาที่ขาดไปในสถานการณ์ใกล้เคียง เพื่อฝึก ปฏิบัติซ้ำ

ขั้นที่ 2 สัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) ผู้เชี่ยวชาญเพื่อปรับปรุงพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์ที่สำคัญ 8 ประเด็น จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับ องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญควรนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนา ทักษะทางสังคม รวมทั้งวิธีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสม เพื่อนำไปสร้างเครื่องมือประกอบรูปแบบ การจัดการเรียนรู้ในขั้นต่อไป โดยผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ในครั้งนี้ มีจำนวน 9 คน คุณสมบัติที่กำหนดคือเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยผู้ที่มีผลงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการ เรียนรู้หรือเป็นผู้ที่มีผลงานในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมหรือทักษะชีวิต ผลการ สัมภาษณ์สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ทฤษฎีพื้นฐานที่ควรนำมาประยุกต์ใช้ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้เชี่ยวชาญส่วนมากมีความเห็น ว่าควรใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา (Albert Bandura) และทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึม (Constructivism) เป็นหลัก โดยให้ความเห็นว่า การเรียนรู้ทักษะทางสังคมต้องเกิดจากการเห็น แบบอย่างที่ดี เกิดความประทับใจและเกิดการเลียนแบบพฤติกรรม ผ่านการการสังเกตและการ เลียนแบบจากตัวแบบ โดยครูควรเป็นตัวแบบที่ดี และเรียนรู้โดยตนเองและผ่านการปฏิสัมพันธ์ กับเพื่อน ตามแนวคิดของ Piaget และ Vygotsky นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีมนุษยนิยมหรือบุคลิกภาพ ของ Carl R. Rogers ทฤษฎีการเสริมแรง (ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบโอเพอร์แรนต์ ของ Skinner) โดยให้หลักการว่าการจะเลือกใช้ทฤษฎีใด แล้วแต่การทบทวนเอกสารของผู้วิจัย แต่สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ให้หาจุดเด่นของแต่ละทฤษฎี แล้ววิเคราะห์ว่าแต่ละขั้นของรูปแบบการจัดการ เรียนรู้ใช้จุดเด่นใดของทฤษฎี หรือแต่ละจุดเด่นของทฤษฎีนำไปใช้ในขั้นใดของรูปแบบการจัดการ เรียนรู้ ไม่ควรใช้ทฤษฎีมากเกินไปเพราะจะทำให้สับสน หรือถ้าจะใช้มากให้จัดหมวดหมู่ให้ชัดเจน ดังข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ดังนี้

“...ควรใช้ทฤษฎีการเรียนรู้การเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura เพราะการเรียนรู้ทักษะทางสังคมต้องเกิดจากการเห็นแบบอย่างที่ดี เกิดความประทับใจและเกิดจากการเลียนแบบ พฤติกรรม และทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่ม Cognitive ต้องเกิดการคิดด้วยปัญญา และกลุ่ม Constructivism การเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่และสร้าง Concept...”
(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4. 2555 : สัมภาษณ์)

“...การสังเกตและเลียนแบบจะทรงอิทธิพลที่สุดในการกำหนดพฤติกรรมของคน เช่น เด็กจะเรียนรู้ว่าพฤติกรรมใดที่ถูกครูลงโทษ เด็กก็จะไม่ทำในพฤติกรรมนั้น ...ครูเป็นอีกตัวแบบหนึ่งที่สำคัญ อยากให้เด็กเป็นอย่างใดครูควรเป็นอย่างนั้น เช่น อยากให้เด็กพูดเพราะ ครูก็ต้องพูดเพราะ ...ไม่ควรใช้หลายทฤษฎีเพราะจะทำให้สับสนและมั่วพะวงจนไม่เห็นจุดเด่นของทฤษฎีที่ใช้...ใช้ทฤษฎีน้อยแต่เลือกเอาแก่นของทฤษฎีมาใช้ในหลายเรื่องให้เด่นชัดน่าจะได้ประโยชน์กว่า...ทฤษฎีบุคลิกภาพของ Rogers เป็นอีกทฤษฎีที่น่าสนใจถ้าจะพัฒนาในเรื่องบุคลิกภาพ...”
(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5. 2555 : สัมภาษณ์)

“...ควรจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมตามแบบของ Bandura, Vygotsky สรุปความคิดรวบยอดแบบ Mind map ของ Slavin ถ้ามีหลายทฤษฎีให้รวมว่าอยู่ในประเภทใด แล้วหาจุดเด่น...”
(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 6. 2555 : สัมภาษณ์)

“...การเลือกทฤษฎีขึ้นอยู่กับกรอบทฤษฎีทฤษฎีและประเด็นที่เกี่ยวข้อง แล้วนำสู่การปฏิบัติ ในประเด็นนี้เราต้องการปลูกฝังให้นักเรียนเกิดพฤติกรรม จึงควรให้ความสำคัญกับทฤษฎีที่ทำให้เกิดพฤติกรรม เช่น การเสริมแรง การเลียนแบบ เป็นต้น...”
(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 9. 2555 : สัมภาษณ์)

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้นำไปปรับปรุงทฤษฎีพื้นฐาน โดยใช้ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของ Erickson เป็นจิตวิทยาพัฒนาการในเด็กประถมศึกษา ร่วมกับทฤษฎี Constructivism ตามแนวคิดของ Piaget และ Vygotsky ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา ของ Albert Bandura ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบโอเพอร์แรนต์ ของ Skinner และทฤษฎีมนุษยนิยมหรือบุคลิกภาพ ของ Carl R. Rogers โดยกำหนดรายละเอียดว่าใช้อย่างไรในชั้นใดอย่างชัดเจนตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญในรูปแบบการจัดการเรียนรู้

2. สิ่งทีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ควรเรียนรู้ในทักษะทางสังคมแต่ละด้าน สามารถสรุปความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญได้ดังนี้

2.1 ทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร การที่จะทราบว่าเด็กควรจะเรียนรู้อะไร ควรใช้การสังเกตและประเมินว่าควรพัฒนาในเรื่องใด เพราะการสื่อสารเป็นตัวแปรที่กว้างมาก รวมไปถึง ฟัง พูด อ่าน เขียน ทั้งภาษาพูด ภาษาท่าทาง การเข้าใจนามธรรม การตีความและแปลความพฤติกรรม การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ การใช้เหตุผลสนับสนุน ควรพัฒนาส่วนที่เป็นปัญหาวิธีที่ดีที่สุดต้องกลับไปดูที่เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ว่าเด็กขาดอะไร เช่น เด็กไม่กล้าพูด ไม่กล้า

แสดงออก ต้องอธิบายให้ชัด ว่าทำไมจึงเน้นการพูด หรืออาจเป็นประเด็นอื่นๆ เช่น การพูดขอเรื่องพูดเชิญชวน ครูต้องตั้งคำถามเป็น ฟีกการวิจารณ์ การขอความช่วยเหลือ โต้ตอบ สามารถโน้มน้าวผู้อื่น อาจนำสถานการณ์ที่เป็นปัญหาใช้ในการจัดกิจกรรม เช่น เรื่องเพศศึกษา ยาเสพติด ภัยจากอินเทอร์เน็ต มาบูรณาการจัดการเรียนรู้ ครูต้องกำหนดให้ได้ว่าสอนก็ชั่วโมงจึงจะสามารถพัฒนาได้ แต่สิ่งที่เป็นพื้นฐานที่สุดต้องดูว่าสถานการณ์ที่จะนำมาจัดกิจกรรมจะเข้าถึงเด็กแค่ไหน นักเรียนจะสามารถนำไปใช้ได้จริงหรือไม่ ควรติดตามการนำไปใช้ ถ้าเด็กไม่ได้ใช้ควรประเมินในลักษณะใด

2.2 ทักษะการตัดสินใจและทักษะการแก้ปัญหา ควรจะแยกสอน การตัดสินใจเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหา การตัดสินใจคือการชั่งน้ำหนัก ข้อดีข้อเสียจะ何去何ตองให้เด็กเรียนรู้เสียในใจของตัวเองก่อน ชอบหรือไม่ชอบแล้วจึงเรียนรู้การแก้ปัญหา หรือก่อนจะปฏิเสธได้ต้องตัดสินใจเป็น พยายามใช้ประสบการณ์ตรงง่ายๆของนักเรียน เรียนรู้จากชีวิตจริงไม่ใช่จากเรียนจากตัวหนังสือ อาจเพิ่มเติมในส่วนการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีจรรยาบรรณ คิดแก้ปัญหา คิดสร้างสรรค์ หรือฝึกแก้ปัญหาผ่านสถานการณ์ เมื่อเด็กปฏิบัติตามสถานการณ์แล้วจะมีพัฒนาการตามจุดประสงค์ โดยอาจใช้บทบาทสมมติ การแสดงละคร ตามสถานการณ์ต่างๆใกล้ตัว มีทั้งแก้ปัญหาให้กับตนเองหรือช่วยผู้อื่น ให้คำแนะนำกับผู้อื่นได้ การตัดสินใจเป็นนามธรรมไม่ได้แสดงออกแต่ถ้าแสดงออกจะเป็นการแก้ปัญหา เช่น ตัดสินใจว่า ไปหรือไม่ไป เป็นแก่นามธรรมเป็นแค่คำตอบ แต่เมื่อแสดงออกว่าไม่ไป หรือ หยุด เป็นการแก้ปัญหา ผู้เชี่ยวชาญบางท่านแนะนำว่าควรใช้หลักไตรสิกขาเข้ามาช่วย คือ สมาธิ ปัญญา ถ้าเด็กเกิดปัญญาเด็กจะแก้ปัญหาได้ หรือเรียนรู้เรื่องการคิดวิเคราะห์ผ่านตัวแบบหรือผ่านการสาธิตจะทำให้เด็กเรียนจดจำได้นาน

2.3 ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ควรนำสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นกับนักเรียน เช่น เคยทะเลาะกัน หรือโดนครูลงโทษ ถามความรู้สึกและเชื่อมโยงสู่ปัญหาทางสังคมที่เราจะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อาจถามประสบการณ์ ใครเคยทะเลาะกับเพื่อนเล่าให้เพื่อนฟัง แล้วถามเพื่อนๆ ควรแก้อย่างไร อาจทำการฝึกบทบาทสมมติ ฝึกการควบคุมตนเอง การแก้ปัญหาที่เกิดจากอารมณ์รวมถึงการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมกับสถานการณ์ เพื่อให้เด็กรู้ความคิดรวบยอด สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยการฝึกซ้ำย้ำทวน ผู้เชี่ยวชาญบางท่านแนะนำให้ใช้ศิลปะบำบัดในการควบคุมอารมณ์ กำหนดอารมณ์ผ่านศิลปะ มีการเพ่งพินิจผ่านงานศิลปะ มีการจัดกิจกรรมมุมสบายในสถานศึกษา ดังผลการสัมภาษณ์ดังนี้

“...ต้องดูว่าเด็กมีปัญหาด้านใด เช่น เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไม่กล้าแสดงออก ไม่กล้าพูด ก็พัฒนาให้กล้าแสดงออกกล้าพูด ซึ่งกระบวนการสื่อสาร มีทั้งฟัง พูด อ่าน เขียน ต้องดูดีที่ว่าเด็กด้อยอะไร ต้องการพัฒนาอะไร ควรมีสถานการณ์ให้หรือใช้เรื่องราวจำลอง ข้อแตกต่างระหว่างการตัดสินใจและแก้ปัญหาคือ การตัดสินใจเป็นนามธรรมไม่ได้แสดงออก แต่ถ้าแสดงออกเป็นการแก้ปัญหา เช่น ตัดสินใจว่าไปหรือไม่ไป เป็นแก่นามธรรมเป็นแค่คำตอบ แต่เมื่อแสดงออกว่าไม่ไปเป็นการแก้ปัญหา ควรใช้หลักไตรสิกขาเข้ามาช่วย ถ้าเด็กเกิดปัญญาเด็กจะแก้ปัญหาได้ หรือใช้ศิลปะบำบัดในการควบคุมอารมณ์ กำหนดอารมณ์ผ่านศิลปะ มีการเพ่งพินิจผ่านงานศิลปะ มีการจัดกิจกรรมมุมสบายในสถานศึกษา...”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1. 2555 : สัมภาษณ์)

“...ควรฝึกการสื่อสารโดยใช้คำพูดสร้างมิตรภาพ สร้างภูมิคุ้มกัน สร้างสถานการณ์ หรือเหตุการณ์สมมติเพื่อให้เด็กแสดงบทบาทแก้ปัญหาในเหตุการณ์นั้นๆ ควรเป็นเรื่องราวใกล้ตัว....การฝึกทักษะปฏิเสศ ต้องกำหนดสถานการณ์ให้ชัดเจน นักเรียนสามารถใช้ได้จริงไม่ใช่แค่นำมาตอบคำถาม นักเรียนต้องเกิดความเชื่อศรัทธาที่จะทำ...”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3. 2555 : สัมภาษณ์)

“...ทักษะการสื่อสารและการสร้างสัมพันธภาพควรมีทั้งภาษาพูดและภาษาท่าทาง แคมป์แค่ทักทายโลกก็น่าอยู่แล้ว ไม่สื่อสารตอนที่มีการมณั พยายามค้นหาว่านักเรียนมีปัญหาอะไรเพื่อ ออกแบบพัฒนา ทักษะการตัดสินใจและทักษะการแก้ปัญหาควรจะสอนแยก ทักษะการตัดสินใจจะ ซ่อนอยู่ในทักษะการแก้ปัญหา ตัดสินใจคือชั่งน้ำหนัก ข้อดีข้อเสีย จะไปทางไหนดี ต้องให้เด็กเรียนรู้ เสียงในใจของตนเอง บางที่ต้องรู้จักการรอคอย โดยอาศัยประสบการณ์เดิมของนักเรียนใช้ในการ ยกตัวอย่างเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาในชีวิตจริง พยายามใช้ประสบการณ์ตรงง่ายๆของนักเรียนก่อน เช่น ถ้านักเรียนอยากกินขนม พอน้องขอ นักเรียนก็ให้โดยไม่เต็มใจ หาเหตุผลว่าเพราะอะไร กลัว แม่ตี สงสารน้อง บางครั้งอาจจะนอกแผนหรือนอกประเด็นแต่ให้ปนๆ เข้าไปเพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จัก คิดเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา สามารถเอาประสบการณ์จริงเข้ามาใช้ เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วม เวียนๆกัน เด็กก็มีความสุข อยากรเรียน .....ทักษะการจัดการอารมณ์และความเครียด ต้องให้เด็ก ตระหนักรู้ในตน ถ้าอารมณ์ดีจะสามารถทำได้ทุกอย่าง ทั้งการสื่อสารดี การตัดสินใจได้ดี การแก้ปัญหาได้ดี รวมทั้งการควบคุมตัวเองได้ดีด้วย...”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5. 2555 : สัมภาษณ์)

“...ควรใช้สถานการณ์จำลอง และให้เด็กฝึกแก้ปัญหาตามสถานการณ์ เพิ่มประสบการณ์ จะใช้สถานการณ์ใดต้องสามารถเข้ากับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของเราได้...”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 6. 2555 : สัมภาษณ์)

ผลการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้นำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ประเด็น ไปออกแบบ กิจกรรมการเรียนรู้ในแผนการจัดการจัดการเรียนรู้โดยเน้นเน้นทักษะด้านที่นักเรียนเป็นปัญหา เช่น การสื่อสารเน้นเรื่องการพูดและการแสดงออก โดยการปฏิบัติซ้ำ การแก้ปัญหาที่พยายามหา สถานการณ์ที่ใกล้ตัวนักเรียนไปออกแบบการจัดการเรียนรู้ กำหนดเป็น 20 กิจกรรม เพื่อพัฒนา ทักษะทางสังคมทั้ง 3 คู่ โดยเน้นการใช้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมเป็นหลักนำเข้าสู่การจัด กิจกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละกิจกรรม

2.3 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ควรสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครอบคลุมทักษะทางสังคมทุกด้าน มีการ นำเข้าสู่ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีสื่อและคู่มือที่สอดคล้องกันพร้อมใช้ สามารถให้คนอื่น หยิบใช้ได้เลย ควรใช้กิจกรรมจากสถานการณ์จริง กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฝึกการสื่อสารการ แก้ปัญหา การควบคุมอารมณ์ผ่านสถานการณ์ หรือกรณีศึกษา ฝึกวิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์ เพื่อเชื่อมโยงไปสู่เรื่องอื่น เช่น อินเทอร์เน็ต ยาเสพติด โดยสามารถเชื่อมโยงได้หลายรูปแบบ มีการถกอภิปราย บทบาทสมมุติ การทำซ้ำปฏิบัติซ้ำ สุดท้ายเด็กต้องแสดงพฤติกรรมนั้นได้ เน้นการ

แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสบการณ์ การพูดคุยถกเถียง การระดมสมอง ขั้นตอนการสอนต้องชัดเจน บอกด้วยว่าแต่ละขั้นมาจากทฤษฎีใด พัฒนาสิ่งใด ความสำคัญทุกอย่างต้องลงที่ชั้นการสอนทั้งหมด ดึงข้อมูลจากการสัมภาษณ์ดังนี้

“...ควรใช้กิจกรรมแบบการสร้างความรู้จากประสบการณ์จริงของผู้เรียน ใช้สื่อตัวแบบที่เป็นบุคคล หรือสื่อจากโทรทัศน์ประเภทนิทาน เกมส่งเสริมปัญญาและการร่วมมือโดยใช้กระบวนการกลุ่มในการทำกิจกรรม...”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2. สัมภาษณ์ : 2555)

“...กิจกรรมเป็นลักษณะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การฝึกควบคุมตัวเอง การสื่อสาร การคิดแก้ปัญหาจากกรณีศึกษา การวิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน...”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4. 2555 : สัมภาษณ์)

“...ลักษณะกิจกรรมควรใช้กิจกรรมจากสถานการณ์จริงแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฝึกการสื่อสาร การแก้ปัญหา การควบคุมอารมณ์ผ่านสถานการณ์หรือกรณีศึกษา ฝึกวิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์ เพื่อเชื่อมโยงไปสู่เรื่องอื่น เช่น อินเทอร์เน็ต ยาเสพติด โดยสามารถเชื่อมโยงได้หลายรูปแบบ มีการถกอภิปราย บทบาทสมมุติ การทำซ้ำปฏิบัติซ้ำ สุดท้ายเด็กต้องแสดงพฤติกรรมนั้น เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสบการณ์...ฝึกเด็กให้รู้จักการสังเกตและเลียนแบบ เช่น อาจเริ่มต้นด้วยเรื่องทรงผม ใครทำถูกแบบ แล้วเชื่อมโยงไปสู่เรื่องอื่น...”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5. 2555 : สัมภาษณ์)

“...แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพิ่มประสบการณ์ การพูดคุย ระดมสมอง สร้างสถานการณ์จากง่ายไปหายากที่เด็กสามารถทำได้จริง แต่ละขั้นต้องชัดเจนชี้ชัดออกมาว่านำมาจากทฤษฎีใด...ทุกกิจกรรมต้องสามารถลงชั้นการจัดการเรียนรู้ได้อย่างพอดี ถ้ากิจกรรมลงชั้นการจัดการเรียนรู้ไม่ได้ แสดงว่าขั้นตอนการจัดการเรียนรู้มีปัญหา ควรออกแบบให้สามารถจัดกิจกรรมได้หลากหลาย...”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 6. 2555 : สัมภาษณ์)

“...เน้นการใช้สถานการณ์ ถกเถียงอภิปราย บทบาทสมมุติ ทำซ้ำปฏิบัติซ้ำ จนเป็นบุคลิก โดยต้องออกแบบขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทุกเนื้อหา สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ทุกเรื่อง และต้องทดลองดูว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นสามารถใช้ได้ทุกเนื้อหาตามที่เรากำหนดหรือไม่...เราควรสร้างสื่อให้ชัดเจน ทำทั้งสื่อและคู่มือที่พร้อมใช้ เพื่อให้ผู้อื่นนำไปใช้ได้เลย...”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 7. 2555 : สัมภาษณ์)

“...ไม่ควรยึดรูปแบบการสอนใดรูปแบบการสอนหนึ่ง ควรออกแบบขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ให้เข้ากับลักษณะงานของตนเอง ทำความเข้าใจและอ่านงานให้มาก เพื่อให้สามารถออกแบบกิจกรรมหรือขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย...”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 8. 2555 : สัมภาษณ์)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้นำไปพัฒนาขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 6 ชั้น สร้างความชัดเจนในแนวปฏิบัติ เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยใช้สถานการณ์ในการอภิปราย การแสดงบทบาทสมมติ การนำเสนอผลงานกลุ่ม และการปฏิบัติซ้ำเพื่อให้เกิดความชำนาญ ปรับปรุงขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ชั้นที่ 4 ทดลองฝึกปฏิบัติ (Experiment to Practice : E) เป็นนำเสนอผลงาน (Presentation : E) และปรับเปลี่ยนชื่อขั้นตอนให้สอดคล้องกันจนได้ขั้นตอนการสอนใหม่เป็น BEEPCA Model

2.4 การวัดและประเมินผล ผู้เชี่ยวชาญยืนยันว่าสิ่งที่ดีที่สุดถ้าจำนวนนักเรียนไม่มากควรวัดเชิงประจักษ์โดยการสังเกตพฤติกรรมจริง การคลุกคลีกับเด็ก หรือถ้ามีจำนวนนักเรียนค่อนข้างมากก็ควรออกแบบวัดให้ชัด วัดแบบหลายมิติหลายการยืนยัน เพื่อตรวจสอบว่าตรงกันหรือไม่ หรือจะสังเกตเป็นภาพรวมก็ได้ ทักษะทางสังคมไม่สามารถสังเกตในวันเดียวได้ครูอาจต้องใช้เวลาอยู่ใกล้ชิดกับเด็ก เพื่อให้การวัดและประเมินผลที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด วิธีการประเมินต้องออกแบบให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ควรแบ่งการจัดกิจกรรมออกเป็นหน่วยการเรียนรู้และประเมินผลเป็นรายหน่วยหรือรายด้าน โดยเฉพาะแบบสังเกตควรออกแบบการวัดที่ใช้นอกเวลาเรียนได้ หรือออกแบบให้ผู้ปกครองสามารถวัดได้ และควรเป็นแบบวัดที่ได้คะแนนไม่เท่ากัน (Rating Scale) ทุกพฤติกรรมมีคะแนน แต่มากน้อยตามพฤติกรรมที่แสดงออก ควรมีอนุทินติดตามการนำไปใช้ ถ้าเด็กไม่ได้ใช้ควรจะเขียนในลักษณะใด หรือถ้าเขียนไม่ได้จะแนะแนวทางอย่างไร ดังข้อมูลจากการสัมภาษณ์ดังนี้

“...การพัฒนาทักษะทางสังคมควรใช้เวลาหลายเดือน เครื่องมือวัดผลเป็นแบบเชิงคุณภาพ หรือเป็นแบบสังเกตในแต่ละทักษะตามหน่วยการเรียนรู้ หรือให้ผู้ปกครองเขียนข้อคิดเห็นแบบความเรียง หรือบรรยายพฤติกรรมเกี่ยวกับพัฒนาการในแต่ละด้านของเด็ก...”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2. 2555 : สัมภาษณ์)

“...ควรประเมินตามสภาพจริง โดยการสังเกตพฤติกรรม ใช้วิธีการที่น่าเชื่อถือในการสังเกต ใช้เครื่องมือหลากหลายหรือสังเกตโดยหลายคน ...”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4. 2555 : สัมภาษณ์)

“...ควรวัดเชิงประจักษ์โดยการสังเกต วัดจากสภาพจริง ไม่ต้องออกแบบซับซ้อน ออกแบบให้ชัด สังเกตได้จริง คนที่ 1 คนที่ 2 อ่านแล้วเข้าใจตรงกัน หรือสังเกตเป็นภาพรวมก็ได้ พฤติกรรมเชิงสังคมไม่สามารถเห็นในวันเดียวต้องใช้เวลาใกล้ชิดเด็ก...”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5. 2555 : สัมภาษณ์)

“...ใช้หลายมิติ หลายการยืนยัน สังเกตพฤติกรรมโดยหลายคน อาจเป็นในลักษณะข้อคำถามเชิงสถานการณ์ หรือแบบสังเกต การเขียนอนุทิน หรือการให้คะแนน...วัดให้ตรงกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ประเมินผลตามสภาพจริง...”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 7. 2555 : สัมภาษณ์)

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้นำมาออกแบบวัดและประเมินผลในลักษณะประเมินโดยการสังเกตพฤติกรรมกลุ่มและประเมินการนำไปใช้โดยการบันทึกอนุทินที่ให้คะแนนเป็น Rating Scale ซึ่งเป็นการประเมินโดยครู ในส่วนของนักเรียนให้ใช้แบบประเมินตนเองที่เป็นแบบ Rating Scale 4 ระดับ และแบบวัดทักษะทางสังคมเชิงสถานการณ์ 3 ตัวเลือก ทั้งนี้ยังไม่ได้ทำในส่วนที่ให้ผู้ปกครองประเมิน

2.5 นอกจากการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและการเรียนรู้แบบร่วมมือแล้ว เทคนิควิธีการเรียนรู้ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมได้อีก ผู้เชี่ยวชาญเสนอว่า อาจจะใช้ใช้กรณีศึกษา หรือการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม หรือการเข้าค่ายจัดกิจกรรมโดยมีผู้เชี่ยวชาญมาเป็นวิทยากรในการอบรม เช่นกิจกรรมเข้าค่ายการสื่อสารด้านภาษาเป็นต้น และผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะว่าการใช้ทฤษฎีเข้ามาช่วยหลายทฤษฎีก็น่าจะเพียงพอแล้ว ถ้าหากไปจะทำให้ผู้วิจัยสับสน ในเรื่องนี้ผู้วิจัยจึงยังคงการใช้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและการเรียนรู้แบบร่วมมือ ตามเดิม

“...การเรียนรู้แบบพื้นที่ทางสังคม โดยการส่งผู้เชี่ยวชาญหลายสาขาเข้ามาเป็นวิทยากรอบรมความรู้ให้กับนักเรียน เช่น การเข้าค่ายสื่อสารด้านภาษา ฯลฯ...”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1. 2555 : สัมภาษณ์)

“...ใช้กรณีศึกษา หรือการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน หรือ การเรียนรู้แบบใช้โครงการเป็นฐาน...”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4. 2555 : สัมภาษณ์)

“...การเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งแล้วแต่แนวทางการจัดกิจกรรม ไม่ควรใช้มากมายเพราะจะทำให้สับสน การนำทฤษฎีเข้ามาช่วยหลายทฤษฎีก็น่าจะเพียงพอแล้ว ...”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 6. 2555 : สัมภาษณ์)

“...ควรนำเทคนิคที่ใช้ในการสนับสนุนทำงานร่วมกัน เช่น กระบวนการกลุ่ม การทำงานเป็นทีม ศึกษาให้ชัดว่ามีวิธีการหรือเทคนิคใดที่สามารถช่วยส่งเสริมหรือสนับสนุนให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข และเกิดการพัฒนาทักษะในด้านนั้นๆได้...”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 9. 2555 : สัมภาษณ์)

2.6 บทบาทของครูและบทบาทของนักเรียน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะว่า ครูต้องเป็นต้นแบบที่ดี พุดเพราะ ระบบสังคมไม่ควรจะเข้มสามารถทำอะไรก่อนหลังได้ ใช้ทฤษฎีของ Carl R. Rogers ครูเป็นผู้สร้างบรรยากาศ มีลักษณะเป็นมิตรไม่เคร่งเครียด แต่เป็นในลักษณะผ่อนคลายรับฟัง ให้เกียรติเด็ก ไม่ต่อว่าต่อขาน ใช้ลักษณะการตั้งคำถามเด็กคนอื่นว่าเห็นด้วยหรือไม่ เด็กทำอะไรถูกหมด รับฟังทุกกรณี นักเรียนต้องมีส่วนร่วมทุกกิจกรรม อาจเป็นลักษณะการแสดงบทบาทสมมติ ให้นักเรียนรู้สึกว่ามีส่วนร่วม เรียนรู้ผ่านกระบวนการกลุ่มเพื่อฝึกทักษะทางสังคม นักเรียนเป็น active learner ผู้เรียนต้องได้มีโอกาสลงมือ

กระทำมากกว่าการฟังเพียงอย่างเดียว ครูเป็นผู้สร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบมีความสุข ผู้วิจัยได้นำไปปรับปรุงในส่วน ระบบสังคม ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

“...ครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาเน้นการจัดกิจกรรมโดยผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็น Coach เป็นผู้แนะนำ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบมีความสุข นักเรียนเป็น Active Learner...”
(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1. 2555 : สัมภาษณ์)

“...ครูเป็นผู้สร้างบรรยากาศ ตามแบบของ Carl R. Rogers มีลักษณะของความ เป็นมิตร ไม่เคร่งเครียด แต่เป็นในลักษณะผ่อนคลายรับฟัง ให้เกียรติเด็ก ไม่ต่อว่าต่อขาน ใช้ลักษณะการตั้งคำถามเด็กคนอื่นว่าเห็นด้วยหรือไม่ เด็กทำอะไรถูกหมด รับฟังทุกกรณี นักเรียน ต้องมีส่วนร่วมทุกกิจกรรม อาจเป็นลักษณะการแสดงบทบาทสมมุติ ให้นักเรียนรู้สึกว่ามีส่วนร่วม เรียนรู้ผ่านกระบวนการกลุ่มเพื่อฝึกทักษะทางสังคม...”
(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5. 2555 : สัมภาษณ์)

“...บทบาทของครูและบทบาทของนักเรียนควรเขียนให้ชัดเจนในแต่ละขั้นตอน เช่น ขั้นตระหนัก นักเรียนควรมีบทบาทอย่างไรจึงจะตระหนัก หรือครูจะอย่างไรให้นักเรียนเกิดความตระหนัก”
(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 6. 2555 : สัมภาษณ์)

“...ครูเป็นตัวแบบที่ดี พูดเพราะ ไม่เสียงดัง ต้องการให้นักเรียนเป็นเช่นไรครูต้องเป็น เช่นนั้น เป็นที่ปรึกษาที่ดี หมั่นชี้แนะตั้งคำถามกระตุ้นให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ คอย ประสานประโยชน์เต็มเต็มส่วนที่นักเรียนยังไม่ชัดเจน ส่วนนักเรียนต้องมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม”
(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 7. 2555 : สัมภาษณ์)

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้นำมากำหนดระบบสังคมได้ดังนี้

บทบาทของครูผู้สอน เป็นผู้วางแผน (Planner) ผู้ให้ความกระจ่าง (Clarifier) ผู้กระตุ้น (Stimulator) ผู้ประสานงาน (Coordinator) ผู้ประเมินผล (Evaluator) สร้างบรรยากาศ ที่ดี ไม่เคร่งเครียด เป็นแบบอย่างที่ดีพร้อมที่จะรับฟังผู้เรียนทุกกรณี

บทบาทของนักเรียนดำเนินการแก้ปัญหาด้วยตนเอง แสวงหาความรู้แลกเปลี่ยน ความรู้หรือประสบการณ์กับเพื่อนเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการฝึกปฏิบัติพัฒนาทักษะทางสังคมในด้านต่างๆ โดยเน้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม

2.7 การแสดงออกของครูเพื่อสนองตอบต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน กระตุ้น ให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้น ตื่นตัว พอใจและปฏิบัติกิจกรรมด้วยความเต็มใจ สิ่งที่ย่างที่สุดคือ คำชม ไม่ควรให้รางวัล มีการติบ่ายประกาศ ชื่นชม หรือให้ดาวแทนการตรวจให้คะแนน ยิ้ม ชื่นชมเมื่อนักเรียนทำกิจกรรมเสร็จ โปรยคำถามที่เด็กสามารถตอบได้เพื่อเป็นการทอดสะพานให้อยากตอบอีก สร้างเป้าหมายหรือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ครูควรใช้สื่อหลากหลายเช่นสถานการณ์จำลอง เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนตื่นตัว การเผชิญสถานการณ์ ให้นักเรียนได้เรียนรู้ประสบการณ์จริง

เพื่อเพิ่มประสบการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการตอบสนอง ในโครงร่างของรูปแบบที่ผู้วิจัยได้จัดทำไว้ และได้ปรับปรุงให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

“...ให้ความเป็นกันเอง ยิ้มแย้มแจ่มใส ยกย่องให้รางวัลในบางโอกาส รู้จัก ผนวโอกาส ชื่นชมนักเรียนเมื่อดำเนินกิจกรรมสำเร็จ...”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4. 2555 : สัมภาษณ์)

“...มีการติดป้ายประกาศ ชื่นชม หรือให้ดาวแทนการตรวจให้คะแนน ยิ้มแย้มแจ่มใส รู้จักถามนำ ชื่นชมเมื่อเด็กเล่าเรื่องจบ เพราะเมื่อเด็กได้รับคำชมเขาก็จะอยากทำ โปรรายคำถามให้เด็กสามารถตอบได้ รู้จักทอดสะพาน...”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5. 2555 : สัมภาษณ์)

“...ครูควรสร้างเป้าหมายหรือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เพื่อให้มีทิศทางในการกระทำ ใช้สื่อหลากหลาย เช่น สถานการณ์จำลอง เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนตื่นตัว การเผชิญสถานการณ์ ให้นักเรียนได้เรียนรู้ประสบการณ์จริงเพื่อเพิ่มประสบการณ์ ที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริง...”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 9. 2555 : สัมภาษณ์)

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้นำมากำหนดหลักการตอบสนองคือ ครูไม่เป็นผู้บรรยาย หรือสรุปความรู้ในขั้นแรกของการสอนในเรื่องต่างๆแต่นำเสนอปัญหาปลายเปิดเป็นตัวนำกิจกรรม การเรียนรู้ กระตุ้นและให้อิสระจนผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง ให้นักเรียนเกิดความสุข ในการเรียนรู้ ปรับพฤติกรรมโดยการเสริมแรง ยกย่องชมเชยเป็นแบบอย่าง ให้รางวัลเมื่อปฏิบัติตาม แผนสำเร็จ คอยสังเกต ให้ความจริงใจ เป็นมิตรและอบอุ่น

2.8 วิธีการสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ คือ ครูต้องใช้สื่อให้มากกว่าครูธรรมดา ใช้สถานการณ์จริงเชิงบวก เช่น คลิปสถานการณ์ต่าง ๆ แต่ต้องระวังเด็กจะเลียนแบบ ควรเป็นเรื่องที่มาจากตัวเด็กหรือเป็นเรื่องใกล้ตัว หรือเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงกับเด็กในวัยนี้ ปรับสถานการณ์ให้เหมาะสม ควรเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงใกล้ตัวเด็ก ควรจัดกิจกรรม ที่ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงกับประสบการณ์จริงและสิ่งทีนักเรียนจะได้พบในอนาคต เพื่อเพิ่ม ประสบการณ์ให้กับผู้เรียน เป็นการพัฒนาผู้เรียนในเรื่องที่ใกล้ตัวมีความสอดคล้องจากงายหายาก ซึ่งสอดคล้องกับระบบสนับสนุนในโครงร่างของรูปแบบที่ผู้วิจัยได้จัดทำไว้ และได้ปรับปรุงให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

“...ควรเป็นเรื่องราวที่มาจากตัวเด็ก อาจเป็นเรื่องจริงของเด็กบางคน มาเล่าให้เพื่อน ฟัง หรือนำเรื่องราวไปปรับใหม่ที่น่าสนใจยิ่งขึ้น พยายามเอาเรื่องราวที่ใกล้กับตัวเด็กเพื่อสนับสนุนให้ เกิดการเรียนรู้เพื่อการแก้ปัญหา หรือเพิ่มประสบการณ์...”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5. 2555 : สัมภาษณ์)

“...เรียนรู้จากง่ายไปหายาก...ควรเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงใกล้ตัวเด็ก ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงกับประสบการณ์จริงและสิ่งนี้นักเรียนจะได้พบในอนาคตเพื่อเพิ่มประสบการณ์ให้กับผู้เรียน...”
(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 6. 2555 : สัมภาษณ์)

“...ใช้สื่อการเรียนรู้ให้มากกว่าครูสอนธรรมดา ควรเป็นไปในลักษณะการจัดสถานการณ์ที่เหมาะสมให้กับนักเรียน ใช้คลิปวิดีโอ หรือหนังสือ เพื่อการเรียนรู้รวดเร็ว หรือใช้ข่าวทางสังคมที่ใกล้ตัวเด็กบริเวณพื้นที่จัดกิจกรรมควรมีความเหมาะสมกว้างขวาง...”
(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 7. 2555 : สัมภาษณ์)

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้นำมากำหนดระบบสนับสนุน คือ ให้นักเรียนได้ฝึกการทำงาน ฝึกปฏิบัติกิจกรรมใกล้เคียงกับสภาพการจริงที่นักเรียนต้องเผชิญ เปิดโอกาสให้นักเรียนคิดเอง ทำเอง บรรยายการจัดการเรียนรู้แบบอิสระ ไม่เคร่งเครียด สนับสนุนอุปกรณ์และแนะนำแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

2.9 ข้อเสนอแนะ ในการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ต้องแยกให้เห็นว่านักเรียนด้วยเรื่องอะไรเราจะพัฒนาอย่างไร ครูมีบทบาทอย่างไร นักเรียนมีบทบาทอย่างไร ทำสื่ออย่างไร เด็กจะได้อะไรในขั้นสุดท้าย ต้องเขียนให้ชัดเจนเพราะถ้าเขียนชัดเจนแล้วใครนำไปใช้ก็ได้ บางท่านให้ความคิดเห็นว่าเป็นพื้นฐานที่สุดในการพัฒนาทักษะทางสังคมคือเด็กต้องใฝ่ดี ใฝ่รู้ใฝ่เรียน กิจกรรมจึงจะบรรลุวัตถุประสงค์ การเรียนรู้ทักษะทางสังคมบางครั้งหาโอกาสที่จะพัฒนายากควรหาโอกาสสอดแทรกทุกโอกาส การจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะทางสังคมเป็นเรื่องที่จะช่วยให้การเรียนรู้จักตนเองและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ต้องมีสื่อและเครื่องมือวัดประเมินผลที่มีคุณภาพและมีระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมากกว่าทักษะอื่นๆ จึงจะเกิดผล

จากผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 9 ประเด็น ผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุงรูปองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้จนได้โครงร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ (ตามภาคผนวก ข) และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพแต่ละองค์ประกอบ มีรายละเอียด ดังตาราง 18

ตาราง 18 ผลการประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ประเด็นการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
องค์ประกอบที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานที่นำมาประยุกต์ใช้ 1. ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของ Erickson ลักษณะเด่นคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เริ่มเข้าสู่วัยรุ่น เริ่มเข้าสู่ช่วงความสับสนในบทบาทของตน การออกแบบกิจกรรมจึงควรเพิ่มความสามารถในการใช้เหตุผล การปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน การวางตัวกับเพื่อนต่างเพศ ให้เด็กได้รับการยกย่องชมเชย เพื่อสร้างความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และขจัดความรู้สึกด้อยต่ำถ้าไม่ได้รับการยอมรับหรือถูกตำหนิว่าโง่เขลา เพิ่มการเสริมแรงทางบวก โดยครู (ใช้ทุกขั้นการจัดการกิจกรรม)	4.29	เหมาะสมมาก

ตาราง 18 (ต่อ)

ประเด็นการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
<p>2. ทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึม (Constructivism)</p> <p>2.1. Cognitive Constructivism ตามแนวคิดของ Piaget ลักษณะเด่นคือ กระตุ้นด้วยปัญหาเพื่อก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา ให้นักเรียนพยายามปรับโครงสร้างทางปัญญาเข้าสู่ภาวะสมดุล ด้วยวิธีการดูดซึมรับข้อมูลใหม่จากสิ่งแวดล้อมเข้าไปไว้ในโครงสร้างทางปัญญาและ ปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญาเข้าสู่สภาพสมดุล หรือสามารถที่จะสร้างความรู้ใหม่ขึ้นมาได้ (ใช้ในชั้นเพิ่มประสบการณ์ ชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ชั้นสรุปความคิดรวบยอด และชั้นประยุกต์ใช้)</p> <p>2.2 Social Constructivism ตามแนวคิดของ Vygotsky ลักษณะเด่น คือ ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้โดยผ่านทางกรมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น ได้แก่ ครูและเพื่อน ในขณะที่เด็กอยู่ในบริบทของสังคมและวัฒนธรรม (Sociocultural Context) โดยเชื่อว่าศักยภาพในการพัฒนาด้านพุทธิปัญญา ของคนเราไม่เท่ากัน ผู้เรียนที่อยู่ต่ำกว่า Zone of Proximal Development จำเป็นที่จะต้องได้รับการช่วยเหลือในการเรียนรู้ที่เรียกว่า Scaffolding จากครูและเพื่อนๆ (ใช้ในทุกระดับชั้นการจัดกิจกรรม)</p>	4.43	เหมาะสมมาก
<p>3. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา ของ Albert Bandura ลักษณะเด่น คือ การเรียนรู้จากตัวแบบ (Modeling) การสังเกต (Observational Learning) เลียนแบบจากตัวแบบ ตัวอย่าง เรื่องเล่า การเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน เน้นการสังเกตและเลียนแบบเพื่อนและพฤติกรรมที่เกิดจากผลงานกลุ่ม (ใช้ในชั้นสร้างความตระหนัก ชี้นำเสนอผลงาน ชั้นสรุปความคิดรวบยอด และชั้นการประยุกต์ใช้)</p>	4.43	เหมาะสมมาก

ตาราง 18 (ต่อ)

ประเด็นการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
4. ทฤษฎีมนุษยนิยมหรือบุคลิกภาพของ Carl R. Roger ลักษณะเด่น คือ เชื่อว่ามนุษย์มีธรรมชาติที่ดิ้งามมีแรงจูงใจ ทางบวกที่จะพัฒนาตนเองในทิศทางที่เหมาะสมมีเหตุผล ชัดเกลา ได้ สามารถตัดสินใจเลือกวิถีชีวิตของตนเองได้ถ้ามีอิสระเพียงพอ และมีบรรยากาศที่เอื้ออำนวย ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาตนเอง อย่างเต็มศักยภาพและพัฒนาไปสู่ทิศทางที่เหมาะสมกับ ความสามารถของแต่ละบุคคล (ใช้ในทุกระดับชั้นตอนการจัดกิจกรรม เน้นความเป็นอิสระ เป็นสุข)	4.29	เหมาะสมมาก
5. ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบโอเพอร์แรนต์ ของ B.F. Skinner ลักษณะเด่น คือ ให้การเสริมแรงหลังการตอบสนองที่เหมาะสม ของเด็กเพื่อช่วยเพิ่มอัตราการตอบสนองที่เหมาะสม และเปลี่ยน รูปแบบการเสริมแรงเพื่อช่วยให้การตอบสนองของผู้เรียนคงทน ถาวร เชื่อว่าการกระทำใดๆ ถ้าได้รับการเสริมแรง จะมีแนวโน้ม ที่จะเกิดขึ้นอีก ส่วนการกระทำที่ไม่มีการเสริมแรง แนวโน้มที่ ความถี่ของการกระทำนั้นจะลดลงและหายไปในที่สุด (ใช้ในชั้นนำเสนอผลงาน ชั้นสรุปความคิดรวบยอด และชั้น ประยุกต์ใช้)	4.00	เหมาะสมมาก
6. การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ลักษณะ เด่น คือ เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนรูปแบบที่เน้นนักเรียน เป็นสำคัญ ผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันปฏิบัติงานเป็น กลุ่มย่อยๆ มีการทำงานร่วมกันอยู่ในกลุ่มเดียวกัน มีการ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีความรับผิดชอบกันทั้งส่วนตนและ ส่วนรวม มีการสื่อสารมีการทำงานเป็นทีม ร่วมกันคิด ร่วมกัน แก้ปัญหา และให้กำลังใจซึ่งกันและกัน เสริมสร้างสมรรถภาพ การเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนให้บรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้ โดยเน้นความสำเร็จของกลุ่มที่ส่งผลต่อความสำเร็จของแต่ละ บุคคล (ใช้ในชั้นเพิ่มประสบการณ์ ชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ชั้น นำเสนอผลงาน และชั้นประยุกต์ใช้)	4.14	เหมาะสมมาก

ตาราง 18 (ต่อ)

ประเด็นการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
7. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) ลักษณะเด่น คือ ใช้การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ผสมผสานกับการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม ซึ่งองค์ประกอบของวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ จะใช้ประสบการณ์ที่ผู้เรียนมีติดตัวมาให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนทดลองใช้ความรู้ที่เรียนมาไปสู่การปฏิบัติโดยผ่านกระบวนการกลุ่ม ผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่มจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน และช่วยกันทำงาน ให้บรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี (ใช้ในชั้นเพิ่มประสบการณ์ ชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ชี้นำเสนอผลงาน ชั้นสรุปความคิดรวบยอด และชั้นประยุกต์ใช้)	4.29	เหมาะสมมาก
ภาพรวมองค์ประกอบที่ 1	4.29	เหมาะสมมาก
องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6		
8. ทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร (Interpersonal relationship and Communication skills) เป็นความสามารถในการใช้คำพูดและภาษาท่าทาง เพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเอง และความสามารถในการรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่าย ไม่ว่าจะในการแสดงความต้องการ ความชื่นชม การปฏิเสธ การขอความช่วยเหลือ และการสร้างสัมพันธภาพ	4.29	เหมาะสมมาก
9. ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา (Decision making and Problem solving skills) เป็นความสามารถในการรับรู้ปัญหาสาเหตุของปัญหา หาทางเลือกวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือก ประเมินทางเลือก ตัดสินใจเลือกทางแก้ปัญหา และลงมือแก้ปัญหาได้เหมาะสม	4.14	เหมาะสมมาก
10. ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด (Coping with Emotion and Stress skills) เป็นความสามารถในการประเมินอารมณ์ รู้เท่าทันอารมณ์ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคน และเลือกใช้วิธีจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม เป็นความสามารถที่จะรับรู้สาเหตุของความเครียด รู้วิธีผ่อนคลาย และสามารถหลีกเลี่ยงสาเหตุ พร้อมทั้งเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์	4.00	เหมาะสมมาก
ภาพรวมองค์ประกอบที่ 2	4.14	เหมาะสมมาก

ตาราง 18 (ต่อ)

ประเด็นการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
องค์ประกอบที่ 3 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6 ชั้น		
11. ชั้นสร้างความตระหนัก Build awareness : B เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนตระหนัก เห็นความสำคัญของปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นกับวัยรุ่น ที่เป็นเรื่องใกล้ตัว มีผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของกิจกรรมที่จะกระทำต่อไปโดยใช้ตัวแบบที่เป็นข่าวทางสังคม กระตุ้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของตนเองและผู้อื่น	4.14	เหมาะสมมาก
12. ชั้นเพิ่มประสบการณ์ Enhance the Experience : E เป็นกระบวนการทบทวนประสบการณ์เดิมที่นักเรียนเคยประสบต่อสิ่งนั้นๆ แล้ว เพิ่มประสบการณ์ใหม่เพื่อขยายความคิดของนักเรียนให้กว้างยิ่งขึ้น โดยการนำเสนอสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ กระตุ้นให้นักเรียนคิดวิธีปฏิบัติตนเพื่อแก้ปัญหาตามสถานการณ์ที่กำหนด	4.14	เหมาะสมมาก
13. ชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ Exchange : E เป็นกระบวนการที่นักเรียน	4.43	เหมาะสมมาก
ถกเถียง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสนอวิธีการที่หลากหลาย เพื่อขยายผลเป็นคำตอบของกลุ่ม ฝึกทักษะทางสังคมในเรื่องนั้นๆ ผ่านการสรุปเป็นคำตอบของกลุ่มด้วยวิธีการที่หลากหลาย		
14. ชั้นนำเสนอผลงาน Presentation : P เป็นกระบวนการนำเสนอผลงานที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของกลุ่ม นำผลงานที่ได้จากการระดมสมอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ คิดวิเคราะห์ นำเสนอเป็นผลงานของกลุ่ม ในรูปต่างๆ เช่น บทบาทสมมุติ แสดงนิทรรศการ รายงาน หรือจัดป้ายนิเทศ เป็นต้น	4.43	เหมาะสมมาก
15. ชั้นสรุปความคิดรวบยอด Concept Conclusion : C เป็นกระบวนการที่ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความเข้าใจ ตามการนำเสนอผลงานของนักเรียน สรุปทั้งความรู้จากใบงานและความรู้ที่นักเรียนช่วยกันคิดขึ้น และสรุปเพิ่มเติมเพื่อความเข้าใจยิ่งขึ้น	4.43	เหมาะสมมาก

ตาราง 18 (ต่อ)

ประเด็นการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
16. ชั้นประยุกต์ใช้ Application of the concept : A เป็นกระบวนการที่นักเรียนประยุกต์แนวคิดที่ได้จากการเรียนรู้เพื่อนำไปปรับใช้ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป ในลักษณะการฝึกปฏิบัติซ้ำประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใกล้เคียง เพื่อให้เกิดความชำนาญ	4.43	เหมาะสมมาก
ภาพรวมองค์ประกอบที่ 3	4.33	เหมาะสมมาก
องค์ประกอบที่ 4 ระบบสังคม 17. บทบาทของครูผู้สอน เป็นผู้วางแผน (Planner) ผู้ให้ความกระจ่าง (Clarifier) ผู้กระตุ้น (Stimulator) ผู้ประสานงาน (Coordinator) ผู้ประเมินผล (Evaluator สร้างบรรยากาศที่ดีไม่เคร่งเครียด พร้อมทั้งจะรับฟังผู้เรียนทุกกรณี บทบาทของนักเรียนดำเนินการแก้ปัญหาด้วยตนเอง แสวงหาความรู้แลกเปลี่ยนความรู้หรือประสบการณ์กับเพื่อนเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการฝึกปฏิบัติพัฒนาทักษะทางสังคมในด้านต่างๆ โดยเน้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม	4.43	เหมาะสมมาก
องค์ประกอบที่ 5 หลักการตอบสนอง 18. ครูไม่เป็นผู้บรรยายหรือสรุปความรู้ในชั้นแรกของการสอนในเรื่องต่างๆแต่นำเสนอปัญหาปลายเปิดเป็นตัวนำกิจกรรมการเรียนรู้ กระตุ้นและให้อิสระจนผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง ให้นักเรียนเกิดความสุขในการเรียนรู้ ปรับพฤติกรรมโดยการเสริมแรง ยกย่องชมเชยเป็นแบบอย่าง ให้รางวัลเมื่อปฏิบัติตามแผนสำเร็จ คอยสังเกต ให้ความจริงใจ เป็นมิตรและอบอุ่น	4.29	เหมาะสมมาก
องค์ประกอบที่ 6 ระบบสนับสนุน 19. นักเรียนได้ฝึกการทำงาน ฝึกปฏิบัติกิจกรรมใกล้เคียงกับสภาพการจริงที่นักเรียนต้องเผชิญ เปิดโอกาสให้นักเรียนคิดเอง ทำเอง บรรยากาศการจัดการเรียนรู้แบบอิสระ ไม่เคร่งเครียด สนับสนุนอุปกรณ์และแนะนำแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย	4.14	เหมาะสมมาก
รวมทุกองค์ประกอบ	4.28	เหมาะสมมาก

จากตาราง 18 ผลการประเมินความเหมาะสมด้านองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในภาพรวมทุกองค์ประกอบ (มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.28) และรายด้าน (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.00-4.43) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่ 4 ระบบสังคม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.43) และองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14)

ขั้นที่ 3 ผลการสร้างเครื่องมือประกอบการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่
มีรายละเอียดดังนี้

3.1 แผนการจัดกิจกรรมและคู่มือครู

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดทำแผนการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ โดยแบ่งออกเป็น 3 หน่วยการเรียนรู้ มีจำนวนทั้งหมด 20 กิจกรรม แต่ละหน่วยการเรียนรู้มีการวัด ท้ายหน่วยการเรียนรู้ประเมินทักษะสังคมเป็นรายด้าน โดยมีผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือครู และแผนการจัดการเรียนรู้และแบบวัดท้ายหน่วยดังตาราง 19

ตาราง 19 ความเหมาะสมของ แผนการจัดการเรียนรู้ คู่มือครู และแบบวัดท้ายหน่วยการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้	ค่าเฉลี่ย	ค่า S.D.	ระดับความเหมาะสม
หน่วยที่ 1 พุดดีมีเสน่ห์			
กิจกรรมที่ 1 คิดดีพูดดี	4.42	0.50	เหมาะสมมาก
กิจกรรมที่ 2 ผูกมิตรด้วยไมตรี	4.45	0.59	เหมาะสมมาก
กิจกรรมที่ 3 พุดแสดงความรู้สึกรักใคร่	4.38	0.53	เหมาะสมมาก
กิจกรรมที่ 4 ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น	4.49	0.47	เหมาะสมมาก
กิจกรรมที่ 5 พุดเตือนเพื่อน	4.55	0.50	เหมาะสมมากที่สุด
กิจกรรมที่ 6 วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์	4.38	0.52	เหมาะสมมาก
กิจกรรมที่ 7 รู้จักการปฏิเสธ	4.51	0.53	เหมาะสมมากที่สุด
กิจกรรมที่ 8 ยืนยันการปฏิเสธ	4.45	0.53	เหมาะสมมาก
แบบประเมินท้ายหน่วย	3.86	0.69	เหมาะสมมาก
คู่มือครู	3.86	0.69	เหมาะสมมาก
โดยรวม	4.33	0.56	เหมาะสมมาก
หน่วยที่ 2 ตัดสินใจได้แก้ปัญหาเป็น			
กิจกรรมที่ 9 เมื่อต้องตัดสินใจ	4.40	0.49	เหมาะสมมาก
กิจกรรมที่ 10 ตัดสินใจในสถานการณ์	4.45	0.53	เหมาะสมมาก
เสี่ยง	4.45	0.58	เหมาะสมมาก
กิจกรรมที่ 11 ปัญหาหาสาเหตุ	4.38	0.52	เหมาะสมมาก
กิจกรรมที่ 12 อินเทอร์เน็ตออนไลน์	4.45	0.58	เหมาะสมมาก
กิจกรรมที่ 13 เหล้าบุหรี่แอลกอฮอล์	4.43	0.58	เหมาะสมมาก
กิจกรรมที่ 14 แก้ปัญหาอย่างมีสติ 1	4.43	0.58	เหมาะสมมาก
กิจกรรมที่ 15 แก้ปัญหาอย่างมีสติ 2	3.86	0.69	เหมาะสมมาก
แบบประเมินท้ายหน่วย	4.00	0.58	เหมาะสมมาก
คู่มือครู			
โดยรวม	4.32	0.57	เหมาะสมมาก

ตาราง 19 (ต่อ)

กิจกรรมการเรียนรู้	ค่าเฉลี่ย	ค่า S.D.	ระดับความเหมาะสม
หน่วยที่ 3 อารมณฺ์ดีมีสุข			
กิจกรรมที่ 16 วันนี้อารมณฺ์ไหน	4.43	0.49	เหมาะสมมาก
กิจกรรมที่ 17 รู้จักการจัดการอารมณฺ์	4.43	0.51	เหมาะสมมาก
กิจกรรมที่ 18 ฝึกควบคุมอารมณฺ์	4.40	0.46	เหมาะสมมาก
กิจกรรมที่ 19 รู้จักความเครียดกันเถอะ	4.45	0.49	เหมาะสมมาก
กิจกรรมที่ 20 การผ่อนคลายความเครียด	4.43	0.49	เหมาะสมมาก
แบบประเมินท้ายหน่วย	3.86	0.69	เหมาะสมมาก
คู่มือครู	3.86	0.38	เหมาะสมมาก
โดยรวม	4.26	0.50	เหมาะสมมาก

จากตาราง 19 ความเหมาะสมของ แผนการจัดการเรียนรู้ คู่มือครู และแบบวัดท้ายหน่วย การเรียนรู้พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ทั้ง 3 หน่วย การเรียนรู้ มีความเหมาะสมในระดับมาก เรียงตามลำดับได้ดังนี้ หน่วยที่ 1 (มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.33) หน่วยที่ 2 (มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.32) และหน่วยที่ 3 (มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.26) เมื่อพิจารณาเป็นรายกิจกรรม ทั้ง 20 กิจกรรม (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.38-4.55) อยู่ในระดับมาก โดยกิจกรรมที่ 5 เรื่อง การพูดเตือนเพื่อน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ 4.55 และกิจกรรมที่ 12 เรื่อง อินเทอร์เน็ตออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ 4.38

ผลประเมินแบบประเมินท้ายหน่วยและคู่มือครู พบว่า แบบประเมินทั้ง 3 หน่วย การเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย 3.86) ส่วนคู่มือครูทั้ง 3 หน่วยการเรียนรู้มี ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก (ระหว่าง 3.86-4.00) โดยหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องตัดสินใจได้ แก้ปัญหาเป็น มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.00) รายละเอียดของผลการประเมินแผนการจัดการ เรียนรู้ในแต่ละด้านมีรายละเอียดดังตาราง 37 ในภาคผนวก ข

3.2 ผลการหาคุณภาพของแบบวัดทักษะทางสังคม

แบบวัดทักษะทางสังคมก่อนเรียนและหลังเรียน เป็นแบบปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ โดยให้น้ำหนักคะแนนแต่ละข้อ มี 3 ระดับ คือ 2, 1 และ 0 คะแนน พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 จำนวน 25 ข้อ นอกนั้นมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.57-0.86 มีค่าอำนาจจำแนก (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม) สูงกว่าเกณฑ์ คือ 0.265 ทุกข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.841 สรุปว่าแบบวัดทักษะทางสังคม ฉบับนี้มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ได้

ขั้นที่ 4 ผลการทดลองเพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ (Try Out)

ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้เต็มรูปแบบกับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2555 โรงเรียนบ้านจิก อำเภอคูเมือง เป็นเวลา 20 ชั่วโมง โดยมีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 31 คน ผู้วิจัยเป็นผู้ทดลองจัดกิจกรรมเองเพื่อ

ตรวจสอบความเป็นไปได้ ตลอดจนศึกษาปัญหาและอุปสรรคระหว่างการค้าและการและเพื่อปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้สมบูรณ์ขึ้น จัดกิจกรรมตามหน่วยการเรียนรู้ครบทั้ง 3 หน่วย มีการวัดและประเมินผลเสมือนจริงทุกกิจกรรม (ยกเว้นการทดสอบก่อนเรียน) ผลการทดลองพบว่าในหน่วยที่ 1 ชั่วโมงแรก ผู้วิจัยไม่สามารถจดจำชื่อนักเรียนได้ครบทุกคน จึงให้ครูประจำชั้นเป็นผู้ช่วยวิจัยคอยสังเกตและเป็นพี่เลี้ยง กิจกรรมแรกๆนักเรียนจะยังเขินอายอยู่บ้าง แต่กิจกรรมที่เรียนรู้เป็นทักษะการปฏิบัติ เป็นเรื่องง่ายๆ นักเรียนจึงรู้สึกสนุกสนาน กิจกรรมแต่ละขั้นไม่มีเนื้อหาที่ยากจึงดำเนินการได้ค่อนข้างเร็วทันตามเวลา โดยผู้วิจัยได้อธิบายหลักสำคัญของแต่ละขั้นให้ผู้เรียนเข้าใจและเตรียมตัวปฏิบัติ ผู้วิจัยสังเกตพบว่าในขั้นตอนการแบ่งกลุ่มมีนักเรียนที่เรียนอ่อนบางคนเพื่อนไม่ยอมรับเข้ากลุ่มจึงต้องอธิบายให้นักเรียนส่วนใหญ่เข้าใจ และให้นักเรียนที่เรียนอ่อนมีโอกาสเลือกที่จะอยู่กลุ่มที่ตนเองพอใจ ไม่บังคับ ปัญหาอีกข้อหนึ่งที่ค้นพบคือนักเรียนจะมีปัญหาด้านการเขียนคำตอบ ตอนแรกผู้วิจัยเข้าใจว่าเด็กหาคำตอบไม่ได้ แต่เมื่อถึงเวลาแสดงหรือทำกิจกรรมนำเสนอผลงานกลับทำได้ จึงได้ข้อคิดว่าบางครั้งการเขียนอย่างเดียวก็ไม่สามารถประเมินนักเรียนได้ ถ้านักเรียนไม่เขียนหรือเขียนไม่ได้ครูต้องให้นักเรียนทดลองปฏิบัติหรือตอบคำถาม ยกตัวอย่างเช่นการแสดงบทบาทสมมติ ในขั้นการแต่งเรื่องเด็กบอกว่าคิดไม่ออกทำไม่ได้ แต่ถ้าให้ถกเถียงกันในกลุ่มแล้วซักซ้อมเลยนักเรียนจะสามารถออกแบเรื่องราวได้ดี จึงไม่เน้นเรื่องการเขียนเพียงอย่างเดียว ผลการจัดกิจกรรมในหน่วยทักษะการสื่อสาร พบว่านักเรียนที่เรียนอ่อนไม่ค่อยได้รับการยอมรับจากเพื่อนได้แสดงบทบาทให้เพื่อนยอมรับในชั่วโมงสุดท้ายเด็กดังกล่าวกล้าที่จะอาสาเพื่อนนำเสนอผลงาน หรือกล้าที่จะเป็นผู้ควบคุมกำกับการแสดงบทบาทสมมติของกลุ่มตัวเอง หรือเป็นผู้ริเริ่มนำอุปกรณ์หรือสิ่งของเข้ามาใช้ในการแสดงบทบาทสมมติ ส่วนหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การแก้ปัญหา จะมีปัญหากับนักเรียนที่เรียนอ่อนเพราะเป็นเรื่องการคิดวิเคราะห์ เนื้อหาบางเรื่องยาวเกินไป ผู้วิจัยจึงได้แก้ไขให้ปัญหาง่ายขึ้น กิจกรรมง่ายขึ้น มีตัวอย่างแนวคิดเพื่อให้นักเรียนสามารถใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรม เพิ่มรูปภาพในบางกิจกรรมที่นักเรียนไม่คุ้นเคย เช่น การเล่นเฟซบุ๊ก (face book) นักเรียนบางคนไม่รู้จัก ก็เพิ่มรูปภาพเข้าไปในส่วนของใบกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนสามารถสร้างจินตนาการได้ถูกต้อง ส่วนในเรื่องการจัดการความเครียด เนื้อหาอาจจะยาวไป ผู้วิจัยจึงสรุปสั้นๆ ให้นักเรียนได้อ่านเข้าใจง่าย ปฏิบัติได้จริงเมื่อเรียนมาถึงหน่วยสุดท้ายพบว่าเด็กนักเรียนมีความมั่นใจมากยิ่งขึ้น ทำกิจกรรมได้รวดเร็ว ครูต้องอธิบายวิธีการเขียนให้ชัดเจน หรือถ้านักเรียนเขียนไม่ได้ครูต้องหาวิธีประเมินแบบอื่น เช่นถามให้ตอบหรือถามเพื่อน เด็กไม่เขียนอาจเป็นเพราะเขียนไม่ได้ไม่ใช่ไม่พัฒนาเลย ครูต้องหาวิธีประเมินเพื่อให้ตรงกับสภาพที่เป็นจริงให้ได้ จากการทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างสามารถหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดังตาราง 20

ตาราง 20 ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้จากการทดลองใช้

ผลการเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	1,040	935.68	89.97
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	80	73.77	92.22
ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ (E_1/ E_2) เท่ากับ 89.97/92.22			

จากตาราง 20 พบว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 89.97 และ ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 92.22 ดังนั้นรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จึงมีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 89.97/92.22 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ผู้วิจัยได้ปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้และได้รูปแบบการเรียนรู้ฉบับเต็ม สำหรับให้ครูไปทดลองใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายละเอียดดัง ภาคผนวก ข

ตอนที่ 3 ผลทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ปรับปรุงแล้วนำไปให้ครูผู้สอนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (แนะแนว) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 18 คน ทดลองใช้เพื่อหาประสิทธิภาพกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยครูผู้สอนทุกคนได้ผ่านการประชุมชี้แจงวิธีการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้จนเข้าใจ สามารถปฏิบัติได้ถูกต้อง จำนวน 18 โรงเรียน แยกตามขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ ดังตาราง 21

ตาราง 21 รายละเอียดของโรงเรียนที่นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้

อำเภอ	ชื่อโรงเรียน ขนาดเล็ก	จำนวน (คน)	ชื่อโรงเรียน ขนาดกลาง	จำนวน (คน)	ชื่อโรงเรียน ขนาดใหญ่	จำนวน (คน)
สตึก	บ้านท่าเรือ	13	บ้านปรีอเกียน	18	บ้านปลัดมุ่ม	21
	บ้านโคกเมือง	14	บ้านดงยายเกา	18	บ้านท่าม่วง	22
คูเมือง	บ้านแพ	14	บ้านตาหล้า	18	บ้านหินเหล็กไฟ	32
	บ้านหนองบัวแดง	14	บ้านพรสำราญ	21	วัดบ้านปะเคียบ	31
แคนดง	บ้านจิว	12	บ้านชาติ	21	หนองกระโถ	23
	บ้านกระทุ่มจานฯ	17	บ้านสระบัว	26	อนุบาลแคนดง	29
รวม	84		122		158	

รวมนักเรียนทั้งหมด 364 คน

1. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพด้านกระบวนการและผลลัพธ์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นในโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 6 โรงเรียน จำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 84 คนปรากฏผล ดังตาราง 22

ตาราง 22 ค่าเฉลี่ย และประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) ของแผนการจัดกิจกรรมตาม
รูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ในโรงเรียนขนาดเล็ก (N = 84)

แผนการจัด กิจกรรมที่	คะแนนเต็ม			คะแนนที่ได้				$\bar{X}$
	พฤติกรรมกลุ่ม	ประเมินผลงาน	ประเมินท้าย	พฤติกรรมกลุ่ม	ประเมินผลงาน	ประเมินท้าย หน่วย	คะแนนรวม	
1	20	20	-	1,535	1,388	-	2,923	34.80
2	20	20	-	1,523	1,364	-	2,887	34.37
3	20	20	-	1,465	1,393	-	2,858	34.02
4	20	20	-	1,452	1,404	-	2,856	34.00
5	20	20	-	1,489	1,385	-	2,874	34.21
6	20	20	-	1,531	1,407	-	2,938	34.98
7	20	20	-	1,507	1,387	-	2,894	34.45
8	20	20	80	1,448	1,367	5,452	8,267	98.42
9	20	20	-	1,455	1,429	-	2,884	34.33
10	20	20	-	1,508	1,404	-	2,912	34.67
11	20	20	-	1,472	1,458	-	2,930	34.88
12	20	20	-	1,510	1,370	-	2,880	34.29
13	20	20	-	1,537	1,438	-	2,975	35.42
14	20	20	-	1,504	1,426	-	2,930	34.88
15	20	20	80	1,525	1,403	5,665	8,593	102.30
16	20	20	-	1,463	1,377	-	2,840	33.81
17	20	20	-	1,474	1,376	-	2,850	33.93
18	20	20	-	1,492	1,371	-	2,863	34.08
19	20	20	-	1,503	1,352	-	2,855	33.99
20	20	20	80	1,509	1,399	5,693	8,601	102.39
รวม	1,040			29,902	27,898	16,810	74,610	888.22

ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย (888.22/1040) เท่ากับ 85.41

ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) 85.41

จากตาราง 22 พบว่า คะแนนจากการประเมินพฤติกรรมการกลุ่ม คะแนนประเมินผลงาน และคะแนนจากการทำแบบประเมินท้ายหน่วย มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 88.22 คิดเป็นร้อยละ 85.41 แสดงว่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 85.41

ตาราง 23 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) ของแผนการจัดกิจกรรม ตามรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ในโรงเรียนขนาดเล็ก

คะแนนวัดทักษะทางสังคมหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (คะแนนเต็ม 80)	จำนวนนักเรียน	คะแนนรวม
42	1	42
52	1	52
53	1	53
54	1	54
58	1	58
60	1	60
62	3	186
63	3	189
64	1	64
65	5	325
66	3	198
67	3	201
68	2	136
69	3	207
70	1	70
71	6	426
72	1	72
73	6	438
74	8	592
75	7	525
76	9	684
77	4	308
78	8	624
79	5	395
รวม	84	5,959

คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) 70.94

ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย 88.68

ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) 88.68

จากตาราง 23 พบว่า คะแนนจากการทำแบบวัดทักษะทางสังคมหลังเรียนของนักเรียนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 70.94 คิดเป็นร้อยละ 88.68 แสดงว่า ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 88.68

ตาราง 24 ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นในโรงเรียนขนาดเล็ก (N=84)

ผลการเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	1,040	888.22	85.41
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	80	70.94	88.68
ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ (E_1/ E_2) เท่ากับ 85.41/88.68			

จากตาราง 24 พบว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 85.41 และ ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 88.68 ดังนั้น ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ (E_1/ E_2) เท่ากับ 85.41/88.68 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

ตาราง 25 ค่าเฉลี่ย และประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) ของแผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ในโรงเรียนขนาดกลาง (N = 122)

แผนการจัดกิจกรรมที่	คะแนนเต็ม			คะแนนที่ได้				$\bar{X}$
	พฤติกรรมกลุ่ม	ประเมินผลงาน	ประเมินท้ายหน่วย	พฤติกรรมกลุ่ม	ประเมินผลงาน	ประเมินท้ายหน่วย	คะแนนรวม	
1	20	20	-	2,118	1,969	-	4,087	33.50
2	20	20	-	2,164	1,973	-	4,137	33.91
3	20	20	-	2,144	2,010	-	4,154	34.05
4	20	20	-	2,079	1,976	-	4,055	33.24
5	20	20	-	2,130	1,972	-	4,102	33.62
6	20	20	-	2,105	1,990	-	4,095	33.57
7	20	20	-	2,157	1,989	-	4,146	33.98
8	20	20	80	2,099	2,008	7,971	12,078	99.00
9	20	20	-	2,154	2,026	-	4,180	34.26
10	20	20	-	2,163	2,010	-	4,173	34.20

ตาราง 25 (ต่อ)

แผนการจัด กิจกรรมที่	คะแนนเต็ม			คะแนนที่ได้				
	พฤติกรรมกลุ่ม	ประเมินผลงาน	ประเมินท้าย หน่วย	พฤติกรรมกลุ่ม	ประเมินผลงาน	ประเมินท้าย หน่วย	คะแนนรวม	$\bar{X}$
11	20	20	-	2,163	2,011	-	4,174	34.21
12	20	20	-	2,160	2,008	-	4,168	34.16
13	20	20	-	2,105	1,980	-	4,085	33.48
14	20	20	-	2,110	2,005	-	4,115	33.73
15	20	20	80	2,067	1,989	8,027	12,083	99.04
16	20	20	-	2,191	2,010	-	4,201	34.43
17	20	20	-	2,123	2,019	-	4,142	33.95
18	20	20	-	2,109	2,018	-	4,127	33.83
19	20	20	-	2,123	2,011	-	4,134	33.89
20	20	20	80	2,117	2,049	8,249	12,415	101.76
รวม	1,040			42,581	40,023	24,247	106,851	875.81

ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย (875.81/1040) เท่ากับ 84.21
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) 84.21

จากตาราง 25 พบว่า คะแนนจากการประเมินพฤติกรรมกลุ่ม คะแนนประเมินผลงาน และคะแนนจากการทำแบบประเมินท้ายหน่วย มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 875.81 คิดเป็นร้อยละ 84.21 แสดงว่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 84.21

ตาราง 26 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)
ของแผนการจัดกิจกรรม ตามรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ในโรงเรียนขนาดกลาง

คะแนนวัดทักษะทางสังคมหลัง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (คะแนนเต็ม 80)	จำนวนนักเรียน	คะแนนรวม
57	1	57
60	3	180
61	1	61
62	2	124
63	2	126
64	9	576
65	7	455
66	1	66
67	5	335
68	4	272
69	9	621
70	14	980
71	8	568
72	6	432
73	9	657
74	7	518
75	2	150
76	12	912
77	13	1001
78	4	312
79	3	237
รวม	122	8,640
คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) 70.82		
ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย 88.52		
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) 88.52		

จากตาราง 26 พบว่า คะแนนจากการทำแบบวัดทักษะทางสังคมหลังเรียนของนักเรียนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 70.82 คิดเป็นร้อยละ 88.52 แสดงว่า ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 88.52

ตาราง 27 ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นในโรงเรียนขนาดกลาง (N=122)

ผลการเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E ₁)	1,040	875.81	84.21
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E ₂)	80	70.82	88.52
ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ (E ₁ / E ₂) เท่ากับ 84.21/88.52			

จากตาราง 27 พบว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E₁) เท่ากับ 84.21 และ ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E₂) เท่ากับ 88.52 ดังนั้น ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ (E₁/ E₂) เท่ากับ 84.21/88.52 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

ตาราง 28 ค่าเฉลี่ย และประสิทธิภาพของกระบวนการ (E₁) ของแผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ในโรงเรียนขนาดใหญ่ (N = 158)

แผนการจัดกิจกรรมที่	คะแนนเต็ม			คะแนนที่ได้				$\bar{X}$
	พฤติกรรมกลุ่ม	ประเมินผลงาน	ประเมินท้ายหน่วย	พฤติกรรมกลุ่ม	ประเมินผลงาน	ประเมินท้ายหน่วย	คะแนนรวม	
1	20	20	-	2,775	2,630	-	5,405	34.21
2	20	20	-	2,760	2,642	-	5,402	34.19
3	20	20	-	2,749	2,588	-	5,337	33.78
4	20	20	-	2,803	2,712	-	5,515	34.91
5	20	20	-	2,761	2,670	-	5,431	34.37
6	20	20	-	2,760	2,624	-	5,384	34.08
7	20	20	-	2,787	2,694	-	5,481	34.69
8	20	20	80	2,795	2,687	10,004	15,486	98.01
9	20	20	-	2,752	2,665	-	5,417	34.28
10	20	20	-	2,726	2,666	-	5,392	34.13
11	20	20	-	2,732	2,643	-	5,375	34.02
12	20	20	-	2,785	2,663	-	5,448	34.48
13	20	20	-	2,802	2,636	-	5,438	34.42

ตาราง 28 (ต่อ)

แผนการจัด กิจกรรมที่	คะแนนเต็ม			คะแนนที่ได้				X
	พฤติกรรมกลุ่ม	ประเมินผลงาน	ประเมินท้าย หน่วย	พฤติกรรมกลุ่ม	ประเมินผลงาน	ประเมินท้าย หน่วย	คะแนนรวม	
14	20	20	-	2,796	2,667	-	5,463	34.58
15	20	20	80	2,750	2,593	10,193	15,536	98.33
16	20	20	-	2,724	2,631	-	5,355	33.89
17	20	20	-	2,723	2,605	-	5,328	33.72
18	20	20	-	2,745	2,618	-	5,363	33.94
19	20	20	-	2,770	2,593	-	5,363	33.94
20	20	20	80	2,684	2,652	10,512	15,848	100.30
รวม	1,040			55,179	52,879	30,709	13,8767	878.27

ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย (878.27/1040) เท่ากับ 84.45
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E₁) 84.45

จากตาราง 28 พบว่า คะแนนจากการประเมินพฤติกรรมกลุ่ม คะแนนประเมินผลงาน และคะแนนจากการทำแบบประเมินท้ายหน่วย มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 878.27 คิดเป็นร้อยละ 84.45 แสดงว่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E₁) เท่ากับ 84.45

ตาราง 29 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E₂)
 ของแผนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ในโรงเรียนขนาดใหญ่
 (N = 158)

คะแนนวัดทักษะทางสังคมหลังการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ (คะแนนเต็ม 80)	จำนวนนักเรียน	คะแนนรวม
43	1	43
47	1	47
50	1	50
51	2	102
52	1	52
53	1	53
54	2	108
55	4	220
56	3	168
57	1	57
59	5	295
60	3	180
61	3	183
62	5	310
63	4	252
64	8	512
65	7	455
66	2	132
67	9	603
68	7	476
69	13	897
70	7	490
71	14	994
72	6	432
73	8	584
74	8	592
75	14	1050
76	6	456
77	4	308

ตาราง 29 (ต่อ)

คะแนนวัดทักษะทางสังคมหลังการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ (คะแนนเต็ม 80)	จำนวนนักเรียน	คะแนนรวม
78	5	390
79	3	237
รวม	158	10,728

คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) 67.90
 ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย 84.87
 ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) 84.87

จากตาราง 29 พบว่า คะแนนจากการทำแบบวัดทักษะทางสังคมหลังเรียนของนักเรียน
 ในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 67.90 คิดเป็นร้อยละ 84.87 แสดงว่า ประสิทธิภาพของ
 ผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 84.87

ตาราง 30 ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นในโรงเรียนขนาดใหญ่ (N=158)

ผลการเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	1,040	878.27	84.45
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	80	67.90	84.87

ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ (E_1/ E_2) เท่ากับ 84.45/84.87

จากตาราง 30 พบว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 84.45
 และ ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 84.87 ดังนั้น ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้
 (E_1/ E_2) เท่ากับ 84.45 /84.87 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

ตาราง 31 วิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนวัดทักษะทางสังคมก่อนเรียน และหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

ขนาดโรงเรียน	รายการวัด	n	$\bar{X}$	df	S.D.	t	p
เล็ก	ก่อนเรียน	84	54.86	83	9.095	16.207	.000*
	หลังเรียน	84	70.94				
กลาง	ก่อนเรียน	122	58.54	121	8.803	15.406	.000*
	หลังเรียน	122	70.82				
ใหญ่	ก่อนเรียน	158	54.17	157	8.770	19.676	.000*
	หลังเรียน	158	67.90				

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตาราง 31 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม ในโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 4 ผลการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ผลประเมินความคิดเห็นของนักเรียนหลังผ่านการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีรายละเอียดดังตาราง 32

ตาราง 32 ผลประเมินความคิดเห็นของนักเรียนหลังผ่านการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ที่พัฒนาขึ้น (จำนวนนักเรียนตอบแบบสอบถาม 352 คน)

ที่	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น (เห็นด้วย)
1	เนื้อหาที่น่าสนใจ ทันสมัย	3.32	0.65	มาก
2	เนื้อหามีความชัดเจน ทำความเข้าใจได้ง่าย	3.35	0.65	มาก
3	เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง	3.49	0.59	มาก
4	กิจกรรมการเรียนรู้เริ่มจากง่ายไปหายากสามารถทำความเข้าใจได้เร็ว	3.34	0.68	มาก

ตาราง 32 (ต่อ)

ที่	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น (เห็นด้วย)
5	นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกกิจกรรม พึงพาช่วยเหลือกันจนเกิดการเรียนรู้	3.46	0.62	มาก
6	นักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนจนเกิด ความรู้ใหม่สามารถนำไปปฏิบัติได้	3.45	0.58	มาก
7	กิจกรรมเน้นการปฏิบัติจริง ช่วยเสริมสร้างทักษะ การสร้างสัมพันธ์ภาพและการสื่อสารของนักเรียน เพิ่มมากขึ้น	3.46	0.59	มาก
8	กิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติ ช่วยให้นักเรียนเข้าใจ ขั้นตอนการตัดสินใจและแก้ปัญหา นำไปใช้ในชีวิ ตจริงได้	3.45	0.59	มาก
9	กิจกรรมเน้นการปฏิบัติจริง ช่วยเสริมสร้าง ความสามารถในการจัดการอารมณ์และ ความเครียด	3.40	0.65	มาก
10	การฝึกปฏิบัติกิจกรรมใกล้เคียงกับสภาพจริงเปิด โอกาสให้นักเรียนได้คิดเอง ทำเอง อย่างอิสระ ไม่เคร่งเครียด	3.47	0.59	มาก
11	นักเรียนได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ ในการออกแบบ ผลงานอย่างหลากหลาย	3.34	0.71	มาก
12	กิจกรรมที่มีการฝึกปฏิบัติซ้ำ ส่งเสริมให้นักเรียน เข้าใจวิธีการที่ชัดเจนขึ้น	3.41	0.62	มาก
13	สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้สอดคล้องกับเรื่องราวใน สถานการณ์ปัจจุบัน	3.32	0.65	มาก
14	ใบงานและใบความรู้ มีความชัดเจน สามารถทำ ความเข้าใจได้ง่าย	3.39	0.64	มาก
15	คะแนนได้จากการปฏิบัติจริง ทำให้คลายความ กังวล	3.44	0.62	มาก
รวมเฉลี่ย		3.41	0.63	มาก

จากตาราง 32 พบว่า จากรายการประเมินทั้งหมด 15 รายการ นักเรียนกลุ่มทดลอง
มีความคิดเห็นด้วย ระดับมาก ทุกรายการ และรายการที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักเรียนคิดว่า
การจัดกิจกรรมตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันสามารถนำไป
ประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง (มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.49) รองลงมาคือ การฝึกปฏิบัติกิจกรรมใกล้เคียงกับ

สภาพจริงเปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดเอง ทำเอง อย่างอิสระ ไม่เคร่งเครียด (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47) รายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เนื้อหาน่าสนใจ ทันสมัย และสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้สอดคล้องกับเรื่องราวในสถานการณ์ปัจจุบัน (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32)

สำหรับข้อคิดเห็นอื่น ๆ นักเรียนรู้สึกดีใจที่ได้ร่วมกิจกรรมกับเพื่อนๆ สนุกสนานที่ได้แสดงบทบาทสมมติ ตื่นเต้นอยากดูละครที่กลุ่มอื่นแสดง พยายามสร้างเรื่องราวให้ตื่นต่อน่าสนใจ เพื่อให้ได้รับคำชื่นชมจากเพื่อนและครู สำหรับเด็กนักเรียนที่เรียนอ่อนรู้สึกมีความสุขเพราะได้ร่วมแสดงบทบาทสมมุติ กับเพื่อน ได้รับการยอมรับจากเพื่อนและครู ได้ออกความเห็นในการแต่งเรื่องราวตามใบกิจกรรม เรื่องราวแต่ละกิจกรรมเป็นเรื่องใกล้ตัวน่าสนใจไม่เกินความสามารถของนักเรียน

ขั้นที่ 2 ผลการประเมินความคิดเห็นของครูผู้สอนที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ที่พัฒนาขึ้นด้วยแบบสอบถาม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตาราง 33 ลักษณะทั่วไปของครูที่ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้และแสดงความคิดเห็นหลังการจัดกิจกรรมเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	8	44.44
หญิง	10	55.56
2. อายุ		
น้อยกว่า 30 ปี	2	11.11
30 - 40 ปี	4	22.22
41-50 ปี	7	38.89
มากกว่า 50 ปี	5	27.78
3. ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	11	61.11
ปริญญาโท	7	38.89
4. วิทยฐานะ		
ไม่มี	3	16.67
ชำนาญการ	5	27.78
ชำนาญการพิเศษ	10	55.56

จากตาราง 33 ข้อมูลทั่วไปของครูที่ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่า กลุ่มครูส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 55.56) อายุอยู่ในช่วง 41- 50 ปี (ร้อยละ 38.89) และมากกว่า 50 ปี (ร้อยละ 27.78) การศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 61.61) วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ (ร้อยละ 55.56)

ตาราง 34 ผลประเมินความคิดเห็นของครูหลังทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

ที่	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น (เห็นด้วย)
1	การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ทั้ง 6 องค์ประกอบเป็นกระบวนการที่มีความ ต่อเนื่องและสอดคล้องกัน	3.44	0.51	มาก
2	ทฤษฎีการเรียนรู้ตามองค์ประกอบของรูปแบบการ เรียนรู้ สามารถประยุกต์ใช้ได้จริง	3.50	0.51	มากที่สุด
3	การจัดกิจกรรม สามารถส่งเสริมทักษะ การสร้างสัมพันธ์ภาพและการสื่อสารให้กับ นักเรียนได้	3.72	0.46	มากที่สุด
4	การจัดกิจกรรม สามารถเสริมสร้างทักษะ การตัดสินใจ และแก้ปัญหาให้กับนักเรียนได้	3.61	0.50	มากที่สุด
5	การจัดกิจกรรม สามารถเสริมสร้างทักษะการ จัดการกับอารมณ์และความเครียดของ นักเรียนได้	3.56	0.51	มากที่สุด
6	ขั้นตอนการจัดกิจกรรมมีความชัดเจน เรียงลำดับ จากง่ายไปหายาก นักเรียนสามารถปฏิบัติได้	3.33	0.49	มาก
7	บทบาทครูและบทบาทของนักเรียนในการจัด กิจกรรม มีความสอดคล้องลงตัว ส่งเสริมให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์	3.33	0.49	มาก
8	การนำเสนอปัญหาแบบปลายเปิดเป็นตัวนำ กิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ประสบการณ์เดิมเพิ่ม ประสบการณ์ใหม่ กระตุ้นให้นักเรียนสามารถ สร้างความรู้ด้วยตนเอง	3.39	0.50	มาก
9	นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมใกล้เคียงกับ สภาพการณ์จริงที่นักเรียนต้องเผชิญ ส่งผลให้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง	3.50	0.51	มากที่สุด
10	กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลาย เปิดโอกาสให้นักเรียน มีความคิดสร้างสรรค์ ในการออกแบบผลงาน	3.33	0.49	มาก

ตาราง 34 (ต่อ)

ที่	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น (เห็นด้วย)
11	สื่อและอุปกรณ์ มีความเหมาะสม ช่วยสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้	3.11	0.58	มาก
12	การวัดและประเมินผลมีความชัดเจน สามารถสะท้อนภาพที่แท้จริงของนักเรียน ตามจุดประสงค์การเรียนรู้	3.50	0.51	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		3.44	0.51	มาก

จากตาราง 34 พบว่า จากรายการประเมินทั้งหมด 12 รายการ ครูกลุ่มทดลองมีความคิดเห็นในภาพรวมทุกรายการ อยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.44) และรายการที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ การจัดกิจกรรมสามารถส่งเสริมทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพและการสื่อสารให้กับนักเรียนได้ (มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.72) รองลงมาคือ การจัดกิจกรรม สามารถเสริมสร้างทักษะการตัดสินใจ และแก้ปัญหาให้กับนักเรียนได้ (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61) และ การจัดกิจกรรมสามารถเสริมสร้างทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียดของนักเรียนได้ (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56) รายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ สื่อและอุปกรณ์ มีความเหมาะสม ช่วยสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32)

ครูได้แสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมเป็นกิจกรรมที่ดีมาก นักเรียนได้ร่วมกันสร้างผลงานที่สร้างสรรค์ ทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมอย่างหลากหลาย ทุกกิจกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ ครูผู้สอนอยากให้นำมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนอย่างจริงจังและควรจะทำตลอดปี เพื่อให้เด็กนักเรียนได้มีเวลาบันทึกการนำไปใช้เต็มที่ และครูจะได้มีเวลาจัดทำสื่อเพิ่มเติมให้ทันสมัยยิ่งขึ้น ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรติดตามดูแลแก้ไขปัญหาของเด็กและเยาวชนอย่างจริงจังเพื่อลดปัญหาที่จะติดตามตัวนักเรียนไปเมื่อออกจากรั้วโรงเรียน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษา สามารถสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะตามลำดับดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. สมมุติฐาน
3. สรุปผล
4. อภิปรายผล
5. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีคุณภาพ
3. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น
4. เพื่อเปรียบเทียบทักษะทางสังคม ก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น
5. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนและครูหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

สมมุติฐานของการวิจัย

นักเรียนที่เรียนโดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีทักษะทางสังคมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

สรุปผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าปัญหาของเด็กและเยาวชนที่ควรนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรียงจากมากไปหาน้อย คือ ยาเสพติด การดื่มเหล้าและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การทะเลาะวิวาท ภัยจากอินเทอร์เน็ต การสูบบุหรี่ สื่อลามกและพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม และทักษะทางสังคมที่ครูต้องการเสริมสร้างให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มากที่สุดคือ ด้านทักษะการสร้าง

สัมพันธ์ภาพและการสื่อสาร รองลงมาคือด้านทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา และด้านทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ตามลำดับ

2. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีคุณภาพ ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มี 6 องค์ประกอบ คือ

องค์ประกอบที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน ประกอบไปด้วย 1) ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของ Erickson 2) ทฤษฎี Constructivism ได้แก่ Cognitive Constructivism ตามแนวคิดของ Piaget และ Social Constructivism ตามแนวคิดของ Vygotsky 3) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา ของ Albert Bandura 4) ทฤษฎีมนุษยนิยมหรือบุคลิกภาพของ Carl R. Roger 5) ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบโอเพอร์แรนต์ ของ B.F. Skinner 6) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) 7) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning)

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม 3 คู่ คือ ทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพและการสื่อสาร (Interpersonal Relationship and Communication Skills) ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา (Decision making and Problem solving skills) และ ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด (Coping with Emotion and Stress Skills)

องค์ประกอบที่ 3 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Syntax) มี 6 ขั้น คือ 1) ขั้นสร้างความตระหนัก (Build awareness : B) 2) ขั้นเพิ่มประสบการณ์ (Enhance the Experience : E) 3) ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Exchange : E) 4) ขั้นนำเสนอผลงาน (Presentation : P) 5) ขั้นสรุปความคิดรวบยอด (Concept Conclusion) และ 6) ขั้นประยุกต์ใช้ (Application of the Concept)

องค์ประกอบที่ 4 ระบบสังคม (Social System) บทบาทของครูผู้สอน เป็นผู้วางแผน (Planner) ผู้ให้ความกระจ่าง (Clarifier) ผู้กระตุ้น (Stimulator) ผู้ประสานงาน (Coordinator) ผู้ประเมินผล (Evaluator) สร้างบรรยากาศที่ดี ไม่เคร่งเครียด พร้อมทั้งจะรับฟังผู้เรียนทุกกรณี บทบาทของนักเรียนดำเนินการแก้ปัญหาด้วยตนเอง แสวงหาความรู้แลกเปลี่ยนความรู้หรือประสบการณ์กับเพื่อนเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการฝึกปฏิบัติพัฒนาทักษะทางสังคมในด้านต่างๆ โดยเน้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม

องค์ประกอบที่ 5 หลักการตอบสนอง (Principle of Reaction) ครูไม่เป็นผู้บรรยายหรือสรุปความรู้ในขั้นแรกของการสอนในเรื่องต่างๆแต่จะนำเสนอปัญหาปลายเปิดเป็นตัวนำกิจกรรมการเรียนรู้ กระตุ้นและให้อิสระจนผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง ให้นักเรียนเกิดความสุขในการเรียนรู้ ปรับพฤติกรรมโดยการเสริมแรง ยกย่องชมเชยเป็นแบบอย่าง ให้รางวัลเมื่อปฏิบัติตามแผนสำเร็จ คอยสังเกต ให้ความจริงใจ เป็นมิตรและอบอุ่น

องค์ประกอบที่ 6 ระบบสนับสนุน (Support System) นักเรียนได้ฝึกการทำงาน ฝึกปฏิบัติกิจกรรมใกล้เคียงกับสภาพการจริงที่นักเรียนต้องเผชิญ เปิดโอกาสให้นักเรียนคิดเอง ทำเอง บรรยากาศการจัดการเรียนรู้แบบอิสระ ไม่เคร่งเครียด สนับสนุนอุปกรณ์และแนะนำแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

ผลการประเมินความเหมาะสมด้านองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในภาพรวมทุกองค์ประกอบ และรายด้านอยู่ในระดับมาก

3. ผลการศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น เมื่อนำไปทดลองใช้กับนักเรียนในโรงเรียน 3 ขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ เมื่อหาประสิทธิภาพของกระบวนการต่อประสิทธิภาพของผลผลิต พบว่า ในโรงเรียนขนาดเล็กได้เท่ากับ 85.41/88.68 ในโรงเรียนขนาดกลางได้เท่ากับ 84.21/88.52 และโรงเรียนขนาดใหญ่ได้เท่ากับ 84.45 /84.87 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดทั้ง 3 ขนาด

4. ผลการเปรียบเทียบทักษะทางสังคม ก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ในโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนและครูหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมากทุกรายการ รายการที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ นักเรียนมีความคิดเห็นด้วยว่าการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง ส่วนครูมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ในภาพรวมทุกรายการอยู่ในระดับมาก รายการที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การจัดกิจกรรมสามารถส่งเสริมทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารให้กับนักเรียนได้ รองลงมาคือ การจัดกิจกรรมสามารถเสริมสร้างทักษะการตัดสินใจและทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียดของนักเรียนได้ ตามลำดับ

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R and D) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา มีประเด็นที่นำมาอภิปราย 5 ประเด็นคือ 1) การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 2) การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีคุณภาพ 3) การศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น 4) การเปรียบเทียบทักษะทางสังคม ก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น และ 5) การศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนและครูหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าสภาวะการณปัญหาของเด็กและเยาวชนที่ควรนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จากความคิดเห็นของครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มากกว่าร้อยละ 60 เรียงจากมากไปหาน้อย คือ ยาเสพติด การดื่มเหล้าและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การทะเลาะวิวาท ภัยจากอินเทอร์เน็ต การสูบบุหรี่ สื่อลามกและพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม สอดคล้องกับ ผลการวิจัยติดตามสภาวะการณเด็กและเยาวชนในรอบปี 2555 (สถาบันรามจิตติ. 2556 : เว็บไซต์) ด้านสุขภาพจิตพบว่ามีเด็กร้อยละ 24 ระบุว่าตนอารมณ์เสียหงุดหงิดง่ายและมีเพียงร้อยละ 35 ที่ระบุว่าตนสามารถคุมอารมณ์เวลาโกรธหรือผิดหวังได้ดี ด้านสภาวะการณความเสี่ยง

ด้านค่านิยมทางเพศ พบว่าเด็กโดยเฉลี่ยร้อยละ 20 ยอมรับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน ในความเสี่ยงด้านอบายมุขและความรุนแรงพบว่าเด็กร้อยละ 10 สูบบุหรี่เป็นประจำ ร้อยละ 12 ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นประจำ และร้อยละ 9 พบเห็นการเสพยาเสพติดร้ายแรงในสถานศึกษาเป็นประจำ นอกจากนี้การรายงานวิจัยเรื่องพื้นที่สื่อในชีวิตเด็กไทยในโครงการของโครงการ Child Watch (สถาบันรามจิต. 2553 : เว็บไซต์) ยังพบว่า สื่อต่างๆ ได้เข้ามาครอบครองพื้นที่ในชีวิตเด็กไทยมากขึ้น เด็กและเยาวชนในปัจจุบันได้รับเอาสื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาเป็นปัจจัยที่ 5 ของชีวิต และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ไม่ว่าจะเป็น โทรศัพท์มือถือหรือคอมพิวเตอร์ โดยจากการสำรวจในปี 2552 พบว่าเด็กวัยมัธยมศึกษาที่มีคอมพิวเตอร์ส่วนตัวใช้ถึงประมาณร้อยละ 44 และมีโทรศัพท์มือถือใช้ถึงร้อยละ 82 และสิ่งที่น่าจับตามากเป็นพิเศษถึงผลกระทบของสื่อและเทคโนโลยีต่อเด็กอีกอย่างหนึ่งคือ ปรากฏการณ์ “เด็กติดเกม” ที่พบว่ามีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเด็กที่ระบุว่าตนเองเล่นเกมคอมพิวเตอร์หรือเกมออนไลน์เป็นประจำเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 20.12 ในปี 2550 เป็นร้อยละ 26.79 ปี 2552 โดยใช้เวลาเฉลี่ยต่อวันอย่างน้อย 2 ชั่วโมง ปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงสอดคล้องกับผลการสำรวจความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูที่ต้องการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม สร้างภูมิคุ้มกันปัญหาที่จะเกิดกับเด็กและเยาวชน

ผลการสำรวจความต้องการเสริมสร้างทักษะทางสังคมให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลปรากฏว่าทักษะทางสังคมที่ครูคิดว่าควรเสริมสร้างให้กับนักเรียนมากที่สุดเรียงตามลำดับ คือ

- 1) ด้านทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร แยกตามพฤติกรรมบ่งชี้อันดับแรกคือ สามารถใช้คำพูด ภาษาท่าทางเพื่อแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนเองได้อย่างเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ รวมถึงรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่าย อันดับที่สอง สามารถปฏิบัติตนหรือวางตัวให้คนรอบข้างยอมรับรู้จัก ทักทายปราศรัยโดยใช้คำพูดหรือภาษาท่าทางที่สุภาพ อันดับที่สาม สามารถปฏิเสธต่อรองและร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์ที่เสี่ยง
- 2) ด้านทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา อันดับแรกคือสามารถแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่รับรู้ปัญหา หาสาเหตุของปัญหา วางแผนแก้ปัญหา และลงมือแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม อันดับที่สอง สามารถวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือก ประเมินและตัดสินใจเลือกทางเลือกได้เหมาะสมกับสถานการณ์ อันดับสาม สามารถเลือกใช้วิธีแก้ปัญหาที่คุ้มค่า ยืดหยุ่นและมีสติ นำประโยชน์มาสู่ทุกฝ่าย
- 3) ด้านทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด อันดับหนึ่งคือ สามารถควบคุมอารมณ์ และเลือกใช้วิธีจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม อันดับสองสามารถรู้สาเหตุและวิธีผ่อนคลายความเครียดและเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสม และอันดับสามสามารถประเมินและรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเองและบุคคลรอบข้าง ตามลำดับ อาจเป็นเพราะนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ยังไม่มีปัญหาเรื่องความเครียด หรือปัญหาในด้านของทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา ครูจึงให้ความสำคัญในเรื่องการสื่อสารเป็นอันดับแรก ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาใช้ในการกำหนดจำนวนชั่วโมงในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมในแต่ละด้านตามลำดับความสำคัญ และจะสังเกตว่าทักษะปฏิเสธเป็นทักษะที่สำคัญที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างจริงจัง ดังนั้นนอกจากจะพัฒนาในด้านทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารแล้วยังได้นำไปสอดแทรกเพิ่มเติมในส่วนของทักษะการแก้ปัญหาและการตัดสินใจอีกด้วย

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีคุณภาพ ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2) วัตถุประสงค์ 3) ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Syntax) 4) ระบบสังคม (Social System) 5) หลักการตอบสนอง (Principle of Reaction) และ 6) ระบบสนับสนุน (Support System) โดยผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้ตาม the Model of Teaching ของ Joyce, Weil and Calhoun (2004 : 83-101) ที่ประกอบด้วย 4 ตอน คือ 1) ขั้นตอนของรูปแบบ (Syntax หรือ Phases) เป็นการจัดเรียงตามลำดับกิจกรรมที่จะสอนเป็นขั้นๆ ซึ่งแต่ละรูปแบบมีจำนวนขั้นตอนการสอนแตกต่างกัน 2) ระบบสังคม (Social System) เป็นการอธิบายบทบาทผู้สอน ผู้เรียน และความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในแต่ละรูปแบบ 3) หลักการตอบสนอง (Principle of Reaction) เป็นการบอกวิธีการที่ผู้สอนจะตอบสนองต่อสิ่งที่ผู้เรียนกระทำ เช่นการให้รางวัล การสร้างบรรยากาศ และ 4) ระบบการสนับสนุน (Support System) เป็นการบอกเงื่อนไขหรือสิ่งจำเป็นในการที่จะใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้เกิดผลซึ่งลักษณะสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้จะอยู่ที่ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Syntax) ซึ่งในครั้งนี้นำประกอบไปด้วย 6 ขั้น เรียกว่า BEEPCA Model เริ่มด้วยขั้นสร้างความตระหนัก (Build awareness : B) ขั้นเพิ่มประสบการณ์ (Enhance the Experience : E) ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Exchange : E) 4) ขั้นนำเสนอผลงาน (Presentation : P) 5) ขั้นสรุปความคิดรวบยอด (Concept Conclusion) และ 6) ขั้นประยุกต์ใช้ (Application of the Concept)

ผลการประเมินความเหมาะสมด้านองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในภาพรวมทุกองค์ประกอบ และรายด้านอยู่ในระดับมาก เนื่องจากเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ มีการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน แต่ละขั้นตอนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน โดยเริ่มจากการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สังเคราะห์องค์ประกอบเป็นโครงร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เชื่อมโยงไปสู่การสังเคราะห์วัตถุประสงค์(ตัวบ่งชี้) ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ในขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ (Syntax) ได้รับการสนับสนุนด้วยระบบสังคม (Social System) ที่กำหนดบทบาทครูและบทบาทนักเรียนชัดเจน ร่วมด้วยหลักการตอบสนอง (Principle of Reaction) ระบบสนับสนุน (Support System) ผสมผสานกลมกลืนอยู่ในขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ (Syntax) ทั้ง 6 ขั้น นอกจากนี้ยังได้ทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีผลงานเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะทางสังคมหรือทักษะชีวิต และผู้เชี่ยวชาญที่มีผลงานเกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างความชัดเจนในแต่ละองค์ประกอบ ปรับปรุงโครงร่างของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้สมบูรณ์ขึ้น และยืนยันคุณภาพโดยการนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมอีกครั้ง จากนั้นจึงได้สร้างเครื่องมือประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ทั้งแผนการจัดการเรียนรู้ คู่มือครู (คู่มือการใช้) มีขั้นตอนที่เด่นชัดตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศินันท์ ศิริธาดากุลพัฒน์ (2551 : 163) ที่ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมและความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความสามารถพิเศษประกอบด้วย

กระบวนการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน คือ 1) การจุดประกายความคิด 2) การขยายความคิด 3) การลงมือปฏิบัติ 4) การนำเสนอผลงาน 5) การสรุปและประเมินผล 6) การประยุกต์และการนำความรู้ไปใช้ และ ปิยาภรณ์ พุ่มแก้ว (2555 : 173 -174) ได้พัฒนาหลักสูตรทักษะชีวิตโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กิจกรรมการเรียนรู้ทุกแผนแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 สร้างแรงจูงใจในการเรียน ขั้นที่ 2 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขั้นที่ 3 ประสานพลังฝึกคิด ขั้นที่ 4 ผลิตผลงานนำเสนอ และ ขั้นที่ 5 สรุป ประเมินสู่การประยุกต์ใช้ โดยได้มีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ นำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง ก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มทดลอง แนวทางดังกล่าวนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Joyce, Weil and Calhoun (2004 : 83-101) บุญชม ศรีสะอาด (2541 : 147-148) และ วารินทร์ รัศมีพรหม (2542 : 46) ที่ได้กล่าวไว้ว่าเมื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แล้ว ก่อนนำไปใช้อย่างแพร่หลาย ต้องมีการวิจัยเพื่อทดสอบทฤษฎีและตรวจสอบคุณภาพในเชิงการใช้สถานการณ์จริงและนำข้อค้นพบมาปรับปรุงแก้ไข และ ทิศนา ขัมมณี (2553 : 221-222) ที่ได้สรุปไว้ว่าการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ต้องผ่านการจัดองค์ประกอบต่างๆของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้เป็นระบบ โดยคำนึงถึงทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งต้องจัดองค์ประกอบต่างๆของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้มีความสัมพันธ์กัน เพื่อนำนักเรียนไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

3. การศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนขนาดเล็ก 6 โรงเรียน โรงเรียนขนาดกลาง 6 โรงเรียน และ โรงเรียนขนาดใหญ่ 6 โรงเรียน ผลจากการศึกษาภาพรวม พบว่า ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนขนาดเล็ก มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.41/88.68 ในโรงเรียนขนาดกลางประสิทธิภาพเท่ากับ 84.21/88.52 และในโรงเรียนขนาดใหญ่ประสิทธิภาพเท่ากับ 84.45 /84.87 ผลสรุปคือ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดทั้ง 3 ขนาด ทั้งนี้เนื่องมาจาก รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถยืดหยุ่นได้ในเรื่องเวลาและกิจกรรม นักเรียนสามารถนำเสนอผลงานได้หลายรูปแบบ เรื่องราวที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นเรื่องใกล้ตัว ใกล้กับวัยของนักเรียนสามารถพบเห็นได้ทั่วไป อาศัยประสบการณ์ของนักเรียนในการเชื่อมโยงเรื่องราวที่เคยได้ยินหรือเคยพบเห็นเข้ากับประสบการณ์ใหม่ เพิ่มประสบการณ์ด้วยเรื่องราวที่คล้ายกันตามวิธีการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) ที่นักเรียนแต่ละคน มีส่วนร่วมโดยการเอาจิตใจเข้าร่วมทำให้เกิดการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม อาศัยหลักการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ นักเรียนได้รับประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง สอดคล้องกับทฤษฎี Cognitive Constructivism ตามแนวคิดของ Piaget ที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ โดยการลงมือกระทำ เมื่อนักเรียนได้รับการกระตุ้นด้วยคำถาม จากสถานการณ์ที่เป็นตัวแบบให้แก้ปัญหาอย่างหลากหลายผ่านกิจกรรมกลุ่มที่ต้องอาศัยความร่วมมือและการมีปฏิสัมพันธ์กัน เช่น การแสดงบทบาทสมมติในเรื่องราวต่างๆ การนำเสนอผลงานกลุ่ม จึงซึมซับจนเกิดการเรียนรู้ และเมื่อปฏิบัติกิจกรรมซ้ำ ๆ นักเรียนจะเกิดความชำนาญสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง ผลการประเมินจึงออกมาค่อนข้างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศพร สุวรรณปักษ์ (2550 : 69-73) ได้ศึกษาผลของจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่มีต่อการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน 3 องค์ประกอบ ได้แก่

1) ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ 2) การตัดสินใจและการแก้ปัญหา 3) ความตระหนักรู้ในตน สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ปีที่ 2 โดยการนำกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและเทคนิคกิจกรรมกลุ่มประกอบด้วยวิธีการสอนแบบบรรยาย การแสดงบทบาทสมมุติ กรณีศึกษา สถานการณ์จำลอง สถานการณ์จริง การสาธิต เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบวัดทักษะชีวิต แบบสอบถาม แบบสังเกต พบว่าหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยด้านความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ การตัดสินใจและการแก้ปัญหา ความตระหนักรู้ในตน สูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีความรู้สึกดีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อันเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมที่กล่าวมานั่นเอง

นอกจากนี้การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ที่เน้นความสำเร็จของกลุ่ม เน้นการปฏิสัมพันธ์กัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้กลุ่มของตนประสบความสำเร็จ ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบต่อกลุ่ม นักเรียนเก่งพยายามช่วยเหลือนักเรียนอ่อนในกลุ่ม เพื่อให้คะแนนของกลุ่มสูงขึ้น นักเรียนอ่อนจึงสามารถเรียนรู้ทันเพื่อน ส่งผลให้คะแนนรายกลุ่มค่อนข้างดี สอดคล้องกับทฤษฎี Social Constructivism ตามแนวคิดของ Vygotsky ที่ว่า “ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาด้านพุทธิปัญญา” ผู้เรียนที่อยู่ต่ำกว่า Zone of Proximal Development จำเป็นที่จะต้องได้รับการช่วยเหลือในการเรียนรู้ ที่เรียกว่า Scaffolding โดยผ่านทางผู้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น ได้แก่ เด็ก กับ ผู้ใหญ่ พ่อแม่ ครูและเพื่อน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สวารส ผลเล็ก (2550 : 68) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา วิทยาศาสตร์ และพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ 5 เทคนิคผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ 5 เทคนิค มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และมีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จะเห็นได้ว่าจุดเด่นของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือในแต่ละขั้นตอนของการทำงานนักเรียนแต่ละคนมีบทบาทและใช้ความสามารถที่มีอยู่อย่างเต็มศักยภาพ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งด้านความคิดและการกระทำ ส่งผลให้นักเรียนสนิทสนม คำนึงกัน กล่าวพูดคุยซักถามและแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นกันเอง และทำให้เกิดสถานการณ์ของความร่วมมือกันอย่างแท้จริง นอกจากนี้ความสำเร็จของกลุ่มจะต้องเกิดจากแรงจูงใจที่มั่นคงในการที่จะร่วมมือร่วมใจกันทำงานให้สำเร็จ งานกลุ่มจะช่วยพัฒนามิตรภาพระหว่างสมาชิกในกลุ่มได้ อันเป็นหนทางสู่ความสำเร็จของผลงาน สร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคคล เป็นส่วนที่ช่วยทำให้นักเรียนมีทักษะทางสังคมสูงขึ้น

4. ผลการเปรียบเทียบทักษะทางสังคม ก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ในการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ในภาพรวมของโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด คือ โรงเรียนขนาดเล็ก 6 โรง มีนักเรียน จำนวน 85 คน โรงเรียนขนาดกลาง 6 โรง มีนักเรียน จำนวน 122 คน และ โรงเรียนขนาดใหญ่ 6 โรง มีนักเรียน จำนวน 158 คน พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม ในโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งจากผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมได้จริง โดยพิจารณาจากคะแนนแบบวัดทักษะทางสังคมหลังเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยอาศัย

แนวคิดทฤษฎีตลอดจนพื้นฐานทางจิตวิทยาอย่างเป็นขั้นตอน เครื่องมือทุกชนิดผ่านการตรวจสอบ โดยผู้เชี่ยวชาญ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความชัดเจน จากง่ายไปหายาก เรียนรู้จากเรื่องใกล้ตัว จัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและแบบร่วมมือ ฝึกปฏิบัติซ้ำจนเกิดความชำนาญ ทำให้นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน ซึ่ง Joyce, Weil และ Calhoun (2004 : 208) ได้กล่าวถึงการทักษะทางสังคมกับการเรียนรู้ร่วมกันไว้ว่า การเรียนรู้ด้วยวิธีนี้นอกจากจะเป็นการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนแล้วยังเป็นเทคนิคที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านสติปัญญาและด้านทักษะทางสังคมอีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริลักษณ์ บัญชาศักดิ์ (2552 : 81) ได้ประยุกต์ใช้โปรแกรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมความตั้งใจที่จะมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย พบว่าหลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลอง มีเจตคติเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม โดยรวมและเป็นรายด้าน ในด้านการคบเพื่อนต่างเพศ การคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ การดื่มสุราหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การใช้สารเสพติด การดูสื่อกระตุ้นทางเพศการไปเที่ยวสถานเริงรมย์ โดยรวมและเป็นรายด้านมากกว่านักเรียนกลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ Jason (2008 : 5) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะทางสังคมในโรงเรียนประถมศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยใช้คอมพิวเตอร์เป็นฐาน พบว่าหลังจัดประสบการณ์โดยใช้สภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี สามารถเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก 4 ตัวแปร คือ ปัญหาพฤติกรรม การให้ความร่วมมือ ความรับผิดชอบ และการควบคุมตนเอง เป็นต้น

5. การศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนและครูหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น พบว่า

5.1 การศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น พบว่า จากรายการประเมินทั้งหมด 15 รายการ นักเรียนกลุ่มทดลองมีความคิดเห็นด้วยระดับมากทุกรายการ และรายการที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักเรียนคิดว่าการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง (มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.49) รองลงมาคือ การฝึกปฏิบัติกิจกรรมใกล้เคียงกับสภาพจริง เปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดเอง ทำเอง อย่างอิสระ ไม่เคร่งเครียด (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47) รายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เนื้อหาน่าสนใจ ทันสมัย และสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้สอดคล้องกับเรื่องราวในสถานการณ์ปัจจุบัน (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32) สำหรับข้อคิดเห็นอื่นๆ นักเรียนรู้สึกดีใจที่ได้ร่วมกิจกรรมกับเพื่อนๆ สนุกสนานที่ได้แสดงบทบาทสมมุติ ตื่นเต้นอยากดูละครที่กลุ่มอื่นแสดง พยายามสร้างเรื่องราวให้ตื่นต่อน่าสนใจ เพื่อให้ได้รับคำชื่นชมจากเพื่อนและครู สำหรับเด็กนักเรียนที่เรียนอ่อนรู้สึกมีความสุขเพราะได้ร่วมแสดงบทบาทสมมุติกับเพื่อน ได้รับการยอมรับจากเพื่อนและครู ได้ออกความเห็นในการแต่งเรื่องราวตามใบกิจกรรม เรื่องราวแต่ละกิจกรรมเป็นเรื่องใกล้ตัวน่าสนใจไม่เกินความสามารถของนักเรียน อาจเป็นเพราะเรื่องราวที่นำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงเหมาะสมกับวัยของนักเรียนทำให้นักเรียนสามารถทำความเข้าใจได้ง่าย อีกทั้งกิจกรรมการเรียนรู้ไม่ซับซ้อน ทำความเข้าใจได้ง่าย นักเรียนทุกคนสามารถร่วมกิจกรรมโดยประเมินเป็นคะแนนกลุ่ม โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จึงทำให้นักเรียนคลายความกังวล เรียนรู้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับ Joyce, Weil และ Calhoun (2004 : 208) ได้กล่าวถึงการทักษะทางสังคมกับการเรียนรู้ร่วมกัน

ไว้ว่า การเรียนรู้ด้วยวิธีนี้นอกจากจะเป็นการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนแล้วยังเป็นเทคนิคที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านสติปัญญาและด้านทักษะทางสังคมอีกด้วย ส่วนในประเด็นที่คะแนนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือในเรื่องของ ความน่าสนใจของเนื้อหา ความทันสมัย และสื่อและอุปกรณ์ การเรียนรู้สอดคล้องกับเรื่องราวในสถานการณ์ปัจจุบัน อาจเป็นเพราะการวิจัยครั้งนี้ใช้การทดลองพร้อมกัน 18 ห้องเรียน ความพร้อมของแต่ละโรงเรียนไม่เท่ากัน โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กที่มักจะไม่มียุกรณ์ในการใช้สื่อประเภทมัลติมีเดียหรือ VCD ดังนั้นในการสร้างสื่อการเรียนรู้ผู้วิจัยจึงเน้นหนักไปในลักษณะใบความรู้มากกว่าภาพเคลื่อนไหว เพื่อให้ทุกโรงเรียนสามารถจัดการเรียนรู้ได้ แต่ตามโครงสร้างขององค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้มีลักษณะยืดหยุ่น ถ้าครูจะนำไปใช้สามารถปรับสื่อการเรียนรู้ให้ทันสมัยได้ตามความพร้อมของแต่ละโรงเรียน

5.2 การศึกษาความคิดเห็นของครูหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น พบว่า จากรายการประเมินทั้งหมด 12 รายการ ครูกลุ่มทดลองมีความคิดเห็นด้วยในภาพรวมทุกรายการ อยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.44) และรายการที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ การจัดกิจกรรมสามารถส่งเสริมทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารให้กับนักเรียนได้ (มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.72) รองลงมาคือ การจัดกิจกรรม สามารถเสริมสร้างทักษะการตัดสินใจ และแก้ปัญหาให้กับนักเรียนได้ (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61) และการจัดกิจกรรมสามารถเสริมสร้างทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียดของนักเรียนได้ (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56) สอดรับกับความต้องการของครูจากการตอบแบบสอบถามในระยะที่ 1 ทั้งนี้เป็นเพราะขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เน้นไปทางทักษะการปฏิบัติ นักเรียนทุกคนได้ปฏิบัติจริง สามารถศึกษาขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการกลุ่มที่ได้ออกแบบอย่างเป็นระบบ จากง่ายไปหายาก และมีการปฏิบัติซ้ำทุกกิจกรรม อีกทั้งมีขั้นตอนการประเมินโดยการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน มีความชัดเจนสามารถมองเห็นได้ง่าย ทั้งภาพรวมของกลุ่มและรายบุคคล สอดรับกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554 : 22) ได้สรุปลักษณะของการประเมินทักษะทางสังคม ว่าเป็นการประเมินพฤติกรรมผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนให้มีพัฒนาการที่ดีตรงตามความต้องการของท้องถิ่นและสังคม โดยประเมินความสามารถหรือแนวทางในการเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ของผู้เรียนด้วยวิธีการสังเกต การแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่กำหนดให้และวิเคราะห์เปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อ การรู้จักคิด และภูมิคุ้มกันทางปัญญา จากการสะท้อนความคิด การเชื่อมโยงความคิด และการแสดงพฤติกรรมต่อเนื่องหลังการเรียนรู้ ซึ่งในครั้งนี้พฤติกรรมต่อเนื่องหลังการเรียนรู้เป็นการบันทึกการเรียนรู้และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ (อนุกิติน) ซึ่งเป็นการยืนยันพัฒนาการของผู้เรียน ทำให้ครูสามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้เน้นไปที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือนักเรียนที่เป็นวัยรุ่นตอนต้น สามารถที่จะนำไปใช้กับนักเรียนชั้นใกล้เคียง เช่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้ หรือถ้าครูผู้สอนจะนำไปปรับใช้กับนักเรียนในระดับชั้นอื่นๆ สามารถทำได้โดยให้ยึดหลัก

ทฤษฎีพื้นฐานทางจิตวิทยาพัฒนาการของนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญ แล้วออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวัยของนักเรียน เช่น ถ้าจะนำไปจัดกิจกรรมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 ซึ่งเป็นวัยที่อยู่ในขั้นความซนหมั่นเพียรขัดแย้งกับความรู้สึกต่อย่ำ เด็กวัยนี้มีความพลัดเพลินในการทำโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับวัตถุ การออกแบบกิจกรรมก็ควรออกแบบในลักษณะให้ความเพลิดเพลิน ให้เขารู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าโดยการชมเชยหรือให้ความสำคัญ ซึ่งครูสามารถอาศัยหลักจิตวิทยาดังกล่าวไปใช้ในการจัดกิจกรรมได้

1.2 เนื้อหาสาระที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดขึ้นจากการศึกษาสภาพปัญหาของเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน แล้วนำมาออกแบบจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมให้กับนักเรียนเพื่อเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาเหล่านั้นได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยทักษะทางสังคมที่นำมาใช้ในครั้งนี้เป็นองค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัย 3 คู่ คือทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา และทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด แม้จะมีการกำหนดค่าน้ำหนักความสำคัญในการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน แต่เมื่อนำไปใช้จริงก็ไม่สามารถแยกจัดกิจกรรมในแต่ละเรื่องได้โดยเด็ดขาด เช่น การจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา ต้องอาศัยพื้นฐานความรู้ความเข้าใจทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารมาใช้ในการตัดสินใจหรือแก้ปัญหา หรือการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ก็ต้องอาศัยพื้นฐานความรู้ความเข้าใจทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา จึงจะสามารถแก้ปัญหาจากความเครียดนั้นๆ ได้ หรือแม้กระทั่งการรู้เท่าทันอารมณ์ผู้อื่น การควบคุมอารมณ์ตนเอง การอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นก็ต้องอาศัยพื้นฐานความรู้ความเข้าใจในทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารเป็นต้น จึงอาจกล่าวได้ว่าทุกองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ได้ จะเลือกจัดกิจกรรมพัฒนาด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ ครูผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจความสัมพันธ์ลักษณะนี้และต้องอาศัยหลักบูรณาการในการจัดกิจกรรม นอกจากนี้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้ยังได้บูรณาการองค์ประกอบของทักษะชีวิตอื่นๆ เข้าไปในขั้นตอนการจัดกิจกรรม 6 ขั้นตอน ด้วย เช่น ทักษะชีวิตด้านพุทธิพิสัยในด้านการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical Thinking) ก็นำมาใช้ในขั้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ใช้ในการวิเคราะห์แยกแยะข้อมูล ข่าวสาร ปัญหาเหตุการณ์ และสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) นำมาใช้ในขั้นนำเสนอผลงาน เป็นความสามารถในการคิดออกไปอย่างกว้างขวาง ไม่ยึดติดในสิ่งที่เป็นการรอบทุกกลุ่มสามารถนำเสนอความคิดที่แปลกใหม่จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนๆ ได้ ส่วนทักษะชีวิตด้านจิตพิสัยที่ประกอบด้วยความตระหนักรู้ในตน (Self Awareness) ความเห็นใจผู้อื่น (Empathy) เป็นความสามารถในการค้นหาและเข้าใจในจุดดีจุดด้อยของตนเองและความแตกต่างของตนเองกับผู้อื่น การเข้าใจความรู้สึกและเห็นอกเห็นใจบุคคลที่แตกต่างกับเราในด้านต่าง ๆ จะแทรกอยู่ในขั้นสร้างความตระหนัก เป็นการสร้างความตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้น และเตรียมพร้อมด้านความรู้สึกต่างๆ ครูเป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนพร้อมที่จะเรียนรู้ จึงจะเห็นได้ว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมในครั้งนี้ เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สามารถเสริมสร้างทักษะชีวิตทุกองค์ประกอบโดยผ่านทักษะทางสังคมทั้ง 3 คู่เป็นหลัก สามารถนำไปจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตได้หลากหลาย ส่วนด้านปัญหาเด็กและเยาวชนที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรม ครูผู้สอนสามารถนำไปปรับหรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มนักเรียนได้ บางพื้นที่นักเรียนอาจไม่มีปัญหาตามที่กล่าว

ครูสามารถปรับเปลี่ยนเนื้อหาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นกับนักเรียนหรือชุมชน ในขณะนั้นได้ โดยให้คำนึงถึงองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เป็นหลัก

1.3 สื่อและกิจกรรมที่ใช้ควรเป็นเรื่องราวปัจจุบันและมีความหลากหลาย เพื่อดึงดูด ความสนใจของนักเรียน และควรจะสอดคล้องกับเนื้อหาและวัยของผู้เรียน รวมถึงความพร้อมของ โรงเรียนด้วย เช่น บางโรงเรียนไม่มีอินเทอร์เน็ต หรือความพร้อมของคอมพิวเตอร์ ครูผู้สอนควร ปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้เหมาะสมกับเนื้อหา จะสังเกตว่ากิจกรรมที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น ยังขาดความ ทันสมัยอยู่บ้างเพราะไม่ได้ใช้คลิปวิดีโอหรือสื่อมัลติมีเดีย ทั้งนี้เพราะต้องนำไปใช้หลายโรงเรียน บาง โรงเรียนขาดความพร้อมในเรื่องการใช้อุปกรณ์ประเภทเครื่องฉายหรือคอมพิวเตอร์ สื่อที่ใช้จึงออกแบบ เป็นประเภทรูปภาพทั้งหมดถ้าครูจะนำไปปรับใช้สามารถเขียนแผนการจัดการจัดกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย และกำหนดสื่อการเรียนรู้ได้ตามความพร้อมของตนเองได้

1.4 การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในกรณีที่ขนาดของห้องเรียนแตกต่างกัน เช่น มีจำนวนนักเรียนมากกว่า 30 คน หรือน้อยกว่า 20 คน หรือแม้แต่อย่างน้อยกว่า 10 คน ก็สามารถ ประยุกต์ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้ได้ โดยขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ยังคงเดิมคือ จัดกิจกรรมตามขั้นตอนการจัดกิจกรรม 6 ขั้น แต่ในส่วนรายละเอียดจะแตกต่างกัน เช่น การ แบ่งกลุ่มไม่ควรเกิน 6 กลุ่ม เพราะจะทำให้เวลาการจัดกิจกรรมไม่พอ และไม่ควรมีกลุ่มใหญ่เกิน 6 คน เพราะจะทำให้มีนักเรียนบางส่วนไม่ออกความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อดีของกลุ่มใหญ่คือ ผลงานที่น่าเสนอจะมีความหลากหลายแปลกใหม่ ข้อเสียคือเวลาในการทำกิจกรรมไม่พอ ดังนั้น สำหรับโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีนักเรียนมาก ในชั้นที่ 6 คือชั้นประยุกต์ใช้ ครูต้องพยายามออกแบบ กิจกรรมให้สามารถวัดและประเมินได้ทุกกลุ่มในเวลาอันจำกัด อาจจะต้องจับเวลาตอบคำถามหรือสุ่ม นำเสนอผลงานก็ได้ ในกรณีห้องเรียนมีขนาดเล็กมีจำนวนนักเรียนน้อย สามารถแบ่งกลุ่มให้มีสมาชิก 4-6 คนได้ มีข้อดีคือนักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ครบถ้วนโดยมีเวลาเพียงพอ ครูสามารถเพิ่ม รายละเอียดเพิ่มเติมในสิ่งที่ต้องการได้ และนักเรียนกลุ่มเล็กสมาชิกน้อยจะทำให้ทุกคนช่วยเหลือกัน ทำงานจนประสบความสำเร็จ ข้อเสียคือ มีข้อจำกัดเรื่องผลงานขาดความแปลกใหม่ ควรเลือกจัด กิจกรรมอย่างยืดหยุ่นคำนึงถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียน และครูผู้สอนควรเป็นแบบอย่างที่ดีกับ นักเรียน ยอมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอของนักเรียน สามารถกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการ เรียนรู้และสร้างความรู้ด้วยตัวเอง รู้จักตั้งคำถามเพื่อเชื่อมโยงเรื่องราวต่างๆเข้าสู่เรื่องราวที่จะนำไปสู่ การเรียนรู้ในประเด็นต่างๆได้ นอกจากนี้ยังควรเป็นผู้ที่ทันต่อเหตุการณ์รู้เท่าทันปัญหาที่เกิดขึ้น

1.5 ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้นี้ต้องใช้ในลักษณะ การยืดหยุ่น มีวิธีการแสดงผลงานของนักเรียนสามารถออกแบบได้หลากหลาย โดยเฉพาะด้านการ ประยุกต์ใช้ สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการนำเสนอได้ถ้าเวลาไม่พอและนักเรียนมีจำนวนมาก แต่ถ้า นักเรียนมีจำนวนน้อยควรจัดทุกกิจกรรมเพื่อสร้างความชำนาญให้กับนักเรียนอย่างเต็มที่ และในการ บันทึกรูปภาพการเรียนรู้ในรูปแบบของอนุทิน ครูควรให้เวลากับนักเรียน และเรียกตรวจผลงานอย่าง สม่าเสมอ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนคิดและสร้างความเข้าใจในงานที่ทำ ในกรณีที่นักเรียนที่มีปัญหาเรื่อง การเขียน ครูควรดูอย่างใกล้ชิดและสามารถประเมินโดยการตอบคำถามได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาหรือเสริมสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาสังคมด้านอื่นเพื่อเพิ่ม ความหลากหลาย เช่น ปัญหาการคบเพื่อน พฤติเลียนแบบ ความก้าวร้าว การพนัน ปัญหาการลัก

ขโมย หรือปัญหาอื่นๆ ที่กำลังเกิดขึ้นกับนักเรียนในชุมชนหรือในสังคมขณะนั้น เพื่อจะได้สร้าง ภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กับนักเรียนได้ทันเวลาที่

2.2 ควรมีการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมในระดับ ชั้นอื่น ๆ โดยปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับวัยและสภาพปัญหาของกลุ่มนั้นๆ โดยนำกระบวนการหรือ ขั้นตอนการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้เป็นแนวทางในการพัฒนา โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ที่คิดขึ้นใหม่อาจไม่จำเป็นต้องมี 6 องค์ประกอบ หรือขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่จำเป็นต้อง เป็นขั้นตอนที่กำหนดตายตัวสามารถเลือกใช้ชั้นไหนก่อนก็ได้ อาจมีมากหรือน้อยกว่า 6 ชั้น แล้วแต่ ความเหมาะสม และสามารถใช้ได้ทุกขนาดของห้องเรียน

2.3 ควรมีการนำเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบอื่นมาใช้อย่างหลากหลาย เช่น การประชุมกลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ครูหรือผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย เกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนานักเรียน และเพิ่มการสังเกตและการสัมภาษณ์นักเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่กว้างและหลากหลาย

2.4 ควรมีการศึกษาและพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม สำหรับโรงเรียนที่มีขนาดของห้องต่างกันหรือจำนวนนักเรียนต่อห้องมากน้อยต่างกัน เพื่อหาารูปแบบ การจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมให้ครูสามารถเลือกไปปรับใช้ได้เหมาะสม เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน อย่างแท้จริง และควรเป็นารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เขียนอธิบายขั้นตอนอย่างชัดเจนครูทุกคนสามารถ เข้าใจตรงกันและนำไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการศึกษานอกโรงเรียน. คู่มือการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันสารเสพติดสำหรับ
กลุ่มเป้าหมายการศึกษานอกโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร
แห่งประเทศไทย. 2541.
- กรมวิชาการ. การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ. กรุงเทพฯ : โครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
ของสถานศึกษา, 2544.
- . คู่มือการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2543.
- . คู่มือการสอนทักษะชีวิตเพื่อป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา.
ม.ป.ท : ระบบส่งพัสดุการพิมพ์, 2542.
- กรมสุขภาพจิต. ความรู้เรื่องการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ เด็กอายุ 3 - 11 ปี สำหรับ
ฝึกวิชาการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2547.
- กรรณิการ์ นลราชสุวัจน์. “ทักษะที่จำเป็นในการให้การปรึกษา,” ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการ
ให้การปรึกษา. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2545.
- ไกรสร ชันทจร. ผลของโปรแกรมพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กและเยาวชนชายที่กระทำความผิด
ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2553.
- คณะอาจารย์ภาควิจัยและพัฒนาการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. พื้นฐาน
การวิจัยการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 6. กาลสินธุ์ : ประสานการพิมพ์, 2553.
- คมเพชร ฉัตรสุกกุล. กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา, 2546.
- จิระพร ชะโน. การพัฒนารูปแบบการสอนสื่อความหมายเพื่อลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในเด็ก
ออทิสติกก่อนวัยเรียน. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2551.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. 80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ :
แดเน็กซ์ อินเตอร์ คอร์ปอเรชั่น, 2552.
- ดารารวรรณ กล่อมเกลี้ยง. การสร้างแบบวัดทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
2546.
- ทัศนพร สุวรรณปักษ์. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2550.
- ทิตนา แคมมณี. ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.
พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.
- ไทยรัฐออนไลน์. โพลเยาวชนชี้เด็กไทยมีปัญหาเรื่องยาเสพติด เช็กซ์. 2556.
<<http://www.thairath.co.th/content/edu/370958>> 20 ตุลาคม, 2556.

- นพวรรณ วงศ์ชัยวัฒน์. การพัฒนาทักษะชีวิตในการปฏิบัติตนให้รอดพ้นจากปัญหาสังคม โดยใช้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- นิราศ จันทรจิตร. เอกสารประกอบการสอนวิชา 0506701 : การพัฒนาหลักสูตร. มหาสารคาม : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2553.
- นิธิมา หงส์ขำ. การพัฒนาแบบประเมินทักษะชีวิตระดับประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2549.
- บุญชม ศรีสะอาด. การพัฒนาการสอน. กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก, 2541.
- ประวิต เอรารวรรณ และนุชชานา เหลืองอังกุล. การสร้างแบบประเมินทักษะชีวิตและผลการส่งเสริมทักษะชีวิตโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพฯ : กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2544.
- ปราณี สุทธิสุคนธ์ และคณะ. “เส้นทางเข้าสู่ยาเสพติด วัยรุ่น วัยเรียน,” วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา. 6(2) : 144, 2551.
- ปราณี อ่อนศรี. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ใช้สมองเป็นฐานของนักเรียนพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2552.
- ปิยะพงษ์ ไสยโสภณ. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมวดวิชาพัฒนาทักษะชีวิต 1 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาก่อนโรงเรียนในทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2550.
- ปิยาภรณ์ พุ่มแก้ว. การพัฒนาหลักสูตรทักษะชีวิตโดยใช้การคิดเป็นฐานการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2555.
- พิมพ์พิมพ์ ชงเอียด และคณะ. “การประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน” ใน รายงานผลการประชุมวิชาการ เรื่อง ทักษะชีวิตและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ครั้งที่ 1. หน้า 91. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- ภิญญาพัชญ์ ปลายัดทอง. การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2551.
- มาลีรัตน์ บุญอนันตบุตร. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้จริยธรรมแบบ MCCP สำหรับเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. : กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2549.
- ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์. แนวทางพัฒนาเด็กวัย 6-18 ปี โครงการพัฒนาครอบครัว. นนทบุรี : กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2540.
- รังสรรค์ โฉมยา. การใช้แบบวัดมาตราส่วนประเมินค่าแบบลิเคิร์ท. สมุทรสาคร : สมุทรสาครปริ้นติ้ง การพิมพ์, 2549.

- รัตน์ บัวสนธ์. การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครสวรรค์ :
ริมปิงการพิมพ์, 2554.
- ลักขณา สิริวัฒน์. จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2544.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
สุวีรียาสาส์น, 2543.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
แอล ที เพรส, 2542.
- วารินทร์ รัศมีพรหม. การออกแบบและพัฒนาระบบการสอน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ, 2542.
- วารี ถิระจิตร. การพัฒนาการสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2530.
- วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี. “การพัฒนาสติปัญญาของอารมณ์ เพื่อความสำเร็จในการทำงาน,” วารสาร
พฤติกรรมศาสตร์. 5(1) : 40 ; สิงหาคม, 2542.
- ศรีเรื่อน แก้วก้างวาล. “การจัดการความเครียด,” ใน เอกสารประกอบการเรียนวิชาจิตวิทยา.
ไม่มีเลขหน้า. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.
- ศศิรินทร์ ศิริธาดากุลพัฒน์. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม
และความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความสามารถพิเศษ.
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2551.
- ศิริวรรณ วณิชพัฒน์วรชัย. การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครอง
มีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนปฐมวัย. วิทยานิพนธ์ ป.ร.ด.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2552.
- สกล วรเจริญศรี. การศึกษาทักษะชีวิต และการสร้างโมเดลกลุ่มฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต
ของนักเรียนวัยรุ่น. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
2550.
- สถาบันรามจิตติ. ข่าวสารความเคลื่อนไหวของสถาบันรามจิตติ. 3 มกราคม 2556.
<http://www.ramajitti.com/news_details.php?pageP=TVE9PQ==&page=TWc9PQ> 30 เมษายน 2556.
- . พื้นที่สื่อในชีวิตเด็กไทยในโครงการ Child Watch. 2553.
<<http://www.childwatchthai.org/issues.php>> 20 เมษายน 2556.
- . รายงานและบทวิเคราะห์สภาวะการณ์เด็กไทยในรอบปี 2553-2554. ม.ป.ท. :
ม.ป.พ., 2555.
- สัมฤทธิ์ สันเต. การพัฒนาเครื่องมือประเมินทักษะชีวิตจากกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสำหรับ
นักเรียนวัยเด็กตอนกลาง. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น,
2547.
- สวรส ผลเล็ก. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ และพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม
ของนักเรียนชั้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ 5 เทคนิค.
วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2550.

- สิริลักษณ์ บัญชาศักดิ์. การประยุกต์ใช้โปรแกรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมความตั้งใจที่จะมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์ ส.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2552.
- สุขุมล เกษมสุข. การสอนทักษะทางสังคมในชั้นประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2535.
- สุนทร โคตรบรรเทา. หลักการทำให้และการเขียนผลงานวิจัย. กรุงเทพฯ : ปัญญาชน, 2551.
- สุพจน์ วิทลัสสิณ. การพัฒนากิจกรรมเกมการศึกษาเพื่อสร้างเสริมทักษะทางสังคมในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2552.
- สุมนทา พรหมบุญ และคณะ. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540.
- สุมนทา พรหมบุญ และอรพรรณ พรสีมา. “การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม,” ใน ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม : ต้นแบบการเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. หน้า 34-35 กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2549.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- สุวีย์ ชิตะปรีชา. “วิกฤติครอบครัวไทย,” ศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์. 10(2) : 94-102 ; กรกฎาคม - ธันวาคม, 2553.
- สมใจ ปราบพล. การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญส่วนร่วม. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2544.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. การพัฒนาทักษะทางสังคม. เอกสารการอบรมหลักสูตรการพัฒนาทักษะทางสังคม : โรงพยาบาลธัญญารักษ์ ปทุมธานี : 30 เมษายน - 2 พฤษภาคม, 2540.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4. ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา.
บุรีรัมย์ : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4, 2554.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. การพัฒนาทักษะชีวิตในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2554 ก.
- . การเสริมสร้างทักษะชีวิตตามจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนระดับประถมศึกษา-มัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2554 ข.
- . แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตบูรณาการการเรียนการสอนใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2554 ค.
- . หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2553.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. การปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2545.

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. สรุปผลที่สำคัญการสำรวจเด็กและเยาวชน พ.ศ.2551. กรุงเทพฯ :
เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น, 2552.
- อมรวิชัย นาคทรพรพ. เด็กไทยในมิติวัฒนธรรม 2. 2554.
<<http://www.ramajitti.com/info.php?cate=TWpjPQ==>> 20 เมษายน, 2556.
- อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง. สุดยอดพัฒนาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ทบุ๊คส์, 2545.
- อรธิดา ประสาร. กระบวนการสร้างเรื่องราวทางสังคมสำหรับนักเรียนออทิสติก. วิทยานิพนธ์
ศษ.ด. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2551.
- Ademokoya J. Abiola. “Exploring Risk Taking and Decision Making Habits of
Nigerian Non-Hearing Youths for Participation in Small Scale Enterprises,”
Medwell Journals International Business Management. 1(2) : 35-42,
2007
- Anderson, T.P. “Using Models of Instruction” in Instructional Development
Paradigms. edited by C.R. Dills and A.J. Romiszowski. unpagged.
Englewood Cliffs, NJ : Educational Technology Publications, 1997.
- Arends, Richard. Learning to Teacher. 5th ed. Sinngpore : McGraw -Hill Higher
Education, 2001.
- Artzt, A.F. and C.M. Newman. “Cooperative Learning,” Mathematics. 83(9) :
448 – 452 ; September, 1990.
- Bandura, A. “Self Efficacy : Toward a Unifying Theory of Behavior Change,”
Psychological Review. 84(2) : 191-215 : March, 1977.
- Bender, Cornelia Johanna Getruida. A Life Skills Programmed for Learners in
the Senior Phase : A Social Work Perspective. 31 January 2008.
<<http://www.upetd.up.ac.za/thesis/available/etd-11222002-110633/>> 2012.
- Carlene, M.H. Using Social Stories to Increase Social Skills for a Student with
Autism. Master’s Thesis, Minnesota : Southwest Minnesota State
University, 2008.
- Chou, Shih – Wei and Min Hui- Tzu. “The Impact of Media on Collaborative
Learning in Virtual Settings : The Perspective of Social Construction,”
Computers and Education. 2(2) : 417-431 ; February, 2009.
- Duch, Barbara J. What is Problem-Based Learning?. January 1995.
<<http://www.udel.edu/pbl/etc/jan95-What.html>> 13 May 2011.
- Duke, L. Teaching : An Introduction. New York : McGraw – Hill International.
1990.
- Edens, Kellah M. “Preparing Problem Solver for the 21st Century Through
Problem - Based Learning,” College Teaching. 48(2) : 55-60, 2000.
- Eggen, P. and D. Kauchak. Educational Psychology : Windows on Classroom.
3rd ed. New Jersey Upper Saddle River : Prentice-Hall, 1997.

- Erik W. Carter. "Factors Influencing Social Interaction Among High School Students with Intellectual Disabilities and Their General Education Peers," American Journal on Mental Retardation. 110(5) : 366–377 ; September, 2005.
- Guildford, J.P. The Nature of Human Intelligence. New York : McGraw Hill, 1968.
- Hartman, H. "Scaffolding and Cooperative Learning," Human Learning and Instruction. New York : City College of City University of New York, 2002.
- Jarolimek, J. Social Studies in Elementary Education. New York : The Macmillan Company, 1977.
- Jason B.B. Using Computer-Based MUVES to Develop Social Skills in Elementary Children : An Exploratory Study. Doctor's Thesis, Virginia : Counseling Regent University, 2008.
- Johnson, D.W. and R.T. Johnson. What is Cooperative Learning. 2001 <<http://www.clcrc.com/pages/overviewpaper.html>> January, 2011.
- Joyce, B., Weil, M. and E. Calhoun. Models of Teaching. 7th ed. Boston : Allyn and Bacon, 2004.
- . Models of Teaching. 8th ed. Boston : Allyn and Bacon, 2010.
- Julie, B.N. Children's Social Skills Training : Relative Effectiveness of Three Training Models. Doctor's Thesis, Hackensack : Fairleigh Dickinson University, 2008.
- Kagan, S. Cooperative Learning and Science. San Clemente : Kagan Cooperative Learning, 1994.
- Kalat, W. James. Introduction to Psychology. New York : Brooks/Cole Publishing Company, 1999.
- Kaser, C.H. Teaching Social Skill. 2007. <[shttp://education.odu.edu/esse/research/series/skills.shtml](http://education.odu.edu/esse/research/series/skills.shtml)> 13 May 2011.
- Kleinke, Chris L. Coping with Life Challenges. New York : Brooks/Cole Publishing Company, 1998.
- Kolb, David. Experiential learning: Experience as the Source of learning and Development. Englewood Cliffs : Prentice Hall, 1984.
- . Experiential Learning. 1994 <<http://www.infed.org/biblio/b-explrn.htm>> 1 July 2011.
- McClatchy, Crystal Olvera. Valley Children Learn Essential Etiquette Skills in McAllen this Summer. Washington : s.n., 2011.

- Miller, Darcy. Enhancing Adolescent Competence : Strategies for Classroom Management. Washington : An International Thomson Publishing Company, 1998.
- Mulligan, Eileen. Life Coaching : Change Your Life in 7 Days. London : Piatkus Books Ltd., 2004.
- Nikleia, Eteokleous. Developing Youth's Cultural and Social Skills Througha Social-virtual Curriculum. Bradford : s.n., 2011.
- Ollhoff, J. Getting Along : Teaching Social Skills to Children and Youth. Minnessota : Sparrow Media Group, 2004.
- O'Donohue, William and Leonard, Krasner. "Problem Solving Skill," in Handbook of Psychological Skills Training : Clinical Techniques and Applications. unpagued. Boston : Allyn Bacon, 1995.
- Ramsay, Helen. "The Influenced of the Social Composition of a Learner Group on the Results of Cooperatives Learning Tasks," Masters Abstracts International. 44(2) : unpagued ; April, 2006.
- Slavin, R.E. Educational Psychology : Theory and Practice. 4th ed. Needham Heights : Allyn and Bacon, 1994.
- Spiegler, D. Michael and C. David Guevremont. Contemporary Behavior Therapy. 3rd ed. New York : Brooks Cole, 1998.
- Thompson, Charley L., B. Linda Pudolph and Donna, Henderson. Counseling Children. 6th ed. New York : Brooks Cole, 2004.
- Tutle, J. and others. "Positive Adolescent Life Skills Training for High-Risk Teens : Results of Group Intervention Study," Journal Pediatr Health Care. 20(3) : 84-91 ; May-Jun, 2006.
- Westwood, Peter. Commonsense Methoda for Children with Sprcial Needs. 3rd ed. London : Routledge, 1997.
- Williams, D. Michacl. Integrating technology into teaching and learning. New Jersey : Perntice-Hall, 2000.
- World Health Organization. Life Skills Education for Children and Adolescents in Schools. Geneva Switzerland : WHO, 1997.
- Woolfolk, Anita E. Educational Psychology. 6th ed. Boston : Allyn and Bacon. 1995.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้
แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

แบบสอบถาม

เรื่อง : ความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กับครูผู้สอน โดยให้ท่านพิจารณาเลือกสภาวะการณ์ปัญหาของเด็กและเยาวชนปัจจุบันในภาพรวมที่ท่านเห็นว่ามีค่าสำคัญมากที่สุดควรนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมทั้งพิจารณาจัดลำดับทักษะทางสังคมข้อที่จำเป็นเพื่อนำมาออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไป

2. แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ปัญหาเด็กและเยาวชนที่ควรนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ตอนที่ 3 ทักษะทางสังคมที่จำเป็นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

การตอบแบบสอบถามนี้เป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเครื่องมือในการเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นองค์ประกอบของทักษะชีวิต (Life Skills) เป็นสมรรถนะสำคัญที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงขอความกรุณาตอบให้ครบทุกข้อตามความรู้สึกที่เป็นจริงของท่าน โดยอาศัยประสบการณ์ตรงที่ท่านได้สอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นสำคัญ

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

นางสาวรัตนภรณ์ ไตรศรี

นิสิตปริญญาเอกสาขาวัตกรรมการหลักสูตรและการเรียนรู้

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความ และกรอกช่องว่างตามสภาพความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ
 ชาย หญิง
2. อายุ.....ปี
3. วุฒิการศึกษาสูงสุด
 ปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก
4. วิทยฐานะ .....
5. มีประสบการณ์ในการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นเวลา.....ปี

ตอนที่ 2 ปัญหาเด็กและเยาวชน

คำชี้แจง : โปรดพิจารณาสภาพการณ์ปัญหาของเด็กและเยาวชนต่อไปนี้ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อที่ท่านคิดว่าสำคัญมากที่สุด ควรนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (แนะแนว) เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ..... 1. การสูบบุหรี่
- ..... 2. การดื่มเหล้าและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- ..... 3. การเที่ยวกลางคืน
- ..... 4. การพนัน
- ..... 5. ใช้ยาเสพติด
- ..... 6. พฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม
- ..... 7. ทะเลาะวิวาท (ความรุนแรง ก้าวร้าว)
- ..... 8. เครียด (ซึมเศร้า คิดฆ่าตัวตาย)
- ..... 9. วัตถุนิยม (ใช้ของแพง ฟุ่มเฟือย)
- ..... 10. ภัยจากอินเทอร์เน็ต (แชทออนไลน์ เกมออนไลน์)
- ..... 11. สื่อลามก (คลิปโป๊ การ์ตูนโป๊ ซีดีโป๊)
- ..... 12. การคบเพื่อน (มั่วสุม ชิงมอเตอร์ไซด์)
- ..... 13. พฤติกรรมเลียนแบบ

ตอนที่ 3 ทักษะทางสังคมที่จำเป็น

คำชี้แจง : โปรดพิจารณาทักษะทางสังคมใน 3 ด้านต่อไปนี้โดยอาศัยประสบการณ์ของท่าน ท่านคิดว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในภาพรวมปัจจุบัน ควรได้รับการเสริมสร้างทักษะทางสังคม ข้อใดมากที่สุดเพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันเมื่อนักเรียนเติบโตเข้าสู่วัยรุ่น โดยจัดอันดับ ความสำคัญตามความคิดเห็นของท่าน (เรียงลำดับ 1, 2 และ 3 ตามลำดับที่หน้าข้อความ)

1. ด้านทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร
    - ..... สามารถใช้คำพูด ภาษาท่าทาง เพื่อแสดงความรู้สึกนึกคิดของตน ได้อย่างเหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ รวมถึงรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่าย
    - ..... สามารถปฏิเสธ ตอรอง และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์ที่เสี่ยง
    - ..... สามารถปฏิบัติตนหรือวางตัวให้คนรอบข้างยอมรับ รู้จักหักทลายโดยใช้คำพูดหรือภาษาท่าทางที่สุภาพ
  1. ด้านทักษะการตัดสินใจ และแก้ปัญหา
    - ..... สามารถแก้ปัญหายังเป็นระบบ ตั้งแต่รับรู้ปัญหา หาสาเหตุของปัญหา วางแผน แก้ปัญหา และลงมือแก้ปัญหายังเหมาะสม
    - ..... สามารถวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือก ประเมินและตัดสินใจเลือกทางเลือกได้เหมาะสมกับสถานการณ์
    - ..... สามารถเลือกใช้วิธีแก้ปัญหาที่คุ้มค่า ยืดหยุ่นและมีสติ นำประโยชน์มาสู่ทุกฝ่าย
  2. ด้านทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด
    - ..... สามารถประเมินและรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเองและบุคคลรอบข้าง
    - ..... สามารถควบคุมอารมณ์และเลือกใช้วิธีจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม
    - ..... สามารถรู้สาเหตุและวิธีผ่อนคลายความเครียดและเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสม
- ท่านคิดว่าควรให้น้ำหนักในการเสริมสร้างทักษะทางสังคมด้านใดมากที่สุด (เรียงลำดับ 1,2 และ 3)
- ..... ด้านทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร
  - ..... ด้านทักษะการตัดสินใจ และแก้ปัญหา
  - ..... ด้านทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด

ข้อเสนอแนะ.....
 .....

ตาราง 35 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามกับนิยาม

ข้อที่/รายการ	คะแนนผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					ผลรวม ของ คะแนน ΣR	$IOC = \frac{\Sigma R}{N}$	ผลการ พิจารณา	
	1	2	3	4	5				
ตอนที่ 1 ความสอดคล้องกับปัญหา เด็กและเยาวชน									
1.	การสูบบุหรี่	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
2.	ดื่มเหล้าและเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
3.	การเที่ยวกลางคืน	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
4.	เล่นการพนัน	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
5.	ใช้ยาเสพติด	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
6.	พฤติกรรมทางเพศ ที่ไม่เหมาะสม	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
7.	ทะเลาะวิวาท	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
8.	เครียด (ซึมเศร้า คิดฆ่าตัวตาย)	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
9.	วัตถุนิยม (ใช้ของแพง ฟุ่มเฟือย)	1	0	1	1	1	4	0.8	ใช้ได้
10.	ภัยจากอินเทอร์เน็ต	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
11.	สื่อลามก	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
12.	การคบเพื่อน	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
13.	พฤติกรรมเลียนแบบ	0	0	1	1	1	3	0.6	ใช้ได้
ตอนที่ 2 ความสอดคล้องกับนิยาม ของทักษะทางสังคม									
1.	สามารถใช้คำพูด ภาษาท่าทาง เพื่อแสดงความรู้สึกนึกคิดของตน ได้อย่างเหมาะสมในสถานการณ์ ต่างๆ รวมถึงรับรู้ความรู้สึกนึกคิด ของอีกฝ่าย	1	1	1	1	0	4	0.8	ใช้ได้

ตาราง 35 (ต่อ)

ข้อที่/รายการ	คะแนนผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					ผลรวม ของ คะแนน ΣR	$IOC = \frac{\Sigma R}{N}$	ผลการ พิจารณา
	1	2	3	4	5			
2. สามารถปฏิเสธ ต่อรอง และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์ที่เสี่ยง	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
3. สามารถปฏิบัติตนหรือวางตัวให้คนรอบข้างยอมรับ รู้จักทักทายโดยใช้คำพูดหรือภาษาท่าทางที่สุภาพ	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
4. สามารถแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่รับรู้ปัญหา หาสาเหตุของปัญหาวางแผนแก้ปัญหา และลงมือแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
5. สามารถวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือก ประเมินและตัดสินใจเลือกทางเลือกได้เหมาะสมกับสถานการณ์	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
6. สามารถเลือกใช้วิธีแก้ปัญหาที่คุ้มค่า ยืดหยุ่นและมีสทินำประโยชน์มาสู่ทุกฝ่าย	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
7. สามารถประเมิน และรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเองและบุคคลรอบข้าง	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
8. สามารถควบคุมอารมณ์ และเลือกใช้วิธีจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้
9. สามารถรู้สาเหตุ และวิธีผ่อนคลายความเครียดและเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสม	1	1	1	1	1	5	1	ใช้ได้

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษา

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อสัมภาษณ์ความคิดเห็นของท่านนำไปพัฒนาปรับปรุง
โครงร่างของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาศึกษาปีที่ 6 โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป
ตอนที่ 2 ประเด็นคำถาม
ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
2. ตำแหน่งทางวิชาการ .....
3. วุฒิต่างการศึกษาสูงสุด .....
4. สถานที่ทำงาน .....
5. ให้สัมภาษณ์ในวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
6. ประสบการณ์ในการทำงาน.....

ตอนที่ 2 ประเด็นคำถาม :

2.1 ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมให้กับนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 ควรใช้ทฤษฎีใดเป็นฐานและมีวิธีในการประยุกต์ใช้อย่างไร

.....

.....

.....

2.2 ท่านคิดว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ควรเรียนรู้อะไรสำหรับทักษะทางสังคมในแต่
ละด้านต่อไปนี้

- 1) ทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร.....

.....

.....

- 2) ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา .....

.....

.....

- 3) ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด .....

.....

.....

2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม ทั้ง 3 คู่ ท่านคิดว่าควรมีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมอย่างไร ใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ลักษณะใด

.....

.....

2.4 การวัดและประเมินผล ท่านคิดว่าควรทำอย่างไรจึงจะสะท้อนผลว่านักเรียนมีพัฒนาการทางทักษะสังคมแต่ละด้านได้จริง

.....

.....

2.5 นอกจากการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและการเรียนรู้แบบร่วมมือแล้ว ท่านคิดว่ามีเทคนิควิธีการเรียนรู้แบบใดที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมทั้ง 3 คู่

.....

.....

2.6 ท่านคิดว่าบทบาทของครูและบทบาทของนักเรียน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมควรเป็นอย่างไร

.....

.....

2.7 ท่านคิดว่าครูควรแสดงออกอย่างไร เพื่อเป็นการสนองตอบต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน จึงจะสามารถกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้น ตื่นตัว พอใจและปฏิบัติกิจกรรมด้วยความเต็มใจ

.....

.....

2.8 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ท่านคิดว่าครูควรมีวิธีการสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนด้วยวิธีใดบ้าง จึงจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้จริง

.....

.....

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

ขอขอบพระคุณในความอนุเคราะห์อย่างสูงยิ่ง
นางสาวรัตนภรณ์ ไตรศรี
นิสิตปริญญาเอกสาขานวัตกรรมการหลักสูตรและการเรียนรู้
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ตาราง 36 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของแบบสัมภาษณ์

ข้อความในการสัมภาษณ์	ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					ผลการประเมิน		
	1	2	3	4	5	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ท่านคิดว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ควรใช้ทฤษฎีใดเป็นฐาน และมีวิธีในการประยุกต์ใช้อย่างไร	5	5	4	4	4	4.4	0.55	มาก
2. ท่านคิดว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ควรเรียนรู้อะไร สำหรับทักษะทางสังคมในแต่ละด้านต่อไปนี้ - ทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร - ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา - ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด	5	4	4	5	4	4.4	0.55	มาก
3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม ทั้ง 3 คู่ ท่านคิดว่าควรมีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมอย่างไร ใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ลักษณะใด	4	4	4	4	4	4	0.00	มาก
4. การวัดและประเมินผล ท่านคิดว่าควรทำอย่างไรจึงจะสะท้อนผลว่านักเรียนมีพัฒนาการทางทักษะสังคมแต่ละด้านได้จริง	5	4	4	5	4	4.4	0.55	มาก
5. นอกจากการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและการเรียนรู้แบบร่วมมือแล้ว ท่านคิดว่ามีเทคนิควิธีการเรียนรู้แบบใดที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม ทั้ง 3 คู่	5	4	4	4	4	4.2	0.45	มาก

ตาราง 36 (ต่อ)

ข้อความถามในการสัมภาษณ์	ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					ผลการประเมิน		
	1	2	3	4	5	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
6. ท่านคิดว่าบทบาทของครูและบทบาทของนักเรียน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมควรเป็นอย่างไร	4	4	4	4	4	4	0.00	มาก
7. ท่านคิดว่าครูควรแสดงออกอย่างไร เพื่อเป็นการสนองต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน จึงจะสามารถกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้น ตื่นตัว พอใจและปฏิบัติกิจกรรมด้วยความเต็มใจ	4	4	4	4	4	4	0.00	มาก
8. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ท่านคิดว่าครูควรมีวิธีการสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน ด้วยวิธีใดบ้าง จึงจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้จริง	5	4	4	4	4	4.2	0.45	มาก
รวมเฉลี่ย						4.2	0.32	มาก

ภาคผนวก ข
รูปแบบการจัดการเรียนรู้ คู่มือครูและแผนการจัดการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา (BEEPCA Model)

องค์ประกอบที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานที่นำมาประยุกต์ใช้

1. จิตวิทยาพัฒนาการในเด็กประถมศึกษา

ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของ Erickson ลักษณะเด่น คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เริ่มเข้าสู่วัยรุ่น เข้าสู่ช่วงความสับสนในบทบาทของตน การออกแบบกิจกรรมจึงควรเพิ่มความสามารถในการใช้เหตุผล การปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน การวางตัวกับเพื่อนต่างเพศ ให้เด็กได้รับการยกย่องชมเชย เพื่อสร้างความรู้สึกรับคุณค่าในตนเอง และจัดความรู้สึกต่ออย่าถ้าไม่ได้รับการยอมรับหรือถูกตำหนิว่าโง่เขลา เพิ่มการเสริมแรงทางบวกโดยครู โดยใช้ทุกขั้นของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2. ทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึม (Constructivism)

2.1. Cognitive Constructivism ตามแนวคิดของ Piaget ลักษณะเด่นคือ กระตุ้นด้วยปัญหาเพื่อก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา ให้นักเรียนพยายามปรับโครงสร้างทางปัญญาเข้าสู่ภาวะสมดุล ด้วยวิธีการดูดซึมรับข้อมูลใหม่จากสิ่งแวดล้อม เข้าไปไว้ในโครงสร้างทางปัญญาและปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญาเข้าสู่สภาพสมดุลหรือสามารถที่จะสร้างความรู้ใหม่ขึ้นมาได้ (ใช้ในชั้นเพิ่มประสบการณ์ ชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ชั้นสรุปความคิดรวบยอด และชั้นประยุกต์ใช้)

2.2 Social Constructivism ตามแนวคิดของ Vygotsky ลักษณะเด่น คือ ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้โดยผ่านทางการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น ได้แก่ ครูและเพื่อน ในขณะที่เด็กอยู่ในบริบทของสังคมและวัฒนธรรม (Socio cultural Context) โดยเชื่อว่าศักยภาพในการพัฒนาด้านพุทธิปัญญา ของคนเราไม่เท่ากัน ผู้เรียนที่อยู่ต่ำกว่า Zone of Proximal Development จำเป็นที่จะต้องได้รับการช่วยเหลือในการเรียนรู้ ที่เรียกว่า Scaffolding จากครูและเพื่อนๆ (ใช้ในทุกขั้นการจัดกิจกรรม)

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา ของ Albert Bandura ลักษณะเด่น คือ การเรียนรู้จากตัวแบบ (Modeling) การสังเกต (Observational Learning) เรียนแบบ จากตัวแบบ ตัวอย่าง เรื่องเล่า การเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและ สิ่งแวดล้อม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน เน้นการสังเกตและ เรียนแบบเพื่อนและพฤติกรรมที่เกิดจากผลงานกลุ่ม (ใช้ในชั้นสร้างความตระหนัก ชั้น นำเสนอผลงาน ชั้นสรุปความคิดรวบยอด และชั้นการประยุกต์ใช้)
4. ทฤษฎีมนุษยนิยมหรือบุคลิกภาพของ Carl R. Roger ลักษณะเด่น คือ เชื่อว่ามนุษย์ มีธรรมชาติที่เต็มใจมีแรงจูงใจทางบวกที่จะพัฒนาตนเองในทิศทางที่เหมาะสมมีเหตุผล ชัดเกล้าได้ สามารถตัดสินใจเลือกวิถีชีวิตของตนเองได้ถ้ามีอิสระเพียงพอ และมี บรรยากาศที่เอื้ออำนวย ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพและพัฒนาไปสู่ ทิศทางที่เหมาะสมกับความสามารถของแต่ละบุคคล (ใช้ในทุกระดับชั้นตอนการจัดกิจกรรม เน้นความเป็นอิสระ เป็นสุข)
5. ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบโอเพอร์แรนต์ ของ B.F. Skinner ลักษณะเด่น คือ ให้ การเสริมแรงหลังการตอบสนองที่เหมาะสมของเด็กเพื่อช่วยเพิ่มอัตราการตอบสนองที่ เหมาะสม และเปลี่ยนรูปแบบการเสริมแรงเพื่อช่วยให้การตอบสนองของผู้เรียนคงทน ถาวร เชื่อว่าการกระทำใดๆ ถ้าได้รับการเสริมแรง จะมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นอีก ส่วนการ กระทำที่ไม่มีการเสริมแรง แนวโน้มที่ความถี่ของการกระทำนั้นจะลดลงและหายไปใ นที่สุด(ใช้ในชั้นนำเสนอผลงาน ชั้นสรุปความคิดรวบยอด และชั้น ประยุกต์ใช้)
6. การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ลักษณะเด่น คือ เป็นวิธีการ จัดการเรียนการสอนรูปแบบที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่าง กันปฏิบัติงานเป็นกลุ่มย่อยๆ มีการทำงานร่วมกันอยู่ในกลุ่มเดียวกัน มีการช่วยเหลือซึ่ง กันและกันมีความรับผิดชอบกันทั้งส่วนตนและส่วนรวม มีการสื่อสารมีการทำงานเป็นทีม ร่วมกันคิด ร่วมกันแก้ปัญหา และให้กำลังใจซึ่งกันและกัน เสริมสร้างสมรรถภาพการ เรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนให้บรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้โดยเน้นความสำเร็จของกลุ่มที่ ส่งผลต่อความสำเร็จของแต่ละบุคคล (ใช้ในชั้นเพิ่มประสบการณ์ ชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ชั้นนำเสนอผลงาน และชั้นประยุกต์ใช้)

7. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) ลักษณะเด่น คือ ใช้การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ผสมผสานกับการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม ซึ่งองค์ประกอบของวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ จะใช้ประสบการณ์ที่ผู้เรียนมีติดตัวมาให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนทดลองใช้ความรู้ที่เรียนมาไปสู่การปฏิบัติ โดยผ่านกระบวนการกลุ่ม ผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่มจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันและช่วยกันทำงาน ให้บรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี (ใช้ในชั้นเพิ่มประสบการณ์ ชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ชี้นำเสนอผลงาน ชั้นสรุปความคิดรวบยอด และชั้นประยุกต์ใช้)

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์

เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดังนี้

1. ทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร (Interpersonal relationship and Communication skills) เป็นความสามารถในการใช้คำพูดและภาษาท่าทางเพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเอง และความสามารถในการรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่าย ไม่ว่าจะในการแสดงความต้องการ ความชื่นชม การปฏิเสธ
2. ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา (Decision making and Problem solving skills) เป็นความสามารถในการรับรู้ปัญหา สาเหตุของปัญหา หาทางเลือก วิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือก ประเมินทางเลือก ตัดสินใจเลือกทางแก้ปัญหา และลงมือแก้ปัญหาได้เหมาะสม
3. ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด (Coping with Emotion and Stress skills) เป็นความสามารถในการประเมินอารมณ์ รู้เท่าทันอารมณ์ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคน และเลือกใช้วิธีจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม เป็นความสามารถที่จะรับรู้สาเหตุของความเครียด รู้วิธีผ่อนคลาย และสามารถหลีกเลี่ยงสาเหตุ พร้อมทั้งเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์

องค์ประกอบที่ 3 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6 ขั้น

1. ขั้นสร้างความตระหนัก (Build awareness : B) เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนตระหนัก เห็นความสำคัญของปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นกับวัยรุ่น ที่เป็นเรื่องใกล้ตัว มีผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของกิจกรรมที่จะกระทำต่อไปโดยใช้ตัวแบบที่เป็นข่าวทางสังคมกระตุ้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของตนเองและผู้อื่น

2. ขั้นเพิ่มประสบการณ์ (Enhance the Experience : E) เป็นกระบวนการทบทวนประสบการณ์เดิมที่นักเรียนเคยประสบต่อสิ่งนั้นๆ แล้ว เพิ่มประสบการณ์ใหม่เพื่อขยายความคิดของนักเรียนให้กว้างยิ่งขึ้น โดยการนำเสนอสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ กระตุ้นให้นักเรียนคิดวิธีปฏิบัติตนเพื่อแก้ปัญหาตามสถานการณ์ที่กำหนด

3. ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Exchange : E) เป็นกระบวนการที่นักเรียนถกเถียง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสนอวิธีการที่หลากหลาย เพื่อขยายผลเป็นคำตอบของกลุ่มฝึกทักษะทางสังคมในเรื่องนั้นๆ ผ่านการสรุปเป็นคำตอบของกลุ่มด้วยวิธีการที่หลากหลาย

4. ขั้นนำเสนอผลงาน (Presentation : P) เป็นกระบวนการนำเสนอผลงานที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของกลุ่ม นำผลงานที่ได้จากการระดมสมอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ คิดวิเคราะห์ นำเสนอเป็นผลงานของกลุ่ม ในรูปต่างๆ เช่น บทบาทสมมุติ แสดงนิทรรศการ รายงาน หรือจัดป้ายนิเทศ เป็นต้น

5. ขั้นสรุปความคิดรวบยอด (Concept Conclusion : C) ครูและนักเรียนสรุปความเข้าใจ ตามการนำเสนอผลงานของนักเรียน สรุปทั้งความรู้จากใบงานและความรู้ที่นักเรียนช่วยกันคิดขึ้น และสรุปเพิ่มเติมเพื่อความเข้าใจยิ่งขึ้น

6. ขั้นประยุกต์ใช้ (Application of the concept : A) ประยุกต์แนวคิดที่ได้จากการเรียนรู้เพื่อนำไปปรับใช้ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป ในลักษณะการฝึกปฏิบัติซ้ำ ประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใกล้เคียง เพื่อให้เกิดความชำนาญ

องค์ประกอบที่ 4 ระบบสังคม

บทบาทของครูผู้สอน เป็นผู้วางแผน (Planner) ผู้ให้ความกระจ่าง (Clarifier) ผู้กระตุ้น (Stimulator) ผู้ประสานงาน (Coordinator) ผู้ประเมินผล (Evaluator) สร้างบรรยากาศที่ดี ไม่เคร่งเครียด พร้อมทั้งจะรับฟังผู้เรียนทุกกรณี

บทบาทของนักเรียนดำเนินการแก้ปัญหาด้วยตนเอง แสวงหาความรู้แลกเปลี่ยนความรู้หรือประสบการณ์กับเพื่อนเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการฝึกปฏิบัติพัฒนาทักษะทางสังคมในด้านต่างๆ โดยเน้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม

องค์ประกอบที่ 5 หลักการตอบสนอง

ครูไม่เป็นผู้บรรยายหรือสรุปความรู้ในชั้นแรกของการสอนในเรื่องต่างๆแต่นำเสนอปัญหาปลายเปิดเป็นตัวนำกิจกรรมการเรียนรู้ กระตุ้นและให้อิสระจนผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง ให้นักเรียนเกิดความสุขในการเรียนรู้ ปรับพฤติกรรมโดยการเสริมแรง ยกย่องชมเชยเป็นแบบอย่าง ให้อิสระเมื่อปฏิบัติตามแผนสำเร็จ คอยสังเกต ให้ความจริงใจ เป็นมิตรและอบอุ่น

องค์ประกอบที่ 6 ระบบสนับสนุน

นักเรียนได้ฝึกการทำงาน ฝึกปฏิบัติกิจกรรมใกล้เคียงกับสภาพการจริงที่นักเรียนต้องเผชิญ เปิดโอกาสให้นักเรียนคิดเอง ทำเอง บรรยากาศการจัดการเรียนรู้แบบอิสระ ไม่เคร่งเครียด สนับสนุนอุปกรณ์และแนะนำแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

ตาราง 37 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของรูปแบบ
การจัดการเรียนรู้ทั้ง 6 องค์ประกอบ

ข้อ	รายการ/รายละเอียด	ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)							ผลการประเมิน		
		1	2	3	4	5	6	7	$\bar{X}$	SD	ระดับ
องค์ประกอบที่ 1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง											
1.	แนวคิดจิตวิทยาพัฒนาการ ในเด็กประถมศึกษา	4	5	4	5	4	4	4	4.29	0.49	มาก
2.	ทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึม (Constructivism)										
	2.1 Cognitive Constructivism	4	5	5	5	4	4	4	4.43	0.53	มาก
	2.2 Social Constructivism	4	5	5	5	4	4	4	4.43	0.53	มาก
3.	ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิ ปัญญา ของ Albert Bandura	4	5	5	5	4	4	4	4.43	0.53	มาก
4.	ทฤษฎีมนุษยนิยมหรือบุคลิกภาพ ของ Carl R. Rogers	4	5	5	5	4	4	3	4.29	0.76	มาก
5.	ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบโอเปอเรอร์ แรนด์ ของ Skinner	4	5	5	4	4	4	2	4.00	1.00	มาก
6.	การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning	4	5	5	5	4	4	2	4.14	1.07	มาก
7.	การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning	4	5	5	5	4	4	3	4.29	0.76	มาก
รวมเฉลี่ย									4.29		มาก
องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6											
8.	ทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพและการ สื่อสาร (Interpersonal relationship and Communication skills)	4	4	5	5	4	4	4	4.29	0.49	มาก
9.	ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา (Decision making and Problem solving skills)	4	4	5	5	4	4	3	4.14	0.69	มาก

ตาราง 37 (ต่อ)

ข้อ	รายการ/รายละเอียด	ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)							ผลการประเมิน		
		1	2	3	4	5	6	7	$\bar{X}$	SD	ระดับ
10.	ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด (Coping with Emotion and Stress skills)	4	4	5	5	4	4	2	4.00	1.00	มาก
รวม									4.14		มาก
องค์ประกอบที่ 3 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้											
11.	ขั้นที่ 1 สร้างความตระหนัก	4	5	5	5	4	4	2	4.14	1.07	มาก
12.	ขั้นที่ 2 เพิ่มประสบการณ์	4	5	5	5	4	4	2	4.14	1.07	มาก
13.	ขั้นที่ 3 แลกเปลี่ยนเรียนรู้	4	5	5	5	4	4	4	4.43	0.53	มาก
14.	ขั้นที่ 4 นำเสนอผลงาน	4	5	5	5	4	4	4	4.43	0.53	มาก
15.	ขั้นที่ 5 สรุปความคิดรวบยอด	4	5	5	5	4	4	4	4.43	0.53	มาก
16.	ขั้นที่ 6 ประยุกต์ใช้	4	5	5	5	4	4	4	4.43	0.53	มาก
รวม									4.33		มาก
องค์ประกอบที่ 4 ระบบสังคม											
17.	บทบาทของครูผู้สอน เป็นผู้วางแผน (Planner) ผู้ให้ความกระจ่าง (Clarifier) ผู้กระตุ้น (Stimulator) ผู้ประสานงาน (Coordinator) ผู้ประเมินผล (Evaluator) บทบาทของนักเรียนดำเนินการแก้ปัญหาด้วยตนเอง แสวงหาความรู้แลกเปลี่ยนความรู้หรือประสบการณ์กับเพื่อนเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการฝึกปฏิบัติพัฒนาความสามารถในด้านทักษะทางสังคมในด้านต่างๆ	4	5	5	5	4	4	4	4.43	0.53	มาก

ตาราง 37 (ต่อ)

ข้อ	รายการ/รายละเอียด	ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)							ผลการประเมิน		
		1	2	3	4	5	6	7	$\bar{X}$	SD	ระดับ
องค์ประกอบที่ 5 หลักการตอบสนอง											
18	ครูไม่เป็นผู้บรรยายหรือสรุปความรู้ ในชั้นแรกของการสอนในเรื่องต่างๆ แต่จะนำเสนอปัญหาปลายเปิดเป็น ตัวนำกิจกรรมการเรียนรู้ กระตุ้น และให้อิสระจนผู้เรียนสามารถสร้าง ความรู้ด้วยตนเอง ให้นักเรียนเกิด ความสุขในการเรียนรู้ ปรับ พฤติกรรมโดยการเสริมแรง ยก ย่องชมเชยเป็นแบบอย่าง ให้รางวัล เมื่อปฏิบัติตามแผนสำเร็จ คอย สังเกต ให้ความจริงใจ เป็นมิตร และอบอุ่น	3	5	5	5	4	4	4	4.29	0.76	มาก
องค์ประกอบที่ 6 ระบบสนับสนุน											
19	นักเรียนได้ฝึกการทำงาน ฝึกปฏิบัติ กิจกรรมใกล้เคียงกับสภาพการจริง ที่นักเรียนต้องเผชิญ เปิดโอกาสให้ นักเรียนคิดเอง ทำเอง บรรยายภาค การจัดการเรียนรู้แบบอิสระ ไม่ เคร่งเครียด สนับสนุนอุปกรณ์และ แนะนำแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย	3	5	5	5	4	4	3	4.14	0.90	มาก
รวมทุกองค์ประกอบ								4.28	0.72	มาก	

(ตัวอย่าง)

คู่มือครูผู้สอน

การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

หน่วยที่ 1 พุดดีมี

โดย

นางสาวรัตนภรณ์ ไตรศร

นิสิตปริญญาเอกสาขานวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คำนำ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ครั้นนี้ใช้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ใน 3 คู่ ดังนี้

คู่ที่ 1 ทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร เป็นความสามารถในการใช้คำพูดและภาษาท่าทาง เพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเอง และความสามารถในการรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่าย ไม่ว่าจะในการแสดงความต้องการ ความชื่นชม การปฏิเสธ การขอความช่วยเหลือ และการสร้างสัมพันธภาพ

คู่ที่ 2 ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการรับรู้ปัญหา สาเหตุของปัญหา หาทางเลือกวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือก ประเมินทางเลือก ตัดสินใจเลือกทางแก้ปัญหา และลงมือแก้ปัญหาได้เหมาะสม

คู่ที่ 3 ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด เป็นความสามารถในการประเมินอารมณ์ รู้เท่าทันอารมณ์ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคน และเลือกใช้วิธีจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม เป็นความสามารถที่จะรับรู้สาเหตุของความเครียด รู้วิธีผ่อนคลาย และสามารถหลีกเลี่ยงสาเหตุ พร้อมทั้งเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์ ขอขอบพระคุณผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการทดลองใช้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้อย่างยิ่ง

นางสาวรัตนภรณ์ ไตรศร
ผู้วิจัย

คู่มือผู้สอน

ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมในทักษะชีวิต ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

หลักการแนวคิด

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม หมายถึง สภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ครั้งนี้ใช้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาทางสังคม 6 ชนิด อันได้แก่ ปัญหายาเสพติด ปัญหาการดื่มเหล้าและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การทะเลาะวิวาท ภัยจากอินเทอร์เน็ต การสูบบุหรี่ พฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม โดยเป็นการผสมผสานระหว่างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) กับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ใช้ทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึม (Constructivism) ที่นักเรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองเป็นหลัก มุ่งเน้นให้เกิดทักษะทางสังคม 3 คู่ คือ 1) ทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร 2) ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา และ 3) ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญ 6 องค์ประกอบ คือ 1) แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน 2) วัตถุประสงค์ 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4) หลักของการปฏิสัมพันธ์ 5) หลักการตอบสนอง และ 6) ระบบสนับสนุนการเรียนรู้ ออกแบบการนำไปใช้ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6 ชั้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน

1. ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของ Erickson

ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของ Erickson ลักษณะเด่น คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เริ่มเข้าสู่วัยรุ่น เข้าสู่ช่วงความสับสนในบทบาทของตน การออกแบบกิจกรรมจึงควรเพิ่มความสามารถในการใช้เหตุผล การปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน การวางตัวกับเพื่อนต่างเพศ ให้เด็กได้รับการยกย่องชมเชย เพื่อสร้างความรู้สึกรับคุณค่าในตนเอง และขจัดความรู้สึกต่ำต้อยถ้าไม่ได้รับการยอมรับหรือถูกตำหนิว่าโง่เขลา เพิ่มการเสริมแรงทางบวกโดยครู ทฤษฎีนี้จะปรากฏอยู่ในทุกชั้นของการจัดกิจกรรม

2. ทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึม (Constructivism)

2.1 Cognitive Constructivism ตามแนวคิดของ Piaget ลักษณะเด่น คือ สร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการลงมือกระทำ โดยกระตุ้นด้วยปัญหาเพื่อก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา ให้นักเรียนพยายามปรับโครงสร้างทางปัญญาเข้าสู่ภาวะสมดุล ด้วยวิธีการดูดซึมรับข้อมูลใหม่จากสิ่งแวดล้อมเข้าไปไว้ในโครงสร้างทางปัญญาและ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญาเข้าสู่สภาพสมดุล หรือสร้างความรู้ใหม่ขึ้นมาได้ จนเกิดการเรียนรู้ การนำมาใช้จะเป็นลักษณะที่นักเรียนต้องแก้ปัญหาตามกิจกรรมที่กำหนด ตามประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ที่

ได้รับเพิ่มเติม ทฤษฎีนี้จะปรากฏอยู่ในขั้นเพิ่มประสบการณ์ ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นสรุปความคิดรวบยอดและขั้นนำไปประยุกต์ใช้

2.2 Social Constructivism ตามแนวคิดของ Vygotsky ลักษณะเด่น คือ ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้โดยผ่านทางกรมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น ได้แก่ เด็ก กับ ผู้ใหญ่ พ่อแม่ ครูและเพื่อน ในขณะที่เด็กอยู่ในบริบทของสังคมและวัฒนธรรม (Socio cultural Context) โดยเชื่อว่าศักยภาพในการพัฒนาด้านพุทธิปัญญา ของคนเราไม่เท่ากัน ผู้เรียนที่อยู่ต่ำกว่า Zone of Proximal Development จำเป็นที่จะต้องได้รับการช่วยเหลือในการเรียนรู้ ที่เรียกว่า Scaffolding จากครูและเพื่อนๆ นำมาใช้ในจะทำในลักษณะกิจกรรมกลุ่ม ทุกกลุ่มจะประกอบไปด้วยนักเรียนเก่ง กลาง อ่อน ทำกิจกรรมร่วมกัน เด็กอ่อนจะเรียนรู้จากเพื่อนที่เก่งกว่า การถกเถียงจะทำให้เด็กเรียนเกิดการเรียนรู้ อีกทั้งการแสดงผลงานของเพื่อนๆและการสรุปเพิ่มเติมของครูจะช่วยพัฒนาเด็กที่อยู่ต่ำกว่า Zone of Proximal Development สามารถสร้างความรู้ให้เท่าเทียมเพื่อนๆได้ ทฤษฎีนี้จะปรากฏอยู่ในทุกขั้นของการจัดกิจกรรม

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา (Albert Bandura)

ลักษณะเด่น คือ การเรียนรู้จากตัวแบบ (Modeling) การสังเกต (Observational Learning) เลียนแบบจากตัวแบบ ตัวอย่าง เรื่องเล่า การเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และสิ่งแวดล้อม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน โดยตัวแบบไม่จำเป็นต้องเป็นตัวแบบที่มีชีวิตเท่านั้น แต่อาจจะเป็นตัวแบบสัญลักษณ์ก็ได้ และครูควรมีบุคลิกลักษณะที่เป็นแบบอย่างได้เพื่อเป็นตัวแบบในเรื่องที่จัดการเรียนรู้ จะนำมาใช้ในลักษณะการยกตัวอย่าง การแสดงบทบาทสมมติ หรือการนำเสนอผลงานที่เป็นแบบอย่างที่ดี ทฤษฎีนี้จะปรากฏอยู่ในขั้นสร้างความตระหนัก นำเสนอผลงาน ขั้นสรุปความคิดรวบยอด และขั้นประยุกต์ใช้

4. ทฤษฎีมนุษยนิยมหรือบุคลิกภาพของ Carl R. Rogers

ลักษณะเด่น โดยเชื่อว่ามนุษย์มีธรรมชาติที่ดีงาม มีแรงจูงใจทางบวกที่จะพัฒนาตนเองในทิศทางที่เหมาะสม มีเหตุผล ชัดเกล้าได้ สามารถตัดสินใจเลือกวิถีชีวิตของตนเองได้ ถ้ามีอิสระเพียงพอ และมีบรรยากาศที่เอื้ออำนวย โดยครั้งนี้ครูเป็นตัวหลักในการสร้างบรรยากาศ สร้างความอบอุ่น และความไว้วางใจ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพและพัฒนาไปสู่ทิศทางที่เหมาะสมกับความสามารถของแต่ละบุคคล อันจะนำไปสู่การตระหนักรู้ในตนเองอย่างแท้จริง ทฤษฎีนี้จะปรากฏอยู่ในทุกขั้นของการจัดกิจกรรมเน้นความเป็นอิสระเรียนรู้อย่างมีความสุข

5. ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบโอเปอเรชั่น (Skinner)

ลักษณะเด่น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้การเสริมแรงหลังการตอบสนองที่เหมาะสมของเด็กจะช่วยเพิ่มอัตราการตอบสนองที่เหมาะสมนั้น และเปลี่ยนรูปแบบการเสริมแรงเพื่อช่วยให้การตอบสนองของผู้เรียนคงทนถาวร เชื่อว่าการกระทำใดๆ ถ้าได้รับการเสริมแรง จะมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นอีก ส่วนการกระทำที่ไม่มีการเสริมแรง แนวโน้มที่ความถี่ของการกระทำนั้นจะลดลงและหายไป ในที่สุด โดยครูควรมีวิธีการเสริมแรงที่ไม่ซ้ำแบบ เพื่อไม่ให้นักเรียนเกิดความจำเจเบื่อหน่าย ทฤษฎีนี้จะปรากฏอยู่ในทุกขั้น แต่ที่เน้นมากที่สุดคือขั้น นำเสนอผลงาน ขั้นสรุปความคิดรวบยอด และการนำไปประยุกต์ใช้ โดยครูจะยกตัวอย่างผลงานที่น่าชื่นชม

6. การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่งที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ แบ่งกลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันปฏิบัติงานเป็นกลุ่มย่อยๆ มีการทำงานร่วมกันอยู่ในกลุ่มเดียวกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีความรับผิดชอบกันทั้งส่วนตนและส่วนรวม มีการสื่อสารมีการทำงานเป็นทีม ร่วมกันคิด ร่วมกันแก้ปัญหา และให้กำลังใจซึ่งกันและกัน เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนให้บรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้โดยเน้นความสำเร็จของกลุ่มที่ส่งผลต่อความสำเร็จของแต่ละบุคคลเช่นเดียวกัน ทฤษฎีนี้จะปรากฏอยู่ในชั้นเพิ่มประสบการณ์ ชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ชั้นนำเสนอผลงาน และชั้นประยุกต์ใช้

7. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning)

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) ลักษณะเด่น คือ ใช้การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ผสมผสานกับการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม ซึ่งองค์ประกอบของวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ จะใช้ประสบการณ์ที่ผู้เรียนมีติดตัวมาให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนทดลองใช้ความรู้ที่เรียนมาไปสู่การปฏิบัติโดยผ่านกระบวนการกลุ่ม ผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่มจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันและช่วยกันทำงาน ให้บรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี ใช้ในชั้นเพิ่มประสบการณ์ ชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ชั้นนำเสนอผลงาน ชั้นสรุปความคิดรวบยอด และชั้นประยุกต์ใช้

วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในด้านต่อไปนี้

1. ทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร (Interpersonal relationship and Communication skills) เป็นความสามารถในการใช้คำพูดและภาษาท่าทาง เพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเอง และความสามารถในการรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่าย ไม่ว่าจะในการแสดงความต้องการ ความชื่นชม การปฏิเสธ การขอความช่วยเหลือ และการสร้างสัมพันธภาพ

2. ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา (Decision making and Problem solving skills) เป็นความสามารถในการรับรู้ปัญหา สาเหตุของปัญหา หาทางเลือกวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือก ประเมินทางเลือก ตัดสินใจเลือกทางแก้ปัญหา และลงมือแก้ปัญหาได้เหมาะสม

3. ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด (Coping with Emotion and Stress skills) เป็นความสามารถในการประเมินอารมณ์ รู้เท่าทันอารมณ์ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคน และเลือกใช้ชีวิตจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม เป็นความสามารถที่จะรับรู้สาเหตุของความเครียด รู้วิธีผ่อนคลาย และสามารถหลีกเลี่ยงสาเหตุ พร้อมทั้งเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6 ชั้น

1. ขั้นสร้างความตระหนัก (Build awareness : B) เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อให้ นักเรียนตระหนักเห็นความสำคัญของปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นกับวัยรุ่น ที่เป็นเรื่องใกล้ตัว มีผลกระทบต่อ

ตนเองและผู้อื่น เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของกิจกรรมที่จะกระทำต่อไปโดยใช้ตัวแบบที่เป็นชาวทางสังคม ครูคอยกระตุ้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของเรื่องที่จะเรียน ให้นักเรียนเห็นความสำคัญของตนเองและผู้อื่น

2. **ขั้นเพิ่มประสบการณ์ (Enhance the Experience : E)** เป็นกระบวนการทบทวนประสบการณ์เดิมที่นักเรียนเคยประสบต่อสิ่งนั้นๆ แล้ว เพิ่มประสบการณ์ใหม่เพื่อขยายความคิดของนักเรียนให้กว้างยิ่งขึ้น โดยการนำเสนอสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ กระตุ้นให้นักเรียนคิดวิธีปฏิบัติตนเพื่อแก้ปัญหาตามสถานการณ์ที่กำหนด

3. **ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Exchange : E)** เป็นกระบวนการที่นักเรียนถกเถียงแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสนอวิธีการที่หลากหลาย เพื่อขยายผลเป็นคำตอบของกลุ่ม ฝึกทักษะทางสังคมในเรื่องนั้นๆ ผ่านการสรุปเป็นคำตอบของกลุ่มด้วยวิธีการที่หลากหลาย

4. **ขั้นนำเสนอผลงาน (Presentation : P)** เป็นกระบวนการนำเสนอผลงานที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของกลุ่ม นำผลงานที่ได้จากการระดมสมอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ คิดวิเคราะห์ นำเสนอเป็นผลงานของกลุ่ม ในรูปต่างๆ เช่น บทบาทสมมุติ แสดงนิทรรศการ รายงาน หรือจัดป้ายนิเทศ เป็นต้น

5. **ขั้นสรุปความคิดรวบยอด (Concept Conclusion : C)** ครูและนักเรียนสรุปความเข้าใจ ตามการนำเสนอผลงานของนักเรียน สรุปทั้งความรู้จากใบงานและความรู้ที่นักเรียนช่วยกันคิดค้น และสรุปเพิ่มเติมเพื่อความเข้าใจยิ่งขึ้น

6. **ขั้นประยุกต์ใช้ (Application of the concept : A)** ประยุกต์แนวคิดที่ได้จากการเรียนรู้เพื่อนำไปปรับใช้ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป ในลักษณะการฝึกปฏิบัติซ้ำ ประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใกล้เคียง เพื่อให้เกิดความชำนาญ

ระบบสังคม

บทบาทของครูผู้สอน เป็นผู้วางแผน (Planner) ผู้ให้ความกระจ่าง (Clarifier) ผู้กระตุ้น (Stimulator) ผู้ประสานงาน (Coordinator) ผู้ประเมินผล (Evaluator) สร้างบรรยากาศที่ดี ไม่เคร่งเครียด พร้อมทั้งจะรับฟังผู้เรียนทุกกรณี

บทบาทของนักเรียนดำเนินการแก้ปัญหาด้วยตนเอง แสวงหาความรู้แลกเปลี่ยนความรู้หรือประสบการณ์กับเพื่อนเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการฝึกปฏิบัติพัฒนาทักษะทางสังคมในด้านต่างๆ โดยเน้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม

หลักการตอบสนอง

ครูไม่เป็นผู้บรรยายหรือสรุปความรู้ในขั้นแรกของการสอนในเรื่องต่างๆ แต่จะนำเสนอปัญหาปลายเปิดเป็นตัวนำกิจกรรมการเรียนรู้ กระตุ้นและให้อิสระจนผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง ให้นักเรียนเกิดความสุขในการเรียนรู้ ปรับพฤติกรรมโดยการเสริมแรง ยกย่องชมเชยเป็นแบบอย่าง ใ้รางวัลเมื่อปฏิบัติตามแผนสำเร็จ คอยสังเกต ให้ความจริงใจ เป็นมิตรและอบอุ่น

ระบบสนับสนุน

นักเรียนได้ฝึกการทำงาน ฝึกปฏิบัติกิจกรรมใกล้เคียงกับสภาพการจริงที่นักเรียนต้องเผชิญ เปิดโอกาสให้นักเรียนคิดเอง ทำเอง บรรยากาศการจัดการเรียนรู้แบบอิสระ มีพื้นที่หรือบริเวณ เพียงพอไม่เคร่งเครียด สนับสนุนอุปกรณ์และแนะนำแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

การนำทฤษฎีพื้นฐานไปใช้ในแต่ละขั้นของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอนการเรียนรู้	ทฤษฎีพื้นฐานที่ใช้	บทบาทครูและบทบาทนักเรียน
1. Build awareness ขั้นสร้างความ ตระหนัก (B)	1. ทฤษฎีพัฒนาการทางจิต สังคมของ Erickson 2. Social Constructivism 3. ทฤษฎีมนุษยนิยมของ Carl R. Rogers 4. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม เชิงพุทธิปัญญา	ครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะ ผ่อนคลาย เป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียน เห็น ความสำคัญของเรื่องที่จะเรียน ตระหนักรู้ใน ตนเอง สอดแทรกจิตพิสัยด้านความสนใจ ผู้อื่น ความภูมิใจในตนเอง ความรับผิดชอบ ต่อสังคม เตรียมพร้อมที่จะเรียนในขั้นต่อไป โดยใช้สถานการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นใน ปัจจุบัน พร้อมชี้แนะให้นักเรียนเห็น ความสำคัญของปัญหาหรือทักษะทางสังคมที่ จะเรียน ส่วนนักเรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ ตามกิจกรรมที่ครูออกแบบ มีความตื่นตัว พร้อมรับความรู้ใหม่ สามารถเสริมสร้าง ทักษะทางสังคมตามตัวบ่งชี้ที่จะเรียน ตามที่ ครูได้ออกแบบไว้
2. Enhance the Experience ขั้นเพิ่มประสบการณ์ (E)	1. ทฤษฎีพัฒนาการทางจิต สังคมของ Erickson 2. Cognitive Constructivism 3. Social Constructivism 4. ทฤษฎีมนุษยนิยมของ Carl R. Rogers 5. การเรียนรู้แบบร่วมมือ 6. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	ครูออกแบบกิจกรรมเพิ่มความสามารถในการ ใช้เหตุผล การปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน สร้าง บรรยากาศที่เป็นกันเอง เพิ่มเติมความรู้ของ นักเรียนในลักษณะต่อยอดจากประสบการณ์ เดิม แบ่งกลุ่มตามหลักเรียนรู้แบบร่วมมือใน รูปของกลุ่ม 4-6 คน ในขั้นนี้ภายในกลุ่มให้ จับคู่ 2 คน คิดร่วมกัน เพื่อเพิ่ม ประสบการณ์ตามหลักการเรียนรู้แบบมีส่วน ร่วม ภายใต้บรรยากาศที่เป็นอิสระ นักเรียน สามารถเรียนรู้แก้ปัญหาด้วยตนเอง และ เรียนรู้จากเพื่อน โดยมีครูคอยชี้แนะ แสวงหาความรู้ด้วยตัวเองจากการทำกิจกรรม
3. Exchange ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (E)	1. ทฤษฎีพัฒนาการทางจิต สังคมของ Erickson 2. Cognitive Constructivism 3. Social Constructivism 4. ทฤษฎีมนุษยนิยมของ	ครูออกแบบกิจกรรมให้นักเรียนแลกเปลี่ยน เรียนรู้ในลักษณะการทำงานกลุ่ม 4-6 คน หลังจากขั้นที่แล้วนักเรียนในกลุ่มจับคู่ 2 คน ช่วยกันคิดจนเกิดความรู้ในเรื่องทักษะสังคม แล้ว ขั้นนี้ทุกคนภายในกลุ่มจะมีการถกเถียง เพื่อสร้างผลงานของกลุ่ม ภายใต้บรรยากาศ ที่เป็นกันเอง สนับสนุนในสิ่งที่นักเรียน

ขั้นตอนการเรียนรู้	ทฤษฎีพื้นฐานที่ใช้	บทบาทครูและบทบาทนักเรียน
	Carl R. Rogers 5. การเรียนรู้แบบร่วมมือ 6. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	ต้องการ ลักษณะกิจกรรมใช้การเลียนแบบ จากสถานการณ์จริงหรือเรื่องราวในชีวิตจริง นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มร่วมกับเพื่อนๆ แสวงหาความรู้ด้วยตัวเองและจากสิ่งแวดล้อม สร้างผลงานกลุ่ม
4. Presentation ขั้นนำเสนอผลงาน (P)	1. ทฤษฎีพัฒนาการทางจิต สังคมของ Erickson 2. Social Constructivism 3. ทฤษฎีการเรียนรู้ทาง สังคมเชิงพุทธิปัญญา 4. ทฤษฎีมนุษยนิยมของ Carl R. Rogers 5. ทฤษฎีการวางเงื่อนไข ของ Skinner 6. การเรียนรู้แบบร่วมมือ 7. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	ครูสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย กระตุ้น ให้ กำลังใจ ชมเชย ผลงานที่นักเรียนนำเสนอ ให้นักเรียนรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ประเมิน และสังเกตการทำกิจกรรมของนักเรียนเพื่อ นำไปสรุปในขั้นต่อไป ส่วนนักเรียนร่วมกันนำเสนอผลงานกลุ่มและ สังเกตผลงานของกลุ่มอื่นๆ เป็นตัวแบบ และ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในขั้นต่อไป ขั้นนี้ ช่วยเสริมสร้างทักษะทางสังคมผ่านกิจกรรม กลุ่มขณะที่นักเรียนช่วยกันนำเสนอผลงาน ตามหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือและการ เรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
5. Concept Conclusion ขั้นสรุปความคิดรวบ ยอด (C)	1. ทฤษฎีพัฒนาการทางจิต สังคมของ Erickson 2. Cognitive Constructivism 3. Social Constructivism 4. ทฤษฎีการเรียนรู้ทาง สังคมเชิงพุทธิปัญญา 5. ทฤษฎีมนุษยนิยมของ Carl R. Rogers 6. ทฤษฎีการวางเงื่อนไข ของ Skinner 7. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	ครูสรุปความรู้ร่วมกับนักเรียน สรุปผลการ นำเสนอผลงานของแต่ละกลุ่ม ชมเชยกลุ่มที่ ทำดีเพื่อเป็นแบบอย่าง ให้นักเรียนช่วย ร่วมกันเสนอว่าผลงานของแต่ละกลุ่มเป็นเช่น ไร แล้วสรุปความรู้ที่นักเรียนควรได้ ถ้ายังไม่ ชัดเจนครูควรสรุปเพิ่มเติม ภายใต้บรรยากาศ ที่เป็นกันเอง ส่วนนักเรียน ร่วมกันสรุป ความคิดรวบยอดที่ได้จากการนำเสนอผลงาน ของแต่ละกลุ่มตามหลักการเรียนรู้แบบมีส่วน ร่วม

ขั้นตอนการเรียนรู้	ทฤษฎีพื้นฐานที่ใช้	บทบาทครูและบทบาทนักเรียน
6. Application of the concept ขั้นประยุกต์ใช้ (A)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของ Erickson 2. Cognitive Constructivism 3. Social Constructivism 4. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา 5. ทฤษฎีมนุษยนิยมของ Carl R. Rogers 6. ทฤษฎีการวางเงื่อนไขของ Skinner 7. การเรียนรู้แบบร่วมมือ 8. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 	<p>ครูออกแบบกิจกรรมคล้ายขั้นที่ 3 เพื่อให้ นักเรียนฝึกแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติซ้ำ</p> <p>ตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียนอีกครั้ง</p> <p>นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยนำความรู้ที่ได้มาร่วมกันทำกิจกรรมในลักษณะปฏิบัติซ้ำ คล้ายกิจกรรมที่ 3 ปฏิบัติซ้ำจนเกิดความชำนาญ</p>

กำหนดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หน่วยที่ 1

ทักษะทางสังคม/ กรอบแนวคิด	ตัวบ่งชี้/พฤติกรรมที่มุ่งหวังให้ เกิด	กิจกรรมที่/ชื่อเรื่อง	เวลา (ชม.)
1. ทักษะการสร้าง สัมพันธภาพและการสื่อสาร เป็นความสามารถในการใช้ คำพูดและภาษาท่าทาง เพื่อ สื่อสารความรู้สึกนึกคิดของ ตนเอง และความสามารถใน การรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของอีก ฝ่าย ไม่ว่าจะในการแสดงความ ต้องการ ความชื่นชม การ ปฏิเสธ การขอความช่วยเหลือ และการสร้างสัมพันธภาพ ฯลฯ	หน่วยที่ 1 พูดดีมีเสน่ห์	8	
	1. สามารถปฏิบัติตนหรือ วางตัวให้คนรอบข้างยอมรับ รู้จักทักทายปราศรัยโดยใช้ คำพูด หรือภาษาท่าทางที่ สุภาพ	1. เมื่อคิดดีก็พูดดี 2. ผูกมิตรด้วยไมตรี	2
	2. สามารถใช้คำพูด ภาษา ท่าทาง เพื่อแสดงความรู้สึก นึกคิดของตนได้อย่าง เหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ รวมถึงรับรู้ความรู้สึกนึกคิด ของอีกฝ่าย	3. พูดแสดงความรู้สึกนึก คิด 4. ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น 5. พูดเตือนเพื่อน 6. วิจารณ์อย่าง สร้างสรรค์	4
3. สามารถปฏิเสธ ต่อรอง และ ร้องขอความช่วยเหลือใน สถานการณ์ที่เสี่ยง	7. รู้จักการปฏิเสธ 8. ยืนยันการปฏิเสธ	2	

ความรู้เบื้องต้นสำหรับครู

ทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554 : 80-82) ได้อธิบายถึงทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร (Interpersonal relationship and Communication skill) ว่าเป็นลักษณะของการสื่อสารเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารการสื่อสารเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจสิ่งที่เราคิดและรู้สึก สามารถสื่อด้วยคำพูด วาจา ท่าทาง สำหรับการสื่อสารโดยการพูดมีหลายแบบ เช่น

1. การพูดที่สร้างมิตร มีลักษณะการพูดที่อ่อนหวาน สุภาพ และใช้เหตุผลไม่ใช่อารมณ์
2. การพูดที่สร้างศัตรู มีลักษณะการพูดที่หยาบคาย กระด้าง และใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล
3. การพูดให้เข้าใจตรงกัน มีลักษณะการพูดที่ทำให้เกิดความเข้าใจกัน จะต้องมีความชัดเจนในเนื้อหา รวมทั้งผู้ส่งข่าวสารและผู้รับข่าวสาร จะต้องมีความเข้าใจในเนื้อหาที่พูด
4. การพูดที่สร้างกำลังใจ มีลักษณะการพูดที่สื่อให้ผู้รับรู้ว่าตนเองเป็นผู้ที่มีคุณค่าต่อสังคม ไม่ตอกย้ำปมด้อย พูดชื่นชม พูดชมเชย ยกย่องด้วยความจริงใจ ทั้งคำพูดและกิริยาท่าทาง
5. การพูดที่ทำให้ผู้อื่นคล้อยตาม มีลักษณะการพูดที่เปิดเผยความรู้สึกนึกคิดความต้องการและความเข้าใจของตนอย่างจริงใจ เพื่อให้ผู้อื่นเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งคำพูดนั้นอาจจะจะมีหรือไม่มีเหตุผลประกอบการบอกความรู้สึกก็ได้

การที่ผู้เรียนวัยรุ่นรู้จักการยอมรับ และให้เกียรติเพื่อนหรือผู้อื่นด้วยการพูดที่สร้างมิตรพูดให้กำลังใจผู้อื่น จะช่วยให้ผู้เรียนเป็นที่รักของเพื่อน ๆ หรือบุคคลรอบข้างได้มากกว่าการพูดที่ยกตนข่มท่าน ซึ่งจะไม่เป็นผลดีต่อผู้เรียนเอง

วิธีการสื่อสารที่สร้างมิตรมีวิธีการดังนี้

1. ใช้ภาษาพูดที่ง่ายเหมาะสมกับวัยและบุคคล
2. พูดเฉพาะสิ่งที่เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ และเป็นประโยชน์
3. พูดให้น้อย ฟังอย่างใส่ใจให้มาก
4. พูดจาสุภาพอ่อนโยน
5. ใช้เหตุผลในการพูดมากกว่าอารมณ์
6. หยิบแต่ส่วนดี ๆ ของผู้อื่นมาพูด
7. รู้จักชมเชยผู้อื่นและวิจารณ์เชิงสร้างสรรค์
8. ใช้มุขตลกแบบสุภาพ
9. มองโลกในแง่ดี
10. สื่อสารอย่างจริงใจ โดยไม่ตำหนิผู้อื่น ได้แก่ สื่อถึงความรู้สึกของตนเองต่อสถานการณ์นั้น ๆ ที่ทำให้ตนเองรู้สึกไม่สบายใจ ก่อนที่จะบอกถึงความปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นเปลี่ยนแปลง เช่น

“เราอึดอัดนะที่เธอไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการทำงานกลุ่มอยากให้เธอช่วยทำเรื่อง...หน่อยได้ไหม” การสื่อความรู้สึก จะช่วยให้อีกฝ่ายไม่รู้สึกว่าตนเองถูกตำหนิ และพร้อมที่จะปรับปรุงตนเองมากกว่า

11. การรู้จักใช้วิธีการปฏิเสธอย่างเหมาะสมที่ไม่เสียสัมพันธภาพกับเพื่อน จะต้องปฏิเสธจริงจังทั้งท่าทางคำพูดและน้ำเสียง เพื่อแสดงความตั้งใจอย่างชัดเจนที่จะขอปฏิเสธ โดยมีขั้นตอนการปฏิเสธดังนี้

11.1 ใช้ความรู้สึกเป็นข้ออ้างประกอบเหตุผล เพราะการใช้เหตุผลอย่างเดียวมักถูกโต้แย้งด้วยเหตุผลอื่น การอ้างความรู้สึกจะทำให้โต้แย้งได้ยากขึ้น

11.2 การขอปฏิเสธ เป็นการบอกปฏิเสธอย่างชัดเจนด้วยคำพูด

11.3 การขอความเห็นชอบ โดยการถามความเห็นของผู้ชวน เพื่อรักษาน้ำใจของผู้ชวน และกล่าวขอบคุณเมื่อผู้ชวนยอมรับเมื่อถูกเข้าชี้หรือสปรมาทไม่ควรหวั่นไหวไปกับคำพูดเหล่านั้น เพราะจะทำให้ขาดสมาธิในการหาทางออก ควรยืนยันการปฏิเสธและหาทางออกโดยการ 1) ปฏิเสธซ้ำโดยไม่ต้องใช้ข้ออ้าง พร้อมทั้งบอกสาเหตุทางเลี่ยงจากเหตุการณ์ไป 2) การต่อรอง โดยการชวนไปทำกิจกรรมอื่นที่ดีกว่ามาทดแทน 3) การผัดผ่อน โดยการขอยี่ระยะเวลาออกไปเพื่อให้ผู้ชวนเปลี่ยนความตั้งใจ

Mulligan (2004: 90-92) อธิบายว่าการที่บุคคลมีความปรารถนาที่จะมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นโดยการสร้างสัมพันธภาพให้ประสบความสำเร็จ หลักสำคัญก็คือการที่บุคคลนั้นจะต้องเรียนรู้การเป็นผู้สื่อสารที่ดีและมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การมีความสามารถในการรับฟัง (Having the ability to listen) การมีความสามารถในการรับฟังหมายถึงความตั้งใจในการเป็นผู้ฟังที่ดี โดยการสนใจในสิ่งที่ผู้พูดกำลังพูด และในขณะที่กำลังฟังห้ามคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เราจะพูด

2. การไม่ตัดสินผู้พูด (Being non-judgmental) บุคคลส่วนใหญ่จะเกิดความคับข้องใจเมื่อคู่สนทนาไม่ต้องการที่จะพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องของเขา การใช้คำถามที่ถูกต้องจะเป็นการช่วยให้การสนทนา มีความราบรื่นมากขึ้น และการไม่ตัดสินเกี่ยวกับตัวคู่สนทนาจะช่วยให้คู่สนทนาตอบสนองการสนทนาได้ดี

3. การมีความสามารถที่จะเผชิญกับการวิพากษ์วิจารณ์ (Having the ability to deal with criticism) ไม่มีบุคคลใดชอบการวิพากษ์วิจารณ์อย่างแน่นอน ซึ่งในการถูกวิพากษ์วิจารณ์ระหว่างการสนทนา นั้น มีวิธีการต่าง ๆ ที่จะช่วยในการจัดการ ได้แก่ การเงียบ (Silence) การป้องกัน (Defense) และการรุกการสนทนา (Attack) เป็นต้น

กรณีการ นลราชสุวัจน์ (2545: 371-379) ได้อธิบายถึงการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพว่า จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมิตักษะของการฟังที่ดีเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นการฝึกทักษะการฟังที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยในการพัฒนาทักษะการสื่อสารได้ พฤติกรรมของการฟังที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วย

1. การประสานสายตา (Eye Contact) เป็นพฤติกรรมที่มีความสำคัญในการรับฟังเพื่อการสนทนาที่มีประสิทธิภาพ การประสานสายตานั้นเป็นการแสดงความต้องการเกี่ยวข้องมีส่วนร่วม และช่วยสร้างบรรยากาศของความไว้วางใจ ทำให้ผู้พูดรู้สึกว่าผู้ฟังนั้นใส่ใจและสนใจเรื่องราวที่เขาพูดอย่างแท้จริง

2. การแสดงออกทางสีหน้า (Facial Expression) เป็นพฤติกรรมที่สื่อความรู้สึกทางอารมณ์ของผู้รับฟัง ซึ่งมีการแสดงออกได้หลายลักษณะ ได้แก่ การทำหน้านิ่ง คิ้วขมวด ยิ้มแย้ม หัวเราะ เม้มปาก จมูกย่น ปากแบ่ เป็นต้น การแสดงออกทางสีหน้าที่เหมาะสม คือการสื่อความตั้งใจ ความสนใจ ความจริงใจ และการยอมรับของผู้ฟัง ซึ่งจะช่วยให้บรรยากาศของการสื่อสารราบรื่นขึ้น

3. กิริยาและท่าทาง (Posture and Gesture) การวางตำแหน่งร่างกาย และการเคลื่อนไหวร่างกาย สามารถสื่อความหมายให้ทราบถึงอารมณ์ความรู้สึกได้หลายประการ เช่น การนั่งตัวตรงแสดงความตื่นตัว หรือความกระตือรือร้น การนั่งเอนตัวมาข้างหน้าผู้พูดแสดงให้เห็นถึงความสนใจและตั้งใจที่จะรับฟัง การนั่งหลังพิงเก้าอี้ แสดงถึงความเฉื่อยชา การนั่งตัวองแสดงออกถึงความเบื่อหน่าย การนั่งห่างแสดงความไว้ตัว การนั่งใกล้แสดงถึงความใกล้ชิด

4. การใช้น้ำเสียง (Tone of Voice) ลักษณะต่าง ๆ ของการใช้น้ำเสียง ได้แก่ ระดับเสียง จังหวะ ความเข้ม ความถี่ของการใช้เสียงมีผลกระทบต่อปฏิสัมพันธ์ในการสนทนา ระดับเสียงมีลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ น้ำเสียงราบเรียบ หมายถึงไม่แสดงความรู้สึกใด ๆ เสียงแข็งกร้าว หมายถึง ก้าวร้าว ขุ่นข้องใจ หรือโกรธ เสียงอ่อน หมายถึง ความลังเล เสียงเบา หมายถึง ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เสียงสั้น หมายถึง ประหม่า หรือกลัว เป็นต้น

5. การสัมผัส (Touching) หมายถึง การแตะต้องร่างกาย การสัมผัสเป็นการสื่อความหมายโดยไม่ได้ใช้วาจา ซึ่งในบางสถานการณ์การใช้การสัมผัสอาจช่วยให้เพิ่มประสิทธิภาพของการสนทนาได้มากยิ่งขึ้น

6. การใช้ความเงียบ (Silence) ความเงียบมีความสำคัญเช่นเดียวกับการฟังและการพูดในกระบวนการสนทนา

สรุปและการประยุกต์ใช้

ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ เป็นการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น เป็นมิตรกับผู้อื่น มักใช้ควบคู่กับทักษะการสื่อสาร ที่เป็นการใช้คำพูดและภาษาท่าทางเพื่อสื่อสารด้านความรู้สึกนึกคิดของตนเอง การรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่าย เช่น ความชื่นชม การปฏิเสธ อย่างไม่เสียสัมพันธภาพ โดยครั้งนี้ใช้กรอบแนวคิดของกรมสุขภาพจิตที่ว่า ทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร (Interpersonal relationship and Communication skills) เป็นความสามารถในการใช้คำพูดและภาษาท่าทาง เพื่อสื่อสาร ความรู้สึกนึกคิดของตนเอง และความสามารถในการรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็น การแสดงความต้องการ ความชื่นชม การปฏิเสธ การขอความช่วยเหลือ และการสร้างสัมพันธภาพ ฯลฯ นำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้โดยการฝึกโต้ตอบ วิพากษ์วิจารณ์ ฝึกการปฏิเสธ และเจรจาต่อรอง ผ่านสถานการณ์ในเรื่องของ ยาเสพติด เหล้าและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุหรี่ การทะเลาะวิวาท ภัยจากอินเทอร์เน็ต พฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม

แผนการจัดกิจกรรมที่ 1

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กิจกรรมแนะแนว)	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
หน่วยที่ 1 พูดดีมีเสน่ห์	เวลา 8 ชั่วโมง
ครั้งที่ 1 เรื่อง การสื่อสารทางบวก	เวลา 1 ชั่วโมง

ตัวบ่งชี้

สามารถปฏิบัติตนหรือวางตัวให้คนรอบข้างยอมรับรู้จักทักทายปราศรัยโดยใช้คำพูด หรือ ภาษาท่าทางที่สุภาพ

สาระสำคัญ

การสื่อสารทางบวกสามารถแสดงออกได้โดยใช้คำพูดและภาษาท่าทาง ถ้าคิดดียอมส่งผลให้พูดดี ทำให้ผู้ฟังมีความสุข ช่วยรักษาสัมพันธภาพให้ยั่งยืน

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถสรุปลักษณะของการพูดจาปราศรัยเพื่อให้ผู้อื่นมีความสุขได้
2. เมื่อกำหนดสถานการณ์ให้ นักเรียนสามารถเลือกใช้คำพูดในลักษณะของการสื่อสารทางบวกที่เหมาะสม
3. นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้วิธีการการสื่อสารทางบวกในชีวิตประจำวันได้

สาระการเรียนรู้

ทักษะการสื่อสารและการสร้างสัมพันธภาพ : การสื่อสารทางบวก

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 สร้างความตระหนัก (5 นาที)

1. ครูจัดบรรยากาศห้องเรียนที่เป็นมิตรและต้อนรับทุกคน ให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างผ่อนคลาย โดยครูเป็นแบบอย่างการคิดบวกและสื่อสารทางบวก ไม่กดดันด้วยคำพูด กิริยา วาจา ท่าทางที่ข่มขู่หรือแสดงอำนาจต่อผู้เรียน

2. นักเรียนศึกษา ประเด็นข่าวที่ 1 เรื่อง “**ทำร้ายเพื่อนเพราะอารมณ์ชั่ววูบ**” อภิปรายว่า ต้นเหตุของเรื่องคืออะไร ผลคืออะไร ครูชี้แนะให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการสื่อสาร การสื่อสารที่ไม่ดีอาจนำไปสู่การทะเลาะวิวาท จนเป็นอันตรายถึงชีวิตของตนเองและผู้อื่น และชี้แนะว่าเหล่า และเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ทุกชนิด เป็นตัวกระตุ้นทำให้ไม่สามารถควบคุมตัวเอง นำสู่การก่อความรุนแรงได้อย่างคาดไม่ถึง

ขั้นที่ 2 เพิ่มประสบการณ์ (10 นาที)

3. นักเรียนแบ่งกลุ่มคละกันตามความสามารถ คือ เก่ง กลาง และอ่อน กลุ่มละ 4-6 คน ภายในกลุ่มจับคู่แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เล่าให้เพื่อนฟังว่าตนเองเคยถูกคนอื่นพูดทำร้ายจิตใจอย่างไรบ้าง คำพูดไหนที่ตนไม่ชอบ และในทางกลับกัน ตนเองได้เคยกระทำไม่ดีต่อบุคคลอื่น

หรือไม่ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำ หรือคำพูดที่ทำให้ร้ายจิตใจผู้อื่นอย่างไร ศึกษาใบความรู้ที่ 1 แล้วทำใบงานที่ 1.1

ขั้นที่ 3 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ (15 นาที)

4. นักเรียนร่วมทำงานกลุ่มอภิปรายสรุปใบงานที่ 1.1 ว่ามีคำพูดใดที่ทำให้ร้ายจิตใจ นักเรียนไม่ชอบฟังและคำพูดใดที่ฟังแล้วมีความสุข สรุปเป็นผลงานกลุ่ม จากนั้นอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อทำใบงานที่ 1.2 เรื่อง สนามของข้า ออกแบบสถานการณ์เพื่อลดความรุนแรงของเหตุการณ์ จาก **เรื่องสนามของข้า** ครูชี้แนะเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนคิดหาคำพูดที่เหมาะสมเพื่อจำลองสถานการณ์ลดความรุนแรง เตรียมนำเสนอผลงานโดยการแสดงบทบาทสมมติ

ขั้นที่ 4 นำเสนอผลงาน (15 นาที)

5. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานกลุ่มในเรื่องคำพูดใดที่ฟังแล้วมีความสุข คำพูดใดที่เพื่อนไม่ยอมทำได้ยินตามผลสรุปในใบงานที่ 1.1 และแสดงบทบาทสมมติตามสถานการณ์ของกลุ่มในใบงานที่ 1.2 โดยทุกคนในกลุ่มต้องได้ร่วมกิจกรรม

ขั้นที่ 5 สรุปความคิดรวบยอด (5 นาที)

6. ครูและนักเรียนอภิปรายสรุปลักษณะของการสื่อสารทางบวกตามผลงานของแต่ละกลุ่มและยกตัวอย่างเพิ่มเติม พร้อมกล่าวชมเชยกลุ่มที่นำเสนอได้ดีเพื่อเป็นแบบอย่าง ครูควรทำป้ายสถิติแสดงคะแนนการนำเสนอผลงานของนักเรียน เพื่อเป็นสิ่งกระตุ้นให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น และเป็นกำลังใจให้กลุ่มที่นำเสนอผลงานได้ดี

ขั้นที่ 6 ประยุกต์ใช้ (10 นาที)

7. นักเรียนฝึกใช้การสื่อสารเชิงบวกในใบงานที่ 1.3 สื่อสารทางบวกกับเพื่อน เพื่อลดความรุนแรงของสถานการณ์จากข่าว **“ทำร้ายเพื่อนเพราะอารมณ์ชั่ววูบ”** โดยการแสดงบทบาทสมมติซ้ำ (ถ้ามีเวลาพอให้นักเรียนฝึกปฏิบัติโดยการแสดงบทบาทสมมติ แต่ถ้าเวลาไม่พอ ให้ครูอภิปรายซักถามนักเรียนที่ละกลุ่มเพื่อประเมินความสามารถในการประยุกต์ใช้)

8. เขียนอนุทินบันทึกการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ (ครูอธิบายวิธีการเขียนอนุทินโดยให้นักเรียนทำนอกเวลา พร้อมกำหนดวันส่ง)

สื่อการเรียนรู้

1. ประเด็นข่าวที่ 1 เรื่อง “ทำร้ายเพื่อนเพราะอารมณ์ชั่ววูบ”
2. ใบความรู้ที่ 1 เรื่อง การสื่อสารทางบวก
3. ใบงานที่ 1.1 สื่อสารทางบวก
4. ใบงานที่ 1.2 เรื่อง สนามของข้า
5. ใบงานที่ 1.3 เรื่อง สื่อสารทางบวกกับเพื่อน

การวัดและประเมินผล

สิ่งที่ต้องการวัด	วิธีวัด	เครื่องมือวัด	เกณฑ์การวัดและประเมินผล
1. นักเรียนสามารถสรุปลักษณะของการพูดจาปราศรัยเพื่อให้ผู้อื่นมีความสุขได้	ประเมินพฤติกรรม	แบบประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม (ระหว่างเรียน)	นักเรียนที่ผ่านต้องได้คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป
2. เมื่อกำหนดสถานการณ์ให้นักเรียนสามารถเลือกใช้คำพูดในลักษณะของการสื่อสารทางบวกที่เหมาะสม			
3. นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้วิธีการสื่อสารทางบวกได้ในชีวิตประจำวัน	1. ประเมินพฤติกรรม 2. ประเมินผลงาน	1.แบบประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม(ระหว่างเรียน) 2. แบบประเมินผลงาน (หลังเรียน)	

บันทึกผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

.....

ประเด็นข่าวที่ 1

ทำร้ายเพื่อนเพราะอารมณ์ชั่ววูบ

ที่ตึกอุบัติเหตุของโรงพยาบาล พบผู้บาดเจ็บทราบชื่อคือ นายนิติ อายุ 14 ปี บ้านอยู่ ต.ท่าศาลา อ.ท่าศาลา นักเรียนชั้น ม.2 โรงเรียนแห่งหนึ่ง มีบาดแผลถูกแทงด้วยมีดปกผลไม้ ปลายแหลม เข้าที่ใต้ราวนมซ้าย 1 แผล จากการสอบสวน ด.ญ.ดำ ผู้ต้องหา ให้การทั้งน้ำตาว่า ทำไปเพราะอารมณ์โมโหชั่ววูบเท่านั้น ตนกับนายนิติ เคยมีเรื่องทะเลาะตบตีกันมาหลายครั้งแล้ว ตั้งแต่สมัยเรียนอยู่ชั้น ป.6 เรื่อยมา เนื่องจากนายนิติ ชอบพูดจาล้อเลียนตนว่า ตัวดำ ไม่สวย และไม่มีเครื่องสำอางแต่งหน้า ซึ่งตนก็ไม่ได้คิดอะไร แต่พอเจอกับนายนิติก็มักมีปากเสียงทะเลาะกันเป็นประจำ ตนก็พยายามหลบหนีตลอดเวลา ไม่อยากมีเรื่อง ล่าสุดด้วยความกลัวตนจึงพกอาวุธมีด ปลายแหลมติดตัวตลอดเวลาเพื่อป้องกันตัวเอง ก่อนเกิดเหตุที่โรงเรียนมีการจัดงาน และมีการเกณฑ์นักเรียนมาช่วยงานที่โรงเรียนตั้งแต่เช้า พอเสร็จงานที่โรงเรียน ตนกับเพื่อนๆ ก็ไปเที่ยวกันที่ บริเวณสวนสาธารณะ มีนักเรียนชาย-หญิงไปเที่ยวจำนวนมาก ปรากฏว่าขณะเดินเที่ยวอยู่ในสวนดังกล่าว ก็ไปพบกับกลุ่มของนายนิติ เลยมีปากเสียงทะเลาะกันอีก ถึงขั้นลงมือตบตีกันพลัน แต่ตนสู้นายนิติไม่ได้เพราะเป็นผู้ชาย ตนจึงชักอาวุธมีดปลายแหลมออกมาจ้วงแทงเข้าที่บริเวณใต้ราวนมซ้ายของนายนิติ 1 แผล จากนั้นตนก็ทิ้งมีดเข้าไปในพงหญ้า ก่อนตัดสินใจให้ผู้ปกครองฟังและพาเข้ามาอบตัวกับตำรวจดังกล่าว

ดัดแปลงมาจาก <http://www.thairath.co.th/>

ใบความรู้ที่ 1

การสื่อสารทางบวก

วิธีการสื่อสารมี 2 วิธีใหญ่ ๆ คือ

1. ไม่ใช่คำพูด คือ การสื่อสารให้ผู้อื่นรับรู้ ความคิด ความรู้สึกของตนเองด้วยภาษากาย เช่น การใช้สายตา สีหน้า ท่าทาง การสัมผัส และภาษามือ
2. ใช้คำพูด คือ การสื่อสารด้วยคำพูดที่ทำให้ผู้ฟังมีความสุข (พูดทางบวก) และการพูดที่ทำให้ผู้ฟังมีความทุกข์ (พูดทางลบ) ถ้าหากผู้พูดมีอารมณ์ดี คิดดี ก็จะมีเสียงและท่าทางบวก แต่ถ้ามีอารมณ์ไม่ดี มีอคติ ไม่ชอบหรือคิดลบ ก็จะมีเสียงและท่าทางลบ
  - เช่น คำว่า “ฉัน... กับ “แก”
  - คำว่า “ฉัน” เป็นภาษาทางบวก
  - คำว่า “แก” เป็นภาษาทางลบ

ตัวอย่างการสื่อสารทางบวก

สถานการณ์/คำพูด	คำพูดแสดงความรู้สึกดี (รู้สึกบวก)	คำพูดแสดงความรู้สึกไม่ดี (รู้สึกลบ)
-เธอเห็นรายงานวิชาภาษาไทยของฉันไหม?	- ฉันเพิ่งมาถึง ไม่ได้สังเกตอาจอยู่บนโต๊ะครูก็ได้ เธอต้องการให้ฉันช่วยบ้างไหม?	- หาเองซิ ไม่ได้นั่งเฝ้ารายงานเธอสิ - รู้จักช่วยตัวเองเสียบ้าง อะอะก็ถามคนอื่น
วันนี้แต่งตัวสวยจัง	- ชอบใจจัง เธอก็สวยน้อยกว่าใครเสียเมื่อไหร่ละ	- วันอื่นไม่สวยหรือไง สวยไม่สวยไม่เห็นจะเดือดร้อนใคร
ฉันชอบนักร้องคนนี้จัง อยากร้องเก่งอย่างเขาบ้าง	- ฉันว่าเธอเสียงดีนะ ถ้าฝึกบ่อย ๆ อาจได้เป็นนักร้องในอนาคตก็ได้	- เสียงอย่างกับเปิดยังอยากเป็นนักร้องตักน้ำใส่กะโหลกชะโงกดูเงาตัวเองเสียบ้าง

หัวใจการมองคนอื่นในแง่บวก

1. สื่อสารทางบวก	พูดและแสดงภาษากายให้ผู้อื่นผ่อนคลาย มีความสุขภาคภูมิใจ
2. เลิก	พูดล้อเลียน พูดดูต่ำ พูดประชด พูดดูถูก เหยียดหยาม เยาะเย้ย ถากถางใช้กิริยาภาษากาย ที่ทำให้ผู้อื่นเจ็บหรือเป็นทุกข์ การทำร้ายรังแก ทำลายสิ่งของหรือของที่เพื่อนรัก

ใบงานที่ 1.1 สื่อสารทางบวก

คำชี้แจง : นักเรียนศึกษาใบความรู้ที่ 1 แล้วจับคู่เล่าประสบการณ์ที่เคยถูกเพื่อนล้อเลียน หรือการทำทาง คำพูดที่ทำร้ายจิตใจนักเรียนไม่ชอบให้เพื่อนฟังแล้ว ช่วยกันเขียนคำพูดที่อยากได้ยินเพื่อเล่าให้กลุ่มฟัง (10 นาที)

การทำทาง คำพูดที่ทำร้ายจิตใจนักเรียน

แนวทางที่ควรได้คือ ชี้แนะให้นักเรียนเขียนสิ่งที่นักเรียนเคยถูกคำพูดเชิงลบทำร้าย เคยถูกล้อเลียน ถูกตำหนิเสียหน้า โดยให้เขียนคำพูดที่นักเรียนไม่ชอบมากที่สุด ไม่อยากได้ยิน เพื่อนำไปสรุปเป็นคำตอบของกลุ่ม

คำพูดที่ทำให้นักเรียนฟังแล้วมีความสุข

แนวทางที่ควรได้ เปลี่ยนคำพูดเชิงลบด้านลบ เป็นคำพูดเชิงบวกที่นักเรียนอยากได้ยิน

ใบงานที่ 1.3 สื่อสารทางบวกกับเพื่อน

คำชี้แจง : นักเรียนแต่ละกลุ่มอ่านข่าวเรื่อง “ทำร้ายเพื่อนเพราะอารมณ์ชั่ววูบ” แล้วแต่งเรื่องเป็นบทสนทนาของ ดำ และ นิติ เมื่อเจอกันที่สวนสาธารณะเป็นลักษณะการสื่อสารทางบวก (10 นาทีรวมการตอบคำถาม)

ที่สวนสาธารณะ เด็กชายนิติกับเด็กหญิงดำ เดินมาพบกัน เด็กหญิงดำกำลังเดินเลี้ยวหนี เพราะคิดว่าเด็กชายนิติต้องล้อเลียนตนเองแน่นอน

นิติ : .....

ดำ : ..... ครูสรุปข่าว **ทำร้ายเพื่อนเพราะอารมณ์ชั่ววูบ** ให้นักเรียนฟัง ถ้าม
..... กระตุ้น ชี้แนะให้นักเรียนแต่งบทสนทนาให้นิติและดำ พูดจากันในเชิง

นิติ : ..... บวก เช่น

..... นิติ : อ้าวดำจะไปไหนจ๊ะ

ดำ : ..... ดำ : ทำไมวันนี้เธอพูดดีจัง มีอะไรหรือเปล่า

..... นิติ : ดำ เราขอโทษนะ ที่ผ่านมาเราพูดไม่ดีกับดำไว้เยอะเลย

นิติ : ..... ฯลฯ

.....

ครั้งที่.....

อนุทินบันทึกผลการเรียนรู้และการนำทักษะทางสังคมไปประยุกต์ใช้

ฉันชื่อ.....

วันนี้เรียนเรื่อง.....

ความรู้สึกที่ฉันมีต่อการเรียนวันนี้.....

.....

สิ่งที่ฉันได้เรียนรู้ในวันนี้ คือ.....

.....

.....

.....

.....

.....

ฉันนำความรู้ที่ได้ในวันนี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันดังต่อไปนี้

ประยุกต์ใช้กับตนเอง.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ประยุกต์ใช้กับผู้อื่น.....

.....

.....

.....

.....

แบบประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

แผนการจัดกิจกรรมที่ .....

กลุ่ม ที่	เลขที่	รายการประเมินพฤติกรรม/ระดับการปฏิบัติ																				รวม (20)
		มีการปรึกษาหารือ วางแผนร่วมกันทำงาน จนสำเร็จ				นำเสนอผลงานได้ ครบถ้วนสมบูรณ์เป็นไป ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด				แสดงความคิดเห็นได้ อย่างสร้างสรรค์				ประยุกต์ใช้ความรู้ได้ เหมาะสมสอดคล้องกับ ทักษะทางสังคมที่ได้ เรียนรู้				ปฏิบัติงานเสร็จทัน ตามเวลาที่กำหนด				
		4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1	
1																						
2																						
3																						
4																						

เกณฑ์การประเมินพฤติกรรม

พฤติกรรมหรือการปฏิบัติชัดเจนอยู่ในระดับมากที่สุด ให้ 4 คะแนน
 พฤติกรรมหรือการปฏิบัติชัดเจนอยู่ในระดับมาก ให้ 3 คะแนน
 พฤติกรรมหรือการปฏิบัติชัดเจนอยู่ในระดับน้อย ให้ 2 คะแนน
 พฤติกรรมหรือการปฏิบัติชัดเจนอยู่ในระดับน้อยที่สุด ให้ 1 คะแนน

แบบประเมินผลงาน

(แผนการจัดกิจกรรมที่.....)

คำชี้แจง : สำหรับครูประเมินอนุทินบันทึกการเรียนรู้ของนักเรียนแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง
ที่ตรงกับ คุณภาพของผลงานนักเรียน

ที่	ชื่อ-สกุล	รายการที่ประเมิน																รวม (20)				
		บันทึกสิ่งที่ได้ เรียนรู้ได้ตรง ประเด็น				บันทึกการนำทักษะทางสังคมไปใช้ในชีวิตประจำวัน																
						มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์				สอดคล้องกับ ทักษะทาง สังคมที่เรียนรู้				เหมาะสมกับ บริบทของ นักเรียน					เป็นประโยชน์ ต่อตนเอง และผู้อื่น			
		4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1					
1																						
2																						
3																						
4																						
56																						
7																						
8																						
9																						
10																						
11																						
12																						
13																						

เกณฑ์การประเมินผลงานนักเรียน
คะแนน 4 หมายถึง ผลงานมีคุณภาพมากที่สุด
คะแนน 3 หมายถึง ผลงานมีคุณภาพมาก
คะแนน 2 หมายถึง ผลงานมีคุณภาพน้อย
คะแนน 1 หมายถึง ผลงานมีคุณภาพน้อยที่สุด

แบบประเมินทักษะทางสังคมด้านการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร (ท้ายหน่วย)

คำชี้แจง : ให้นักเรียนอ่านข้อความในแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างในแต่ละข้อที่เป็นคำตอบที่ตรงกับความคิดหรือการกระทำของนักเรียนมากที่สุด โดยใช้เกณฑ์ดังนี้

จริงมากที่สุด หมายถึง รู้สึกว่าตนเองเป็นเช่นนั้นมากที่สุด

จริงมาก หมายถึง รู้สึกว่าตนเองเป็นเช่นนั้นมาก

จริงเล็กน้อย หมายถึง รู้สึกว่าตนเองเป็นเช่นนั้นเพียงเล็กน้อย

ไม่จริงเลย หมายถึง รู้สึกว่าตนเองไม่ได้เป็นเช่นนั้นเลย

ที่	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงเล็กน้อย	ไม่จริงเลย
1	ฉันคิดว่าบางครั้งการพูดล้อเลียนเพื่อน ก็เป็นการสร้างบรรยากาศที่ดี				
2	ฉันไม่ค่อยยอมใคร ใครด่ามาอย่างไรฉันด่ากลับอย่างนั้น ไม่ยอมถูกด่าฟรี				
3	ฉันสามารถใช้คำพูดและแสดงกริยาท่าทางที่เป็นมิตรกับบุคคลที่ไม่คุ้นเคย				
4	ฉันสามารถพูดคุยกับเพื่อนใหม่ได้โดยไม่รู้สึกลายที่จะตกหายเพื่อนใหม่ที่เพิ่งเจอกันวันแรก				
5	ฉันชอบใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล ใครพูดผิดใจจะโกรธทุกที				
6	ฉันชอบฟังผู้อื่นพูด ไม่ชอบแย้งพูด และจะฟังเหตุผลของผู้อื่นก่อนตัดสินใจเสมอ				
7	เมื่อเจอสถานการณ์ที่มีปัญหา เช่น หลงทาง ฉันกล้าขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เพื่อให้ผ่านเหตุการณ์นั้นไปได้				
8	ฉันกล้ายกมือยืนยันในสิ่งที่ฉันคิด แม้ไม่มีเพื่อนยกมือด้วยก็ตาม				
9	เมื่อเพื่อนหยิบสิ่งของโดยฉันไม่อนุญาต ฉันกล้าขอคืน				
10	ถ้าเพื่อนไม่ช่วยทำงานกลุ่ม ฉันกล้าพูดคุยขอร้องเพื่อนให้ทำงานกลุ่มได้				
11	ฉันเคารพในสิทธิส่วนตัวของผู้อื่น ไม่พูดล่วงเกินหรือใส่ร้ายป้ายสีใครลับหลัง				

ที่	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงเล็กน้อย	ไม่จริงเลย
12	เมื่อโดนผู้อื่นเอาเปรียบฉันกล้าพูดปกป้องสิทธิของตนเองอย่างสุภาพ				
13	ฉันกล้าเตือนเพื่อน ถ้าเห็นเพื่อนสูบบุหรี่ ดื่มเหล้า หรือทำในสิ่งที่ผู้ใหญ่ไม่สบายใจ				
14	ฉันสามารถเตือนเพื่อนโดยรักษาสัมพันธภาพที่ดีได้				
15	ฉันกล้าวิจารณ์เพื่อน ให้เขาปรับปรุงข้อบกพร่องของตนเอง				
16	ถ้าถูกเพื่อนวิจารณ์ ฉันพร้อมที่จะปรับปรุงตนเองในส่วนที่ตนบกพร่อง				
17	ฉันกล้าปฏิเสธ เมื่อถูกชักชวนให้ทำในสิ่งที่ไม่สบายใจ				
18	ฉันสามารถปฏิเสธเพื่อไม่ให้เสียสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนได้				
19	เมื่อถูกเข้าขี้รับเร้า ต่อรอง ฉันสามารถยืนยันการปฏิเสธของตนเองได้				
20	ฉันรู้ว่าเมื่อใดควรปฏิเสธ เพื่อหลีกเลี่ยงอันตรายที่จะเกิดขึ้นได้				

การให้คะแนนและแปลผล

กลุ่มที่ 1 ข้อ 1,2,5

แต่ละข้อให้คะแนนดังนี้

ไม่จริงเลย = 4 คะแนน

จริงเล็กน้อย = 3 คะแนน

จริงมาก = 2 คะแนน

จริงมากที่สุด = 1 คะแนน

กลุ่มที่ 2 ข้อ 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20

แต่ละข้อให้คะแนนดังนี้

ไม่จริงเลย = 1 คะแนน

จริงเล็กน้อย = 2 คะแนน

จริงมาก = 3 คะแนน

จริงมากที่สุด = 4 คะแนน

แบบประเมินทักษะทางสังคมด้านการตัดสินใจและแก้ปัญหา (ท้ายหน่วย)

คำชี้แจง : ให้นักเรียนอ่านข้อความในแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างในแต่ละข้อ
ที่เป็นคำตอบที่ตรงกับความคิดหรือการกระทำของนักเรียนมากที่สุด โดยใช้เกณฑ์ดังนี้

จริงมากที่สุด หมายถึง รู้สึกว่าตนเองเป็นเช่นนั้นมากที่สุด

จริงมาก หมายถึง รู้สึกว่าตนเองเป็นเช่นนั้นมาก

จริงเล็กน้อย หมายถึง รู้สึกว่าตนเองเป็นเช่นนั้นเพียงเล็กน้อย

ไม่จริงเลย หมายถึง รู้สึกว่าตนเองไม่ได้เป็นเช่นนั้นเลย

ที่	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงเล็กน้อย	ไม่จริงเลย
1	ฉันเข้าใจดีว่าชีวิตทุกคนต้องมีปัญหา ปัญหาเกิดขึ้นกับใครคนนั้นต้องเป็นคนแก้				
2	ถ้าเกิดถ้าปัญหาขึ้นกับตัวฉันเอง ฉันสามารถแก้ไขปัญหาได้				
3	เมื่อเกิดปัญหาขึ้น อย่างแรกที่ฉันจะทำคือค้นหาสาเหตุของปัญหาได้ที่เกิดขึ้น				
4	ฉันคิดว่าฉันสามารถระบุสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาที่เกิดขึ้น โดยอาศัยการคิดวิเคราะห์ได้				
5	มีปัญหาเกิดขึ้นกับฉันหลายปัญหาในคราวเดียว ฉันทราบว่าจะควรแก้ปัญหาใดก่อนหลัง				
6	ฉันสามารถแยกแยะปัญหาออกเป็นส่วนๆ และหาทางแก้ไขในส่วนที่เร่งด่วนก่อน				
7	ฉันสามารถสร้างทางเลือกในการแก้ปัญหาค้นหาหลาย และระบุข้อดีข้อเสียแต่ละทางเลือกได้				
8	หลายครั้งที่ฉันตัดสินใจโดยเพื่อนเป็นผู้แนะนำ ฉันค่อนข้างเชื่อเพื่อนมากกว่าเชื่อตนเอง				
9	ในการตัดสินใจแต่ละครั้งฉันมักจะพิจารณา ข้อดีข้อเสียก่อนตัดสินใจเสมอ				
10	ถ้าเพื่อนชวนทำอะไรที่ตนเองไม่ชอบ ฉันมักจะขอเวลาตัดสินใจ ไม่ว่าเพื่อนจะเข้าชี้แจงแค่ไหนก็ตาม				

ที่	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงเล็กน้อย	ไม่จริงเลย
11	ฉันคิดว่าถ้าเพื่อนชวนลองสูบบุหรี่ ฉันไม่สูบบุหรี่แน่นอน เพราะไม่มีผลดีเลย มีแต่ผลเสีย				
12	ฉันคิดว่าเหล่าหรือยาเสพติดบางประเภท สามารถช่วยให้ลืมปัญหาได้				
13	ถ้ามีการติดต่อเพื่อนทางอินเทอร์เน็ต ฉันจะหาข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ ก่อนที่จะเชื่อคำพูดของเขา				
14	ถ้าเพื่อนชวนซื้อสินค้าทางอินเทอร์เน็ต ฉันจะตัดสินใจซื้อทันทีเมื่อมีเพื่อนส่วนมากซื้อ				
15	ฉันเชื่อว่าการใช้กำลังในการแก้ปัญหาบางครั้งก็จำเป็นสำหรับคนพูดไม่รู้เรื่อง				
16	ฉันทราบว่าวิธีแก้ปัญหามีหลายวิธี ฉันจะพยายามหาวิธีการที่เหมาะสมกับตัวเองเสมอ				
17	ฉันพยายามเลือกรูปแบบการแก้ปัญหาที่รอบคอบ ไม่ทำให้ตนเองหรือคนอื่นเดือดร้อน				
18	ฉันสามารถประเมินได้ว่าหลังจากลงมือแก้ปัญหาแล้ว ผลที่ตามมาจะเป็นอย่างไร				
19	เมื่อแก้ปัญหาไม่สำเร็จ ฉันจะพยายามคิดหาวิธีใหม่ นำไปใช้แก้ปัญหาโดยไม่ยอมแพ้ง่ายๆ				
20	ฉันรู้ว่าปัญหาบางปัญหาเราไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง ฉันจะเข้าไปขอคำปรึกษาจากผู้ใหญ่				

การให้คะแนนและแปลผล

กลุ่มที่ 1 ข้อ 8,12,14,15 แต่ละข้อให้คะแนนดังนี้

ไม่จริงเลย = 4 คะแนน

จริงเล็กน้อย = 3 คะแนน

จริงมาก = 2 คะแนน

จริงมากที่สุด = 1 คะแนน

กลุ่มที่ 2 ข้อ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 16, 17, 18, 19, 20 แต่ละข้อให้คะแนนดังนี้

ไม่จริงเลย = 1 คะแนน

จริงเล็กน้อย = 2 คะแนน

จริงมาก = 3 คะแนน

จริงมากที่สุด = 4 คะแนน

แบบประเมินทักษะทางสังคมด้านการจัดการอารมณ์และความเครียด (ท้ายหน่วย)

คำชี้แจง : ให้นักเรียนอ่านข้อความในแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างในแต่ละข้อ
ที่เป็นคำตอบที่ตรงกับความคิดหรือการกระทำของนักเรียนมากที่สุด โดยใช้เกณฑ์ดังนี้

จริงมากที่สุด หมายถึง รู้สึกว่าตนเองเป็นเช่นนั้นมากที่สุด

จริงมาก หมายถึง รู้สึกว่าตนเองเป็นเช่นนั้นมาก

จริงเล็กน้อย หมายถึง รู้สึกว่าตนเองเป็นเช่นนั้นเพียงเล็กน้อย

ไม่จริงเลย หมายถึง รู้สึกว่าตนเองไม่ได้เป็นเช่นนั้นเลย

ที่	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงเล็กน้อย	ไม่จริงเลย
1	ถ้ามีเรื่องขัดแย้งกับเพื่อนฉันรู้ตัวเองดีว่าตนเองกำลังโกรธ สามารถบอกลักษณะอาการได้				
2	เมื่อโดนเพื่อนล้อ ฉันรู้ตัวเองที่กำลังอารมณ์เสีย และรู้ว่าควรทำอย่างไร				
3	เมื่อฉันอารมณ์ไม่ดี ฉันคิดว่าตนเองสามารถ ควบคุมอารมณ์ได้				
4	ฉันสามารถสำรวจอารมณ์ หรือความรู้สึกของตนเอง เมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่ปกติได้				
5	ฉันสามารถแสดงอารมณ์ออกมาได้อย่างเหมาะสมทั้ง ดีใจ เสียใจ โกรธ หรือกลัว				
6	เมื่อโกรธฉันมักจะควบคุมความโกรธ โดยการนับ 1-10 ชั่วๆ				
7	ฉันมักปรับเปลี่ยนเรื่องเครียด ให้เป็นเรื่องผ่อนคลาย หรือสนุกสนานได้โดยการมองโลกในแง่ดี				
8	ที่ฉันสามารถนำการกำหนดลมหายใจมาใช้ เพื่อการควบคุมสติเมื่อเวลาโกรธ				
9	เมื่อเพื่อนโกรธ ฉันเดาได้ว่าอะไรจะเกิดขึ้นต่อไป และสามารถป้องกันตนเองจากอารมณ์โกรธของเพื่อนได้				
10	ฉันมีความสุขทุกครั้งที่สามารถควบคุมความโกรธได้				

ที่	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงเล็กน้อย	ไม่จริงเลย
11	ฉันสามารถแนะนำเพื่อนให้ควบคุมอารมณ์ได้				
12	ฉันคิดว่า การเล่นเกมคอมพิวเตอร์นานๆเป็นวิธีคลายเครียดที่ดีที่สุด ความสนุกสนานของเกมทำให้ลืมความเครียดได้				
13	ฉันเข้าใจว่าการสูบบุหรี่สามารถคลายเครียดได้ในระดับหนึ่ง				
14	ฉันคิดว่าความเครียดถ้ามีไม่มากนัก จะเป็นแรงกระตุ้นให้เราเอาชนะปัญหาได้				
15	ฉันเข้าใจดีว่าเมื่อใกล้สอบ ต้องเตรียมตัวอย่างไรจึงจะไม่เครียด				
16	เมื่อเพื่อนเครียดฉันสามารถแนะนำให้เพื่อนควบคุมความเครียดได้				
17	ฉันคิดว่าคนเราถ้าไม่ผ่อนคลายความเครียด สะสมไว้มากจะทำให้ป่วยทั้งกายและจิต				
18	ฉันคิดว่าการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์รอบๆตัวก็สามารถคลายเครียดได้				
19	ฉันคิดว่าการมองโลกในแง่ดี คิดบวก เป็นวิธีจัดการความเครียดที่ดี				
20	ฉันสามารถแนะนำวิธีผ่อนคลายความเครียดให้คนอื่นได้อย่างน้อย 3 วิธี				

การให้คะแนนและแปลผล

กลุ่มที่ 1 ข้อ 12,13, แต่ละข้อให้คะแนนดังนี้

ไม่จริงเลย = 4 คะแนน

จริงเล็กน้อย = 3 คะแนน

จริงมาก = 2 คะแนน

จริงมากที่สุด = 1 คะแนน

กลุ่มที่ 2 ข้อ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 แต่ละข้อให้คะแนนดังนี้

ไม่จริงเลย = 1 คะแนน

จริงเล็กน้อย = 2 คะแนน

จริงมาก = 3 คะแนน

จริงมากที่สุด = 4 คะแนน

ตาราง 38 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของคู่มือครูและแผน
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในภาพรวม

ที่	กิจกรรมการเรียนรู้	ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)/คะแนนเฉลี่ย							ผลการประเมิน	
		1	2	3	4	5	6	7	$\bar{X}$	SD
หน่วยที่ 1 พุดติมีเสน่ห์										
1	กิจกรรมที่ 1 คิดดีพุดดี	4.71	4.57	4.85	5	3.85	4.28	3.71	4.42	0.50
2	กิจกรรมที่ 2 ผูกมิตรด้วยไมตรี	4.57	5	5	5	3.71	4.14	3.71	4.45	0.59
3	กิจกรรมที่ 3 พุดแสดงความรู้สึกรัก คิด	4.42	4.85	4.85	5	3.85	4	3.71	4.38	0.53
4	กิจกรรมที่ 4 ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น	4.42	4.85	5	5	3.85	4.28	4	4.49	0.47
5	กิจกรรมที่ 5 พุดเตือนเพื่อน	4.71	5	5	5	3.85	4.28	4	4.55	0.50
6	กิจกรรมที่ 6 วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์	4.57	4.71	4.85	5	3.85	4	3.71	4.38	0.52
7	กิจกรรมที่ 7 รู้จักการปฏิเสธ	4.71	5	5	5	3.85	4	4	4.51	0.53
8	กิจกรรมที่ 8 ยืนยันการปฏิเสธ	4.71	4.71	5	5	3.85	4	3.85	4.45	0.53
9	แบบประเมินท้ายหน่วย	4	4	5	3	3	4	4	3.86	0.69
10	คู่มือครู	4	4	5	4	3	4	3	3.86	0.69
รวมเฉลี่ยหน่วยที่ 1									4.33	
หน่วยที่ 2 ตัดสินใจได้แก้ปัญหาเป็น										
1	กิจกรรมที่ 9 เมื่อต้องตัดสินใจ	4.57	4.71	4.85	5	3.85	4	3.85	4.40	0.49
2	กิจกรรมที่ 10 ตัดสินใจใน สถานการณ์เสี่ยง	4.57	4.85	5	5	3.85	4	3.85	4.45	0.53
3	กิจกรรมที่ 11 ปัญหาเสพติด	4.57	5	5	5	3.85	4	3.71	4.45	0.58
4	กิจกรรมที่ 12 อินเทอร์เน็ตออนไลน์	4.57	4.71	4.85	5	3.85	4	3.71	4.38	0.52
5	กิจกรรมที่ 13 เหล้า บุหรี่ แอลกอฮอล์	4.57	5	5	5	3.85	4	3.71	4.45	0.58
6	กิจกรรมที่ 14 แก้ปัญหาอย่างมีสติ 1	4.42	5	5	5	3.85	4	3.71	4.43	0.58
7	กิจกรรมที่ 15 แก้ปัญหาอย่างมีสติ 2	4.42	5	5	5	3.85	4	3.71	4.43	0.58
8	แบบประเมินท้ายหน่วย	4	4	5	3	3	4	4	3.86	0.69
9	คู่มือครู	4	4	5	4	3	4	4	4.00	0.58
รวมเฉลี่ยหน่วยที่ 2									4.32	

ตาราง 38 (ต่อ)

ที่	กิจกรรมการเรียนรู้	ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)/คะแนนเฉลี่ย							ผลการประเมิน	
		1	2	3	4	5	6	7	$\bar{X}$	SD
หน่วยที่ 3 อารมณ์ดีมีสุข										
1	กิจกรรมที่ 16 วินี้อารมณ์ไหน	4.42	5	4.71	5	3.85	4	4	4.43	0.49
2	กิจกรรมที่ 17 รู้จักการจัดการอารมณ์	4.28	5	4.85	5	3.85	4	4	4.43	0.51
3	กิจกรรมที่ 18 ฝึกควบคุมอารมณ์	4.42	4.71	4.85	5	3.85	4	4	4.40	0.46
4	กิจกรรมที่ 19 รู้จักความเครียดกันเถอะ	4.57	5	4.71	5	3.85	4	4	4.45	0.49
5	กิจกรรมที่ 20 การผ่อนคลาย ความเครียด	4.42	4.71	5	5	3.85	4	4	4.43	0.49
6	แบบประเมินท้ายหน่วย	4	4	5	3	3	4	4	3.86	0.69
7	คู่มือครู	4	4	4	4	3	4	4	3.86	0.38
รวมเฉลี่ยหน่วยที่ 3									4.26	

ตาราง 39 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของแผน
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แยกรายแผน

ที่.	ชื่อกิจกรรมการเรียนรู้	ความเหมาะสมตามประเด็นที่พิจารณา (กรรมการประเมิน 7 คน)							$\bar{X}$	ระดับ ความ เหมาะ สม
		1. แผนการจัดกิจกรรมมีองค์ประกอบครบถ้วนสอดคล้องสัมพันธ์	2. ระบุจุดประสงค์การเรียนรู้ชัดเจน	3. ระบุเนื้อหาสาระชัดเจน	4. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมชัดเจนสอดคล้อง	5. เปิดโอกาสให้นักเรียนเรียนรู้ด้วย	6. สื่อ มีความเหมาะสมสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	7. วิธีวัดและประเมินผลสอดคล้องกันจุดประสงค์การเรียนรู้		
1	คิดดีพูดดี	4.57	4.57	4.43	4.14	4.43	4.43	4.43	4.43	มาก
2	ผูกมิตรด้วยไมตรี	4.43	4.28	4.28	4.57	4.57	4.57	4.43	4.45	มาก
3	พูดแสดงความรู้สึกนึกคิด	4.57	4.28	4.28	4.14	4.43	4.57	4.43	4.39	มาก
4	ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น	4.57	4.57	4.57	4.43	4.43	4.57	4.43	4.49	มาก
5	พูดเตือนเพื่อน	4.57	4.57	4.57	4.57	4.57	4.57	4.43	4.55	มากที่สุด
6	วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์	4.43	4.43	4.43	4.14	4.43	4.43	4.43	4.39	มาก
7	รู้จักการปฏิเสธ	4.57	4.57	4.43	4.43	4.57	4.57	4.43	4.51	มากที่สุด
8	ยืนยันการปฏิเสธ	4.57	4.57	4.28	4.28	4.43	4.57	4.28	4.43	มาก
9	เมื่อต้องตัดสินใจ	4.57	4.57	4.28	4.28	4.28	4.57	4.57	4.45	มาก
10	ตัดสินใจในสถานการณ์เสี่ยง	4.57	4.57	4.28	4.43	4.28	4.57	4.43	4.45	มาก
11	ปัญหาเสพติด	4.57	4.57	4.28	4.28	4.43	4.57	4.43	4.45	มาก
12	อินเทอร์เน็ตออนไลน์	4.43	4.57	4.28	4.14	4.28	4.57	4.43	4.39	มาก
13	เหล้า บุหรี่ แอลกอฮอล์	4.57	4.43	4.28	4.43	4.43	4.57	4.43	4.45	มาก
14	แก้ปัญหาอย่างมีสติ 1	4.43	4.57	4.28	4.43	4.43	4.43	4.43	4.43	มาก
15	แก้ปัญหาอย่างมีสติ 2	4.57	4.57	4.28	4.28	4.43	4.43	4.43	4.43	มาก
16	วันนี้อารมณ์ไหน	4.57	4.57	4.28	4.28	4.43	4.43	4.43	4.43	มาก
17	รู้จักการจัดการอารมณ์	4.57	4.57	4.28	4.28	4.43	4.43	4.57	4.45	มาก
18	ฝึกควบคุมอารมณ์	4.57	4.57	4.43	4.43	4.28	4.28	4.28	4.41	มาก
19	รู้จักความเครียดกันเถอะ	4.57	4.57	4.43	4.43	4.43	4.43	4.28	4.45	มาก
20	การผ่อนคลายความเครียด	4.57	4.57	4.43	4.28	4.28	4.43	4.43	4.43	มาก
	รวม/เฉลี่ย	4.54	4.52	4.35	4.33	4.41	4.49	4.42	4.44	มาก

ภาคผนวก ค
แบบวัดทักษะทางสังคมก่อนเรียนและหลังเรียน
แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนและครูหลังการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้

แบบวัดทักษะทางสังคม

คำชี้แจง

1. แบบวัดทักษะทางสังคมฉบับนี้ ใช้สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อการวัดทักษะทางสังคม 3 คู่ คือ ด้านการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร ด้านการตัดสินใจและแก้ปัญหา ด้านการจัดการอารมณ์และความเครียด ลักษณะของแบบวัดเป็นแบบกำหนดสถานการณ์ ให้เลือกตอบมี 3 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ

2. ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ที่ตรงกับตัวเลือกที่นักเรียนคิดเห็นว่าตรงกับกรกระทำที่แท้จริงของนักเรียนที่สุด ซึ่งนักเรียนจะสามารถเลือกตอบได้เพียงคำตอบเดียวเท่านั้น

ตัวอย่างเช่น

ข้อ	ตัวเลือก		
	ก	ข	ค
1		X	

3. แบบวัดนี้ไม่ใช่ข้อสอบ ดังนั้นผลจากการตอบของนักเรียน “จะไม่มีผลต่อคะแนนสอบหรือส่งผลกระทบต่อตัวนักเรียนหรือโรงเรียนแต่ประการใด และคำตอบของนักเรียนจะถูกเก็บไว้เป็นความลับ ” ดังนั้นขอให้นักเรียนเลือกตอบ ตามตัวเลือกที่ตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด และตอบคำถามให้ครบทุกข้อ

อย่าเลือกตอบเพราะคิดว่าคำตอบข้อนั้นดีที่สุดที่สุด
แต่จงเลือกตอบเพราะข้อนั้นเป็นเรามากที่สุด

<p>1. นักเรียนทะเลาะกับเพื่อนและยังไม่หายโกรธ แต่เพื่อนเดินเข้ามาคุยด้วย นักเรียนจะอย่างไร</p> <p>ก. พุดด้วย โดยไม่แสดงออกว่าตนเองยังโกรธ ทั้งๆที่ใจโกรธอยู่บ้าง</p> <p>ข. เดินหนี เลี่ยงไปทางอื่นไม่ให้เขาเข้ามาคุยด้วย ไว้หายโกรธค่อยคุยกัน</p> <p>ค. ไม่พูด เมินเฉย จะโกรธทั้งชาติเลย</p>
<p>2. นักเรียนจะอย่างไรหากโดนเพื่อนล้อเลียนหรือหัวเราะในขณะที่ตนเองกำลังพูด</p> <p>ก. พุดต่อโดยที่ไม่สนใจต่อการล้อเลียนหรือหัวเราะของเพื่อน</p> <p>ข. หยุดพูด มองหน้าเพื่อนเพื่อแสดงให้เห็นว่าตนเองไม่พอใจกับการล้อเลียน</p> <p>ค. โกรธและต่อว่าเพื่อนที่หัวเราะตนทันที</p>
<p>3. วันเกิดของนักเรียนมีเพื่อนพูดว่า “นี่คงคิดว่าตัวเองสวยเวีรละสิท่า ทำตัวยังกับคุณหนู” นักเรียนได้ยินจะอย่างไร</p> <p>ก. ไล่ออกจากบ้านไปเลย เพราะพูดไม่เข้าหู</p> <p>ข. พุดปบตลกว่า “สวยอยู่แล้วจ๊ะ ทั้งตัวและหัวใจ”</p> <p>ค. เดินหนีทำเป็นไม่ได้ยิน ในใจโกรธ แต่ไม่เอ่ยปากมีเรื่อง</p>
<p>4. ขณะที่นักเรียนกำลังเข้าคิวซื้ออาหาร มีใครบางคนแทรกเข้ามาด้านหน้า นักเรียนจะอย่างไร</p> <p>ก. แกล้งทำเป็นไม่เห็น ไม่เอ่ยปากมีเรื่อง</p> <p>ข. เดินไปผลักคนๆนั้นออก พร้อมบอกว่า หัดมีมารยาทบ้าง</p> <p>ค. พุดกับคนนั้นว่า “เราเข้าคิวนานแล้วหิวมากเหมือนกัน ขอให้เพื่อนไปต่อคิวดีกว่านะ”</p>
<p>5. ครูให้ค้ันงานจากอินเทอร์เน็ตช่วยกัน แต่เพื่อนกลับเปิดเล่นเกมออนไลน์ ไม่ช่วยทำงาน นักเรียนจะอย่างไร</p> <p>ก. เมื่อเพื่อนไม่ทำเราก้ไม่ทำเช่นกัน คงไม่ยอมให้ใครเอาเปรียบ</p> <p>ข. บอกเพื่อนว่าเราไม่สบายใจที่เพื่อนทำอย่างนั้น เตียวงานกลุ่มไม่เสร็จขอร้องให้ช่วยกันทำงาน</p> <p>ค. ทำเท่าที่ทำได้ แล้วค่อยบอกครูให้ลงโทษ</p>
<p>6. นักเรียน พุดกับเพื่อนๆว่า “เมื่อวานงานวันเกิดนก เราเห็นนกตี้มเหล่าด้ด้วย คงจะเป็นขี้เมาในอนาคตแน่ๆ” หนอยเตือนให้ระวังคำพุด นักเรียนจะอย่างไร</p> <p>ก. ขอบคุณหนอยที่เตือน และบอกว่าจะระวังการพุดจาให้มากขึ้น</p> <p>ข. เสียบ ไม่พุดต่อในใจโกรธอยู่บ้าง</p> <p>ค. โต้เถียงกับหนอย และชี้แจงให้เห็นว่าสิ่งที่ตนพุดถูกต้อง</p>
<p>7. ถ้านักเรียนตั้งใจว่าจะเลิกเล่นเกมอย่างเด็ดขาด แต่มีเพื่อนมาเข้าชี้ชวนไปเล่น ต่อรองเหลือเฉพาะวันเสาร์อาทิตย์นักเรียนจะอย่างไร</p> <p>ก. ยืนยันกับเพื่อนว่าจะเลิกเล่นเกมเพราะตั้งใจแล้ว</p> <p>ข. รับฟังเหตุผลของเพื่อน เล่นเฉพาะเสาร์อาทิตย์</p> <p>ค. กลับไปเล่นเหมือนเดิม กลัวเพื่อนไม่คบ</p>

<p>8. ก้อยเล่าว่ามียาที่ทำให้ผิวขาวประกาศขายทางอินเทอร์เน็ต มีเพื่อนลองใช้แล้วผิวขาว เธออยากขาวบ้าง นักเรียนจะแนะนำก้อยอย่างไร</p> <p>ก. ซื้อเลย เพราะเพื่อนยังกล้าใช้ แถมยังได้ผล ผิวขาวขึ้นอย่างเห็นชัด</p> <p>ข. บอกก้อยว่าอย่าซื้อสินค้าทางอินเทอร์เน็ตเพราะเราไม่รู้แหล่งผลิต อันตราย</p> <p>ค. รอให้เพื่อนคนอื่นๆซื้อใช้ก่อน ถ้าได้ผลค่อยไปซื้อ เพราะอยากผิวขาวเหมือนกัน</p>
<p>9. มุกตาชอบเล่น เฟซบุ๊ก คุยกับเพื่อนผู้ชายแปลกหน้าและนัดพบกันบ่อยๆ ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนสนิทของมุกตา จะเตือนอย่างไร</p> <p>ก. ข่าวดราม่าๆ ว่าเขาหลอกไปข่มขืน เธอยังกล้าไปเจอเขาอีกนะ</p> <p>ข. มุกตา เราไม่สบายใจเลยกลัวเธอโดนหลอก ไม่ไปกับเขาได้มัย</p> <p>ค. ถ้าเธอไม่เลิกติดต่อกับผู้ชายคนนั้นเราเลิกเป็นเพื่อนกันเลย</p>
<p>10. ตั้งแต่พ่อเสียชีวิต นัทขาดโรงเรียนบ่อย เขามักไปขลุกอยู่ร้านเกมไม่เข้าเรียน ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนนัท จะพูดกับนัทอย่างไร</p> <p>ก. นัท เรายังเป็นเพื่อนกันใช่มัย ถ้าใช่ ให้เธอเลือกเอาระหว่างเรากับเกม</p> <p>ข. นัท เราเป็นห่วงนายนะ เรากลัวนายติดเกมแล้วเรียนไม่จบ เลิกเล่นได้มัยเพื่อน</p> <p>ค. พ่อตายแทนที่จะตั้งใจเรียน เป็นกำลังใจให้แม่ ลืมนิดจริงๆ ไอ้เพื่อนเลว</p>
<p>11. ถ้าทั้งโรงเรียนไม่มีใครวาดภาพสั้่นักเรียนได้เลย แต่วันนี้ผลการประกวดวาดภาพ นักเรียนแพ้เพื่อน ครูบอกว่าภาพวาดของเพื่อนมีความหมายมากกว่า นักเรียนจะพูดว่าอย่างไร</p> <p>ก. ตกลงเอาความหมายดีหรือภาพสวย ทีหลังบอกให้ชัดจะได้ทำถูก</p> <p>ข. อืม มันก็จริงนะภาพเรานั้นความสวยงามมากไปหน่อย</p> <p>ค. แหม ยังไงก็น่าจะตัดสินแบบไว้วางใจชมปีวาดภาพอย่างเราบ้าง</p>
<p>12. เมื่อคืนวันเกิดเพื่อนนักเรียนซื้อไวน์ติดมือไปด้วย เพราะคิดว่าทันสมัยดี มีเพื่อนบอกว่าเป็นเด็กแก่แดด นักเรียนจะทำอย่างไร</p> <p>ก. ขอขอบคุณเพื่อนที่เตือนสติ พร้อมบอกว่าคราวต่อไปจะไม่ทำอีก</p> <p>ข. โกรธเพื่อน เข้าไปด่าว่ายุ่งอะไรด้วย ไม่ได้ขอเงินมาซื้อซะหน่อย</p> <p>ค. ทำหูทวนลมไม่ได้ยิน ไม่อยากมีเรื่อง</p>
<p>13. เพื่อนๆชวนท้อปไปเที่ยวงานกลางคืน ท้อปไม่อยากไปเพราะรู้ว่ามีการดื่มเหล้าและเสพยา ถ้านักเรียนเป็นท้อป จะทำอย่างไร</p> <p>ก. บอกเพื่อนว่าไม่ชอบเที่ยวกลางคืน ขอไม่ไป ขอขอบคุณที่ชวน</p> <p>ข. บอกเพื่อนว่า ไม่ไป ไม่ชอบมั่วสุม กลัวโดนลูกหลง</p> <p>ค. บอกว่าไม่ไป แต่เมื่อเพื่อนขอร้องก็ยอมไป</p>
<p>14. ต้นเป็นเพื่อนสนิทของนักเรียน ชวนโดดเรียนคณิตศาสตร์ไปเล่นเกมออนไลน์ นักเรียนพยายามปฏิเสธ แต่ต้นขอร้องให้ไปเป็นเพื่อน แต่ครั้งนี้ครั้งเดียว นักเรียนจะทำอย่างไร</p> <p>ก. เห็นใจต้น เพราะเป็นเพื่อนสนิท ยอมโดดเรียน</p> <p>ข. ไม่ยอมไปแต่ชวนต้นไปติววิชาคณิตศาสตร์ จะได้ขอวิชาคณิตศาสตร์</p> <p>ค. บอกต้นว่าถ้ายังเห็นเราเป็นเพื่อนให้เลิกเล่นเกม</p>

<p>15. ในงานวันเกิดของต้อมมีเหล่าจากต่างประเทศราคาแพงมากเพราะพ่อของต้อมทำงานที่ต่างประเทศ ต้อมชวนให้ลอง นักเรียนจะทำอย่างไร</p> <p>ก. บอกต้อมว่ารู้สึกไม่สบาย ขอไม่ดื่ม หวังว่าต้อมคงเข้าใจ</p> <p>ข. บอกต้อมว่ากลัวครู่รู้ และจะโดนทำโทษ</p> <p>ค. ลองดื่ม เพราะเป็นของแพงหายาก</p>
<p>16. ในวันแห่งความรัก รุ่นพี่ชวนนิคไปเที่ยวหน้าตึกที่ต่างจังหวัด โดยให้บอกแม่ว่าไปตีหนังสือกับเพื่อนที่โรงเรียน ถ้านักเรียนเป็นนิคจะทำอย่างไร</p> <p>ก. ไป เพราะเป็นวันพิเศษปีหนึ่งมีครั้งเดียว</p> <p>ข. ไม่ไป เพราะมีโอกาสพลาดเสียตัว หรือแม่จับได้อาจโดนลงโทษ</p> <p>ค. ตัดสินใจไม่ได้ ต้องถามความเห็นเพื่อน เพื่อนว่าอย่างไรเอาตามนั้น</p>
<p>17. ชั่วโมงเรียนภาษาอังกฤษ สุรพล ไม่อยากเข้าเรียนเพราะเรียนไม่รู้เรื่อง เพื่อนหลายคนชวนโดดเรียนไปเล่นเกมออนไลน์ที่หลังโรงเรียน ถ้านักเรียนเป็นสุรพลจะทำอย่างไร</p> <p>ก. ไป ไม่ต้องปวดหัว ไม่ต้องโดนดุ เพื่อนๆหลายคนก็ทำ</p> <p>ข. ไม่ไป เพราะยังจะทำให้เรียนไม่รู้เรื่อง พยายามอ่านหนังสือให้มากที่สุดดีกว่า</p> <p>ค. แล้วแต่สถานการณ์ก็แล้วกัน ถ้าเบื่อมากๆก็ไป ถ้าอยากเรียนก็จะเข้าเรียน</p>
<p>18. ทีมฟุตบอลของบิว ชนะ ทีมของต้อมตาม แต่ต้อมตามบอกว่าบิวซี้โกง ถึงแม้บอลจะแพ้แต่คนไม่แพ้ จึงนัดต่อยกันที่หลังโรงเรียน ถ้านักเรียนอยู่ในทีมของบิวจะทำเช่นไร</p> <p>ก. ไม่ไป เพราะมีผลเสียจะทำให้เรื่องราวลุกลามใหญ่โตทะเลาะกันไม่จบสิ้น</p> <p>ข. น่าจะไป เพราะจะได้รู้แพ้รู้ชนะจบปัญหาทันซะที</p> <p>ค. มันเป็นเรื่องของศักดิ์ศรี หยามกันไม่ได้ ต้องไป</p>
<p>19. เพื่อนๆ ชวนกันฉลองวันสอบเสร็จและจบ ป.6 งานนี้ผู้หญิงขอดื่มไวน์ ผู้ชายขอดื่มเบียร์ นักเรียนคิดอย่างไร</p> <p>ก. เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีผลเสียมากกว่าผลดี ไม่ขอดื่ม</p> <p>ข. การสอบเสร็จเป็นเรื่องที่น่ายินดี ควรให้รางวัลตัวเองเสียบ้าง เห็นด้วย</p> <p>ค. เรายังไม่โตพอสำหรับเรื่องพวกนี้ โตกว่านี้ค่อยว่ากัน</p>
<p>20. หากนักเรียนต้องการจะลดน้ำหนักแล้วมีเพื่อนแนะนำว่า มียาลดความอ้วนที่สั่งซื้อทางอินเทอร์เน็ต ทดลองใช้แล้วได้ผลดี นักเรียนจะตัดสินใจอย่างไร</p> <p>ก. รับฟังวิธีการของเพื่อน แต่ศึกษาเพิ่มเติมว่าวิธีการที่เพื่อนแนะนำปลอดภัยหรือไม่</p> <p>ข. รับฟังวิธีการของเพื่อน และสอบถามเพื่อนคนอื่นๆ ว่ามีใครเคยทำแล้วสำเร็จบ้าง</p> <p>ค. ทำตามที่เพื่อนแนะนำทันที แล้วทำจนกว่าจะเห็นผล</p>

สถานการณ์ (ตอบข้อ 21-22)

แบงค์ เล่าให้เพื่อนฟังว่า ตนเสียพนันให้กับเพื่อนต่างโรงเรียน ไม่มีเงินจ่าย มีเรื่องชกต่อยกัน ตัวเองเป็นฝ่ายแพ้ และตกลงกันว่าให้หายกัน แต่ตนเองทำใจไม่ได้แค้นมากเลยอยากให้เพื่อนไปช่วยล้างแค้น

21. ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนแบงค์จะทำอย่างไร

- ก. เพื่อนกัน ต้องช่วยเหลือกัน เพื่อนเจ็บเราก็จ็บ ไปไหนไปกัน
- ข. ให้แบงค์เลิก ถ้าชอบเอากำลังแก้ไขปัญหาก็เลิกคบ
- ค. เตือนแบงค์ด้วยความเป็นห่วง ไม่อยากให้แค้นกลับไปกลับมา ไปเล่นกีฬาดีกว่า

22. ถ้าแบงค์และเพื่อนๆคนอื่น ยืนยันจะไปล้างแค้น นักเรียนจะเลือกทำอย่างไร

- ก. พยายามโน้มน้าวให้เพื่อนเห็นผลเสียที่จะตามมาจากการทะเลาะวิวาท
- ข. ถามแบงค์ว่า ไม่มีวิธีอื่นที่ดีกว่าการล้างแค้นแล้วหรือที่จะทำให้สบายใจ
- ค. ใครจะไปก็ไป ไม่อยากเดือดร้อน ตัวใครตัวมัน เตือนแล้ว

สถานการณ์ (ตอบข้อ 23-24)

เอ๋ เพิ่งย้ายมาใหม่ ไม่มีเพื่อน เอ๋เป็นคนเรียบร้อยไม่ค่อยพูด ไม่กล้าทักใคร่สิ่งๆที่อยากมีเพื่อนใจจะขาด มีเพื่อนกลุ่มหนึ่งชวนเอ๋เข้าร่วมกลุ่มด้วย แต่ข้อตกลงคือเอ๋ต้องกล้าตีมเปียร์และสูบบุหรี่ เพื่อเป็นการทดสอบความกล้าก่อนเข้ากลุ่ม เอ๋กังวลมาก เพราะรู้ว่าเป็นสิ่งไม่ดี

23. ปัญหาที่สำคัญของเอ๋คืออะไร

- ก. ไม่มีเพื่อน ต้องแสดงความกล้าแกล้งกับการมีเพื่อน
- ข. เอ๋ไม่ค่อยมีเพื่อนเพราะไม่ค่อยพูด
- ค. เอ๋ย้ายโรงเรียนมาใหม่

24. ถ้านักเรียนเป็นเอ๋ จะทำอย่างไร

- ก. ยอมทำตามข้อตกลงเข้าร่วมกลุ่ม เพื่อนุ่ดสำหรับชวน เดี่ยวไม่มีเพื่อน
- ข. พยายามพูดคุยให้มากขึ้น หาเพื่อนกลุ่มใหม่ที่ไม่ยุ่งกับเหล้า บุหรี่
- ค. หากิจกรรมที่ตนเองชื่นชอบทำจะได้ไม่เหงา

<p>สถานการณ์ (ตอบข้อ 25-26)</p> <p>แก้วอยู่กับพ่อที่ดื่มเหล้าทะเลาะกับแม่ทุกวัน ไม่มีใครเข้าใจแก้วเลยเวลาที่แก้วมีปัญหาเรื่องการเรียนรู้ แก้วเบื่อบ้านมาก พี่ต้นบอกว่ารักแก้วชวนแก้วไปอยู่ด้วย แก้วอยากหนีปัญหาให้พ้นๆ ทำอย่างไรดี</p> <p>25. ถ้านักเรียนเป็นแก้ว จะตัดสินใจอย่างไร</p> <p>ก. ไม่หนี เพราะเป็นการเพิ่มปัญหา และตนเองไม่รู้จักต้นดีพอ</p> <p>ข. หนีไปกับพี่ต้น เพราะคือคนเดียวที่รักแก้วเวลามีปัญหา</p> <p>ค. ปรีกษาเพื่อน หรือปล่อยให้ปัญหาคลีคลายเอง</p> <p>26. จากข้อ 25 ถ้านักเรียนเป็นแก้ว จะสร้างทางเลือกอื่นในการแก้ปัญหาอย่างไร</p> <p>ก. ไปนอนบ้านเพื่อนสนิท อ้างว่าไปติววิชาเรียน</p> <p>ข. ขอพ่อไปอยู่โรงเรียนประจำ เพื่อจะได้เรียนเต็มที่</p> <p>ค. ไม่สนใจ สอบตกก็เลิกเรียน</p>
<p>สถานการณ์</p> <p>ป้อม แอบดูรุ่นพี่สูบบุหรี่ที่ห้องน้ำโรงเรียนโดนรุ่นพี่จับได้และบังคับให้สูบบุหรี่ พร้อมบอกว่า ก่อนเลิกเรียนต้องมาดูดันท่างให้ทุกวัน ถ้าบอกครูจะเจ็บตัว ป้อมกลัวมาก จะทำอย่างไรดี</p> <p>27. ถ้านักเรียนเป็นป้อม จะแก้ปัญหาอย่างไร</p> <p>ก. ขอร้องเพื่อนให้ไปบอกครู</p> <p>ข. ปรีกษาคูประจำชั้นเพื่อให้ความช่วยเหลือเสียบๆ</p> <p>ค. ย้ายโรงเรียนเพราะกลัวรุ่นพี่</p>
<p>สถานการณ์ (ตอบข้อ 28-29)</p> <p>จากข่าว เด็ก ป.6 จังหวัดลำปางแค้นเพื่อนร่วมชั้นพกดมแดงดับคาโรงเรียน ด.ช.คม ยอมรับกับตำรวจว่า ตนเอง และ ด.ช.โจ ระหองระแหงกันมาแล้วประมาณ 1 ปี จนวันนี้เกิดมีปากเสียงกันจนตนเองสุดทน ตัดสินใจใช้มีดแทง จน ด.ช.โจ เสียชีวิต</p> <p>28. นักเรียนคิดว่า สาเหตุ ของปัญหา เกิดจากอะไร</p> <p>ก. เด็กชายคมและเด็กชายโจทะเลาะวิวาทกันจนเกิดเป็นความแค้นส่วนตัว</p> <p>ข. เด็กชายคมพกดมมาโรงเรียนเป็นเหตุให้เพื่อนเสียชีวิต</p> <p>ค. ครูดูแลนักเรียนไม่ทั่วถึงทำให้นักเรียนฆ่ากันตาย</p> <p>29. ถ้านักเรียนเป็นเด็กชายคม จะแก้ปัญหาอย่างไร</p> <p>ก. สุดทน ถูกรังแก สู้ไม่ได้ ยังไงก็ต้องสู้แต่คงไม่ใช้มีด สู้แบบลูกผู้ชายดีกว่า</p> <p>ข. เปิดอกคุยกันไปเลย ว่าไม่ชอบอะไร จะได้ปรับปรุตัวเอง</p> <p>ค. เดินหนี อยู่ห่างๆ ไม่อยากมีเรื่อง</p>

<p>30. ขณะที่นักเรียนกำลังโกรธมากนั้น ก็มีเพื่อนเข้ามาคุยหยอกล้อ นักเรียนจะอย่างไรกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นนี้</p> <p>ก. ขอให้เพื่อนว่าอย่าเข้ามาคุยกับตนเองในตอนนี้เพราะตนกำลังอารมณ์เสีย</p> <p>ข. ไม่พูดคุยกับเพื่อน แต่ไปหาสถานที่เงียบๆ อยู่คนเดียว</p> <p>ค. ต่อกว่าเพื่อน และไล่เพื่อนให้ไปไกลจากตน</p>
<p>31. จากข้อ 30 ถ้าเพื่อนยังคุยหยอกล้อนักเรียนไม่หยุดควรทำอย่างไรกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น</p> <p>ก. ขอเวลานอกโดยการเดินหนีออกจากบริเวณนั้นชั่วคราว</p> <p>ข. ตะโกนสวนออกมาดั่งๆ ว่า “เมื่อไหร่จะหยุดเสียที”</p> <p>ค. ผลักกระเด็น.. แล้วบอกให้ไปไกลๆ</p>
<p>32. นักเรียนทะเลาะกันกับเพื่อนสนิท รู้สึกความว่าเหวและเหงามาก นักเรียนควรทำอย่างไรกับสภาวะอารมณ์ที่เกิดขึ้นนี้</p> <p>ก. หากิจกรรม ดูหนัง หรือฟังเพลง ทำให้ตนไม่หมกมุ่น</p> <p>ข. ออกไปเที่ยวกับเพื่อนๆ โดยพยายามไม่อยู่คนเดียวตามลำพัง</p> <p>ค. เก็บตัวร้องไห้อยู่ในห้อง เพื่อปลดปล่อยอารมณ์</p>
<p>33. ขณะกำลังเล่นกีฬาฟุตบอล ทีมฝั่งตรงข้ามแกล้งเบียดนักเรียนล้มลง แล้วหัวเราะเยาะนักเรียนจะอย่างไร</p> <p>ก. นับ 1-10 ชั่วๆ จนกว่าอารมณ์จะสงบลง</p> <p>ข. ฟ้องกรรมการ เล่นผิดกติกา</p> <p>ง. หาทางวิ่งเบียดคืน ให้รู้ชะบ่างว่าเป็นใคร</p>
<p>34. โต้ง ถูกเพื่อนแกล้งเวลาขึ้นลงบันได จนเกือบตกบันไดหลายครั้ง จนไม่กล้าที่จะขึ้นบันไดพร้อมเพื่อน ถ้านักเรียนเป็นโต้งจะทำอย่างไร</p> <p>ก. ไม่เดินขึ้นบันไดกับเพื่อน ป้องกันไว้ดีที่สุด</p> <p>ข. ร้อยยู่แล้วว่าเพื่อนจะแกล้ง ระวังตัวและเอาคืนให้สาสม</p> <p>ค. บอกความรู้สึกกับเพื่อนว่าไม่ชอบ ขอร้องให้เลิก</p>
<p>35. นักเรียนทะเลาะกับเพื่อนในกลุ่ม หากมีงานที่ต้องทำให้เสร็จในขณะนั้น จะทำอย่างไร</p> <p>ก. ควบคุมอารมณ์ ตั้งสติ เห็นความสำคัญของส่วนรวมยังงี้ทำงานต่อไป</p> <p>ข. ยอมแค่ทำงานเสร็จแค่นั้น งานเสร็จทางใครทางมัน</p> <p>ค. ละทิ้งงานไว้ โดยไม่สนใจว่างานนั้นจะเสร็จหรือไม่</p>

<p>36. จากข่าว “เด็กชาย 12 ขวบ น้อยใจ พ่อด่าให้เลิกเล่นเกม กระโดดตึกตาย” ถ้าเป็นนักเรียนโดนพ่อด่าน้อยใจจะอย่างไร</p> <p>ก. เลิกเล่นเกม หาปลาทองมาเลี้ยงคลายเครียดจะได้ลืมๆปัญหา</p> <p>ข. เมื่อชีวิตไม่มีใครรัก พ่อไม่เข้าใจ อยู่ไปก็ทำให้พ่อเสียใจตายดีกว่า</p> <p>ค. ยิ่งห้ามยิ่งเหมือนเล่นเกมก็คลายเครียดหนักกว่าเดิม</p>
<p>37. เมื่อคืนนพทะเลาะกับพ่อ มีคนมาบอกพ่อว่านพแอบดื่มเหล้าทั้งๆที่ไม่ใช่ความจริง นพอธิบาย พ่อไม่เชื่อ นพน้อยใจมาก แต่มีการบ้านสำคัญต้องทำส่ง นพควรทำอย่างไร</p> <p>ก. ทำสมาธิ ก่อนจะเริ่มทำงาน</p> <p>ข. เปิดเพลงฟัง ขณะทำงานไปด้วย เพื่อให้ตนเองไม่ฟุ้งซ่าน</p> <p>ค. ละทิ้งงานไว้ โดยไม่สนใจว่างานนั้นจะเสร็จหรือไม่</p>
<p>38. พ่อแม่ทะเลาะกัน พ่อดื่มเหล้า พรุ่งนี้สอบ ปวดหัว เครียด นักเรียนจะอย่างไร</p> <p>ก. คลายเครียดด้วยสมาธิ</p> <p>ข. ไม่กลับบ้าน ขอค้างบ้านเพื่อนซักรวัน</p> <p>ค. นี้ออกจากบ้าน เปื่อ</p>
<p>39. ตึก ถูกจับกุมข้อทะเลาะวิวาทกับเพื่อนๆ ทั้งๆที่พวกเขาไม่ได้เริ่มก่อน ตึก โมโหและเครียดมาก ถ้านักเรียนเป็นตึกจะอย่างไร</p> <p>ก. ตั้งสติ ทำสมาธิ ตั้งหลักได้แล้วค่อยคิดหาวิธีแก้ไข</p> <p>ข. โวยวายกับตำรวจ จับผู้บริสุทธิ์ พร้อมพาเพื่อนป่วนโรงพัก</p> <p>ค. บอกแม่ให้หาทางช่วยโดยเร็ว ไม่อยากอยู่ตรงนี้นาน</p>
<p>40. นักเรียนจะอย่างไร ถ้าเพื่อนได้รับข่าวร้าย สูญเสียในสิ่งที่ตนเองรัก เช่น สัตว์เลี้ยง ที่ผูกพันกันอย่างมาก ร้องไห้อย่างหนักมาแล้ว 2 วันแล้ว</p> <p>ก. ปลอ่ยให้ร้องไห้จนเหนื่อยก็เลิกเอง</p> <p>ข. พาไปเที่ยวพักผ่อนให้ลืมความทุกข์</p> <p>ค. แนะนำให้มองโลกในแง่บวก คิดบวก ทุกอย่างมีพบและมีจาก</p>

คะแนน (เฉลี่ย)

ข้อ	ก	ข	ค	ข้อ	ก	ข	ค	ข้อ	ก	ข	ค
1	2	1	0	16	0	2	1	31	2	1	0
2	2	1	0	17	0	2	1	32	2	1	0
3	0	2	1	18	2	1	0	33	2	1	0
4	1	0	2	19	2	0	1	34	1	0	2
5	0	2	1	20	2	1	0	35	2	1	0
6	2	1	0	21	0	1	2	36	2	0	1
7	2	1	0	22	2	1	0	37	2	1	0
8	0	2	1	23	2	1	0	38	2	1	0
9	1	2	0	24	0	2	1	39	2	0	1
10	1	2	0	25	2	0	1	40	0	1	2
11	0	2	1	26	1	2	0	คะแนนรวม			
12	2	0	1	27	1	2	0				
13	2	1	0	28	2	1	0				
14	0	2	1	29	0	2	1				
15	2	1	0	30	2	1	0				

ตาราง 40 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบวัดทักษะทางสังคมก่อนเรียนและหลังเรียน

ข้อที่	คะแนนผู้เชี่ยวชาญ							ผลรวม ของ คะแนน $\sum R$	IOC $= \frac{\sum R}{N}$	ผลการ พิจารณา
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7			
1	1	1	1	1	-1	1	0	4	0.57	ใช้ได้
2	1	1	1	1	1	1	1	7	1.00	ใช้ได้
3	1	1	1	1	1	1	1	7	1.00	ใช้ได้
4	1	1	1	1	1	1	1	7	1.00	ใช้ได้
5	1	0	1	1	1	1	0	5	0.71	ใช้ได้/ปรับปรุง
6	1	1	1	1	1	1	1	7	1.00	ใช้ได้
7	1	1	1	1	1	1	1	7	1.00	ใช้ได้
8	1	1	1	1	1	1	1	7	1.00	ใช้ได้
9	1	0	1	1	-1	1	1	4	0.57	ใช้ได้/ปรับปรุง
10	1	0	1	1	-1	1	1	4	0.57	ใช้ได้/ปรับปรุง
11	1	1	1	1	-1	1	1	5	0.71	ใช้ได้
12	1	1	1	1	-1	1	0	4	0.57	ใช้ได้/ปรับปรุง
13	1	0	1	1	1	1	1	6	0.86	ใช้ได้
14	1	1	1	1	1	1	1	7	1.00	ใช้ได้
15	1	1	1	1	1	1	1	7	1.00	ใช้ได้
16	1	1	1	1	-1	1	1	5	0.71	ใช้ได้
17	1	1	1	1	1	1	1	7	1.00	ใช้ได้
18	1	1	1	1	1	1	1	7	1.00	ใช้ได้
19	0	1	1	1	1	1	1	6	0.86	ใช้ได้
20	1	0	1	1	0	1	1	5	0.71	ใช้ได้
21	1	1	1	1	1	1	1	7	1.00	ใช้ได้
22	1	0	1	1	1	1	0	5	0.71	ใช้ได้
23	1	1	1	1	1	1	1	7	1.00	ใช้ได้
24	1	1	1	1	1	1	1	7	1.00	ใช้ได้

ตาราง 40 (ต่อ)

ข้อที่	คะแนนผู้เชี่ยวชาญ							ผลรวม ของ คะแนน $\sum R$	IOC $= \frac{\sum R}{N}$	ผลการ พิจารณา
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7			
25	1	1	1	1	-1	1	1	5	0.71	ใช้ได้
26	1	1	1	1	1	1	1	7	1.00	ใช้ได้
27	0	1	1	1	1	0	1	5	0.71	ใช้ได้
28	1	1	1	1	-1	1	1	5	0.71	ใช้ได้
29	1	1	1	1	1	1	1	7	1.00	ใช้ได้
30	1	1	1	1	1	1	1	7	1.00	ใช้ได้
31	1	1	1	1	1	1	0	6	0.86	ใช้ได้
32	1	1	1	1	1	1	1	7	1.00	ใช้ได้
33	1	1	1	1	1	1	1	7	1.00	ใช้ได้
34	1	1	1	1	1	1	1	7	1.00	ใช้ได้
35	1	1	1	1	1	1	1	7	1.00	ใช้ได้
36	1	1	1	1	1	0	1	6	0.86	ใช้ได้
37	1	1	1	1	1	1	0	6	0.86	ใช้ได้
38	1	1	1	1	1	1	0	6	0.86	ใช้ได้
39	0	1	1	1	-1	1	1	4	0.57	ใช้ได้/ปรับปรุง
40	1	1	1	1	0	1	1	6	0.86	ใช้ได้
41	1	1	1	1	-1	1	1	5	0.71	ใช้ได้
42	1	1	1	1	1	1	1	7	1.00	ใช้ได้
43	1	1	1	1	1	1	1	7	1.00	ใช้ได้
44	1	1	1	1	1	1	1	7	1.00	ใช้ได้
45	1	1	1	1	1	1	1	7	1.00	ใช้ได้
46	1	1	1	1	1	1	1	7	1.00	ใช้ได้

ตาราง 40 (ต่อ)

ข้อที่	คะแนนผู้เชี่ยวชาญ							ผลรวม ของ คะแนน $\sum R$	IOC $= \frac{\sum R}{N}$	ผลการ พิจารณา
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7			
47	1	1	1	1	1	1	1	7	1.00	ใช้ได้
48	1	1	1	1	1	1	1	7	1.00	ใช้ได้
49	1	1	1	1	-1	1	1	5	0.71	ใช้ได้
50	1	1	1	1	1	1	0	6	0.86	ใช้ได้
51	1	1	1	1	1	1	1	7	1.00	ใช้ได้
52	1	1	1	1	-1	1	1	5	0.71	ใช้ได้
53	1	1	1	1	1	1	1	7	1.00	ใช้ได้
54	1	1	1	1	1	1	1	7	1.00	ใช้ได้

หมายเหตุ ค่า IOC ที่รับได้ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

แบบสอบถามความคิดเห็นนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้
หลังการทดลองใช้รูปแบบการรูจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคม
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
2. แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ
  - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม
  - ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
  - ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเพิ่มเติม

การตอบแบบสอบถามนี้เป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเครื่องมือในการเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ข้อมูลของนักเรียนจะเป็นความลับ ขอให้นักเรียนตอบจากความคิดเห็นที่เป็นจริง

รัตนภรณ์ ไตรศร
ผู้วิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง : นักเรียนเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความและกรอกช่องว่างตามสภาพความเป็นจริง

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ.....ปี

ตอนที่ 2 ความคิดเห็น

คำชี้แจง: นักเรียนคิดว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีกระบวนการเป็นอย่างไร โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็น ให้ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียน

ที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1	เนื้อหาที่น่าสนใจ ทันสมัย				
2	เนื้อหามีความชัดเจน ทำความเข้าใจได้ง่าย				
3	เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง				
4	กิจกรรมการเรียนรู้เริ่มจากง่ายไปหายากสามารถทำความเข้าใจได้เร็ว				
5	นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกกิจกรรมพึ่งพาช่วยเหลือกันจนเกิดการเรียนรู้				
6	นักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนจนเกิดความรู้ใหม่สามารถนำไปปฏิบัติได้				
7	กิจกรรมเน้นการปฏิบัติจริง ช่วยเสริมสร้างทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารของนักเรียนเพิ่มมากขึ้น				
8	กิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติ ช่วยให้นักเรียนเข้าใจขั้นตอนการตัดสินใจและแก้ปัญหา นำไปใช้ในชีวิตจริงได้				

ที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
9	กิจกรรมเน้นการปฏิบัติจริง ช่วยเสริมสร้าง ความสามารถในการจัดการอารมณ์และ ความเครียด				
10	การฝึกปฏิบัติกิจกรรมใกล้เคียงกับสภาพจริง เปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดเอง ทำเอง อย่าง อิสระ ไม่เคร่งเครียด				
11	นักเรียนได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ ในการ ออกแบบผลงานอย่างหลากหลาย				
12	กิจกรรมที่มีการฝึกปฏิบัติซ้ำ ส่งเสริมให้ นักเรียนเข้าใจวิธีการที่ชัดเจนขึ้น				
13	สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้สอดคล้องกับ เรื่องราวในสถานการณ์ปัจจุบัน				
14	ใบงานและใบความรู้ มีความชัดเจน สามารถ ทำความเข้าใจได้ง่าย				
15	คะแนนได้จากการปฏิบัติจริง ทำให้คลาย ความกังวล				

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ตาราง 41 ผลการประเมินความเหมาะสมของแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน

รายการ/ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)							ผลการประเมิน		
	1	2	3	4	5	6	7	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. เนื้อหาน่าสนใจ ทันสมัย	5	4	3	5	3	4	4	4.00	0.82	มาก
2. เนื้อหามีความชัดเจน ทำความเข้าใจได้ง่าย	5	4	4	5	3	4	4	4.14	0.69	มาก
3. เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง	5	4	4	5	2	4	4	4.00	1.00	มาก
4. กิจกรรมการเรียนรู้เริ่มจากง่ายไปหายากสามารถทำความเข้าใจได้เร็ว	5	4	3	5	4	4	4	4.14	0.69	มาก
5. นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกกิจกรรมฟังพาช่วยเหลือกันจนเกิดการเรียนรู้	5	4	4	5	4	4	4	4.29	0.49	มาก
6. นักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนจนเกิดความรู้ใหม่สามารถนำไปปฏิบัติได้	4	4	5	5	4	4	4	4.29	0.49	มาก
7. กิจกรรมเน้นการปฏิบัติจริงช่วยเสริมสร้างทักษะการสร้างสรรค์สัมพันธภาพและการสื่อสารของนักเรียนเพิ่มมากขึ้น	5	4	4	5	4	4	4	4.29	0.49	มาก
8. กิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติช่วยให้นักเรียนเข้าใจขั้นตอนการตัดสินใจและแก้ปัญหา นำไปใช้ในชีวิตจริงได้	5	4	5	5	4	4	4	4.43	0.53	มาก
9. กิจกรรมเน้นการปฏิบัติจริงช่วยเสริมสร้างความสามารถในการจัดการอารมณ์และความเครียด	5	4	5	5	4	4	4	4.43	0.53	มาก

ตาราง 41 (ต่อ)

รายการ/ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)							ผลการประเมิน		
	1	2	3	4	5	6	7	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
10.การฝึกปฏิบัติกิจกรรม ใกล้เคียงกับสภาพจริงเปิดโอกาส ให้นักเรียนได้คิดเอง ทำเอง อย่างอิสระ ไม่เคร่งเครียด	5	3	5	5	4	4	4	4.29	0.76	มาก
11.นักเรียนได้ใช้ความคิด สร้างสรรค์ ในการออกแบบ ผลงานอย่างหลากหลาย	4	4	5	5	3	4	4	4.14	0.69	มาก
12. กิจกรรมที่มีการฝึกปฏิบัติซ้ำ ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจวิธีการที่ ชัดเจนขึ้น	5	4	5	5	3	4	4	4.29	0.76	มาก
13.สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ สอดคล้องกับเรื่องราวใน สถานการณ์ปัจจุบัน	5	4	5	5	4	4	4	4.43	0.53	มาก
14.ใบงานและใบความรู้ มีความ ชัดเจน สามารถทำความเข้าใจ ได้ง่าย	5	4	5	5	4	4	4	4.43	0.53	มาก
15. คะแนนได้จากการปฏิบัติ จริง ทำให้คลายความกังวล	5	3	5	5	4	4	4	4.29	0.76	มาก
รวมเฉลี่ย								4.26	0.65	มาก

แบบสอบถามความคิดเห็นของครูที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความและกรอกช่องว่างตามสภาพความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ.....ปี
3. วุฒิการศึกษาสูงสุด
 ปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก
4. วิทยฐานะ .....

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้

คำชี้แจง: โปรดอ่านรายการประเมินแต่ละรายการแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่าน

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1	การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทั้ง 6 องค์ประกอบเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องและสอดคล้องกัน				
2	ทฤษฎีการเรียนรู้ตามองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้ สามารถประยุกต์ใช้ได้จริง				
3	การจัดกิจกรรม สามารถส่งเสริมทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารให้กับนักเรียนได้				
4	การจัดกิจกรรม สามารถเสริมสร้างทักษะการตัดสินใจ และแก้ปัญหาให้กับนักเรียนได้				
5	การจัดกิจกรรม สามารถเสริมสร้างทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียดของนักเรียนได้				
6	ขั้นตอนการจัดกิจกรรมมีความชัดเจนเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก นักเรียนสามารถปฏิบัติได้				

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น			
		มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
7	บทบาทครูและบทบาทของนักเรียนในการจัดกิจกรรม มีความสอดคล้องลงตัว ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์				
8	การนำเสนอปัญหาแบบปลายเปิดเป็นตัวนำกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ประสบการณ์เดิมเพิ่มประสบการณ์ใหม่ กระตุ้นให้นักเรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง				
9	นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมใกล้เคียงกับสถานการณ์จริงที่นักเรียนต้องเผชิญ ส่งผลให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง				
10	กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลาย เปิดโอกาสให้นักเรียน มีความคิดสร้างสรรค์ ในการออกแบบผลงาน				
11	สื่อและอุปกรณ์ มีความเหมาะสม ช่วยสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้				
12	การวัดและประเมินผลมีความชัดเจน สามารถสะท้อนภาพที่แท้จริงของนักเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้				

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

ตาราง 42 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของแบบสอบถามครู

รายการ/ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)							ผลการประเมิน		
	1	2	3	4	5	6	7	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ทั้ง 6 องค์ประกอบเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องและสอดคล้องกัน	4	3	5	4	5	4	4	4.14	0.69	มาก
2. ทฤษฎีการเรียนรู้ตามองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้ สามารถประยุกต์ใช้ได้จริง	4	4	5	4	5	4	2	4.00	1.00	มาก
3. การจัดกิจกรรม สามารถส่งเสริมทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารให้กับนักเรียนได้จริง	5	5	4	4	4	4	3	4.14	0.69	มาก
4. การจัดกิจกรรม สามารถเสริมสร้างทักษะการตัดสินใจ และแก้ปัญหาให้กับนักเรียนได้	5	5	4	4	4	4	4	4.29	0.49	มาก
5. การจัดกิจกรรม สามารถเสริมสร้างทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียดของนักเรียนได้	5	5	4	4	4	4	4	4.29	0.49	มาก
6. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมมีความชัดเจน เรียงลำดับจากง่ายไปหายาก นักเรียนสามารถปฏิบัติได้	5	5	5	4	5	4	3	4.43	0.79	มาก
7. บทบาทครูและบทบาทของนักเรียนในการจัดกิจกรรม มีความสอดคล้องลงตัว ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์	5	5	5	4	5	4	2	4.29	1.11	มาก

ตาราง 42 (ต่อ)

รายการ/ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)							ผลการประเมิน		
	1	2	3	4	5	6	7	$\bar{X}$	SD	ระดับ
8. การนำเสนอปัญหาแบบ ปลายเปิดเป็นตัวนำกิจกรรมการ เรียนรู้ โดยใช้ประสบการณ์เดิม เพิ่มประสบการณ์ใหม่ กระตุ้นให้ นักเรียนสามารถสร้างความรู้ด้วย ตนเอง	5	5	5	4	5	4	3	4.43	0.79	มาก
9. นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรม ใกล้เคียงกับสภาพการณ์จริงที่ นักเรียนต้องเผชิญ ส่งผลให้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง	5	5	5	4	5	4	2	4.29	1.11	มาก
10. กิจกรรมการเรียนรู้มีความ หลากหลาย เปิดโอกาสให้นักเรียน มีความคิดสร้างสรรค์ ในการออกแบบผลงาน	5	5	5	4	4	4	3	4.29	0.76	มาก
11. สื่อและอุปกรณ์ มีความ เหมาะสม ช่วยสนับสนุนให้เกิด การเรียนรู้	5	5	5	4	4	4	3	4.29	0.76	มาก
12. การวัดและประเมินผลมีความ ชัดเจน สามารถสะท้อนภาพที่แท้จริงของ นักเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้	5	5	5	4	4	4	2	4.14	1.07	มาก
รวมเฉลี่ย								4.25	0.81	มาก

ภาคผนวก ง
ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น
แยกเป็นรายโรงภาพประกอบกิจกรรม

ตาราง 43 ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นในโรงเรียนขนาดเล็ก
แยกเป็นรายโรงเรียน

ผลการเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย
โรงเรียนบ้านงิ้ว				
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E ₁)	1,040	928.42	14.54	89.27
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E ₂)	80	73.50	3.23	91.88
ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ (E ₁ / E ₂) เท่ากับ 89.27/91.88				
โรงเรียนบ้านกระทุ่มจานสามัคคี				
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E ₁)	1,040	843.29	48.91	81.09
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E ₂)	80	65.71	8.67	82.13
ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ (E ₁ / E ₂) เท่ากับ 81.09/82.13				
โรงเรียนบ้านแพ				
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E ₁)	1,040	961.50	51.50	92.36
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E ₂)	80	72.93	6.89	91.16
ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ (E ₁ / E ₂) เท่ากับ 92.36/91.16				
โรงเรียนบ้านหนองบัวแดง				
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E ₁)	1,040	842.29	23.07	80.99
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E ₂)	80	72.71	5.51	90.89
ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ (E ₁ / E ₂) เท่ากับ 80.99/90.89				
โรงเรียนบ้านท่าเรือ				
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E ₁)	1,040	915.69	43.68	88.05
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E ₂)	80	72.31	6.33	90.38
ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ (E ₁ / E ₂) เท่ากับ 88.05/90.38				
โรงเรียนบ้านโคกเมือง				
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E ₁)	1,040	855.43	30.97	82.25
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E ₂)	80	70.07	7.46	87.59
ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ (E ₁ / E ₂) เท่ากับ 82.25/87.59				

จากตาราง 43 พบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น เมื่อนำไปทดลองใช้ในโรงเรียนขนาดเล็ก มีประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ (E₁/ E₂) สูงกว่าเกณฑ์ทุกโรงเรียน

ตาราง 44 ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นในโรงเรียนขนาดกลางเป็นรายโรงเรียน

ผลการเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย
โรงเรียนบ้านชาติหัวหนองแคน				
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E ₁)	1,040	855.52	39.83	82.26
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E ₂)	80	72.00	6.52	90.00
ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ (E ₁ / E ₂) เท่ากับ 82.26/90.00				
โรงเรียนบ้านสระบัว				
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E ₁)	1,040	896.58	48.40	86.21
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E ₂)	80	70.38	5.53	87.98
ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ (E ₁ / E ₂) เท่ากับ 86.21/87.98				
โรงเรียนบ้านตาหล้า				
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E ₁)	1,040	915.17	68.89	88.00
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E ₂)	80	71.67	3.66	89.58
ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ (E ₁ / E ₂) เท่ากับ 88.00/89.58				
โรงเรียนบ้านพรสำราญ				
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E ₁)	1,040	870.00	31.42	83.65
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E ₂)	80	73.52	4.87	91.90
ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ (E ₁ / E ₂) เท่ากับ 83.65/91.90				
โรงเรียนบ้านปรีอเกียน				
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E ₁)	1,040	852.50	17.58	81.97
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E ₂)	80	69.39	3.50	86.74
ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ (E ₁ / E ₂) เท่ากับ 81.97/86.74				
โรงเรียนบ้านดงยายเกา				
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E ₁)	1,040	860.33	28.38	82.72
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E ₂)	80	67.50	3.07	84.38
ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ (E ₁ / E ₂) เท่ากับ 82.72/84.38				

จากตาราง 44 พบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น เมื่อนำไปทดลองใช้ในโรงเรียนขนาดกลาง มีประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ (E₁/ E₂) สูงกว่าเกณฑ์ทุกโรงเรียน

ตาราง 45 ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นในโรงเรียนขนาดใหญ่เป็นรายโรงเรียน

ผลการเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย
โรงเรียนบ้านหนองกระโถก				
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E ₁)	1,040	865.96	43.06	83.27
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E ₂)	80	65.48	6.77	81.85
ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ (E ₁ / E ₂) เท่ากับ 83.27/81.85				
โรงเรียนอนุบาลแคนดง				
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E ₁)	1,040	1000.76	16.25	96.23
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E ₂)	80	70.52	3.92	88.15
ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ (E ₁ / E ₂) เท่ากับ 96.23/88.15				
โรงเรียนบ้านหินเหล็กไฟ				
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E ₁)	1,040	837.47	40.42	80.53
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E ₂)	80	64.38	9.31	80.47
ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ (E ₁ / E ₂) เท่ากับ 80.53/80.47				
โรงเรียนวัดบ้านปะเคียบ				
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E ₁)	1,040	835.84	22.77	80.37
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E ₂)	80	65.74	7.55	82.18
ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ (E ₁ / E ₂) เท่ากับ 80.37/82.18				
โรงเรียนบ้านปลัดมุ่ม				
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E ₁)	1,040	869.57	36.87	83.61
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E ₂)	80	73.43	4.49	91.79
ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ (E ₁ / E ₂) เท่ากับ 83.61/91.79				
โรงเรียนบ้านท่าม่วง				
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E ₁)	1,040	857.14	23.97	82.42
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E ₂)	80	69.86	4.71	87.33
ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ (E ₁ / E ₂) เท่ากับ 82.42/87.33				

จากตาราง 45 พบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น เมื่อนำไปทดลองใช้ในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ (E₁/ E₂) สูงกว่าเกณฑ์ทุกโรงเรียน

ตาราง 46 วิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนวัดทักษะทางสังคมก่อนเรียน และหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นแยกเป็นรายโรงเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก (จากการตรวจสอบแจกแจงปกติของคะแนน ซึ่งทดสอบด้วยสถิติ Komogorov- Smirnov Test พบว่า มีค่า sig. มากกว่าระดับนัยสำคัญ (.05) ทุกโรงเรียน)

ชื่อโรงเรียน	รายการวัด	n	$\bar{X}$	df	S.D.	t	p
บ้านงิ้ว	ก่อนเรียน	12	61.00	11	9.259	4.677	.001*
	หลังเรียน	12	73.50				
บ้านกระท่อมจันทนา	ก่อนเรียน	17	44.24	16	7.66	11.548	.000*
	หลังเรียน	17	65.71				
บ้านแพ	ก่อนเรียน	14	60.29	13	9.540	4.958	.000*
	หลังเรียน	14	72.93				
บ้านหนองบัวแดง	ก่อนเรียน	14	56.86	13	10.953	5.417	.000*
	หลังเรียน	14	72.71				
บ้านท่าเรือ	ก่อนเรียน	13	61.31	12	3.697	10.728	.000*
	หลังเรียน	13	72.31				
บ้านโคกเมือง	ก่อนเรียน	14	49.07	13	6.725	11.683	.000*
	หลังเรียน	14	70.07				

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตาราง 46 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมในโรงเรียน ขนาดเล็ก ทุกโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 47 วิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนวัดทักษะทางสังคมก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นแยกเป็นรายโรงเรียนในโรงเรียนขนาดกลาง (จากการตรวจสอบแจกแจงปกติของคะแนน ซึ่งทดสอบด้วยสถิติ Komogorov- Smirnov Test พบว่ามีค่า sig. มากกว่าระดับนัยสำคัญ (.05) ทุกโรงเรียน)

ชื่อโรงเรียน	รายการวัด	n	$\bar{X}$	df	S.D.	t	p
บ้านซาดฯ	ก่อนเรียน	19	62.16	18	7.351	5.649	.000*
	หลังเรียน	19	71.68				
บ้านสระบัว	ก่อนเรียน	26	66.27	25	3.681	5.701	.000*
	หลังเรียน	26	70.38				
บ้านตาหล้า	ก่อนเรียน	18	57.72	17	6.197	9.546	.000*
	หลังเรียน	18	71.67				
บ้านพรสำราญ	ก่อนเรียน	21	62.48	20	9.866	5.131	.000*
	หลังเรียน	21	73.52				
บ้านปรีอเกียน	ก่อนเรียน	18	50.78	17	7.732	10.212	.000*
	หลังเรียน	18	69.39				
บ้านดงยายเภา	ก่อนเรียน	18	47.72	17	4.870	17.232	.000*
	หลังเรียน	18	67.50				

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตาราง 47 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมในโรงเรียนขนาดกลาง ทุกโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 48 วิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนวัดทักษะทางสังคมก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นแยกเป็นรายโรงเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ (จากการตรวจสอบแจกแจงปกติของคะแนน ซึ่งทดสอบด้วยสถิติ Komogorov- Smirnov Test พบว่ามีค่า sig. มากกว่าระดับนัยสำคัญ (.05) ทุกโรงเรียน)

ชื่อโรงเรียน	รายการวัด	n	$\bar{X}$	df	S.D.	t	p
บ้านหนองกระโถก	ก่อนเรียน	23	48.48	22	8.692	9.380	.000*
	หลังเรียน	23	65.48				
อนุบาลแคนดง	ก่อนเรียน	29	58.79	28	11.557	5.463	.000*
	หลังเรียน	29	70.52				
บ้านหินเหล็กไฟ	ก่อนเรียน	32	46.84	31	7.414	13.376	.000*
	หลังเรียน	32	64.38				
วัดบ้านปะเคียบ	ก่อนเรียน	31	53.87	30	8.143	8.116	.000*
	หลังเรียน	31	65.74				
บ้านปลัดมุ่ม	ก่อนเรียน	21	62.05	20	6.837	7.628	.000*
	หลังเรียน	21	73.43				
บ้านท่าม่วง	ก่อนเรียน	22	57.59	21	6.727	8.557	.000*
	หลังเรียน	22	69.86				

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตาราง 48 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมในโรงเรียนขนาดใหญ่ ทุกโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภาพประกอบกิจกรรม
ประชุมชี้แจงคุณครู ก่อนนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้

เอกสารสำหรับครู

ประมวลภาพตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้

1. ขั้นสร้างความตระหนัก (Build awareness : B)

2. **ขั้นเพิ่มประสบการณ์ (Enhance the Experience : E)**

3. ชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Exchange : E)

4. ชี้นำเสนอผลงาน (Presentation : P)

5. ขั้นสรุปความคิดรวบยอด (Concept Conclusion : C)

6. ชั้นประยุกต์ใช้ (Application of the Concept : A)

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวรัตนภรณ์ ไตรศร
วันเกิด วันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2517
สถานที่เกิด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 73/1 หมู่ที่ 1 ตำบลบุโพธิ์ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ 31130 โทรศัพท์ 08-1064-5557
ตำแหน่งหน้าที่การงาน ศึกษานิเทศก์ ชำนาญการ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ 31120

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2535	มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุรนารีวิทยา จังหวัดนครราชสีมา
พ.ศ. 2539	ปริญญาการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ.) วิชาเอกการประถมศึกษา เกียรตินิยมอันดับ 1 (โครงการครูทายาท) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม
พ.ศ. 2547	ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม
พ.ศ. 2557	ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาวัฒนธรรมหลักสูตรและการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

